

UNIVERSITY OF ILLINOIS
LIBRARY

Class

495.8

Book

Sa2b

Volume

~~Classics~~

Return this book on or before the
Latest Date stamped below.

University of Illinois Library

APR 23 1957

NOV 02 1984
AUG 09 1984

FEB 31 1992
DEC 31 1991

MAY 17 1958

MAY -7 1964

OCT 12 1965

JAN -2 1967

JUL 24 1974
JUL 23 1974
AUG 18 1978

OCT 4 1979

260
0jc

Digitized by the Internet Archive
in 2015

The Oxford Oriental Series

A BURMESE READER

R. F. ST. ANDREW ST. JOHN

London

HENRY FROWDE
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

New York

MACMILLAN & CO., 66 FIFTH AVENUE

The Oxford Oriental Series

A Burmese Reader

BEING

AN EASY INTRODUCTION TO THE
WRITTEN LANGUAGE
AND COMPANION TO JUDSON'S GRAMMAR

*For the Use of Civil Service Students and others who wish to
acquire the Language quickly and thoroughly*

BY

R. F. ST. ANDREW ST. JOHN, HON. M.A.

MEMBER OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY
TEACHER OF BURMESE IN THE UNIVERSITY OF OXFORD
AND UNIVERSITY COLLEGE, LONDON
AND LATE DEPUTY COMMISSIONER IN BURMA

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1894

Oxford

PRINTED AT THE CLARENDON PRESS

BY HORACE HART, PRINTER TO THE UNIVERSITY

UNIVERSITY OF OXFORD
LIBRARY

PREFACE

It is a great mistake to suppose that Burmese, or any other language, can be learnt properly from a phrase-book, or by picking it up in the country. To acquire a language thoroughly one must first learn it as written and then turn to the colloquial.

This book is the result of experience gained in seven years' teaching, and those persons, acquainted with the language, to whom it has been shown, are unanimous in stating that it supplies a want.

The objects are—

1. To supplement Judson's Grammatical Notes, which, as yet, is the simplest grammar.
2. To supply a correct and uniform text.
3. To enable students to read the characters in as short a time as is possible.

If the learner were to sit down to the easiest of Burmese books with a grammar and dictionary he would make very little progress, owing to the many different meanings attached to one word. For instance, the word *oṅ too* means 'the son of a man's sister,' 'a hammer,' 'to be like,' 'to be dark;,' *ee te* means 'adulterated metal,' 'to beat,' 'to be vile,' 'to do repeatedly.'

Again, the spelling of the books published in Burma does not always correspond, as pointed out by Judson in the preface to his dictionary. I have generally followed the spelling as given by him.

The Sudhammacari, which forms Part II, has long been used as a text-book, because the style is easy, and the vocabulary large. I have, however, re-arranged it so as to get all the short stories at the beginning. The translations and notes to this part will, I hope, entirely supply the place of a dictionary until the learner knows how to use one. From pp. 1-88 the words have been spaced out so as to enable the student to divide the words easily; after that, the printing is in the usual Burmese style.

Part III consists of extracts from various books, and I regret that it was not possible to give more, without making the book too bulky. They have been chosen with a view to enlarge the student's vocabulary, the general complaint being that the 'Hitopadesa' is wanting in this respect.

Part IV is devoted to newspaper cuttings and documents, in every-day style, connected with the work which a Civil Servant has to take up on his arrival in the country. The newspaper cuttings and petitions are not altogether what is considered good style; but the extracts from the 'Records of the Hludāw,' or High Court in Mandalay, illustrate the short, terse style in vogue in Upper Burma, which some consider the best.

Hitherto the Burmese literature available to Europeans has been translations from Pāli Jātaka, but the field of Burmese poetry is a *terra incognita* beset with difficulties. Any one who can assist in elucidating this branch of the subject, which is the true literature of the people, will be doing a good service.

R. F. ST. ANDREW ST. JOHN.

WADHAM COLLEGE,
October, 1893.

CONTENTS

PART I.

INTRODUCTION.

	PAGE
ALPHABET AND PRONUNCIATION :—	
Consonants	xii
Vowels	xii
Diphthongs	xiii
Consonants and Vowel-Symbols	xiii
Compound Consonants	xiv
Final Consonants	xvi
Consonants, Vowels, and Finals	xviii
Double Consonants	xx
Quiescent Consonants	xx
TONES	xxi
ABBREVIATIONS	xxi
NUMERALS	xxii
PHONETIC CHANGES	xxii
PUNCTUATION	xxiii
GRAMMAR AND SYNTAX	xxiv
Nouns	xxiv
Plural of Nouns	xxiv
Pronouns	xxv
Adjectives	xxv
Verbs	xxvi
SYNTAX	xxvii
Negation	xxix
Oratio Obliqua	xxxi

PART II.

SUDHAMMACARI.

	PAGE
INTRODUCTION	I
1. THE TWO WILD DOGS	5
2. THE FOX AND THE OTTER	12
3. THE GOATHERD AND THE SHIP'S CAPTAIN	18
4. RATTI ITHARI	24
5. THE BRAHMAN AND THE WILD DOG	30
6. THE THREE MEN AND THE TIGER	35
7. THE BARBER AND THE RICH MAN	38
8. THE POTTER AND THE WASHERMAN	44
9. KING MAHĀMANDA	49
10. KUMĀRA KATTHABA AND PÔÑYĀ	58
11. THE FOUR BRAHMANS, AND	66
THE MINISTER'S DAUGHTER'S TALE	72
12. PETA AND THE RICH MAN'S WIFE	89
13. UDEITSA OR THE UDICCA BRAHMAN AND HIS DAUGHTER	100
14. THE CAT, THE DOG, AND THE MUNGŪS	107
15. THE THREE YOUNG MEN AND THE RICH MAN'S DAUGHTER	120
16. THE RICH MAN AND HIS THREE WIVES	123

PART III.

ADVANCED SELECTIONS.

1. THE JUDGMENT OF MAHĀ PINYĀ KYĀW	131
2. THE BRAHMANS AND THE GARDENER	140
3. THE CASE OF WIFE-STEALING	148
4. THE STOLEN CART	158
5. THE SON SUPERIOR TO HIS FATHER	163
6. THE CHAMELEON	171
7. MAHĀJANAKA AND MAÑIMEKĀLĀ	177

CONTENTS.

ix

HISTORICAL EXTRACTS.

	PAGE
1. ACCESSION OF KING TARABYĀ	188
2. ATTEMPT TO KILL KING NARAPATI	189
3. DISPUTE WITH CHINESE, A. D. 1471	191

PART IV.

NEWSPAPER CUTTINGS.

1. DACOITY	195
2. OPIUM SMUGGLING	196
3. SEDUCTION	196
4. GAMBLING AT MONTE CARLO	198
5. PUNISHMENT FOR THEFT	199
6. CHARGE OF RAPE	199
7. ASSAULT	200
8. CASE OF CHEATING	201
9. KIDNAPPING	201
10. EARTHQUAKE IN JAPAN	202
11. DEATH FROM THE BITE OF A MAD DOG	203
12. PRETENDER TO THE THRONE	204
13. DISCOVERY OF MINERALS	205
14. LEADING ARTICLE IN 'MANDALAY TIMES'	207
15. FIRE AT MANDALAY	211

PETITIONS, ETC.

1. PLAINT IN CIVIL SUIT	215
2. REQUEST FOR THEATRICAL PERFORMANCE	217
3. REQUEST FOR APPOINTMENT	218
4. PLAINT IN CIVIL SUIT	219
5. CRIMINAL APPEAL	221
6. PETITION REGARDING FISHERIES	222
7. PETITION AGAINST A FINE	224
8. PLAINT IN CIVIL SUIT	225
9. REGARDING LAND REVENUE	226
10. REGARDING LAND REVENUE	228

	PAGE
11. DEPOSITION OF WITNESS	229
12. PETITION TO ENFORCE REGISTRATION OF DEED	230
13. REQUEST FOR PERMIT TO FELL TIMBER	232
14. PAYMENT OF LAND REVENUE	233
15. REGARDING THE LOSS OF BUFFALOES	234

SELECTIONS FROM HLUTDĀW RECORDS.

1. RULES FOR GRANTING WASTE LAND	236
2. PETITION OF NGA LAWYAN	242
3. PETITION OF NGA P'OKĀ	243
4. PETITION OF NGA YANLIN AND MI K'ET	245
5. STATEMENT OF T'ANTABIN MYO-ÔK (SAME CASE)	246
6. EXAMINATION OF T'ANTABIN MYO-ÔK (SAME CASE)	247
7. PERSONAL SERVICE BOND (EXHIBIT IN CASE)	249
8. DECISION OF COURT IN SAID CASE	250
9. REPORT ON CROPS	251
10. REPORT ON CAPTURE OF CERTAIN DACOITS	253
11. PETITION OF VILLAGE HEADMEN REGARDING THOOGYEE	255
FOUR FACSIMILES OF WRITTEN PETITIONS.	

NOTE.

P. stands for Pāli, the language of Magadhā, in which the Buddhist books are written.
 J. stands for Judson, who compiled the first dictionary and grammar.
 S. or Sans. stands for Sanskrit : F. for French : E. for English.
 th as in thin : ṭh as in that.

ERRATA.

Page 88, line 19, for ၵ read ၶ
 „ 140, „ 19, for *boom* read by the *boom*
 „ 151, last line, for ဝဏ္ဏာသိ read ဝဏ္ဏာသိ

BURMESE READER

PART I.

INTRODUCTION.

THE Mranmā or Myanmā မြန်မာ language, commonly called Burmese, is a monosyllabic language, akin to Chinese, having the power of forming conglomerate compound words like the German.

Some of these polysyllables cannot now be readily divided up again, owing to the original roots having become obsolete. It is, however, easy to see that the original language consisted of monosyllabic nouns, verbs, and particles or exclamations.

It has adopted at various times, and is still adopting, words from the Sanskrit, Pāli, English, and other languages.

If easily pronounced, they are adopted in the original form, but if not, they are mutilated and adapted.

The alphabet now in use is probably based on one of the ancient Southern Indian alphabets, from which the Tamil and Singalese also originated.

BURMESE ALPHABET.

CONSONANTS.

Gutturals	က ka	ခ ká	ဂ ga	ဃ gá	င nga		စ ha
Palatals	တ tsa	ဆ sá	ဇ za	ည zá	ဠ nya		ယ ya
Cerebrals	ဋ ta	ဌ tá	ဍ da	ဎ dá	ဏ na	ရ ra	ဋ la
Dentals	ထ ta	ထ tá	ဒ da	ဓ dá	န na	လ la	ထ tha
Labials	ပ pa	ဖ pá	ဗ ba	ဘ bá	မ ma		ဝ wa

Note.—The sign ' shows that the letter is aspirated. The *cerebrals*, except ရ ra, which is constantly used and interchangeable with ယ ya, need not be learnt at first. ည zá is seldom used. ထ tha has two sounds, viz. th in *thin* and th in *that*. ဝ bá is often substituted for ဖ pá. The second and fourth columns are aspirates of the first and third. The vowel အ a is inherent in every consonant which stands unmodified by something else ; thus က is *ka* not *k*.

VOWELS WITH THEIR SYMBOLS.

Initial.	Symbol.	Power.	Power according to official transliteration tables.
အ		a, as in America	a
အာ	ဝ or ၊	ā, as in father	a (J. § 21)
အိ	ဝ	i, as e in tea	i
အီ	ဓ	ee, as in feet	i
အူ	၊	u, as ew in screw	u
အူ	။	ū, or oo, as in fool	u
အေ	ဓ	e, as a in fate	e
အဲ	၊	è, as ai in hair	è

DIPHTHONGS.

Initial.	Symbol.	Power.	Power according to official transliteration tables.
အ	၆ - ဘ	aw, as au in autumn	aw
အေ	၆ - င်	āw, as aw in awful	aw (long)
အို	၀ ၁	o, as in oak	o

The vowels အ, ဤ, ဥ, ဦ, ဧ and the diphthongs ကြ and ငြ are usually written with အ; as, အိ, အီ, အု, အူ, အော, အော့, အော်။

The mark ^{◌̇} over ◌ in ◌-ḍ is called she-tō, and when the long form is used appears thus ṭ.

The vowels and diphthongs must be practised with all the different consonants as examples given below.

CONSONANTS AND VOWEL-SYMBOLS.

က ka ကာ kā ကိ ki ကီ kee ကု ku ကူ koo ကေ ke ကဲ kè
ခ ka ခာ kā ခိ ki ခီ kee ခု ku ခူ koo ခေ ke ခဲ kè
ည nya ညာ nyā ညိ nyi ညီ nyee ညု nyu ညူ nyoo ညေ nye ညဲ nyè
ဝ pa ပာ pā ပိ pi ပီ pee ပု pu ပူ poo ပေ pe ပဲ pè
ရ ya ရာ yā ရိ yi ရီ yee ရု yu ရူ yoo ရေ ye ရဲ yè

DIPHTHONGS.

ဂေါ gaw	ဂေါ ḡaw	ဂို go	ဂေါ ngaw	ဂေါ ṅaw	ဂို ngo
တော tsaw	တော ṭsaw	တို tso	ဆော s'aw	ဆော ṣaw	ဆို s'o
ထော taw	ထော ṭaw	ထို to	ထော t'aw	ထော ṭaw	ထို t'o
ယော yaw	ယော yāw	ယို yo	လော law	လော lāw	လို lo

When perfect in these combinations, take the table of—

COMPOUND CONSONANTS (J. § 16)

Consonants	၀	၁	၂	၃	၀ + ၀	၁ + ၀	၂ + ၀
Combined forms	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈
Consonants (cont.)	၁ + ၀	၂ + ၀	၃ + ၀	၄ + ၀	၅ + ၀	၆ + ၀	၇ + ၀
Combined forms (cont.)	၉	၁၀	၁၁	၁၂	၁၃	၁၄	၁၅

and combine them with the consonants, vowel- and diphthong-symbols ; thus,

ကျ kya ကျာ kyā ကျိ kyi ကျိ kyee ကျု kyu ကျူ kyoo
ကျေ kye ကျဲ kyè.

ခြ chya ခြာ chyā ခြိ chyī ခြိ chyee ခြု chyū ခြူ chyoo
ချေ chye ခြဲ chyè.

The aspirate ခ k'a with ၂ or ၃ has the force of ch, gy, and j, and in this combination the y must not be pronounced as a vowel but as if combined with the initial consonant ; thus,

ချ or ခြ = cha ချိ or ခြိ = chi.

The symbol of ၀ will combine with the consonants
က ခ ဂ ဃ ဝ ဖ ဖ ဝ ဝ.

And the symbol of ၁ will combine with the consonants
က ခ ဂ ဃ ဝ ဖ ဖ ဝ ဝ.

၂ = ည and words not found under ည in the Dictionary should be looked for under ၂ and *vice versa*.

The symbol of ∞ combines only with c လ ဏ န ေဝ
 ရ လ o ; as,

(၁) ၄ hnga ၄ါ hngā ၄ိ hngi ၄ိ hngee ၄ိ hnyi ၄ိ hnyee
 ေမ hme ေမ hmè ေခ hna ေခ hnā ေခ hno ေခ hlaw
 ေဝ် hlāw ေဝ် hlo .

(Symbol of ∞) combined with c and q gives sh.

၄ာ shā ၄ါ shi ၄ါ shu ေခ she ေခ shaw ၄ါ sho .

The combinations of ၄ with ၂ and ၂ are few.

၄ါ hmya ၄ါ hmyā ၄ါ hmyi ၄ါ hmyee ၄ါ hmyu ၄ါ hmyoo
 ေမ hmye ေမ hmyè ေခ hmyaw ေခ hmyāw .

ေဝ် hlya ေဝ် hlyā ေဝ် hlyi ေဝ် hlyee ေဝ် hlyu ေဝ် hlyoo
 ေဝ် hlye ေဝ် hlyè ေခ hlyaw ေခ hlyāw ေဝ် hlyo .

Note.—This combination is often pronounced as sh.

၄ hngya ၄ါ hngyā ၄ိ hngyi ၄ိ hngyee ၄ါ hngyu
 ၄ါ hngyoo ေခ hngye ေခ hngyè ေခ hngyaw ေခ hngyāw
 ၄ါ hngyo .

ေခ hmya ေခ hmyā ေခ hmyi ေခ hmyee ေခ hmyu ေခ hmyoo
 ေခ hmye ေခ hmyè ေခ hmyaw ေခ hmyāw ေခ hmyo .

The symbol of o will combine with most consonants;
 thus,

ေဝ် kwa ေဝ် kwi ေဝ် gwee ေဝ် ngwe ေဝ် tswè ေဝ် mwā ,
 but does not combine with the vowels ၂ ၂ or diphthongs
 ေဝ် ေဝ် ေဝ် .

With the consonants လ လ and ရ it takes a vowel-
 sound; as,

ေဝ် nyua ေဝ် yua ေဝ် yuā ေဝ် yue ေဝ် yuè ေဝ် yuè .

(1) This form is a combination of the consonant c with the symbol of ∞ .

Combination of ၵ and ၵ or င.

ကျ kyua ကျာ kyuā ကျိ kyui ကျိ kyuee ကျေ kyue ကျွေ kyue
 ချ chyua ချာ chyā ချိ chyui ချိ chyuee ချေ chyue ချွေ chyue
 ဂျ gyua ဂျာ gyuā ဂျိ gyui ဂျိ gyuee ဂျေ gyue ဂျွေ gyue

Note.—The combination with င has the same sound.

Combination of ဃ and ၵ.

နှ hnwa နှာ hnwā နှိ hnwi နှိ hnwee နှေ hnwe နှွေ hnwè
 မှ hmwa မှာ hmwā မှိ hmwi မှိ hmwee မှေ hmwe မှွေ hmwè
 လှ hlwa လှာ hlwā လှိ hlwi လှိ hlwee လှေ hlwe လှွေ hlwè
 ရှ shwa ရှာ shwā ရှိ shwi ရှိ shwee ရှေ shwe ရှွေ shwè

Combination of င with ၵ and ဃ.

This is very infrequent and equals ၵ and ဃ; as,

မြှာ hmyuā = မှာ hmwā.

FINAL CONSONANTS.

Though several of the consonants are used as final (J. §§ 23–36), there are really only *four* sounds, viz. k, t, ng, n. There is a tendency to suppress even these.

The final consonants have often a new power and also modify the preceding vowels or diphthongs. The following table will show at a glance the only *final* consonants which affect preceding vowels or diphthongs in *pure* Burmese. Where the columns are blank, no combination occurs. A final or *dead* consonant is shown by the mark ၵ, ∞∞ that, *to kill*, over it. (J. § 23.)

Final consonant.	Combined with vowels and w.						Power.
	a အ	i ဣ	u ဥ	o အို	aw အော	w ဝ	
က k	et,			aik	auk		au, as ow in cow.
င ng	in			aing	aung		ai, as y in lyre.
တ ts	it						
ည် or င် ny	i, in, è						This has three sounds.
တ် or တ p	at	eit, eik	ôk			ut ¹	ôk, as oke in joke.
န် or င် or ° n, m, n	an	ein	ôn ²			un ³	ei, as in vein.
ယ် y	è						

¹ ut, as in put.² ôn, as in bone.³ un, as in June.

These finals have the same effect whether the initial consonant be simple or compound (J. § 16).

The mark °, called ထေးထေးထင် the-~~the~~-tin, over a vowel or live consonant has the force of n; thus, အံ an, ကံ kan, ကို kôn.

Examples.

ကတ် ket တတ် tet မတ် met ကြတ် kyet ချတ် chyet
ကွတ် kwet ငှတ် hnget.

ခင် k'in ဆင် s'in ဝင် win ချင် chyin ဟွင် hlyin ကွင် kwin
ရှင် shin.

စင် tsit ညပ် nyit ခပ် yit ခြပ် chyit ဟွပ် hlit မျပ် hmyit
ရှပ် shit.

ကတ် kat ခင် k'at ဆတ် s'at ကျပ် kyat ပြတ် pyat
ဟွပ် hlyat or shat.

ခန် k'an ထမ် lan မံ man ကြိ kyan မြန် myan ခံ hman
ရှမ် shan.

ည် has three sounds, two of which are open, i and è, the third, or *in* sound, is sometimes marked ညိး; thus,

လည် li or là ဝည် tsi, tsè or tsin ချည် chyí or chyin

No rule can be laid down as to the pronunciation of this combination, and it can only be learnt by practice.

ဝ် è is often interchanged with `.

ကဝ် } kè ဝဝ် } pè ကြဝ် } kyè ကွဝ် } kwè ကျွဝ် } kyuè
 ကဲ ဝဲ ကြဲ ကွဲ ကျွဲ

Modern Burmese, however, consider ဝ် to be a light natural tone and ` heavy.

Vowel ° i and final တ် t or ပ် p.

These finals have usually the sound of t, but with some consonants k; thus,

ဆိတ် seit တိတ် teit ချိတ် chyeit မြိတ် myeit
 ဒိပ် eik ရိတ် yeik လိပ် leik ဝိပ် theik

Vowel ° i and final န် n or မ် m.

ဒိပ် ein ကိန် kein လိပ် lein ချိပ် chyein မြိန် myein
 မြိန် hmein.

Vowel ၂ u with final တ် t or ပ် p.

ဇုပ် ôk ကုတ် kôk ချုပ် chyôk ပြုတ် pyôk ဟွပ် hlôk.

Vowel ၂ u with final န် n, မ် m or ° n.

Has a slight but not distinct ng sound.

ကုန် kôn ငုံ ngôn ဆုန် sôn ချုန် chyôn ပြီ pyôn
 ဟွန် hlôn.

Diphthong ဝ₁ o with final က် k.

ကိုက် kaik ဝိုက် tsaik ပိုက် paik မြိုက် myaik ထိုက် hlaik.

Diphthong ဝ₁ o with final င် ng.

အိုင် aing ခိုင် k'aing ဆိုင် s'aing ပြိုင် pyaing မှိုင် hmaing
ဝိုင် waing.

Note.—Both the final k and ng are so clipped as to be almost imperceptible.

Diphthong ဝ-ဝ with final က် k.

အောက် auk ကောက် kauk ခြောက် chyauk လှောက် hlauk.

This compound is often written with °; thus,

ကောဝံ = ကောက် kauk.

Diphthong ဝ-ဝ with final င် ng.

အောင် aung ဆောင် s'aung ချောင် chyaung မြောင် myaung.

ဝ as a vowel with final တ် t or ပ် p.

ကုတ် kut စုတ် tsut ချုတ် chyut ပြုတ် pyut ထုတ် hlut.

ဝ as a vowel with final န် n, မ် m or ဘ် n.

ခုန် k'un စုန် tsun တွံ tun ကွန် kyun မွန် hmun ထွံ hlun.

Note.—The consonant ဝ wa has the same force; thus,

ဝ်	}	wut	ဝ်	}	wun
ဝတ်			ဝ်		
			ဝံ		

The above give all the sounds to be found in Burmese, but the paragraphs on consonants written under and over

the lines (J. §§ 23, 24, 32, and 34) should be studied, as such words occur frequently; thus,

သင်္ဘော thimbaw, a ship.

ဥစ္စာ ōksā, goods, things.

မေတ္တာ mettā, friendship (commonly pronounced ‘myittā’).

လက္ခဏာ lekkanā, signs, characteristics.

မိမ္မ meinma, a woman.

သဏ္ဌာ ṣadā, property. (See abbreviations.)

အင်္ဂါ ingā, limbs, parts.

ပစ္စည်း pitsee, things (commonly pronounced ‘pyitsee’).

သမီး thamee, a daughter.

The letter ည in Pāli is really a double letter ññ, hence ဝညာ is pronounced *pinyā* as if ဝညိညာ; and ထညာ *thōnya* as if ထညိညာ.

The quiescent consonants (J. §§ 33, 34) in words abbreviated from the Pāli and Sanskrit are often met with; viz.

ကိုယ် ko	from P. ကယော kayo.
မိုဃ်း mo	„ P. မေဃော meḥo.
မိုရ် mo	„ P. မေရ Meru.
မိုဃ် bo	„ P. ဗယော balo.
မိုဃ် p’o	„ P. ပယော p’alo.
ဂြိုဟ် gyo	„ S. graho.
ထီဟိုဋ် Theeho	„ P. ထီဟဋ္ဌော Theehaḥo.

The permutation mentioned in J. § 35 can only be acquired by degrees, after a knowledge of the sense of a paragraph has been attained, and with the help of a competent teacher.

TONES OR ACCENTS (J. §§ 37, 38, 39).

The ◌ below, called အောက် ဖြစ် auk-myit, is a light sharp sound.

The း, called ဝတ် ဝ နှစ် လုံး wut-tsa-hnit-lôn, or ရှေ့ ပေါက် she-pauk, is prolonged and heavy.

When the း comes in the middle of a compound word it is dropped out in pronunciation: thus, စကားပြန် an interpreter, is pronounced tsagābyan, *not* tsagābyan.

A good example of the ◌ is the pronunciation of 'because' as 'becōz.'

ABBREVIATIONS (J. § 40).

The most common in use are—

၏ i, sometimes a sign of possessive case (J. § 64), but more commonly an assertive affix denoting the end of a clause (J. § 108).

၌ for ရှိက် hnaik, the locative postposition (J. § 69).

ငှား or ငှင် for လည်း တောင်း lee-gaung (J. § 126. 8).

၍ for ရှေ့ yue, verbal conjunction (J. § 109).

ကျွနု်ပ် kyunôk, for ကျွန်နု်ပ် kyun nôk, I, your humble servant (J. § 77).

လင် for လူလင် lulin, a youth, servant.

ယောက်ျား for ယောက်ယား yauk-yā, a man (Lat. *vir*).

° for က် after ခ-၁, as ကေံ for ကောက် kauk.

° for င် as သက်နီ thingan, သတောံ for သင်းတောံ thimbaw.

၌ for ည် when short of space.

အံ့ for အနက် anet, out of. နံက် for နံနက် morning.

ယ for ယ္ဌ as ရယော့ yatthe, ပြဿနိ pyatthat (J. § 33).

ဣ for ဣ as in ဝဏ္ဏာ p'adā.

NUMERALS.

၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀
၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀
တစ်	နှစ်	သုံး	လေး	ငါး	ခြောက်	ခုနစ်	ရှစ်	ကိုး	ဆယ့်
tit	hnit	thôn	lē	ngā	chyauk	k'uhnit	shit	kō	thōnya

These figures are, I think, as remarked by Sir W. Hunter of Indian figures, parts of the consonants which spell their names; thus,

$$၂ = နှစ် \quad ၃ = သုံး \quad ၆ = ခြောက် \quad ၉ = ကိုး$$

The words တစ် tit and နှစ် hnit are, in composition, abbreviated to တ ta and နှ hna.

For other information, see J. §§ 96-102 and 128.

PHONETIC CHANGES¹.

Certain words are not pronounced as they are written, and the laws which regulate these changes will be found below :

(a) When a final consonant is followed by a nasal it is nasalized by assimilation ; as,

အိပ်မက် *eik met*, to dream, becomes *ein met*.

အောက်မေ့ *auk me*, to long for, becomes *aung me*.

နစ်နာ *nit nā*, to be aggrieved, becomes *nin nā*.

(b) Sometimes the vowel *u* or *ū* is elided ; as,

ပုရပိုက် *purapaik*, a note-book, becomes *parabaik*.

ဇုရင် *buyin*, a king, becomes *bayin*.

¹ These paragraphs are taken, by permission, from Mr. Tawseinko's Elementary Grammar.

ထူခိုး *thū kō*, a thief, becomes *thakō*.

ကူးတို့ *kū to*, a ferry, becomes *kado*.

(c) The aspirate in ရှ *sha* is omitted ; as,

အိမ်ရှေ့မင်း *ein she min*, an heir apparent to the throne, becomes *ein ye min*.

(d) The letters ဝ *hā*, ဝ *pa*, မ *ma* are interchangeable; as,

ထဝီ *t'a bēe*, a petticoat, becomes ထမီ *t'a mee* or ထမိန် *t'a mein*.

မားပြ (usually spelt ထားပြ) *d'a pya*, a dacoit, becomes *d'a mya*.

(e) In words beginning with *u* or *ū* the initial vowel takes the initial consonant of the following syllable and *ū* is changed to *n* ; as,

ဥမြင် *uhmin*, a cave, becomes *ónhmin*.

ဦးနှောက် *ūhnauk*, brains, becomes *ónhnauk*.

ဦးခေါင်း *ūk'aung*, a head, becomes *ók'k'aung*.

(f) The final nasal of the first syllable is sometimes dropped ; as,

ဆံပင် *śan pin*, hair (of head), becomes *śabin*.

စံကော *tsan kaw*, a corn sieve, becomes *tsagaw*.

တံခါး *tan kā*, a door, becomes *tagā*.

ပန်းပဲ *pan pè*, a blacksmith, becomes *pabè*.

PUNCTUATION (J. §§ 44, 45).

Three marks are used in punctuation, viz. ၁, ၂, ၃

The first is now seldom used, but understood after

၍, သေဝ်, လျှင်, etc. It is still written after a vocative or to separate words when necessary.

The second is used in poetry and to show the end of a sentence.

The third may be written for the purpose of dividing paragraphs.

SHORT NOTES ON GRAMMAR AND SYNTAX.

Neither nouns nor verbs are inflected.

Gender, number, and case are denoted by affixes. The affix of the possessive case is often left out, the first of two nouns standing together being in the possessive case ; thus,

Man goat female many to = to the man's she-goats.

If the possessive affix is omitted, the noun which is in the possessive is pronounced with a short abrupt tone.

As composite nouns are often made up of verb- and noun-roots placed together, they will cause some little trouble to the beginner ; thus,

Sift person great = a judge.

For the various kinds of composite and verbal nouns, see J. §§ 47-51, 122-125.

PLURAL OF NOUNS (J. § 54).

There is a peculiarity connected with the plural affix ဝှ်, which is occasionally met with, and has not been noticed by Judson.

When two or more nouns are used in conjunction, with or without the connective နှင့်, they may be followed by ဝှို and still remain singular ; thus,

ကျိုး နှင့် သခင် ဝှို } The crow and the deer.
Crow and deer pl. }

ခွေး နှင့် ဖျံ ဝှိုသည် } The dog and the otter.
Dog and otter pl. }

အမိ အဖ ဝှိုသည် } The parents.
Mother father pl. }

There can be little doubt that this affix is a modified form of the verb ဝှိုး *to increase*.

PRONOUNS (J. §§ 77, 78).

Personal pronouns are not much used in conversation ; a polite mode of address is usually substituted for them.

There is no relative pronoun, its want being supplied by a verb used participially ; thus,

The making man = the man who makes.

ADJECTIVES (J. §§ 79-104).

The verb takes the place of an adjective. It may either precede the noun, in which case the particle သော is added to it ; or, it may follow the noun ; thus,

ကောင်း သော လူ = လူ ကောင်း
good man = man good.

Cardinal numerals cannot precede the noun, but follow it with an additional descriptive word; thus,

Spear one long = a spear.

Ball two round = two balls.

In the case of tens, hundreds, etc., the word for ten, hundred, etc., takes the place of the descriptive; thus,

Man two ten = twenty men.

Ox three hundred = three hundred oxen.

Or the descriptive may follow the noun with or without the word *count*; thus,

Horse ridden-thing two ten: or

Horse ridden-thing count three ten.

VERBS (J. §§ 105-119).

Verbs are transitive, intransitive, and auxiliary.

They generally run in couples (*vide* ဝဲဒ် and ဝဲ, p. xxvii), for the purpose of determining the sense more accurately, or strengthening or amplifying the action to be indicated.

They have plural affixes (really verb-roots indicating *entirety*), which are often dispensed with (J. § 116).

Mood and tense are expressed by auxiliary verbs and particles.

They stand at the end of a clause or sentence, followed by the auxiliary and euphonic (if wanted), and the affix which denotes continuity or finality; thus,

Order give finish if, we him food cook give ought =

If the order was given, we ought to cook and give him food.

Affixes of continuity are given in J. § 109.

Affixes of finality will be found in J. §§ 108, 110, 111, 113, 119. Auxiliaries and euphonics, §§ 117, 118.

The passive voice is formed by means of the verb ခံ *to suffer*, with the verbal noun; thus,

ငါ ရိုက်သည်။ ငါ အရိုက် ခံ သည်
I beat; I a beating suffer.

SYNTAX.

The following is a typical Burmese sentence:—

ထို အခါ ၌ ကောင်းသော¹ လူ နှစ် ယောက်² ထို့³ သည်⁴
That time at good man two
မြို့⁵ သို့ သွား ကြ⁶ လတ်⁷ သော်⁸ ရေ တွင်း⁹ ထဲ¹⁰ သို့
town to go water hole inside to
လဲး ကျ¹¹ ရှာ¹² ခဲ့¹³ သ¹⁴ထည်¹⁵
fall-over drop.

¹ သော, the particle used to join verbs used participially to the noun which follows (J. § 114).

² ယောက်, a word descriptive of men; only used now as a numeral adjective (J. § 98).

³ ထို့, plural affix for nouns, evidently a form of ထိုး *to increase* (J. § 54): might be omitted.

⁴ သည်, nominative affix: might be omitted.

⁵ ဓ, the feminine affix (J. § 56). When added to မြို့ a town, it gives the idea of *chief* (metropolis) town of a district.

⁶ ဩ, plural affix for verbs: may be omitted (J. § 116).

⁷ ငဝ်, euphonic affix with no meaning: might be omitted or changed for ငေ another euphonic, or ဖြ် v. *to be finished*. Both ငေ and ငဝ် are probably verbs that are now obsolete (J. § 118).

⁸ ဆေဝ်, past continuative affix (J. § 109): might be exchanged for ယှဉ်.

⁹ ဇေ ဝှဉ်း, composite noun meaning *a well*.

¹⁰ ထဲ for ဒထဲ, a noun formed from an aspirated form of the verb ထဲး *to rest in* (J. § 49), and used as a secondary noun with the postposition: ထဲးသို့ = *into* (J. § 74).

¹¹ ထဲး ဟျ, coupled verbs, expressive of different ways of falling.

¹² ရှာ, an auxiliary or qualifying affix denoting *sympathy* or *regret* (J. § 117). This may originally have been only an exclamation like *Ah!* indicative of pain, as there is no verb of similar meaning.

¹³ ခဲ, auxiliary affix of past tense (J. § 115).

¹⁴ ဘ, a euphonic abbreviation of ဘဉ်, the assertive affix (J. § 108).

¹⁵ ဝဉ်း, a strong assertive final, or closing, affix, from

ထည် *v. to establish*, meaning that what has been stated is an *established* fact. It is not much used now and might be omitted, သည် being substituted for ထ.

The whole reads: 'On that occasion two good men having gone to the town, I regret to say, fell into a well.'

From the above it will be seen that the adverb of time stands first, the subject is followed by the object, and the predicate is placed last.

Other adverbs, as a rule, immediately precede the verb; as,

အိမ် သို့ မြန်မြန် သွား။

House to quickly go.

သူ သည် ခွေး ကို အလွန် ချစ် သည်။

He dog to exceedingly loves.

For the various kinds of adverbs, see J. § 126.

NEGATION.

The use of the negative မ *ma*, *not*, is not well explained in J. § 120.

It is always placed before the chief verb, and cannot precede a verb used as an auxiliary, but if the two verbs are coupled by ခြံ it will precede the latter; as,

မ သွား သင့် or သွား ခြံ မ သင့်

Not go proper. Go not proper.

If there are a number of verbs used agglutinatively it may be placed before the whole compound or, for the sake of emphasis, before each member of the compound; thus,

မ ချစ် ခင် or
မ ချစ် မ ခင်

Not love not attached to.

If the verb be compounded of a *noun* and a *verb* it must be placed before the verb; thus,

နား ထောင်။ နား မ ထောင်
Ear erect, ear not erect.

To listen, not to listen.

It is sometimes used with the verb ဟုတ် *to be true*; thus,

ပြု အပ် သည် မ ဟုတ်
Do proper not true.

It is not proper to do.

When the honorific verbal affixes တော် and မူ (J. § 125. 6) are used မ must always precede မူ (a verb meaning *to do*); thus,

မင်းကြီး ရောက် တော် မူ သည်
King arrive does.

မင်းကြီး ရောက် တော် မ မူ
King arrive not does.

The king does not arrive.

In prohibitive sentences the affixes နှင့် or လင့် (J. § 111)

are placed at the end of the sentence with *မ* preceding the verb; thus,

မ ပြော စဉ် (or လင့်)

Do not speak.

The negative assertive affix *ဘူး* (J. § 108) is mostly used in conversation, and resembles the French *pas*; thus,

B. *ငါ မ သိ ဘူး*

F. Je ne sais pas.

E. I not know.

ORATIO OBLIQUA (J. § 119).

The 'Oratio Obligua' is shown by the verb *တူ* to say, followed by the conjunction *၍* (or by its shortened form *တူ* without the conjunction) and a verb expressive of speaking or thinking, such as *ဆို* to say, or *ကြံ* or *မှတ်* to think. Generally the speaker is designated before the 'Oratio Obligua,' followed by *က* by, or *လည်း* also, or by *ကလည်း*: this is, however, not always the case. Judson calls this *က* a nominative affix, but, in my opinion, it is clearly the ablative affix denoting *by* or *from* whom the speech came: thus,

ကျီး ကလည်း မကောင်း ပါ တကား တူ၍ ဆို
Crow by also, 'It is not good,' (J. § 119) saying says.
၏ (or *တူ ဆို ၏*)

The crow says, 'It is not good.'

သူ မလာနိုင် တူမှတ်၍
'He not come can' thinking.

Thinking that he could not come.

In conversation, လို is substituted for ဟု, and the sentence often still further shortened by the use of the affix တည့် dè (J. § 119); thus,

သူ လာ မည် တည့်
‘He come will,’ (says).

He says that he will come.

PART II.

သုဓမ္မစာရီ မင်းသိီး ဓမ္မသတ် ဖြတ်ထုံး။

The Decisions of Princess Sudhammacari.

INTRODUCTION.

မင်း စ သော အမတ် စစ်သူကြီး တို့ ၏ စကား၊ ပညာရှိ တို့ ၏ စကား သော်ကား မိဃ်းကြီး ပြစ် ဆကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။ သံလျက် သွား ဖြင့် ဌက်ပျော ရွက် ကို ဖြတ် သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။ ပြင်းစွာ သော လေ သည် သစ် ပင် ကို ခပ် ဘိ သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။ လောက ၏ ချမ်းသာ ၊ သံသရာ ၏ ချမ်းသာ ကို နှစ်လုံး သွင်း သော တရားသူကြီး တို့ သည် အပြစ် ရှိ သော သူ တို့ ၏ ပျက်စီးခြင်း ကို ရည် ၍ မ ပြတ် တရား ကို အကုန် ဖိစစ် ကြ ပြီး လျှင် တရား သဖြင့် အပြစ် ကြီး ငယ် တို့ ကို မေး မြန်း ကြည့် ရှု ၍ ကောင်း စွာ ဆုံးဖြတ် ကြ ရာ ၏။

ANALYSIS.

မင်းသမီး a princess, fr. မင်း a ruler, သမီး a daughter.
ဓမ္မသတ် for P. ဓမ္မသတ္တိ a law code, ဖြတ်ထုံး a decision, fr.
ဖြတ် v. to cut, ထုံး a custom, precedent.

မင်း စ သော အမတ် စစ်သူကြီး တို့ ၏ စကား *The words of kings, nobles, and judges, etc.*

မင်း a ruler. စ သော beginning with, part. of စ v. to begin = etc. အမတ် n. a person of note, a minister. စစ်သူကြီး a judge, fr. စစ် v. to sift; သူ person; ကြီး to be great. တို့ plur. aff. fr. တိုး v. to increase (J. § 54). ၏ possess. aff. (J. § 64). စကား a word.

ပညာရှိ တို့ ၏ စကား သော်ကား *the words of wise men*

ပညာရှိ a wise man, fr. ပညာ P. wisdom. ရှိ v. to have. သော်ကား strong nom. aff. (J. § 59).

မိုဗ်းကြိုး ပြစ် သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။ *should be spoken like the hurling of a thunderbolt :*

မိုဗ်းကြိုး thunderbolt, fr. မိုဗ်း for P. မေဃော the sky, and ကြိုး v. to put forth energy. မိုဗ်း is the only word formed on this principle that takes the heavy accent. ပြစ် v. to throw. သကဲ့သို့ like to (J. § 83). ဆို v. to speak, be spoken. ရာ aux. v. to be suitable, should (J. § 117). ၏ assertive aff. (J. § 108) denotes a full stop or colon.

သံလျက် သွား ဖြင့် ဌာနဗျော ရှက် ကို ဖြတ် သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။ *should be spoken as one cuts a banana leaf with the edge of a sword :*

သံလျက် a double-edged sword of Indian origin. သွား

tooth, edge. ဖြင့် by, with (J. § 67). ဌာနပျော the banana or plantain. အရွက် a leaf. ကို objective aff. (J. § 62). ဖြတ် v. to cut.

ပြင်းစွာ သော လေ သည် သစ် ပင် ကို ခပ် တိ သကဲ့သို့ ဆို ရာ ၏။
should be spoken as a very strong wind strikes the trees.

ပြင်း v. to be strong, violent; စွာ intensive aff. (J. § 117). သော participial connection (J. § 114). လေ wind. သည် nom. aff. (J. § 59). သစ်ပင် a tree, fr. သစ် wood, အပင် a plant. Nouns often have a plural force without the plur. aff. ခပ် to strike. တိ euphon. aff. (J. § 118). သ for သည် the assertive or substantive affix (J. § 122).

လောက ၏ ချမ်းသာ သံသရာ ၏ ချမ်းသာ ကို နှစ်လို သွင်း သော တရား သူကြီး တို့ သည် *Judges who have at heart the happiness of this world and the hereafter,*

လောက P. this world. ချမ်းသာ happiness, fr. ချမ်း to be cold, သာ to be pleasant. သံသရာ P. future transmigrations. နှစ်လို the heart. သွင်း to put into. တရား law, fr. တည်ရာ that which is firm. တရား သူကြီး a judge.

အပြစ် ရှိ သော သူ တို့ ၏ ပျက်စီးခြင်း ကို ရည် ၍ *aiming at the destruction of those who are at fault,*

အပြစ် blame, fr. ပြစ် to throw. ပျက်စီး to be destroyed. ခြင်း verbal formative (J. § 125), fr. အခြင်း an act, fr. ကျင့် to do. ရည် to aim at. ၍ for ရွှေ verbal conjunction (J. § 109).

မ ဖြတ် *unceasingly,*

မ not, ဖြတ် to be cut. This might however be taken as မဖြတ် (သော) တရား undecided law.

တရား ကို အကုန် စိစစ် ကြ ပြီး ယှဉ် *having sifted the law*
(*or case*) *thoroughly*,

အကုန် *thoroughly*, fr. ကုန် *to be finished*, *come to an end* (J. § 126, 3 a). စိစစ် *to sift, scrutinize*. ပြီး *v. to be complete* : *used as an auxiliary to denote past time* (J. § 108). ယှဉ် *continuative aff.* (J. § 109).

တရား သဖြင့် *by means of the law*,

သ *euphonic for* သဉ်.

အပြစ် ကြီး ငယ် ကို မေး မြန်း ကြည့် ရှ ချ် *examining and en-*
quiring into the faults both small and great,

ငယ် *to be small*. မေး မြန်း *to question*. ကြည့် ရှ *to look into*.

ကောင်း စွာ ဆုံး ဖြတ် ကြ ရာ ဧါ *should rightly give their decisions*.

ကောင်း *to be good, right*. စွာ = *ly* (J. § 126 b). ဆုံး
ဖြတ် *to decide* ; ဆုံး *to make an end of*. ကြ *plur. aff.*
(J. § 116) *always follows principal verb*.

NOTES.

သုဓမ္မဝာရီ *Sudhammacāri*, a Pāli word meaning ‘the doer of good law.’ She is said to have been the daughter of a Rājā of Kamboja, in the Panjab, of which Madda was a city.

The Burmese pronounce it သုဓမ္မဝာရီ *Thudhammatsāri*.

၁. ခွေးထီး ခွေးမ တို့ သည် အခြင်း များကြ၍ သား
သုံး ကောင် ကို ခွဲ ဝေ ကြ သည့် အကြောင်း။

1. The Account of the Division of the Three Children
when the Dog and Bitch quarrelled.

ANALYSIS OF HEADING.

ခွေး a dog, irrespective of gender. ထီး denotes the male and မ the female (J. § 56). အခြင်း များ to quarrel, lit. အခြင်း deeds, များ to be many. ၍ this verbal conjunction, which is a verb meaning to associate, may be translated in several ways to suit the sense. သား a child, evidently the same as သား flesh, generally used for *son*. သုံး three. ကောင် numeral auxiliary for animals (J. §§ 97-98). ခွဲ to split. ဝေ to divide. ကြ plur. aff. သည့် part. aff. commonly used for သော. It makes the whole sentence one adjectival clause (J. § 114). အကြောင်း an account, circumstance, from ကြောင်း to draw a line (round).

ရှေး သော အခါ။ တော ခွေး နှစ် ကောင် တို့ သည်
တော ပရဝဏ် နှ့် နေ ကြ ၏။ ကာလ ရှည် လတ် သော်
ခွေးထီး တကောင် ခွေးမ နှစ်ကောင် ပွား ကြ ၏။ နေဝံ
သူတို့ မ ညီ မ ညွတ် ဝေ ကြ သော် ခွေးမ ငယ် ကို
တကောင် စီ ယူစား ကြ ၏။ ခွေးထီး တကောင် ကြွင်း
သည် ကို ခွေးမ က လည်း င ဆ၊ ငါ ဆင်းရဲ ကြီး
စွာ လွယ် ပိုက် ရ သင် ဖြစ် ၍ ငါ သာ ရ သင့် သည်

ဟု ဆို ၏။ ခွေးထီး က လည်း င မယား သွင် လင်
 ဖြစ် သောကြောင့် ငါ သာ ရ ကောင်း သည် ဟု
 ဆို ၏။ ထိုသို့ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ၍ တရား တွေ အံ့
 သောငှါ ဒေဝဒတ် အလောင်း ဖြစ် သော ကျား နေရာ
 သို့ သွား ကြ လေ ၏။ ရေခံ ကြ လေ သော် ကျား က
 လည်း င နေရာ သို့ ရောက် လာ ကြ ပြီ ဟု ဆို ၍
 ထိုသား တို့ ကို အမိ ၌ တကောင်၊ အဘ ၌ တကောင်
 ပေး ၏။ ထိုသို့ ပေး ပြီး မှ ကြွင်း သော ခွေးထီး
 တကောင် ကို အလယ် တွင် ဖြတ် ၍ တကောင် လျှင်
 တ ပိုင်း စီ ပေး လေ ၏။ အမိ နှင့် အဖ တို့ သည်
 ထို သား အကောင် ကို မြင် ကြ လျှင် ပြင်းစွာ ငို
 ကျွေး ကြ ပြီး လျှင် အရှင် ကျား မင်း၊ ဤ သို့ ကြမ်း
 ကြုတ်စွာ ဝေခြင်း ဖြင့် မ ဝေ သင့် ဘဲ ဝေ ပါ သည်
 တကား ဟု ဆို ၍ သား အကောင် ကို ကျား ရှေ့ သို့
 ပြစ် ၍ သွား ကြ လေ ၏။ ထိုသတ္တဝါ နှစ် ခု ကို ဒေဝဒတ်
 အလောင်း ကျား မင်း စီရင် ဘိသက္ကံသို့ မင်း၊ အမတ်၊
 စစ်သူကြီး တို့ သည် မ ပြု ကုန် ရာ။ ပြု ချေ သော သူ တို့
 သည် အပါယ် လေး သံ ၌ ကျ လဲး ကုန် အံ့ သတည်း။

ANALYSIS.

ရှေး သော အခါ။ *In former times*

This is the usual formula, *၌ in* being omitted. ရှေး
 former, *fr.* ရှေ့ to be in front. အခါ time.

ထော ခွေး နှစ် ကောင် တို့ သည် *two wild dogs*

ထော a forest, used to express wild, lit. *forest's dog*. နှစ် two, often pronounced နှ before a consonant. ကောင် numeral aff. for animals (J. § 97).

ထော ပရဝဏ် ဌ နေ ကြ ဧါ။ *dwelt in a forest cell*.

ပရဝဏ် a form of P. *parivenāṃ*, a hermit's cell. နေ to dwell. ဌ for နှိတ် in (J. § 69).

ကာလ ရှည် လတ် သော် *Time having been long*, i.e. after some time,

ကာလ P. time. ရှည် to be long. လတ် euphon. aff. (J. § 118), does not seem to have any meaning. သော် past, conjunction (J. § 109).

ခွေးထီး တ ကောင် ခွေးမ နှစ် ကောင် ပွား ကြ ဧါ *one dog and two bitches were born*.

တ for တစ် one (J. § 128). ပွား to be born : Jud. only gives 'to grow, increase' as the meaning, but if ပွား means 'to bring forth,' ပွား will mean 'to be brought forth.'

နောင် သူတို့ မ ညီ မ ညွတ် ဝေ ကြ သော် ခွေးမ ငယ် တို့ တ ကောင် စီ ယူ စား ကြ ဧါ။ *Afterwards not being agreed they divided (their property) and each took one of the little bitches*.

နောင် behind, afterwards. သူ person, he, သူတို့ they. မ not; always precedes the verb (J. § 120), and if the verb be double, there are generally two, but not always. ညီ to be even. ညွတ် to be inclined in mind, to be bent : the two express compatibility of temper. ဝေ to divide. (Property is always divided on separation of husband and wife.)

ငယ် to be little. မီ adv. each, apiece : used as a verb it means 'to place things in a row.' ယူ to take. စား to divide (lit. eat).

ခွေးထီး တ ကောင် ကြွင်း သည် ကို ခွေးမ က လည်း *As regards the dog that remained over, the bitch (said) ;*

ခွေးထီး (*k'wedee*) the (little) dog. ကြွင်း to remain, in excess. ကို objective affix used in the sense of 'with regard to ;' Jud. does not give this use. ဝ from, by (J. § 71) ; Jud. calls this a nominative but it is not really so, the idiom is 'it was said by.' လည်း also on the one hand. These two words generally come before the *oratio obliqua* as the first part of a bracket, the verb 'to say' being quite at the end.

င ဆ *Nga S'a*,

This may be translated either as meaning the dog's name, in which case it would be vocative ; or, as င of me, my (J. § 78), အဆ a share.

င ဆ (*He is*) *my portion.*

ငါ ဆင်းရဲ ကြီး စွာ လွယ် ပိုက် ရ သည် ဖြစ် ၍ ငါ သာ ရ သင့် သည် ယု ဆို ၏။ ' *Since I with great misery had to carry him, I ought to get (him),*' (*she*) *said.*

ငါ I (J. § 77). ဆင်းရဲ to be poor, miserable. It is not easy to see what two verbs are compounded to form this word. ကြီး to be great. လွယ် to carry at the side like a sword or bag. ပိုက် to carry in the arms. ရ to get, obtain ; here used as an aux. verb implying obligation, as we use 'got.' ဖြစ် (subst. verb) to be, exist ; ဖြစ်၍ it being, since. သာ adv. only (J. § 126), always pronounced *thā*. သင့် to

be suitable, proper, right (J. § 117). ယု shortened form of ယူ to say, used to denote the termination of *oratio obliqua* (J. § 119).

ခွေးထီး က လည်း င မယား သွင် လင် ဖြစ် သေ့ကြောင့် ငါ သာ ရ ကောင်း သည် ဟု ဆို ဖြီ။ *The dog said too, 'Because I am the husband and lord of my wife, I alone ought to get (it).'*

မယား a wife. သွင် or သခင် a master, owner. လင် a husband. သေ့ ကြောင့် because (J. § 66). ကောင်း to be good, right; often used in the sense of *ought*.

ထိုသို့ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ၍ တရား တွေ အံ့သောငှါ ဒေဝဒတ် အလောင်း ဖြစ် သော ကျား နေရာ သို့ သွား ကြ လေ ဖြီ။ *Thus a quarrel arising, in order to find out the law, they went to the abode of a tiger who was the embryo of Devadatta.*

ထိုသို့ thus. အငြင်း အခုံ a quarrel, fr. ငြင်း to deny; ခုံ to leap (?). တွေ to discover. အံ့သောငှါ for the purpose of (J. § 65). ဒေဝဒတ် Devadatta, the wicked cousin of Gotama Buddha. အလောင်း an embryo or imperfect stage, prior to another. ကျား a tiger. နေရာ an abode, fr. နေ to dwell (J. § 125, 2). သွား to go. ကြ plural. လေ euphon. (J. § 118).

ရောက် ကြ လေ သော် ကျား က လည်း င နေရာ သို့ ရေံ လာ ကြ ဖြီ ဟု ဆို ၍ ထို သား တို့ ကို အမိ ခွ် တ ကောင်၊ အဘ ခွ် တ ကောင် ပေး ဖြီ။ *When they arrived, the tiger, saying, 'You have come to my dwelling,' gave those children, one to the mother and one to the father.*

ရောက် to arrive. လာ to come. သား used for the feminine, a child. အဘ for အဖ a father. Many words are written

with ဘ and pronounced ဖ. The locative ဌ is often used as dative. ပေး to give. ဧ in narrative is used when we should use a past tense.

ထိုသို့ ပေး ပြီး မှ ကြွင်း သော ခွေးထီး တ ကောင် ကို အလယ် တွင် ဖြတ် ချ် တ ကောင် ယှင် တ ပိုင်း စီ ပေး လေ ဧ။ *After having thus given, he cut through the middle the dog that remained over and gave a piece to each.*

မှ from, is often used with verbs in the sense of *after*. ကြွင်း to remain over. အလယ် the middle. ဖြတ် to cut cross-wise. တ ကောင် ယှင် per head; ယှင် is often used in this sense. အ ပိုင်း a piece, fr. ပိုင်း to sever. စီ each (J. § 126, 8).

အမိ နှင့် အဖ တို့ သည် ထို သား အကောင် ကို မြင် ကြ ယှင် ပြင်းစွာ ငို ကျွေး ကြ ပြီး ယှင် အရှင် ကျား မင်း၊ ဤ သို့ ကြမ်းကြုတ်စွာ ဝေခြင်း ဖြင့် မ ဝေ သင့် ဘဲ ဝေ ပါ သည် တကား ယု ဆို ချ် သား အကောင် ကို ကျား ရှေ့ သို့ ပြစ် ချ် သွား ကြ လေ ဧ။ *The mother and father, when they saw the corpse of that son, having cried aloud, said, 'Lord Tiger King, with so cruel a division you ought not to have divided,' and, throwing the corpse of the child before the Tiger King, went away.*

မြင် to see. ယှင် when, or, having (J. § 109). အကောင် a dead body (generally for animals). ငို to cry, weep. ကျွေး to wail. အရှင် a lord, master, owner. ကြမ်းကြုတ် to be rough, harsh. စွာ intensive aff. (J. § 117). ဝေ to divide. မ — ဘဲ without (J. § 117); this ဘဲ is really the verb ဖယ် or ဝယ် to reject, set aside. သင့် to be proper; the whole construction is peculiar, 'without being proper

to divide you have divided.' ငြိမ် to throw (commonly written ဝစ်). ရှေ့ in front of. တကား an exclamation (J. § 119).

ထို သတ္တဝါ နှစ် ခု ကို ဒေဝဒတ် အလောင်း ကျား မင်း စီရင် ဘိသကဲသို့ မင်း၊ အမတ်၊ စစ်သူကြီး တို့ သည် မ ပြု ကုန် ရာ။ *As the Tiger King, the embryo of Devadat decided for these two beings, nobles and judges ought not to do.*

သတ္တဝါ (*Thattawā*) P. a rational being of any kind. နှစ် two. ခု numeral affix generally used for things without life (J. § 98). စီရင် to arrange, decide. စီ to place in a row. ထိ a euphon. aff. generally used with ထဲသို့ just as (J. § 118). အမတ် a noble. ပြု to do. ကုန် plur. aff. ရာ or ဟော to be suitable, should.

ပြု ချေ သော သူ တို့ သည် အပါယ် လေး ဘုံ ၌ ကျ လဲး ကုန် အံ့ သတည်း။ *Those persons who do will certainly fall over into the four places of punishment.*

ချေ a euphon. aff. generally subjunctive (J. § 118). အပါယ် *apè*, fr. P. အပါယော (*Apāyo*) a place of punishment. ဘုံ an abode. ကျ to fall down. လဲး to topple over. ထည်း a strong closing affix denoting 'certainty,' fr. ထည် to fix, to establish (J. § 119).

NOTES.

သတ္တဝါ a sentient being, fr. Sans. *satvā*. The Burmese cannot pronounce *tvā*, so put in an extra *ta*.

အပါယ် there are four hells or states of suffering or misfortune.

၂. မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ ၏ အကြောင်း

2. The Account of the Fox and the Otter.

ရှေး သော အခါ။ မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ သည် ခင်ပွန်း မိတ်ဆွေ ဖွဲ့ ချီ မြစ် ကမ်း နား နှ့် အစာ ရှာ ကြ လေ သော် ဖျံ သည် ငါးကြင်း တ ကောင် ကို ရ လေ ၏။ ဖျံ က လည်း ထို ငါးကြင်း ၏ ဝမ်း ပျဉ် သား နှင့် ခေါင်း ကို စား လို သည် ဟု ဆို ၏။ မြေ ခွေး က လည်း ဝမ်း ပျဉ် သား နှင့် ခေါင်း ကို ငါ သာ စား လို သည် ဟု ဆို လေ ၏။ မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ တို့ သည် အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ချီ ငါတို့ ဘုရား အလောင်း ယုန် မင်း နေရာ သို့ သွား ကြ ကုန် အံ့ ဟု ဆို ကြ ၏။ ယုန် မင်း လည်း ဤ သို့ ဆို ၏။ သင် တို့ နှစ် ကောင် သည် အဘယ် ကြောင့် အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ သ နည်း။ အဆွေ ခင်ပွန်း မ ပျက် ကောင်း ဖြစ် သောကြောင့် နောင် သော အခါ ဖျံ သည် ငါကြင်း ရ သော် ၎င်း၊ မြေ ခွေး သည် သမင်း၊ ဒရယ် ရ သော် ၎င်း၊ ငါ ယခု ဝေ ပေး သကဲ့သို့ ဝေ ချီ စား ကြ ကုန် ဟူ ချီ အဖြီး က ခေါင်း တိုင်အောင် ခွဲ ပေး လေ ၏။ မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ သည် နှစ် သက် ဝမ်း သာ ကြ ကုန် ၏။

ဤသို့ ဘုရား လောင်း ယုန် မင်း ဆုံးဖြတ် ဘိ

သကဲ့သို့ မင်း၊ အမတ်၊ စစ်သူကြီး တို့ သည် ဆုံး ဖြတ်
ပေး ကုန် ရာ ဖြစ်၏။

ANALYSIS.

ရှေး သော အခါ။ မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ သည် ခင်ပွန်း မိတ်ဆွေ ဖွဲ့ ၍
မြစ် ကမ်း နား ၌ အစာ ရှာ ကြ လေ သော် ဖျံ သည် ငါးကြင်း
ထ ကောင် ကို ရ လေ ဖြစ်၏။ *In former times, a fox and an
otter, living in close friendship, having sought food on the
bank of a river, the otter obtained a Kyin fish.*

မြေ earth, ခွေး dog—a fox. ဖျံ an otter. နှင့် with, and
(J. § 68). ခင်ပွန်း husband or wife, fr. ခင် to be attached to
and ပွန်း to rub against. မိတ်ဆွေ a friend. မိတ် fr. P. မိတ္တော
a friend; ဆွေ to be related to; ခင်ပွန်းမိတ်ဆွေ a relationship
as close as that of husband and wife. ဖွဲ့ to be united: to
bind together. မြစ် a river. ကမ်း bank. အနား an edge,
fr. နား to be near. အစာ food. ရှာ to search for. သော်
past-continuative (J. § 109). ငါး a fish, usually precedes
the names of all fish. ကြင်း the name of the fish (kind of
large gudgeon). ငါးကြင်း pronounced *ngagyin*.

ဖျံ က လည်း ထို ငါးကြင်း ၏ ဝမ်း ပျဉ် သား နှင့် ခေါင်း ကို
စား လို သည် ဟု ဆို ၏။ *The otter said, '(I) want to eat the
head and body of that ngagyin.'*

ဝမ်း the belly, ပျဉ် flat (some write it ပျဉ်း tough),
သား flesh; ဝမ်း ပျဉ် သား the flabby part of the belly pecu-
liar to fishes and some other creatures. ခေါင်း a head.
စား to eat. လို to desire (J. § 117), used as an aux. verb.

မြေခွေး က လည်း ဝမ်း ပျဉ် သား နှင့် ခေါင်း ကို ငါ သာ စား

လို သည် ဟု ဆို လေ ၏။ *The fox also said, 'I alone wish to eat the head and body.'*

မြေ ခွေး နှင့် ဖျံ တို့ သည် အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ၍ ငါတို့ ဟုရား အလောင်း ယုန် မင်း နေရာ သို့ သွား ကြ ကုန် အံ့ ဟု ဆို ကြ ၏။ *The fox and otter being at variance said, 'Let us go to the abode of the Hare-King, our embryo Lord.'*

တို့ the plural affix is often used after two or more nouns in apposition or conjunction. အငြင်း အခုံ ဖြစ် the verbal noun, with ဖြစ် or ရှိ to be, is often used instead of the simple verb. ငါတို့ဟုရား our Lord, i. e. the object of worship of us (men). ဟုရား any person or object worshipped. ယုန် a hare (one of Gotama Buddha's former states of existence). သွား ကြ ကုန် အံ့ we will go, let us go (J. § 111).

ယုန် မင်း လည်း ဤ သို့ ဆို ၏ *The Hare-King also said thus :*

လည်း also; evidently connected with လည် to turn, i. e. in turn (J. § 126, 8). ဤ သို့ thus, in this (manner).

သင် တို့ နှစ် ကောင် သည် အဘယ် ကြောင့် အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ သ နည်း *'Why are you two (animals) at variance ?*

သင် thou (J. § 77). အဘယ် ကြောင့် why, on account of what? (J. § 82). နည်း inter. aff. (J. § 110).

အဆွေ ခင်ပွန်း မ ပျက် ကောင်း ဖြစ် သေ့ကြောင့် နောင် သော အခါ ဖျံ သည် ငါကြွင်း ရ သော် ၎င်း၊ *'Because it is not right (that your) friendship be destroyed, hereafter if either the otter gets a ngagyin,*

ပျက် to be destroyed. နောင် future time. သော် cont. gives force of 'if' (J. § 109). ၎င်း for လည်း ကောင်း followed by another ၎င်း either or (J. § 126, 8).

မြေ ခွေး သည် သမင်၊ ဒရယ် ရ သော် ၎င်း ‘*or if the fox gets a red deer or hog deer,*

သမင် a kind of elk found in the plains. ဒရယ် or ဒလယ် a small deer, *cervus porcinus*. ထို the objective is sometimes omitted.

ငါ ယခု ဝေ ပေး သကဲ့သို့ ဝေ ၍ စား ကြ ကုန် ဟု ၍ အမြီး က ခေါင်း ထိုင်အောင် ခွဲး ဝေ ၍ ပေး လေ ဖြီ။ ‘*as I now divide (and) give, divide and eat ;’ saying (thus) (he) split (and) divided from the tail as far as the head and gave (it to them).*

ယခု now. စား ကြ ကုန် do ye eat (imper.) (J. § 111 omits). ဟူ to say. အမြီး a tail. ထိုင် အောင် as far as, fr. ထိုင် to arrive; အောင် the verb ‘to overcome,’ used as an auxil. to denote ‘in order to’ (J. § 109). ခွဲ or ခွဲး to split lengthwise (J. § 39).

မြေခွေး နှင့် ဖျံ သည် နှစ် သက် ဝမ်း သာ ကြ ကုန် ဖြီ။ *The fox and the otter were pleased.*

နှစ် heart. သက် to settle down, to be moderate. ဝမ်း belly. သာ to be pleasant. The whole denoting two kinds of pleasureable sensation.

ဤသို့ ဘုရား လောင်း ယုန် မင်း ဆုံး ဖြတ် ဘိ သကဲ့သို့ မင်း၊ အမတ်၊ စစ်သူကြီး တို့ သည် ဆုံး ဖြတ် ပေး ကုန် ရာ ဖြီ။ *Thus as the embryo Lord, the Hare-King decided, kings, nobles, and judges ought to decide and give.*

မင်း coming before nobles is translated ‘king,’ but by itself merely means ‘a person in authority;’ in its original sense it probably meant ‘to be old.’ စစ်သူကြီး here means ‘a judge,’ from စစ် to filter; it can also mean ‘a general,’ from စစ် warfare. ပေး to give.

NOTE.

The following proverbs and their explanation are attached to this story :—

အိပ် သော သူ ကို မ နှိုး ရာ။ နိုး သော သူ ကို မ
ထ စေ ရာ။ ထိုင် သော သူ ကို ထ ဟူ ချီ မ ဆို ရာ။

အိပ် သော သူ ကို မ နှိုး ရာ။ One should not arouse a sleeping person.

နိုး သော သူ ကို မ ထ စေ ရာ။ One should not cause the person who is awake to get up.

ထိုင် သော သူ ကို ထ ဟူ ချီ မ ဆို ရာ။ One should not say 'get up' to the person who sits.

အဓိပ္ပါယ် ကား။ As for the meaning :

သူ ဥစ္စာ ကို မျက် မုန်း မကြိုး ရာ။ One should not envy another's goods.

လောဘ တပ် မက် ခြင်း မ ရှိ ရာ။ One should not be covetous.

မိမိ ထို အပ် သော ဥစ္စာ ကို မ ယူ ဘဲ နေ ခြင်း။ Remaining without taking goods which one ought to wish for : i.e. self-restraint as regards the use of our own wealth.

ANALYSIS.

အိပ် to sleep, lie down. နိုး to be awake. နှိုး to cause to awake (J. § 106). မ not (J. § 120). ရာ to be suitable, should (J. § 117). ထ to arise. စေ causative aff. (J. § 117). သူ or သု genitive of သူ a person, another (J. § 78). ထိုင် to sit. ဟူ to say. ချီ for ရှေ့ verbal conjunction (J. § 40). ဆို to say. These two verbs are constantly used together either as ဟုဆို၏ or ဟူချီဆို၏ (J. § 119). အဓိပ္ပါယ် (pro-

nounced *Adeikpè*) for P. အဓိပ္ပါယ် *Adhippāya*, meaning, intention. The Burmese constantly write it wrongly with ဝ *b* for ဝ *p*. ကာ as regards (J. § 60). ဥစ္စာ (pronounced *óksā*, J. § 32); from P. *uccayā*, accumulations, wealth. မျက် မုန်း ကြီး to feel ill-will, envy; မျက် eye; မုန်း to hate; ကြိုး to make an effort. The first two words မျက် မုန်း *eye-hatred*, are one noun, therefore the negative မ is inserted before the verb. This rule is not explained in (J. § 120), but is most important, viz.: ‘When a verb is composed of a noun and verb, the negative particle must come before the verb;’ thus—ဝမ်း ခြောက် to be joyful; ဝမ်း မ ခြောက် not to be joyful: the literal meaning is ဝမ်း belly; ခြောက် to be raised. လောဘ P. covetousness; တပ် မက် ခြင်း (B. equivalent) fr. တပ် to have an appetite for; မက် to covet; ခြင်း the verbal noun formative. မိမိ self (J. § 37). လို to wish for. အပ် ought (J. § 117). ယူ to take; မ — သဲ without (J. § 117). နေ to remain: this verb is often used with other verbs, somewhat as we use the verb *to be*, and need not in such cases be translated as ငါ လုပ် နေ သည် *I work* or *I am working*.

၃. သင်္ဘော သူကြီး နှင့် ဆိတ် ကျောင်း လှလင်
တို့ တရား ပြု ကြ သည့် အကြောင်း။

3. The Account of the Law-case of the Goatherd and the Captain of the Ship.

ANALYSIS OF HEADING.

ဆိတ် ကျောင်း လှလင် a goatherd ; ဆိတ် a goat ; ကျောင်း
to herd ; လှလင် or လင် a young man. တရား ပြု to prose-
cute, go to law.

ရှေး သရော အခါ။ သင်္ဘော သူကြီး တ ယောက်
သည် ကုန် သွယ် ရန် သွား လေ သော် သမုဒ္ဒရာ ကမ်း
တ ဗက် သို့ ရောက် လေ ၏။ ကမ်း နား ၌ ဆိတ် များ
ကိုလူ တယောက် ကျောင်း လေ သော် သင်္ဘော သူကြီး
၏ ဆိတ်မ သည် ဆိတ်ထီး သို့ လိုက် ချေ သော် မိမိ
ဆိတ်မ ကို ဆိတ်ထီး ၌ ထံ က တောင်း လေ ၏။
မ အပ် မ ပေး သောကြောင့် တရား စစ် မဉ် ဟူ ၍
တရား စစ်သူကြီး ထံ သို့ ရေခံ လေ ၏။ ဆိတ်မ ကား
ဆိတ်ထီး နောက် သို့ လိုက် သည် ဖြစ် သောကြောင့်
ဆုံး ကောင်း လေ ၏။ ဆိတ်ထီး ပိုင် ကောင်း လေ
၏။ ဤသို့ ဆုံးဖြတ် လေ သတည်း။ ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်
လေ သည် နေခံ သင်္ဘော သူကြီး မ သက် သာ ၍ လက်
ဆောင် တံစိုး နှင့် စစ်သူကြီး သမီး သို့ ဝေ လေ ၏။

ထိုသို့ အကြိမ် များစွာ စေ သော့ကြောင့် စစ်သူကြီး သမီး သည် သင်္ဘောသူကြီး ဂှိရာ သို့ သွား လေ ၏ ရောက် လေ ဟျင် မ သွား ရ ဘဲ ထား လေ ၏။ စစ်သူကြီး လည်း င သွီး ကို လို သည် ဟု တောင်း သော် မ ပေး ဘဲ နေ လေ ၏။ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ၍ မင်း ထံ သို့ ရောက် သော် အရှင် မင်းကြီး၊ ယမန် ကား အကျွန်ုပ် ဆိတ်မ သည် ဆိတ်ထီး သို့ လိုက် ချေ ၍ သု အိမ် သို့ ရောက် သည် ဂှိ သော် ဆိတ်ထီး ရှင် ပိုင် ကောင်း သင့် သည် ဟု စစ်သူကြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ဂှိ ပြီ တကား။ ယခု လည်း ထို စစ်သူကြီး သမီး အကျွန်ုပ် ဂှိရာ သို့ လာ ပြီး သော် အကျွန်ုပ် ပိုင် ကောင်း လေ အံ့ ဟု ဆို ၏။

ရှေး ဆင်ခြေ ဆို ပြီး ဂှိ သော့ကြောင့် သင်္ဘော သူကြီး သည် စစ်သူကြီး သွီး ကို ပိုင် ခွင့် ရ လေ သတည်း။

ထိုကြောင့် ယောက်ျား ဂှိရာ သို့ မိမ္မ လာ သော် အပြစ် ကင်း စေ သတည်း။

ANALYSIS.

ရှေး သရော အခါ။ သင်္ဘော သူကြီး ထ ယောက် ဆည် ကုန် သွယ် ရန် သွား လေ သော် *In former times, a ship's captain having gone for (the purpose of) trading,*

သရော an amplification of သော not often used. သင်္ဘော

a short way of writing သင်းတော (J. § 34) a ship; probably derived from သင်း to unite; ဖေါ to be swelled, to float. သူကြီး a captain, head man. တ one. တောက် the numeral adjective for human beings (J. § 98). ကုန် merchandise; သွယ် to draw out long (as in conversation), higggle: ကုန်သွယ် to trade. ရန် verbal formative (J. § 125, 3), for; fr. ရန် to set apart.

သမုဒ္ဒရာ ကမ်း တဖက် သို့ ရောက် လေ ဧါ။ *arrived at the other side of the ocean.*

သမုဒ္ဒရာ S. *Samudrā* (B. pronounce *Thamokdayā*), the ocean, sea. ကမ်း a bank, shore. အဖက် a side; တ one, gives the idea of *the other*. ရောက် to arrive.

ကမ်း နား ဦး ဆိတ် များ ကို လူ တယောက် ကျောင်း လေ သော် သင်္ကော သူကြီး ဧါ ဆိတ်မ သည် ဆိတ်ထီး သို့ လိုက် ချေ သော် မိမိ ဆိတ်မ ကို ဆိတ်ထီး ရှင် ထံ က တောင်း လေ ဧါ။ *A man having herded goats upon the shore, and the captain's she-goat having followed a he-goat, (he) demanded his she-goat from the owner of the he-goat.*

အနား an edge. ဆိတ် a goat. များ plur. aff. (J. § 54). လူ a man (*homo*). ကျောင်း to herd. လိုက် to follow. ချေ euphon. aff. (J. § 118). မိမိ his, of himself (J. § 77). ဆိတ်ထီး a he-goat (J. § 56); ဆိတ်ဖ is the common form. အရှင် an owner. ထံ or အထံ the presence of a person; commonly used to denote that one person actually presented himself before the other (J. § 74). တောင်း to demand.

မ အပ် မ ပေး သောကြောင့် တရား စစ် မည် ဟူ ၍ တရား စစ်သူကြီး ထံ သို့ ချေံ လေ ဧါ။ *Because (he) did not give it*

up (the captain) went before a judge, saying, ' (I) will have the law (of the case) sifted.'

အပ် to hand over. ပေး to give. စပ် to strain, sift, investigate. ဟု to say.

ဆိတ်မ ကား ဆိတ်ထီး နောက် သို့ လိုက် သည် ဖြစ် သော့
ကြောင့် ဆုံး ကောင်း လေ ဧ။ (The judge said) *'As for the she-goat, because (she) followed after the he-goat it is right that (she) should be lost.*

ကား nom. aff. (J. § 60). နောက် behind. လိုက် သည် ဖြစ် = လိုက်. The verbal noun and substantive verbs ဖြစ် or ရှိ to be, are often used for the simple verb. ဆုံး to come to an end, be lost. ကောင်း to be good, right.

ဆိတ်ထီး ပိုင် ကောင်း လေ ဧ။ ဤသို့ ဆုံးဖြတ် လေ သတည်း။ *'The he-goat ought to own (her).'* Thus (he) decided.

ပိုင် to own. ဆုံး ဖြတ် to decide. သတည်း strong assertive aff. (J. § 119).

ထိုသို့ ဆုံးဖြတ် လေ သည် နောက် သင်္ဘော သူကြီး မ သက်သာ ခြ် လက်ဆောင် တံဖိုး နှင့် စစ်သူကြီး သမီး သို့ စေ လေ ဧ။
After it was thus decided, the ship-captain not being satisfied, sent (some one) with presents and bribes to the judge's daughter.

နောက် behind, after. သက်သာ to be pleased. ခြ် for ချေ connective (J. § 109). လက်ဆောင် a present; fr. လက် hand, ဆောင် to carry. တံဖိုး (pronounced တဖိုး *ta-zō*) a bribe. စေ to send.

ထိုသို့ အကြိမ် များစွာ စေ သော့ကြောင့် စစ်သူကြီး သမီး သည်

သင်္ဘောသူကြီး ဂှိရာ သို့ သွား လေ ဧ။ *Because (he) sent thus very many times, the judge's daughter went to the ship-captain's place.*

အကြိမ် a time, fr. ကြိမ် to meet with. စွာ very (J. § 117); as a verb to exceed. ဂှိရာ verbal noun of ဂှိ to be (J. § 125, 3).

ရောက် လေ ယှင် မ သွား ရ ဘဲ ထား လေ ဧ။ စစ်သူကြီး လည်း င သွီး ကို လို သည် ဟု ထောင်း သော် မ ပေး ဘဲ နေ လေ ဧ။ *When (she) came, without letting (her) go (he) kept (her). The judge also having demanded, saying, 'I want my daughter,' (he) remained without giving (her).*

ယှင် continuative aff., often translated 'when.' ရောက် to arrive. မ — ဘဲ without (J. § 117). ရ to be able: gives the idea of permission. ထား to place, to keep. လို to desire. ထောင်း to demand. နေ to remain = do (*did not give*).

အငြင်း အခုံ ဖြစ် ၍ မင်း ထံ သို့ ရေဝံ သော် အရှင် မင်းကြီး၊ ယမန် ကား အကျွန်ုပ် ဆိတ်မ သည် ဆိတ်ထီး သို့ လိုက် ချေ ၍ သူ အိမ် သို့ ရေဝံ သည် ဂှိ သော် ဆိတ်ထီး ရှင် ပိုင် ကောင်း သင့် သည် ဟု စစ်သူကြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ဂှိ ဖြိ ထကား။ *There being a quarrel, and having come before the king (the captain said), 'O Lord King, only a short time since, my she-goat, following a he-goat, arrived at another's house, and the judge's decision was, "The owner of the he-goat ought to own (her)."*

အရှင် O Lord. မင်း a ruler, with ကြီး to be great, added, generally means king, as in Pāli, *Mahā-rājā*. ယမန် time just past. ကား (J. § 61). အကျွန်ုပ် I your servant (J. § 77), more respectful than ကျွန်ုပ်. လိုက် to follow. ချေ euph. aff. သူ possessive case of သူ a person, another. အိမ် a house.

အရှင် a master. သင့် to be proper (J. § 117). အချက် sub-
ject, matter (J. § 124). ပြီ past aff., a form of the verb ပြီး
to be completed. ထကား an exclamation like 'forsooth.'

ယခု လည်း ထို စစ်သူကြီး သွီး အကျွန်ုပ် ရှိရာ သို့ လာ ပြီး
သော် အကျွန်ုပ် ပိုင် ကောင်း လေ အံ့ ဟု ဆို ဖြူ။ *'Now also that
judge's daughter having come to my place, I ought to own
(her),' he said.*

ယခု present time, now. လေ euphon. aff. (J. § 118).
အံ့ future aff., is used to denote probability; i. e. the
assertion is not positive.

ရှေး ဆင်ခြေ ဆို ပြီး ရှိ သောကြောင့် သင်္ဘောသူကြီး သည်
စစ်သူကြီး သွီး ထို ပိုင် ခွင့် ရ လေ သတည်း။ *Because the
former pleading was stated, the ship-captain obtained
permission to own the judge's daughter.*

ဆင်ခြေ a pleading, argument. ပြီး to be complete,
finished. အခွင့် permission.

ထိုကြောင့် ယောက်ျား ရှိရာ သို့ မိမ္မ လာ သော် အပြစ် ကင်း
စေ သတည်း။ *Therefore if a woman come to a man's
place, let (him) be free from blame.*

ထိုကြောင့် on that account. ယောက်ျား or ယောက်ယား
a man (*vir*). မိမ္မ or မိန်းမ a woman. အပြစ် blame, fault,
punishment; fr. ပြစ် to throw at. ကင်း to be free from.
စေ imp. aff., let be (not properly explained in J. § 111;
see § 117).

NOTE.

ဆင်ခြေ Judson says this word is derived from ဆင်
elephant, ခြေ foot, on account of a well-known story, but
the more probable derivation is fr. ဆင် to state a case,
ချေ to make answer, refute.

၄. ဒေါသ ကြီး ဟု သော ရတ္တိဣသရိ သတို့
သို့ ဖြစ် အကြောင်း။

4. The Account of the very Passionate Girl, Ratti
Ithari.

ANALYSIS OF HEADING.

ဒေါသ P. anger. ကြီး to be great. ဟု to be pretty = very. ရတ္တိဣသရိ Ratti Isari (or as B. pronounce *Ratti Ithari*) an Indian woman's name. သတို့ this word prefixed to သား or သို့ gives an idea of gentility; always pronounced *thadô*.

ကောတ္တသံ ဘုရား လက် ထက် တော် နှိ ရတ္တိ
ဣသရိ သတို့ သမီး သည် တ ခု သော နိဂုံး ရှာ နှိ
နေ ဖြစ်။ မိန့် ကြီး သည် ဖြစ် သောကြောင့် လင် ကို
မ ကြည်ဖြူ ချီ တ ပါး သော နိဂုံး ရှာ သို့ သွား
လေ ဖြစ်။ ခရီး ဝေး ချီ ပင်ပန်း သောကြောင့် ထန်း
ပင် ရိပ် တွင် နား နေ ဖြစ်။ နားရာ တွင် သူငယ် အိပ်
စိမ့် မည် ဟူ ချီ ပုဆိုး ခင်း ချီ သိပ် လေ ဖြစ်။ ကျီး
လည်း ပျံ လာ ချီ ထန်း သီး ပေါ် နှိ နား လေ ဖြစ်။
ထန်း သီး လည်း မှည့် လျက် သူငယ် ထိပ် ထက် ကျ
ချီ လေ လေ ဖြစ်။ သား လေ သည် ကို မြင် လျှင်
မျက်ရည် ယို လျက် သား အကောင် ကို ပိုက် ချီ
ကျီး ပျံရာ သို့ လိုက် လေ ဖြစ်။ လယ် ထွန် ယောကျ်ား

ကမ်း စင်း ရိုး၌ ထားသော ထမင်း ထုပ် ကို နေ့တိုင်း ကျီး စားသောကြောင့် ထောင် လေ သော ကျော့ ကွင်းတွင် မိလေ၏။ မိသော ကျီး ကို ယူမည် လာသော် လယ် ထွန် ယောက်ျား က လည်း ဤ ကျီး သည် ဝါ ကျီး တကား ဟု ဆို၏။ သူငယ် အမိ က လည်း မင်း ကျီး ဖြစ် တကား။ ငှါ သား ကို သတ်သင့် သ လော ဟု ဆို၏။ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ၍ ပညာ နည်း သော တရားသူကြီး ထံ တရား ဆင်လေ သော် ယောက်ျား လျော် ကောင်း ချေ သည် ဟု ဆုံးဖြတ် လေ၏။ လယ် ထွန် ယောက်ျား မ သက်သာ၍ ပညာ ရှိ သော တရားသူကြီး ရှေ့ တွင် ဆိုလေ သော် တရားသူကြီး က ဤ စကား သည်။ သင့် လင် နှင့် ရန် ဖြစ်၍ တ ရွာ သို့ သွားရာ တွင် ခရီး ဝေး၍ ထန် ပင် ရိပ် တွင် နား လေ၏။ သူငယ် ကို လည်း သိပ် ထား လျှင် သူငယ် အိပ် ပျော် စဉ် တွင် ထန်း သီး မှည့် ကျ၍ သေ နဲ့ သော် သင့် လင် နှင့် ရန် ဖြစ်သော အမှု ကြောင့် သာ သူငယ် သေ သည်။ သို့ ဖြစ်၍ လယ် ထွန် ယောက်ျား နှင့် တကွ သား တ ယေခံ ကို ရ အောင် ပြု လေ့။ သား ရ မှ သင့် လင် အား အပ် ပေး စေ ဟူ၍ ဆုံးဖြတ် လေ သတည်း။

ANALYSIS.

ကောက္ကသံ ဘုရား လက် ထက် ထော် ဌ် ရတ္တိဣသရိ သတို့ သမီး သည် တ ခု သော နိဂုံး ရွာ တွင် နေ ဧါ။ *In the era of the Lord Koukkathan, a young lady (named) Ratti Ithari dwelt in a certain small town.*

ကောက္ကသံ (pronounced *Kaukkathan*) for P. *Kakusandho*, one of the twenty-four Buddhas. ဘုရား (pronounced *hpayā*) fr. ဖူး to behold with reverence, and ရာ thing; is used to denote any object of worship. လက် ထက် the ascendancy or reign of, fr. လက် a hand, and ထက် to be up. နိဂုံး for P. နိဂမော a market-town. ရွာ a village (large or small).

မါနံ ကြီး သည် ဖြစ် သော့ဇြောင့် လင် ကို မ ကြည်ဖြူ ၍ တ ပါး သော နိဂုံး ရွာ သို့ သွား လေ ဧါ။ *Because (she) was very proud, not being pleased with (her) husband, (she) went to another town.*

မါနံ for P. မာနော pride. လင် a husband. ကြည်ဖြူ to be well disposed towards, lit. to be clear and white; ကြည်ညို (clear and dark) has the same meaning. တပါး another.

ခရီး ဝေး ၍ ပင်ပန်း သော့ဇြောင့် ထန်း ပင် ရိပ် တွင် နား နေ ဧါ။ နားရာ တွင် သူငယ် အိပ် စိမ့် မည် ယူ ၍ ပုဆိုး ခင်း ၍ ထိပ် လေ ဧါ။ *The distance being long, because (she) was weary, (she) sat down in the shade of a palm-tree. Whilst resting (she) spread (her) waist-cloth, saying, '(I) will put (my) child to sleep.'*

ခရီး distance between two places. ဝေး to be far. ပင်ပန်း to be weary. ထန်း a palm with large round fruit. အပင် a tree, plant. အရိပ် shade, shadow. နား to stop, alight.

တွင် in, has force of *whilst*. သူငယ် (pronounced *thangè*) little person, child, fr. သူ person, ငယ် to be little. မိမ့် for စေအံ့ will cause (J. § 117). တူ to say (expressing intention). ပုဆိုး a waist-cloth (pronounced *pasō*). ခင်း to spread. သိပ် to put to sleep (transitive of အိပ်).

ကျီး လည်း ပျံ လာ ၍ ထန်း သီး ပေါ် ၌ နား လေ ဧူ။ ထန်း သီး လည်း မှည့် လျက် သူငယ် ထိပ် ထက် ၌ ကျ ၍ လေ လေ ဧူ။ *A crow also came flying and perched on a palm-fruit. The palm-fruit also being ripe, fell on the head of the child, and (it) died.*

ကျီး a crow. ပျံ to fly. အသီး a fruit. အပေါ် the upper part, secondary noun (J. § 74). မှည့် to be ripe. ထိပ် the top, head. အထက် the upper part (J. § 74). ကျ to fall, drop. လေ to die, to be still.

သား သေ သည် ကို မြင် လျှင် မျက်ရည် ယို လျက် သား အကောင် ကို ပိုက် ၍ ကျီး ပျံရာ သို့ လိုက် လေ ဧူ။ *When (she) saw that the child was dead, (her) eyes streaming with tears, and hugging the body of the child, (she) followed to the place the crow flew.*

မြင် to see. မျက်ရည် tears (lit. eye-liquid). ယို to leak, trickle. လိုက် to follow.

လယ် ထွန် ယောက်ျား ကမ်း စင်း ရိုး ၌ ထား သော ထမင်း ဖုတ် ကို နွေ ထိုင်း ကျီး စား သောကြောင့် ထောင် လေ သော ကျော့ ကွင်း တွင် မိ လေ ဧူ။ *The crow, because it eat every day a ploughman's packet of rice which he placed on a ridge, was caught in a snare which (he) had set.*

လယ် ထွန် ယောက်ျား field ploughman; လယ် an open field (usually applied to rice cultivation); ထွန် to plough.

ကမ်း ဝင်း ရိုး a ridge for dividing the small pond-like patches in which rice is planted ; fr. ကမ်း a bank, ဝင်း to extend in a line, ရိုး a bone, ridge (pronounced *kazínyo*).
 ထမင်း boiled rice. အထုပ် a packet, bundle. From ကမ်း to ကို is as it were all one word, making the preceding composite word in the genitive. နေ့ day, fr. နေ the sun. တိုင်း every, fr. တိုင်း to measure, estimate. ထောင် to set a trap, set upright. ကျော့ ကွင်း a snare, fr. ကျော့ to catch in a noose. ကွင်း to bend into a ring (conf. ကြော a sinew). မိ to be caught, catch.

NOTE. ကျိုး is the nominative of the sentence.

မိ သော ကျိုး ကို ယူ မည် လာ သော် လယ် တွန့် ယောက်ျား
 က လည်း ဤ ကျိုး သည် ငါ ကျိုး တကား ယု ဆို ဖြီ။ (She)
*having come to take the crow which was caught, the
 cultivator said, 'This crow, indeed, is my crow.'*

ယူ to take. မည် fut. assert. aff. often used to denote intention (J. § 108). ဤ this. ငါ for င, possessive of ငါ I (J. § 78).

သူငယ် အမိ က လည်း မင်း ကျိုး ဖြစ် တကား ငါ သား ကို
 သတ် သင့် သ လော ယု ဆို ဖြီ။ *The child's mother also said,
 'Supposing it is your crow, ought it to kill my child?'*

အမိ mother. မင်း (of) you (J. § 77). It appears now to be recognised that those nouns which admit of a short sharp accent always take it in the genitive case if ဖြီ be omitted, even though the accent be not shown in writing. တကား an exclamation which can be translated in various ways. သတ် to kill. သင့် to be proper ; ought. (J. § 117). သလော ? (J. § 110).

အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ၍ ပညာ နည်း သော တရားသူကြီး ထံ တရား ဆင် လေ သော် ယောက်ျား လျှော် ကောင်း ချေ သည် ဟု ဆုံးဖြတ် လေ ဧ။ (They) quarrelling, stated the case before a judge of little wisdom, and (he) decided, 'It is right for the man to pay a fine.'

နည်း to be few. တရားဆင် to state a case ; ဆင် to put in order or line. လျှော် or ရော် to forfeit. ချေ euphon. aff. (J. § 118).

လယ် ထွန် ယောက်ျား မ သက် သာ ၍ ပညာ ရှိ သော တရား သူကြီး ရှေ့ တွင် ဆို လေ သော် တရားသူကြီး က ဤ စကား သည်။ သင့် လင် နှင့် ရန် ဖြစ် ၍ တ ရွာ သို့ သွားရာ တွင် ခရီး ဝေး ၍ ထန် ပင် ရိပ် တွင် နား လေ ဧ။ The cultivator not being satisfied, having stated the case before a wise judge, the judge said, 'This is the case, quarrelling with your husband whilst going to another village, (you), the way being long, rested in the shade of a palm-tree.'

ဤ this, စကား word, i.e. this is how the case stands. ရန် ဖြစ် to quarrel ; ရန် strife ; ဖြစ် to be. သွားရာ တွင် in the act of going, i.e. whilst going (J. § 125, 2).

သူငယ် ကို လည်း သိပ် ထား ထွင် သူငယ် အိပ် ပျော် စဉ် တွင် ထန်း သီး ဖြည့် ကျ ၍ သေ ခဲ့ သော် သင့် လင် နှင့် ရန် ဖြစ် သော အမှု ကြောင့် သာ သူငယ် သေ သည်။ 'Having also put the child to sleep, while the child was fast asleep, a ripe palm-fruit falling, it died ; only because (you) quarrelled with (your) husband the child died.'

လည်း also. ထား to place. ထွင် cont. aff., gives the force of 'having' (J. § 109). အိပ် to lie down. ပျော် to be sound asleep. စည် or စဉ် to place in a row ; whilst. ကျ

to drop. ခဲ့ past aff. (J. § 115). အမှု an act, affair, fr. မူ to do. ကြောင့် on account of (J. § 66). သာ only (J. § 129).

သို့ ဖြစ်၍ လယ် ထွန် ယောက်ျား နှင့် တကွ သား တ ယောံ ရ အောင် ပြု လေ့။ သား ရ မှ သင့် လင် အား အပ် ပေး စေ ဟူ၍ ဆုံးဖြတ် လေ သတည်း။ *'That being so, act with the ploughman so as to get a child, after getting a child, let it be given to your husband.'* (thus) saying he gave a decision.

သို့ ဖြစ် ၍ = ဤသို့ ဖြစ် ၍ being of this sort, however (J. § 83). တကွ or အကွ, fr. ကွ to be with, together with (J. § 75). ရ to obtain. အောင် in order to. ပြု to do. လေ့ imp. aff. (J. § 111). မှ after; is the ablative affix used with a verb treated as a noun (J. § 109). အား to (J. § 65). အပ် to hand over. ပေး to give. စေ causative imperat. aff. (J. § 112). ဟူ to say (J. § 119).

[N.B.—After this only short notes are given, without translation.]

၅. မိုက် ထု စွာ သော ပုဏ္ဏား နှင့် တော
ခွေး အကြောင်း။

5. The Account of the very foolish Brahman and the Wild Dog.

ရှေး သရော အခါ။ သုမန ဘုရား လက် ထက် တော် နှ့် ဂိရိကန္တ ပြည် တွင် အဓိမန္တ ပုဏ္ဏား သည် နေ ၏။ တ နေ့ သ နို့က် တောခွေး တကောင် သည်

မြို့ သို့ လာ ချီ သူ တို့ ဖြစ် လိုက် သော အရိုး
 အဖတ် ကို စား ၏။ မိဗ် သေခံ ခဲ့ သော် ဘေး ကို
 ကြောက် သောကြောင့် တော သို့ ဝင် တတ် ၏။
 ထို အခါ ၌ အမိမနွ ပုဏ္ဏား သည် ကိုယ် လက်
 သုတ် သင် အံသောဌာ မြို့ သို့ ဝင် သည် ရှိ သော်
 တောခွေး ကို မြင် လျှင် ဖွင့်တန် ကို ကိုင် ချီ
 ဝင် လေ ၏။ ထို ခွေး သည် ကြောက် သ ဖြင့် အရှင်
 ပုဏ္ဏား၊ အကျွန်ုပ် အသက် ကို သတ် ချီ အဘယ်
 အကျိုး ရှိ အံ့ နည်း။ အရှင် ပုဏ္ဏား မ သတ် ပါ
 လင့်။ ရွှေ နှစ် ထောင် ပေး ပါ မည် ဟု ဆို ၏။
 ပုဏ္ဏား လည်း ခွေး စကား ကို ကြား လျှင် စည်း
 စိမ် ၌ တပ် သည် ဖြစ် ချီ နင့် ကို ငါ မ သတ်။ နင်
 ပေး မည် ဆို သည် အတိုင်း သာ ပေး တော့ ဟု ဆို
 ၏။ အရှင် ပုဏ္ဏား၊ ဤ အရပ် ၌ အတိ မှာ လျှင် ရ
 ချေ အံ့ နည်း။ ငါ နေရာ သို့ ငါ ကို ဆောင် ပါ မှ
 ငါ ပေး ရ အံ့ ဟု ဆို ၏။ ဟဲ့ ခွေး၊ နင် ကား တော
 သူ တည်း။ နင့် ကို ငါ ဆောင် ချီ မ သင့် တကား
 ဟု ဆို ၏။ ခွေး က လည်း အရှင်၊ ဤသို့ ဆို လျှင်
 ပုဆိုး ကို ပုခက် ပြု ချီ ပုဆိုး နှင့် ငါ ကို လွယ်
 သော် မြင် သူ များ လည်း သား၊ မြေး မှတ် ကြ
 လိမ့် မည် ဟု ဆို သတည်း။ ပုဏ္ဏား သည် ဥစ္စာ ကို
 တပ် မက် သောကြောင့် သင့် စကား သည် သင့် ဖွ

ပေ သည် ဟူ ၍ ခွေး ဆို တိုင်း လွယ် သွား လေ ၏။ ခွေး နေရာ သို့ ရောက် လျှင် ခွေး က အရှင် ပုဏ္ဏား၊ ငါ ကို မ သတ် ပေ လျှင် ကျေးဇူး ကြီး ထု ပေ စွ။ ရွှေ နှစ် ထောင် ယူ ချေ အံ့။ နေ ဝင် သည် တိုင် အောင် အရှင် နေ လင့် ပါ ဟု ဆို ပြန် ၍ တော ထဲ သို့ ဝင် လေ ၏။

ထို ပုဏ္ဏား လည်း တ နေ့ ပတ် လုံး မျှော် လင့် ၍ နေ ရှာ ခဲ့ သတည်း။ ခရီး သွား သော ယော ကျား တ ယေခံ သည် ပုဏ္ဏား ကို မြင် လေ သော် အို ပုဏ္ဏား၊ အဘယ် ကို မျှော် ၍ နေ သနည်း ဟု မေး သော် ပုဏ္ဏား လည်း ခွေး ဆို တိုင်း ကို ပြန် ပြော လေ ၏။

ထို စကား ကို ကြား လျှင် ဤ ပုဏ္ဏား ကား ခွေး ထက် အလွန် မိုက် စွာ တကား။ အစား ကို မှု ရှာ ၍ မ ရ နှိုင်း သော ခွေး စကား ကို ယုံ လေ ပြီ တကား။ သင့် နေရာ သို့ ပြန် လေ တော့ ဟု ဆို မှ ပြန် ခဲ့ သတည်း။

ထို ကြောင့် ပညာရှိ သဘော သည် မ ယုံ သင့် သော သူ ကို မ ယုံ ရာ။ စူးစမ်း ဆင်ခြင် ရာ ၏။ မ ယုံ သင့် သော စကား ကို ယုံ ချေ သော် ယခင် ဆို ခဲ့ သော ခွေး ၏ ဖွင့်စားခြင်း ကို ခံ သော ပုဏ္ဏား ကဲ့သို့ တည်း။

NOTES.

မိုက် to be dark (of intellect or otherwise). ဖွ to be pretty; used for 'very.' ဂုတ္တံ a Brahman; this word is really a Pāli word meaning 'religious,' but is now invariably used to denote a Brahman. သုမန name of a Buddha: P. *Sumano*, happy. ဝိရိကန္တ P. *thorn hill*; name of some country (probably fictitious). အဓိမဉ္ဇ P. *very stupid*; the Brahman's name. တ နေ့ တ ခြံ one day. မြို့ a walled town. သူ လူ people. ပြစ် ထိုက် to throw away: the verb ထိုက် to follow, is often used with other verbs to give an idea of motion. အရိုး bone. အဘတ် what remains after the juice is squeezed out, refuse; ဖတ် to be dry. မိုးဇာန် သောက် the sky drinks (the light); early morning when it is light. ဘေး danger. ကြောက် to fear. ဝင် to enter. ထတ် to be accustomed. ကိုယ် လက် သုတ် သင် to wipe the body with the hand; ကိုယ် fr. P. ကယော body, သုတ်သင် to cleanse, i.e. to perform the duties of nature. အံ့သောငှါ for the purpose of (J. § 65). မြုံ a cluster of bushes: prob. same as ချုံ to cover, used as we use the word *cover*. ထွင်တန် or လှံတံ a staff, spear-shaft. ကိုင် to hold. ကြောက် သ ဖြင့် through fear (J. § 67). အရှင် lord, sir. အသက် ကို သတ် to kill; သတ် (by itself) to smite, kill. အဘယ် what (J. § 82). အကျိုး advantage. လင့် imperat. prohib. aff., fr. လင့် to wait. ရွှေ gold. ထောင် thousand. နှစ် two. စည်း မိမ် treasure; စည်း to be accumulated; မိမ် to steep (?). ထင် to lust after. နင့် oblique case of နင် you (J. § 78). ဝေး မည် ဆို သင့် အထိုင်း သာ give only according as you said you will. အတိ an old form = အဘယ် what; ထွင် intensive; အတိ

မှာ ထွင် where on earth? ဆောင် to carry. ဝါ to have with. ထဲ Hah! (J. § 127). နင် ကား တော သူ ထည်း as for you, you are a forest-person, i.e. you are a low uncultivated fellow. ဂုဆိုး a waist-cloth. ဂုခက် a cradle, sling. ထွယ် to carry at the side. မြေး a grandson. မှတ် to think, note. ထိန် for လေဖွံ့ (J. § 118). ဥစ္စာ P. goods, money, accumulations. ထင် မက် to covet, both have the same meaning. ငါ ကို မ သတ် ပေ သည် ထွင် since you have not killed me; ပေ euphon. aff. ကျေးဇူး ကြီး လှ ပေ စွ I am very much obliged; ကျေးဇူး profit, obligation; စွ intensive (according to J. § 117 qualifying) aff., but often used as an assertive and closing aff. လူ to fetch. နေ ဝင် sunset. ထိုင် အောင် until (J. § 76). ထင့် to wait. ဝါ a polite affix standing for 'please.' ဆို ပြန် to reply. ပတ် ထုံး the whole circuit of (J. § 75). မျှော် to expect. ရှာ qualifying aff. denoting regret (J. § 117). ခဲ့ past aff. (J. § 115). ခရီး သွား ယောက်ျား a wayfarer, i.e. road-going-man. အို O. ပြန် ပြော to relate. ခွေး ထက် more than the dog (J. § 94). မျှ even. ရှာ to search for. နိုင် to be able. လို to believe. ပြန် to return. ပညာရှိ wise men. သဘော nature, disposition; fr. P. သံဘာဝ *sambhāva*. မ လို သင့် သော သူ ကို မ လို ရာ we should not believe a person who ought not to be believed. စူးစမ်း to test, probe; စူး to prick; စမ်း to try, feel. ဆင်ခြင် to consider. ရာ for လျှာ to be suitable, should. ယခင် just now. ဆို ခဲ့ သော spoken of. လှည့်စား to deceive, get round; ခံ to bear, suffer; လှည့်စားခြင်း ကို ခံ to be deceived; the verb ခံ with a verbal noun forms the passive, as ရိုက် to beat, အရိုက် ခံ to be beaten.

၆. မ ပေါင်းဖော် အပ် သော သူ ကို ပေါင်းဖော် မိ
 ၍ အသက် မှ ဆုံး ရ ကြ သော သူ သုံး
 ယောက် တို့ ၏ အကြောင်း။

6. The Account of the Three Persons who lost their
 lives through associating inadvertently with a
 person who ought not to be associated with.

ရှေး သော အခါ။ အမတ် သား၊ သဌေး သား၊
 မင်း သား တို့ သည် တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ အတတ်
 သင် ကြ လေ သော် တ ယောက် ကား အရိုး လက္ခဏာ
 ကို သင် ၏။ တ ယောက် ကား ရုပ် လက္ခဏာ
 ကို သင် ၏။ တ ယောက် ကား နံ လက္ခဏာ ကို သင်
 ၏။ တတ် ကြ ပြီး ယှင် ပြည် သို့ ပြန် သည် တွင်
 တော အုပ် တ ခု ၌ ကျား သေ ၏ အရိုး ကို တွေ့
 မြင် ကြ လေ ယှင် ဤသို့ ကြံ ကြ လေ ၏။ ဤ ကျား
 ရိုး ကို စေ့စပ် ၍ ကျား ရုပ် ဖြစ် ယှင် အသက် သွင်း
 ၍ ကျား ရှင် ဖြစ် ကာလ ငါတို့ နှင့် အတူ သွား ၍
 သမင် ၊ ဂျီ၊ ဝိုင်၊ ဆတ် များ ကို ကိုက် ၍ ရသော် ငါတို့
 စား ရ ကြ မည်။ ရန် သူ တွေ ယှင် လည်း ဤ ကျား
 ဆီး တား ၍ ငါတို့ အန္တရာယ် မှ လွတ် တော့ မည်
 ဟု ကြံစည် ကြ ၍ အရိုး လက္ခဏာ တတ် သော သူ
 သည် အရိုး အတိုင်း စေ့စပ် လေ ၏။ ရုပ် လက္ခဏာ

ကို တတ် သော သူ သည် ကျား ရုပ် အတိုင်း ဖြစ်
 စေ လေ ၏။ နံ လက္ခဏာ တတ် သော သူ သည်
 အသက် ကို သွင်း လေ ၏။ ထိုသို့ အသက် ရှင် သော
 ကျား သည် သူတို့ နောက် သို့ လိုက် လေ ၏။ တော
 အုပ် မှ လွင်ကျင်း သို့ ရောက် ကြ လေ လျှင် ညောင်
 ပင် ကြီး အောက် တွင် သုံး ယောက် အိပ် ၍ နေ
 ကြ လေ ၏။ ထို ကျား လည်း လယ်ပြင် ကြီး ၌
 စားစရာ မ ရှိ သောကြောင့် အစာ ငတ် ဟု သည်
 ဖြစ် ၍ ထို သူ သုံး ယောက် တို့ တွင် တ ယောက်
 ကို စား ၍ အရိုး ကို တပါး သို့ ပြစ် လိုက် လေ ၏။
 နှစ် ယောက် သော သူ တို့ သည် နှိုး ကြ လေ သော်
 ဤသို့ ဆို ကြ ၏။ ဟယ် ကျား၊ လူလင် တ ယောက်
 သည် ငါတို့ ထံ မှ ကွယ် ပျောက် ပုန်း ရှောင် လေ
 ပြီ။ နင် နှင့် ငါတို့ နှစ် ယောက် သာ ရှိ တော့ သည်။
 အမဲ သား ကို ငါတို့ ရ ကြ သော် ငါတို့ နှစ် ယောက်
 ဝေ စား ရ ကြ မည် ဟု ဆို ကုန် ၏။ ကန္တာရ ခရီး
 သွား ကြ ၍ ရောက် ကြ သော် တ ယောက် ကို စား
 ပြန် ၏။ တ ယောက် ကြွင်း သော သူ လည်း လူင်
 တ ယောက် ရှောင် ပြန် လေ ပြီ။ တဖန် သော်ကား
 သမင် ၊ ဒရယ် ရ သော် ငါ နှင့် ကျား သာ စား ရ
 တော့ မည် ဟု ဆို ၏။ တ ခု သော တော အုပ် သို့
 ရေံ ကြ လျှင် ကျန် သော သူ တ ယောက် ကို စား

ပြန် လေ ၏။ လှလင် သုံး ယောက် တို့ သည် ပျော်ခြင်း
သို့ ရေခံ ကြ ၏။

။ထို ကြောင့် ပညာ ကို နှစ်လုံး သွင်း ၍ မ ပေါင်း
ဖော် အပ် သော သူ ကို မ ပေါင်းဖော် ကုန် ရာ ၏။

NOTES.

ပေါင်းဖော် to associate with ; ပေါင်း to collect and unite ;
ဖော် to keep company. အပ် to be proper. မိ qualifying
aff. implying inadvertence, carelessness (J. § 117). အသက်
မှ ဆုံး to lose one's life, lit. to come to an end from life.
အမတ် a noble ; အမတ် may be derived from မတ်, the
intransitive form of မှတ် to mark. သဌေး from P. သေဋ္ဌိ
(*Setthi*) a banker. တက္ကသိုလ် (*Tekkatho*) for တက္ကသိုလော
P. *Takkasilo* ; S. *Takshaçilā* ; the name of a celebrated
town, Taxila. ပြည် country, city. အထတ် skill, science.
သင် to learn. အရိုး bones. လက္ခဏာ P. characteristics,
signs. ရုပ် for P. ရူပ form. နံ for P. နာမ soul, life. ပြန်သည်
တွင် whilst returning. ဧဝာ အုပ် a dense forest ; အုပ် to
cover. ခု numeral aff. (J. § 98). ကျား a tiger. တွေ့ to find.
ကြံစည် to think, design. ဝေဝေ to join. သွင်း to put in
(transitive of ဝင် to enter). ရှင် to be alive. ကာလ P. time,
used for 'when.' အတူ together with (J. § 75). သမင်း a kind
of elk. ဂျီ or ချေ the barking deer. မိုင်း the wild ox. ဆတ်
the red deer. ကိုက် to bite. ရန် သူ an enemy ; ရန် strife.
ဆီး ထား to hinder, prevent, obstruct. အန္တရာယ် from P.
အန္တရာယ danger. လွတ် to escape. ထော့ qualifying aff.
implying slight necessity or immediateness (J. § 117). အသက်ရှင် =

ရှင် to be alive. လွင်ကျင်း a plain free from trees. ညောင် the banyan tree. လယ်ပြင် an open plain, field. စားစရာ food (J. § 125). ငတ် to be hungry, thirsty. တွင် in, out of. တပါး သို့ elsewhere. နိုး to wake up. ထံ or အထံ presence (J. § 74). ကွယ် ပျောက် to disappear; ကွယ် to be concealed from view; ပျောက် to be lost, disappear. ပုန်း to hide oneself; ရှောင် to get out of the way, avoid. အမဲ သား flesh, game. တန္တရာ P. a forest, difficult road. ပြန် again (J. § 117). ကြွင်း to remain over. တဖန် another time, fr. ဖန် to make. သော်ကား continuative and emphatic aff. ဒရယ် the hog deer (= roe, rae). ကျန် = ကြွင်း to remain over. နှစ်ထိုး သွင် to put into the heart, take heed; နှစ် or နှစ်ထိုး the heart.

N. B.—The Burmans often write သဌေး as သူဌေး because there is a word ဌေး to have in abundance, and so သူဌေး would mean ‘rich person;’ as the word is spelt with the cerebral *t* ဌ = ဒ it is clear that it is derived from P. *setthi*, a banker.

၇. အတ္တန်တရာ အရှက် ကြီး ဟု သော သဌေး နှင့် ဆတ္တာသည် အကြောင်း။

7. The Account of the Barber and the Rich Man who was very much ashamed.

မေဒင်္ဂ် ဘုရား လက်ထက် တော် နှို။ တ ယောက် သော သဌေး သည် မိမိ မယား နှင့် အတူ ခရီး

သွား ကြ ဖော်။ ည အခါ ဆတ္တာသည် နှင့် ခရီး တွင်
 တွေ့ လေ သော် သဌေး လည်း ဆတ္တာသည် အား
 ခရီး ဖွဲ့ လေ ဖော်။ ဆတ္တာသည် လည်း သဌေး ခရီး
 ဖွဲ့ သည် ကို မြင် လျှင် ငါ သာ ခရီး ဖွဲ့ ကောင်း
 သည် တကား။ သဌေး ဖွဲ့ ကောင်း သလော ဟု
 သဌေး ပါး ကို ပုတ် လိုက် လေ ဖော်။ သဌေး လည်း
 ရှက် စ နိုး ၍ သူ တပါး သိ မည် ကို စိုး သော
 ကြောင့် နှစ်လုံး မ သာ လျက် နေ လေ ဖော်။

တပါး သော သဌေး တို့ သည် အချင်းချင်း ဆို
 ကြ လေ ကုန် ဖော်။ အစဉ် အတိုင်း မင်းကြီး ကြား
 လေ သတည်း။ သဌေး ကို ခေါ် တော် မူ ၍ မေး လေ
 သော် တိတ်တိတ် နေ လေ ဖော်။ နှစ် ကြိမ် သုံး ကြိမ်
 မေး သော် မင်းကြီး လည်း အများ ဆို တိုင်း ဟုတ် ပေ
 သည် ဟု ဆို လေ ဖော်။ ဆတ္တာသည် ကို ခေါ် ၍ မေး
 လေ သော် ဟုတ် ပေ သည် ဟု ဆို လေ ဖော်။ အကျွန်ုပ်
 ဖွဲ့ ရ မည် အဘို့ ကို သဌေး ဖွဲ့ သော ကြောင့်
 ကျွန်ုပ် သည် သူ ပါး ကို ပုတ် လိုက် ချေ သည် ဟု
 မင်းကြီး အား လျှောက် လေ ဖော်။ သဌေး လည်း စကား
 တ ခွန်းကို မှ မ ဆို ဘဲ ရှက် လွန်း ၍ နောက် ခိုင်း
 ထိုင် လေ ဖော်။ မင်းကြီး လည်း ဆတ္တာသည် ကို
 သူသတ် တို့ အား အပ် လိုက် ဖော်။ လက် ခြေ ကို မြတ်
 ၍ ဖေါင် ပေါ် နှံ့ မျှော လိုက် ဟု ဆို ဖော်။ ထို စကား

ကို သဌေး ကြား လျှင် လက် ခြေ ကို လည်း မ ဖြတ်
 ကြ ပါ နှင့်။ ဖေါင် ပေါ် နှ့် လည်း မ မျှော ကြ ပါ
 နှင့် ဟု ချီ ၏ တ ကြပ် ကို သူသတ် တို့ အား ပေး
 လေ ၏။ သူသတ် တို့ လည်း ထို စကား ကြား လျှင်
 မင်းကြီး အား လျှောက် ကြ လေ ကုန် ၏။ မင်းကြီး
 လည်း သဌေး ကို ခေါ် ချီ မေး လေ ၏။ သဌေး၊
 အဘယ် ကြောင့် မ သတ် နှင့် ဟု ဆို သနည်း။
 သဌေး ဆို ပြန် သည် ကား။ အရှင် မင်းကြီး၊ ပြည်
 တွင် သာ ဆတ္တိသည် ကို အရှက် ကွဲ ပါ စေ။
 ဖေါင် ဖွဲ့ ချီ မျှော လေ ဘိ က ဖေါင် တင်ရာ အရပ်
 နှ့် အဘယ် ကြောင့် မျှော သနည်း ဟု မေး လေ
 သော် ငါ ခရီး ယွဲ ကောင်း သည် ကို သဌေး
 တယောက် သည် ပြောင်းပြန် ယွဲ သော့ကြောင့် ပါး
 ကို ပုတ် မိ ချေ သည် နှင့် အမျှော ခံ ရ သည် ဟု
 ဆို လျှင်။ ယင်းသို့ သော်ကား နင် မာန် စေါင် ကြီး
 ဟု ၏။ တို့ ပြည် နှင့် မ တန်။ တဖန် မျှော လေ သည်
 ရှိ သော် ထိုသို့ သော အရပ် ရပ် နှ့် ကြား နှ့် သည်
 ရှိ လျှင် မ ကောင်း ပါ ခဲ့ တကား ဟု ဆို လေ ၏။
 ထို စကား ကို မင်းကြီး ကြား ချီ များစွာ သော
 ဆုလပ် ကို သဌေး အား ပေး ၏။ သဌေး က လည်း
 ဆတ္တိသည် သည် င ပါး ကို ပုတ် သော့ကြောင့်
 ဘိ ဥစ္စာ ကို ရ သည် ဟု ဆတ္တိသည် ကို ပြန် ပေး

လေ ဇာ။ သို့ ပြီး မှ သဌေးသည် ဦးခေါင်း ကို ဆေး ပြန်
လေ ဇာ။

။ထို ကြောင့် ပညာရှိ တို့ သည် က ကွယ်ရာ မြင်
တိုင်း မ ဆို ကောင်း။ ခပ်သိမ်း သော အမှု တို့ ကို
ထင်ရှားစွာ သူ တပါး တို့ ကို ကြား အောင် မ ပြု ရာ။
အပြစ် ရှိ သော သူ တို့ ကို အပြစ် မ တင် သော်လည်း
ဘေး ရောက် လေ သည် ဟူ ၍ ဆို ကြ လေ သတည်း။

NOTES.

အထွန်တရာ exceedingly; adv. formed fr. v. ထွန် to take precedence, transgress, exceed. အရှက် shame. ဆတ္တာသည် (*sattathè*) a barber. ဖေဒင် for P. ဖေဒင်္ဂရော one of the former Buddhas. မိမိ his (J. § 77). မယား a wife. ည night (sometimes ညည့် or ညည့်). အခါ time; the post-position ဌိ is usually omitted after a word expressing 'time.' ဇွေ့ to meet with. အား to (J. § 65). ထွဲ or ထွဲ to go out of the way; transfer. ခရီး ထွဲ to give the road. ဝါး the cheek. ဖုတ် to slap. လိုက် to follow (often used simply as a strengthening verb). ရှက် စနိုး ၍ becoming ashamed; စနိုး as a formative gives the idea of *probability* (J. § 125, 4); but here I think the meaning must be စ to begin; နိုး to be aroused, i.e. feelings of shame began to be aroused. ဖိုး to fear (because he feared that others would know about it). နှစ်လို မ သာ လျက် နေ လေ ဇာ he was unhappy; the verb နေ to remain, when coupled with another verb, simply implies a state of continuance, and should not be translated

အချင်းချင်း one with another (J. § 126, 3 a); ချင်း a single one, is an indefinite pronoun meaning *self*. ကြ လေ ကုန် the two plural affixes with the euphon. affix between. အစဉ် အတိုင်း in due course: စဉ် to place in a row; တိုင်း to measure (J. § 126, 3 b). ကြား to hear. ထော် မူ honorific verb; both ထော် and မူ are verbs: ထော် to be worthy, fit, sufficient; မူ to do (J. § 125, 6). ခေါ် to call, send for. မေး to question. တိတ် to be silent: when a verb is reduplicated it gives an adverbial force (J. § 126, 3 b). နှစ် ကြိမ် သုံး ကြိမ် two or three times; အကြိမ် time, fr. ကြိမ် to meet with. အများ ဆို တိုင်း တုပ် ဝေ ဇာ် according as many say it is true; တုပ် to be true. အကျွန်ုပ် ထွဲ ရ မည် အဘို့ ကို instead of where I ought to have given the road; ရမည် about to get = must, ought; အဘို့ what is for, belonging to (pronounced အဖို့), fr. ဖို့ to throw into, heap up; the use of ကို here is peculiar, and must be taken in the sense of မှာ as regards. ဧည့်ပတ် to inform (a superior). အခွန်း num. aux. for words (J. § 98). မျှ even. ထွန်း very, an adverbial form of ထွန် or ထွန် to exceed. နောက် ခိုင်း ထိုင် to sit with face turned away (back). သူသတ် an executioner (person-killer). အပ် to hand over. လက် hands. ခြေ feet. ဖေါင် a raft. မျှော to set afloat; မျှော to float with the current. နှင့် prohibitive aff. (J. § 111). အကြပ် or ကျပ် a weight, five ကျပ် = three ounces. အဘယ် ကြောင့် Why? သဌေး ဆို ပြန် သည် ကား This is what the rich man answered. အရှက်ကွဲ to put to shame. ခွဲ or ဖွဲ to unite together. မျှော လေ တိက if he be set afloat, i.e. from being set afloat; တိ euphon. aff. (J. § 118). ထင် to ground, put

on. ပြောင်းပြန် upside down, i.e. to change again, to be the reverse of what it ought to be. မိ inadvertently (J. § 117). အမျှော ခံ ရ သည် I had to undergo floating. ယင်းသို့ ထောင်ကား in that case. မါနိ စောင် pride; မါနိ fr. P. မာန pride; စောင် or စောင်း to be higher on one side (as we say, 'to put on side'). ထို့ for ငါ့ထို့ our. ထန် to be suitable for. အရပ် ရပ် ဌီ in whatever places (J. § 51). ကြားနွဲ့ to be bruited abroad; နွဲ့ to be diffused. မ ကောင်း ပါ ခဲ့ ထကား it would not be good. ဆုလပ် a reward; ဆု a reward, လပ် fr. P. လာတ gain. သို့ ပြီး ချ after having done so. ဦးခေါင်း; sometimes written and pronounced ဥက္ခေါင်း the head. ဆေး to wash, i.e. he purified himself after being struck by a man of low caste. ကွယ်ရာ မြင် ထိုင်း every hidden thing seen. In all matters, one should not do so as to declare them to others. Though blame be not imputed to those who are blameable, punishment will come to them, they say. ထင်ရှားစွာ clearly: ထင် to be clear, conspicuous; ရှား to be scarce. ထေး fr. P. ထထ fear, calamity.

N. B.—ဆတ္တာသည်, the latter part of this word is အသည်, a word used to denote one who performs certain callings. ဆတ္တာ is not Burmese, but may be from P. ဆတ္တိ an umbrella; the umbrella-bearer being also the king's barber.

သဋ္ဌေး or သူဋ္ဌေး generally denotes a person of the Vesya caste.

၈. ဝန်တို သော အိုးထိန်းသည် နှင့် ခဝါသည် ၏
အကြောင်း။

8. The Account of the Short-tempered Potter and
the Washerman.

ရှေး သော အခါ သုမေခါ ဘုရား လက်ထက်
တော် ဌ။ အိုးထိန်းသည် တ ယောက် သည် မ ကောင်း
သော အကြံ ကို ကြံ မိ သောကြောင့် အရံခြန် တည်စွာ
သော ခဝါသည် ခဝါ ဖွပ် သဖြင့် ဥစ္စာ ပစ္စည်း များ
စွာ နှင့် ပြည့်စုံ သည် ကို မ ရှု လို သည် ဖြစ် ၍ ချော်
ပြစ် လေ သည် ကား။ မင်းကြီး ထံ ဝင် ၍ အရှင်
မင်းကြီး၊ ဆင် တော် ကား အမဲ ဖြစ် သည်။ ဆင် ပြု
ဖြစ် အောင် ခဝါသည် ဖွပ် ပါ စေ သော် ဆင် ဖြူ
ရှင် မ ဖြစ် ပါ လော ဟု လျှောက် လေ ၏။ ထိုသို့
လျှောက်ခြင်း သည် မှာ မင်းကြီး အကျိုး ထို ၍ လျှောက်
သည် မ ဟုတ်။ လျှောက် သည် အတိုင်း ခဝါသည်
ကို ဆင် တော် ကို ဖွပ် စေ မူကား နောင် ဆင် မ
ဖြူ လျှင် စည်းဝိမ် ချမ်းသာ တို့ သည် ပျက်စီး ကြ အံ့
ဟု အကြံ ရှိ ၍ လျှောက် လေ သတည်း။ ။ မင်းကြီး
လည်း အိုးထိမ် စကား ကို ကြား လျှင် အကယ်
ပင် မှတ် ၍ မ ဆင်ခြင် ဘဲ ပညာ နည်း သော

ကြောင့် ခဝါသည် ကို ခေါ်၍ ဟယ် ခဝါသည်၊ နင်
 သည် ငှါ ဆင် ကို ဖြူ အောင် ဖွပ် လိုက် ဟု မိန့်
 တော် မူ ၏။ ခဝါသည် လည်း အိုထိန်း အကြံ ကို
 သိ ၍ မင်းကြီး အား ဤ သို့ လျှောက် ၏။ အရှင်
 မင်းကြီး၊ ငါတို့ ခဝါသည် ၏ အတတ် ကား မြင်းချေး
 ဆပ်ပြာ နှင့် ပုဆိုး ကို ပေါင်း တင် ၍ ဖွပ် မှ သာ ဖြူ
 နိုင် ပါ မည်။ အရှင် မင်းကြီး ဆင် တော် ကို လည်း
 ထို နည်း ထူ ပေါင်း တင် ၍ ဖွပ် ရ မှ ဖြူ နိုင် ပါ
 သည် ဖြစ် သောကြောင့် ဆင် တော် နှင့် တန် ရုံ သော
 ပေါင်းအိုး ပေါင်းချောင် နှင့် ပေါင်းတင် မှ ဖြူ အောင်
 ကျွန်တော် ဖွပ် ရ မည် ဟု လျှောက် လေ ၏။ ထို
 လျှောက်ချက် ကို မင်းကြီး ကြား သော် ဖျည်းအိုး
 ပေါင်းချောင် တို့ ဟူ မူ ကား ခဝါသည် တို့ အရာ
 မ ဟုပ် ပေ။ အိုးထိန်း တို့ အရာ သာ ဖြစ် လေ သည်
 ထင် ၍ အိုးထိန်း ကို ခေါ် တော် မူ ပြီး လျှင် ဟယ်
 အိုးထိန်းသည်၊ ဖျည်းအိုး ပေါင်းချောင် ကြီး ၌ ဆပ်ပြာ
 ရေ ဆွတ် ၍ ပေါင်း ရ မည် ဖြစ် သောငှာ ငှါ ဆင်
 နှင့် တန် ရုံ သော ဖျည်းအိုး တ လုံး ကို လုတ် လေ့ ဟု
 မိန့် ဆို လေ ၏။ အိုးထိန်းသည် လည်း မင်းကြီး စကား
 ကို ကြား လေ သော် အဆွေ အမျိုး တို့ ကို ရ ရုံး ၍
 မြေ ကို များစွာ ပုံ ပြီး လျှင် ဆင် နှင့် တန် ရုံ သော
 ဖျည်းအိုး ကို လုပ် ပြီး သော် မင်းကြီး အား ဆက်

လေ ၏။ မင်းကြီး လည်း ခဝါသည် ကို ခေါ်၍ ပေး
တော် မူ ၏။ ဆပ်ပြာ ရေ ထည့်၍ ဆင် ခြေ နှင့်
နင်း ကာလ ဖျည်းအိုး ကွဲ လေ ၏။ တဖန် ခိုင် ခံ
အောင် လုပ် ပြန် သော်လည်း ထူ လွန်း သော့ဇွေ မ
ကျက် နှိုင်း။ ပါး လွန်း သော်ကား ဆင် ခြေ နှင့် နင်း
ချောင် မ ခံ နှိုင်း သည် နှင့် ကွဲ ပျက် လေ ၏။ ယင်းသို့
လုပ် ရ ဖန် များ သော့ဇွေကြောင့် အိုးထိန်းသည် သည်
မိမိ အလုပ် ကို လုပ် ၍ မ စား နှိုင်း သဖြင့် ပျက်စီးခြင်း
သို့ ရောက် လေ သတည်း။ ။

ထို့ကြောင့် သူ တပါး တို့ ကို ဖျက်ဆီး အောင် ကြံ
သော သူ တို့ သည် သူ ကို ကြံ သည် မ မည်။ မိမိ
ကိုယ် ကို သာ ကြံ သည် မည် ရာ ၏။ မိမိ နှ့် ဥစ္စာ
နည်း ပါး သော်လည်း သူ တပါး ကို ဤကဲ့သို့ မ ကြံ
စည် ရာ။ စည်းလုံးခြင်း အမှု နှ့် ပြု ကျင့် သမျှ သော
သူ တို့ ကို ဧှောင် ကြည် အပ် လေ သတည်း။

NOTES.

ဝန်တို irritable, disobliging; fr. ဝန် a burden (?), တို
to be short. အိုးထိန်းသည် a potter; အိုး a pot, ထိန်း to
take care of, သည် termination for certain trades. ခဝါသည်
a person who washes clothes; ခဝါ the washing of clothes
(derivation uncertain). သုမေဝါ one of the Buddhas.
မ ကောင်း သော အကြံ ကို ကြံ မိ သော့ဇွေ because he happened
to entertain evil thoughts; ကြံ to think, intend. အရံခြံ

ထည်စွာ well established, prosperous; ရံခြံ or ခြံရံ to be surrounded (with people); ထည် to be firm, established. ခဝါ ဖွပ် to wash clothes; ဖွပ် to clean by beating or pounding. ပစ္စည်း goods, fr. P. ပစ္စယာနံ requisites, ဥစ္စာ P. accumulated wealth. ပြည့်စုံ abounding in. ရှု to look at. မ ရှု လို သည် ဖြစ် ၍ not being desirous to bear the sight of. ချော်ပြစ် to slip, commit an error. ဆင် elephant, ထော် royal aff. မဲ to be black. မြူ to be white. ဆင် မြူ ရှင် မ ဖြစ် ပါ လော Will you not become 'the owner of a white elephant?' (a very much-coveted title). ဖွာ = ကား as for. အကျိုး advantage. လို to desire. မ ယုတ် not true, no, not. ဖွပ် စေ မူကား if he caused him to clean it. နောင် afterwards. စည်းစိမ် ချမ်းသာ prosperity, wealth, and happiness. အကယ် true, for certain, safe, fr. ကယ် to save. ပင် even. မှတ် to think, note. ဆင်ခြင် to consider; ဆင် to arrange, ခြင် to measure (with a basket). နည်း little, few. တယ် O you. နင် you (J. § 77). လိုက် imp. aff. harsh; J. § 111 does not give the force of the different affixes. မိန့် to speak with authority. အတတ် science, skill. မြင်းချေး horse-dung. ဆပ်ပြာ a kind of earth used for washing, soap. ပေါင်း ထင် to steam; ပေါင်း to bake in an oven, steam; ထင် to put on (the fire). ပေါင်းအိုး and ပေါင်းချောင် pots with small holes at the bottom used for steaming. ဖျည်းအိုး wide-mouthed pots; ဖြီး or ဖြည်း to gape. ကျွန်ထော် I (J. § 77). အချက် subject-matter; ငွှေခံချက် petition, address. တူ မူ ကား if one talks of, as regards. အရာ business. ဆွတ် to moisten. ထင် to think. ထန် sufficient for; ရုံ so much and no more (J. § 125, 5). လုံး round; num. aux. (J. § 98). လှ် to

make. လေ့ imp. aff. (J. § 111). အဆွေ အမျိုး friends and relatives. စု ရုံး to assemble. မြေ earth. ဝံ to heap up. ဆက် to present, set before a person in authority. ဆပ်ပြာ ရေ soap-water. ထည့် to put in. နင်း to tread. ကာလ (P. time) when. ကွဲ to split. မိုင် ခံ to be strong, firm. ထူ to be thick. သေ့ငွေ for သေ့ကြောင့် (J. § 66). ကျက် to boil, to be cooked. မှိုင် or မိုင် to be able. ပါး to be thin. ခံ to bear. သည် နှင့် since; not given in (J. § 123). ယင်းသို့ so, in consequence (J. § 82). ယုတ် ရ ဖန် များ သေ့ကြောင့် because the times he had to make (them) were many; မိမိ အယုတ် his own work; မ စား မှိုင် being unable to eat, i. e. he could not get a livelihood. ထု ကို ကြံ သည် မ မည် are not said to plot against another; မည် to be said to be (this force is not given by Judson). မိမိ ကိုယ် ကို သာ only against their own selves. မိမိ ၌ ဥစ္စာ နည်း ပါး သော်လည်း though one's (to oneself) goods be few. ကြံစည် to plot against. စဉ်းလဲခြင်း deceit, artifice. အမှု a matter, business. ကျင့် to do. ပြု ကျင့် သမျှ ထူ ထို့ as many as do. ရှောင်ကြဉ် to avoid, shun.

N. B.— မြင်းချေး ဆပ်ပြာ horse-dung soap; some say it is so called because it is made up in round lumps like horse-dung, or it may be from a plant called မြင်းချေး *stercularia*. ဆပ်ပြာ is a kind of fullers' earth.

၉. မဟာမန္တာ မင်း နှင့် သခွား ယာခင်း ခေါင်း
အကြောင်း။

9. The Account of King Mahāmanda and the
Watchman of the Cucumber Garden.

ရှေး သော အခါ။ ဝေဿဘူ ဘုရား လက်ထက်
တော် ၌ မဟာမန္တာ အမည် ရှိ သော မင်း သည်
ပါရိဇိဏက အမည် ရှိ သော ပြည် ကို မင်း ပြု ၏။
တ နေ့ သ ၌ စစ်သည် ပိုလ်ပါ များ နှင့် စစ် ချီ လေ
သော် တောင်သူ သခွား ယာခင်း နား ၌ တပ် ချ ၍
နေ လေ ၏။ ထို မင်း က လည်း ဟေ့ အ ချင်း တို့၊
သခွား ယာခင်း ကို မ ထိ မ ခိုက် ကြ နှင့် ဟု မောင်း
ကြေး နင်း ခပ် စေ ၏။ ညည့် အခါ မဲ့ ၌ ထို မင်း
ကိုယ် တိုင် သွား ၍ ကြည့် လေ သော် သခွား ယာ
ခင်း ခေါင်း သော သူ သည် ဟေ့ ယောကျ်ား၊ သခွား
သီး ကို မ ထိ ပါ နှင့် ဟု ဆို ၏။ အဘယ် ကြောင့်
လာ သနည်း ဟု မေး ၏။ ဟေ့ ယောကျ်ား၊ ငါ မင်း
တည်း ဟု ပြန် ဆို လျှင် သခွား ယာခင်း ခေါင်း သော
တောင်သူ က လည်း နင် မင်း ဖြစ် စေ ကား မူ
မင်း အမှန် ဖြစ် သော် အမြွှေ အရံ မ ရှိ ဘဲ တ ပါး
တည်း ရောံ လာ ရ မည် လော ဟု ဆို ၍ ထံတန်

နှင့် ခါးဆစ် ကို ရိုက် ချီ ထို မင်း သေ လေ ဖြစ်။
 ၎င်း အလောင်း ကို လည်း သခွား နွယ် ကို ဖြင့် ဖုံး
 ယွမ်း ချီ ထား လေ ဖြစ်။ ။ ထို အ ခါ အမတ်ကြီး
 သည် မင်း မ ဂှိ သည် ကို အမှန် သိ ချီ သခွား ယာခင်း
 ဝှို သွား ချီ ဂှား လေ သော် သခွား ယာ စေါင့် က
 လည်း ဟေ့ ယောက်ျား၊ သခွား ယာ ကို မ ဝင် နှင့်။
 ယခင် က လည်း လူ တ ယောက် ဝင် လာ ချီ ရိုက်
 နှက် သဖြင့် သေ လေ ပြီ။ နှင် လည်း သေ ချင် သလော
 ဟု ဆို ဖြစ်။

NOTES.

မဟာမန္တာ a Pāli name; မဟာ great; မန္တာ slow, stupid, weak. ဝေဿဘူ Vessabhū (pronounced *Weitthabhū*), one of the Buddhas. ပါရိမိဏက name of a city or country. မင်းပြု to do king, i.e. to rule over. စစ်သည် warriors. ဗိုလ် fr. P. ဗလော strong; ဗိုလ်ပါ troops. စစ် ချီ to wage war, to go on an expedition, march. ထောင်သူ a hill-man, cultivator. သခွား cucumber. ယာ a clearing for cultivation; ခင်း to spread out, set in order; ယာခင်း a garden. ထပ် a stockade; ထပ် ချီ to pitch a camp. ဟေ့ အချင်း တို့ Ho, you! (soldiers, sirs). ထိ ခိုက် touch, come in contact with. မောင်း ကြွေ two kinds of gongs. နှင်း ခတ် to strike gongs—he caused it to be proclaimed by beat of gongs. ညည့် အခါ မဲ့ at an unseasonable time of the night; မဲ့ to be wanting. အသီး a fruit. အခြွေ အရံ မ ရှိ တဲ without attendants. တ ပါး ထည်း alone; ပါး is used as the num. aff. for persons in authority (J. § 98).

ခါးဆစ် (pronounced *kāsīt*) waist-joint, small of the back. ၎င်း for လည်းကောင်း (of) that one, his (J. §§ 126-128): Judson classes this as an adverb, but wrongly. အလောင်း a human corpse (probably looking on it as the embryo of a future being). အနွယ် tendrils, vines. ဖုံး ထွမ် to cover over completely. အမတ် ကြီး a minister of state. ယခင် က လည်း only just now. ချင် optative aux. aff. (J. § 117).

အမတ်ကြီး လည်း ဩဝါ ငါ တို့ သွင် ဖြစ် ရာ သည် ဟု ဆို ပြီး လျှင် သခွား နွယ် ကို ဖွင့် ထွပ် ၍ ကြည့် လေ သော် မင်းကြီး အလောင်း ကို မြင် လေ ၍ စစ်သည် ဗိုလ်ပါ တို့ သိ ကြ လျှင် ပျက်စီး ကြ အံ့ သတည်း။ တပါး သော မင်း တို့ သည် မင်း မ ရှိ ကြောင်း ကို အမှန် သိ ကြ လျှင် ငါ တို့ ပြည် ကို လူယက် ပျက်ဆီး ကြ အံ့ တကား ဟု ကြံ ၍ သခွား ယာ စေါင့် သော တောင်သူ အား နင် ငါ တို့ မင်း ကို သတ် ပြီး သော် ငါ တို့ အရှင် ဝတ် သော အဝတ် တန်ဆာ တို့ ကို ဆင် ရင် ၍ မင်း ပြု လော့ ဟု ဆို ၏။

သခွား ယာ စေါင့် က လည်း အမတ်ကြီး စကား ကြား သော် ဟေ့ အမတ်ကြီး၊ ငါ ကား ဆင်းရဲ သား တကား။ ငါ့ ယာ တွင် ခွေး နို့ ဖို့ ဘိ သကဲ့သို့ ဘီး သော သခွား ခင်း ကို ပြစ် ၍ အဘယ် ကြောင့် ငါ မင်း ပြု အံ့ နည်း ဟု ပြန် ဆို ၏။ အမတ်ကြီး လည်း နင် ငါ တို့ မင်း ကို အသေ သတ် ပြီး လျက်

မင်း မ ပြု ဘဲ နေ ရ မည် လော ဟူ ၍ လည်ကုပ်
ကို ညွတ် ၍ သုံး ချက် ထု လေ ၏။ ထို သို့ ထု ပြီး
မှ အရှင်၊ အရှင်၊ အမတ် ကြီး၊ မ ညည်းဆဲး လင့် တော့။
ငါ ကား အမတ်ကြီး စကား ကို ထိုက် နာ အံ့။ သင့်
အာဏာ ကို ငါ မ ဆန် နှိုင်း ပြီ။ မင်း ပြု တော့ မည်
ဟု ဆို လျှင် မင်းကြီး ဝတ် ဆင် သော အဝတ်
တန်ဆာ တို့ ကို ဝတ် စေ ၍ ရှေး မင်း ဟောင်း ကဲ့
သို့ မင်း ပြု လျှင် သူ တပါး မ ထုပ ကြ ဝံ ဟု အမတ်
ကြီး အမှတ် ရှိ ပြီး မှ ပြည် သို့ ပြန် ကြ လေ ၏။

NOTES.

မြေ Oh ! Alas ! သခင် lord, master ; from သူ person,
ခင် to be attached to ; an owner. ဖွင့် to open ; လွှတ် to
part. ထု to take by force ; ထုယက် to ravage. ပျက်စီး
here means 'to be broken up and demoralised ;' ပျက်ဆီး
is the transitive form (J. § 106). ဆင်ရင် to adorn oneself
with. ဝေ့ vocative, Eh ! ဆင်းရဲ to be poor ; ဆင်းရဲ
သား a poor man. နို့ စို့ to suck the breast ; နို့ milk, teat.
The meaning appears to be : 'My cucumber garden in
fruit, which requires as much care as a litter of sucking
puppies.' ပြစ် to relinquish, throw away. အသေ သတ် to
strike dead, kill. လျှက် since. ရ can, must (J. § 117),
but wrongly classified as an affix. လည်ကုပ် the nape of
the neck. ညွတ် to make to bend down. ထု to pound
(with the fist). အရှင်၊ အရှင် My lord, my lord. ညည်းဆဲး
to hurt. လင့် ထော့ (J. §§ 111-112). ထိုက် နာ follow and

listen to. အာဏာ P. orders. ဆန့် to go against, oppose. ပြီ fut. aff. (J. § 108). ထော့ (J. § 117). ရှေ့ former. ထောင်း old, when used for people = French *ancien*. ထု to imitate, rival. ဝံ့ to dare (J. § 117). အမှတ် ရှိ to have the thought, i.e. to think.

အမတ်ကြီး လည်း အစဉ် အတိုင်း ငြိမ် သက်
စေ ချ် ပြည် သို့ ရေခံ လေ ပြီး သော် ထီး မြူ ကို ဖွင့်
ချ် ရှေ့ အတိ ပြီး သော ဒုရင် ခမောင် အောက် ရှိ နေ
စေ ချ် အမတ်ကြီး သား တ ဆယ် ခြောက် နှစ်
အရွယ် မြောက် သော လုလင် ကို မင်းကြီး ဝယ်
အမြဲ လုပ် ကျွေး ခ စား ရန် ပေး အပ် ၏။ ။မိဘုရား
လည်း အမတ်ကြီး ကို မေး ကာလ အမတ်ကြီး က
အကြောင်း မျိုး ကို ပြော ၏။ မိဘုရား လည်း အမတ်
ကြီး စကား ကို နား ထောင် လေ ၏။ ထို အခါ လုပ်
ကျွေး သော အမတ်ကြီး သား သည် ဤ မင်း ကား
ငါ့ အဖ သူ ကောင်း ပြု သောကြောင့် မင်း ဖြစ်
သတည်း ဟူ ချ် မ ရှိ မ သေ ပြု ချေ သောကြောင့်
မင်းကြီး နှစ်လုံး မ သာ သည် ဖြစ် ချ် ငါ သည်
ရှေး သော အခါ သူ ဆင်းရဲ ဖြစ် ၏။ ယခု နှင့် အဖ
သူ ကောင်း ပြု ချ် ငါ မင်း ဖြစ် ပြီး သော် ငါ့ အား
မ ရှိ မ သေ ပြု ရာ သလော ဟု ထောင်း ထု
ပုတ် ခတ်ခြင်း ကို ပြု လေ ၏။ ။အမတ်ကြီး သား
လည်း မင်းကြီး ပြု သော အကြောင်း တို့ ကို

အမတ်ကြီး အား ကြား ပေ ၏။ အပ လည်း အမျက်
ထွက် ၍ ငါ သည် ဤ သူ ဆင်းရဲ ကို မင်း ပြု စေ လို
၍ မင်း ပြု ရ သည် တကား ဟု မ ထိ မဲ့ မြင် သော
စကား ကို ဆို မည် ဟူ ၍ မင်း နန်း တော် သို့ တက်
လေ သော် ထီး မြူ စေါင့် သော နတ် သို့ သည် ဆီး ၍
ဆို လင့် ၏။ ဟေ့ အမတ်ကြီး၊ ဤ မင်း ကား ဘုန်း ကြီး
သော မင်း တည်း။ မ နာ လို သော စကား ကို မ ဆို
လင့် ဟု ဆို လေ ၏။ တံခါး ရွက် ၌ ရှိ သော အရပ်
နှစ် ခု သည် လည်း အမတ်ကြီး လည်ကုပ် ညွတ် ၍ ထု
လေ ၏။ အမတ်ကြီး လည်း အတ္ထန်တရာ ရှက် ကြောက်
သည် ဖြစ် ၍ သမာဓိ ကို တည် စေ ၍ ဤ မင်း ကား
အတ္ထန် ဘုန်းကြီး သည် တကား။ မ နာ လို သော စကား
ကို ဆို မည် ဟူ ၍ ကြံ ကာ မျှ ပင် လျှင် ဤ သို့ ဖြစ် ချေ
တုံ သည် ဟု လက် ဦး ချီ ၍ မင်းကြီး ကို ရို သေ စွာ
ရှိခိုး ၏။

NOTES.

အစဉ် အတိုင်း in due course. ဖြစ် သက် to be peaceful.
စေ causative auxil. verb—it is not clear who was pacified,
but we must suppose the whole country. နန်း palace,
throne; နန်းတက် to ascend the throne. ထီး မြူ ကို ဖွင့် to
open the white umbrella (symbol of royalty). ရွှေ အထိ
ပြီး nothing but gold, i.e. of solid gold; အထိ from ထိ to
pare off and make smooth (Judson); also in the form of
ဝတ် solid. ဒုရင် ခမောင် a canopy over the throne; ဒုရင်

a steeple, minaret; ခမောင် or ခမောက် a kind of broad hat. တဆယ် ခြောက် နှစ် အရွယ် မြောက် sixteen years old; မြောက် to be raised, is often used to imply multiplication (J. § 102). ဝယ် with (J. § 69). အမြဲ constantly (J. § 126, 3 a). လုပ် ကျွေး to attend upon. မိဘုရား a queen, wife of a king. A queen in her own right is ဘုရင်မ female sovereign. ခ ဝေး to pay respect. ရန် for the purpose of (J. § 125, 3). အကြောင်း မျိုး the whole of the circumstances. သူကောင်းပြု to be a benefactor; lit. to do good person. မ ရှိ မ သေ disrespectfully; ရှိ to respect; သေ to be still, quiet. ထောင်းထုတ်ခတ်ခြင်း a good beating: this is a good specimen of a compound noun formed from a number of verbs signifying various manners of striking; ထောင်း to pound with the elbow; ထု to pound or hammer (with the fist); ပုတ် to slap; ခတ် to strike a back-hander. ကြား to inform. အမျှော် anger; ထွက် come forth. ပြု, this ရ gives a passive force to the verb ပြု to assume the character of. မ ထိ မဲ့ မြင် disrespectfully; ထိ to reverence; မဲ့ to be wanting; မြင် to behold. ဆီး၍ ဆို လင့် ဇာ် spoke and prevented him. ဘုန်း glory (always pronounced ဖုန်း). မ နာ လို သော စကား words not desirable to be heard. တံခါးရှက် the leaves of the (folding) doors; တံခါး (pronounced *ta-gā*) a door; အရွက် a leaf. Images carved on palace doors are supposed to be inhabited by fairies, whose duty it is to guard the king. In this case they treated the prime-minister just as he had treated the gardener. သမာဓိ P. concentration; proper control of the senses. ဆို မည် ဟု ၍ saying, I will say, i.e. intending to say. ကြံ ကာ မှ ဝင် even whilst intending

(i.e. before utterance); ကာ = လျက် (J. § 109), လျှင် merely strengthens (J. § 126, 8). ဤပင် even. ထို implies 'in turn' (J. § 109), i.e. it now happened to the minister in his turn as it had to the gardener. လက် ဦး ချီ to raise the hands to the head in adoration. ရှိခိုး to do obeisance: the derivation of this word is not apparent.

MORAL.

ထို ကြောင့် ဘုန်း လက် ရုံး နှင့် ပြည့် စုံ သော သူ
 တို့ ကို ကွယ်ရာ ခွဲ ၎င်း၊ မျက် မြင်ရာ ခွဲ ၎င်း၊ ပြစ် တင်
 စကား ကို မ ထိ မဲ့ မြင် မ ဆို အပ်။ ပညာရှိ သော
 သူ တို့ ၏ စကား ကို နား ကြား ကြ သော သူ တို့
 သည် အပြစ် မှ လွတ် ချီ အကျိုး ခံ ရ ကြ ရာ သတည်း။
 မ နာ လို သော သူ တို့ သည် အပြစ် ကြီးစွာ ခံ ရ
 ရာ သတည်း။ ။ ပြည် ကို အစိုး ရ သော အရှင် တို့
 သည် တ ယောက် တည်း မ သွား အပ် ရာ။ ကိုယ်
 တ ပါး တည်း သွား မိ သောကြောင့် ထို မင်း သေ
 ဘူး လေ ၏။ ။ မင်း တပည့် ဖြစ် စေ အဆောင်
 အရောင် ပြစ် ချီ မ သွား အပ်။ မုတ်ဆိုး၊ တံငါ ဖြစ်
 သော်လည်း တ ယေဘ် တည်း မ သွား အပ်။ မင်း
 တပည့် ဖြစ် စေ၊ ပုထုဇနိ ဖြစ် စေ၊ သူ ခပ်သိမ်း တို့
 သည် အပြစ် ရှိ သော သူ ကို ပင် မ ကဲ့ရဲ့ အပ်။
 အဘယ် ကြောင့် နည်း ဟူ မူ ကား။ တန်ခိုး ကြီး
 သော နေ မင်း၊ လ မင်း တို့ သည် ဝါးလုံး ခေါင်း ကို

မ ထွန်ပ နှိုင်း။ လ မင်း သည် တန်ခိုး ကြီး သော်လည်း
နေ နှိုင်း အထူ သွား ချေ သော် ပျောက် ရ ချေ ၏။

။နက္ခတ် တာရာ တို့ သည် မြတ် ကြ ပါ လျက် မြင့်
မိုရ် တောင် ကို ထည့် ချီ သွား ရ ကြ ၏။ ။နဂါး
တို့ လည်း မြတ် ပါ လျက် ဖား ဝိမ်း ကို စား ရ ကြ
၏။ ။ဂင်္ဂါ မြစ် သည် လည်း မြတ် ပါ လျက် ဖွေ
သင်္ဘော တို့ ကို ဖျက်ဆီး တတ် ၏။ ။မယား တို့
လည်း မွန် ရည် ကြ ပါ လျက် အိမ် ၌ ကျန် တို့ သည် မ
ကောင်း ချေ သော် အသရေ ပျက် ရ ပါ ၏။ ။အထူထူ
သော သတ္တဝါ တို့တွင် အဘယ် လျှင် အပြစ် မ များ
ဘဲ ရှိ ရ လေ သနည်း။

NOTES.

လက် ရုံး the arm ; used to denote 'power;' ရုံး is prob.
for ရုန်း to pull. ကွယ်ရာ ၌ in secret, behind their
backs. မျက် မြင်ရာ ၌ in their eyesight, before their
faces. ၎င်း — ၎င်း either — or, both — and (J. § 126, 8).
ပြစ် တင် စကား words imputing blame. ကြား to listen to
(to hear or make to hear). ထ ယောက် ထည်း — ကိုယ်
ထ ပါး ထည်း alone, by themselves ; the affix ပါး denotes
separation (J. § 126, 6). အပ် — ရာ ought. မိ to happen.
ဘူး past aux. aff. (J. § 115). ထပည့် a scholar ; but here
it means a follower, attendant. အဆောင် အရောင် ပြစ် ချီ
laying aside (his) insignia of office ; အဆောင် what is
carried (as a sign of office) ; အရောင် that which is bright

in appearance. မုတ်ဆိုး a hunter. တံငါ (pronounced *tangā*) a fisherman. ပုထုဇနိ P. an ordinary person. ကဲ့ရဲ့ to revile. နေ မင်း၊ လ မင်း the sun and moon; မင်း is added as honorific. ဝါးထိုး ခေါင်း the hollow of a bamboo; ဝါး the bamboo plant; ထိုး round, i.e. before being split (ဝါးထိုး pronounced *wālôn*); ခေါင်း to be deficient; hollow. ထွန်းပ to illuminate. နက္ခတ် fr. P. နက္ခတ္တိ a constellation. တာရာ P. stars. မြင့်မိုရ် lofty Meru (J. § 33, 4); the great central mountain. လှည့် to revolve round. နဂါး B. form of P. နာဂါ a race of fabulous serpent-folk. တား မိမ်း green frogs; the usual reading is တားမိမ်း raw flesh, but it is a mistaken one, as can be shown from Pāli. တား or ဖါး a frog; မိမ်း to be green; raw. ဝင်္ဂါ the river Ganges. ဝှေ့ a canoe. တတ် to be accustomed to. မွန် ရည် decorous, well-behaved. လျှော် although. ကျွန် a slave, servant. အသရေ good character, reputation. အထူထူ various. သတ္တဝါ S. beings. လျှင် emphatic aff. ရှိ ရ ပါ သနည်း can there be ?

၁၀. ကုမာရကဿပ ရဟန်း နှင့် ပုညာ သဌေး ၏
အကြောင်း။

10. The Account of the Rahan Kumāra Katthaba and Puñyā the Rich Man.

ရှေး သော အခါ။ ဝေဿဘူ ဘုရား လက်ထက်
တော် ဌိ ကုမာရကဿပ ရဟန်း သည် တ ခု သော
တော အုပ် ဌိ သိတင်း သုံး ၏။ ထို အရှင် သည် ကား
မဟာထေရ် ကျော် တည်း။ တ နေ့ သဌိ သဌေး အိမ်

သို့ ပင့်၍ ဆွမ်း ကျွေးလေ ယှဉ် သဌေး မယား သည်
သမီး နှင့် အတူ တကွ တရား နာ ၏။ ရဟန်း ကုမာရ
ကဿပ လည်း ထို သို့ ကို အာရုံ ပြု၍ နိကန္တိ
ဖြစ်လေ ၏။ တရား ဟော ပြီး ယှဉ် ကျောင်း သို့ ပြန်
လေသော် မ အိပ် မ ကျိန်း တတ်၍ အနာ ဖြစ် ခဲ့ ၏။
တနေ့ သန္တိက သဌေး လည်း ပင့် မည် ဟု သွား
လေသော် အရှင် ရဟန်း အဘယ်ကြောင့် နာ သနည်း
ဟု မေး ၏။ ရဟန်း က လည်း ဪ ခါယကာ၊
ပုထုဇနံ တို့ ၏ သဘော ဟူ မူ ကား သန်း ဥက္ခောင်း
မျှ လောက်ရှိ သော စက္ခု ဝိညါဏ် မြင် ယှဉ် သတ္တဝါ
တို့ ၏ ပူပင်ခြင်း ကို ဖြစ် စေ တတ် ၏။ စက္ခု ဝိညါဏ်
မြင် ယှဉ် တစုံ တခု သော အကြောင်း သည် စည်းလဲ
၏။ မနော ဝိညါဏ် ကို တိုက် တွန်း နှိုး ဆော် လေ
၏။ ထို သို့ တိုက် တွန်း နှိုး ဆော် ယှဉ် နိကန္တိ ဖြစ်
လေ ၏။ ထို သို့ ဖြစ် ယှဉ် ဝီတိ ဖြစ်၍ အာရုံ နှစ် စပ်
လေ ၏။ ထို သို့ စပ် ယှဉ် သမာဓိ မ တည် သည်
ဖြစ်၍ ဓါတ် ပျက် ပြီး သော် အနာ ဖြစ်ခြင်း သို့
ရောက် လေ ၏။

NOTES.

ကုမာရကဿပ a Pāli name; *kumāra* usually means a youth of high station, prince; *Kassapa* (pronounced *Kat-thaba*). ရဟန်း a Buddhist monk; fr. P. အရဟံ venerable.

ပုညာ a name (P. *puññā*, virtuous). ဝေဿဘူ Vessabhū (pronounced *Weikthabhū*), one of the Buddhas. သိတင်း သိုး to perform the religious duties (of an ascetic). ထို အရှင် that reverend person. မဟာထေရ် *Mahā hte*, from P. မဟာ great; ထေရော an elder; a high rank amongst the Buddhist monks. ကျော် to be well known as. ပင့် to invite a person (to a feast). ဆွမ်း boiled rice, presented to monks (not used for others). ကျွေး to feed. အတူ တကွ together with (J. § 75). တရား နာ to listen to the (sacred) law. အာရုံ for P. အာရမ္မဏံ an object of thought, idea; အာရုံပြု to think on. နိက္ခန္တိ P. lustful; some books have နိဂန္တိ which is a wrong reading. ဟော to preach, recite. ကျောင်း a monastery. ကျိန်း to sleep (used for monks). တတ် able. ပင့် မည် ဟု intending to invite. ဒါယကာ P. a giver (pronounced *tagā*), the common word used by a monk to a layman. ပုထုဇနိ P. ပုထုဇ္ဇနော an ordinary man, a worldling: has here the sense of 'unconverted.' သဘော P. nature. သန်း a louse; ဥက္ခေါင်း head, i.e. the smallest imaginable portion. ဓာတ္တု P. eye. ဝိညာဏ် fr. P. *viññāṇam*, the consciousness; both together mean 'eyesight.' ထ စုံ ထ ခု something or other. စဉ်းထဲ to deceive. မနော P. mind. ထိုက် ထွန်း to instigate. ထိုက် to bring into contact; ထွန်း to shove. နှိုး ဆော် to rouse up; ဆော် to stimulate. ဝီတိ P. joy, pleasurable sensation. စပ် to be joined to, at one with. သမာဓိ မ တည် not being firm in a right course; သမာဓိ P. calm, self-concentration. ဓါတ် fr. P. ဓါတု the elements which compose an individual; some bodily and some mental. ပျက် to be destroyed, thrown into confusion.

ထိုသို့ ဆို သော စကား ကို သဌေး ကြား ယျှင်
 အဘယ် မည် သော ဝတ္ထု ယျှင် အရှင် ရဟန်း စိတ်
 ကို တတ် ဖွယ် ဂှိ သနည်း ဟု ဆင်ခြင် သည် ဂှိ
 သော် အရှင် ရဟန်း ကို ပဋိ ကာလ ငှါ အိမ် ၌ သွီး
 တရား နာ သည်။ ငှါသွီး ကို မြင် ယျှင် သွီး ၌ တတ်
 သော ဝတ္ထု ဖြစ် ရာ ၏။ အရှင် ရဟန်း ၌ လည်း ငှါ
 သမီး မြတ်နိုး ခဲ့ ယျှင် အရှက် ကွဲ ခဲ့ အံ့ ဟူ ၍ နှစ်လုံး
 ပူပန် သဖြင့် ငှါ ကိုယ် အနာ ဖြစ် ခဲ့ အံ့ သတည်း။
 ထို အ ခါ သဌေး စည်းစိမ် ကို စောင့် သော နတ်
 သည် လည်း သဌေး သမီး အရုပ် ဖန်ဆင်း လေ၏။
 အရှင် ရဟန်း ဥယျဉ် စောင့် သော နတ် လည်း
 ဆင် ရုပ် ဖန်ဆင်း လေ ၏။ ထို သဌေး နှင့် အရှင်
 ရဟန်း တို့ နေ ကြ စဉ် ဝယ် ဆင် ရုပ် က သဌေး
 သမီး အရုပ် ကို ဖမ်း မည် ဟူ ၍ လိုက် လေ ၏။
 သဌေး သမီး အရုပ် လည်း ကျောင်း သို့ တက် ပြေး
 လေ ၏။ ဆင် ရုပ် လည်း ကျောင်း ထက် သို့ တက်
 ၍ လိုက် လေ ၏။ သဌေး သွီး လည်း အရှင် ရဟန်း
 အပါး သို့ ရေခံ လေ ၏။ ထို ဆင် လည်း ရဟန်း အပါး
 သို့ ရေခံ လေ ၏။ သဌေး သွီး လည်း အရှင် ရဟန်း
 အပါး ၌ ဂှိ သော ကရား ထဲ သို့ ဝင် ၍ ပြေး လေ ၏။
 ဆင် ရုပ် လည်း ကရား ထဲ သို့ ဝင် ၍ လိုက် လေ ၏။
 သဌေး သွီး လည်း ကရား၌ က ထွက် ၍ အရှင်

ရဟန်း အပါး နှိ နေ လေ ၏ ဆင် လည်း ကရားနို့
က ထွက် ၍ ထိုက် မည် ရှိ သော် ကိုယ် ကား ထွက်
နိုင် ၏။ အမြီး ကား မ ထွက် နိုင်။ ကရားနို့ တွင်
ညိ လေ သတည်း။

NOTES.

အဘယ် မည် သော ဝတ္ထု လျှင် what sort of thing, indeed ;
အဘယ် မည် သော of what sort (J. § 82); ဝတ္ထု P. an ob-
ject, cause. ထပ်ဖွယ် an object of desire (J. § 125, 4).
မြတ်နိုး to love. ဆင်ရုပ် the form (*simulacrum*) of an
elephant ; ဆင် an elephant. နေ ကြ စဉ် ဝယ် in the con-
tinuity of their remaining, whilst. ဖန်ဆင်း to create. မင်း
မည် ဟူ ၍ intending to seize. ကျောင်း a monastery. ထက် to
ascend. အထက် the upper part (J. § 74). အထဲ the inside
(J. § 74). ပြေး to flee. ထိုက် to follow. ထွက် to go, or
come, out. အပါး nearness, presence (J. § 74). ကရား a
pitcher with a spout. ကရားနို့ the spout of the pitcher.
ကိုယ် body. အမြီး tail. ညိ or ဖြိ to be caught in.

ထို အကြောင်း ကို ကုမာရကဿပ ထေရ် မြင်
လေ သော် ဩော် ဤ အကြောင်း ကား အံ့ဘွယ် သရဲ
ရှိ စွာ တကား။ ဤ အမှု အရာ သည် အဘယ် ကြောင့်
ဖြစ် သနည်း။ ဩော် ဖြစ် ခဲ စွာ တကား။ ဥပမာ ကို
သိ ထို ၍ ဆင်မြင် သော် ဤ ရှေ့ နှိ ဖြစ် သော
ဥပမာ ကို လည်း ငါ မြင် ဖြီ။ ကောင်း မြတ် သော
အဆင်း ကို ဆောင် သော သတို့ သမီး ကို တတ် ချေ

သော့ကြောင့် ယခု မျက်မှောက် နှစ် ဖြစ်သည် မဟုတ်
 တုံ လော ဟု မှတ်၍ သမာဓိ ကို တည်စေ၍ ယခု
 ငါသည် ဥပမာ ကို ဆိုပေအံ့။ ဤကမ္ဘာ မြေအပြင်
 ထက် နှစ်ဆင်ထက် ကြီးသော သတ္တဝါမည်သည်
 မရှိ။ ဆင်လိုက်သော ဘေးကို ကြောက်၍ သတို့
 သွီးသည် ကျောင်းထက် သို့တက်ပြေးလေ၏။
 ဆင်လည်း ကျောင်းထက် သို့လိုက်လေ၏။ သတို့
 သွီးလည်း မလွတ်နိုင်သဖြင့် ကရားထဲသို့ ဝင်
 ၍ ပြေးသော်လည်း ဆင်သည် ဝင်၍ လိုက်ပြန်
 လေ၏။ သတို့သွီးလည်း ကရားနှိုက်ထွက်၍
 ပြေး၏။ ဆင်လည်း ကရားနှိုက်ထွက်၍ လိုက်
 သော် ကိုယ်ကား ထွက်နိုင်၏။ အမြီးကား မ
 ထွက်နိုင်၍ ညီလေ၏။ ထိုဥပမာကဲ့သို့ ယခု
 လူတို့၏ ဝိညာဏ်သဘောတည်း။ သန်းဥက္ခောင်း
 ဥပမာရှိလျက် ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့၏
 ပျက်ခြင်းအကြောင်းကို ပြုတတ်သော သဘော
 တရားရှိ၏။ ထိုကြောင့် ဆင်ကားရှင် ကုမာရ
 ကဿပ နှင်တူ၏။ စက္ခုဝိညာဏ်ကား ကရား
 နှိုင်း နှိုင်းသော ဆင်မြီးနှင့် တူ၏။ သဌေးသွီးအရပ်
 ကို ဖန်ဆင်းသော နတ်သည် အရှင် ကုမာရက
 ဿပအား နှစ်လုံးသွင်းစေချင်၍ သံဝေဂတရား
 ဆင်ခြင်တော်မူပါဟု ဆိုလျှင် အရှင် ကုမာရ

ကဿပ က လည်း ထို စကား ကို ကြား ၍
ဆင်ခြင် သော ခဏ ၌ ရဟန္တာ အဖြစ် သို့ ရောက်
လေ ဖြီ။

NOTES.

ထေရ် fr. P. ထေရော a monk of high standing. အံ့တွယ်
သရဲ ရှိ စွာ ထကား this is very wonderful indeed ; သရဲ is
not used by itself in this sense. ဥပမာ P. an allegory,
illustration. ဤ ရှေ့ ၌ in this front, i.e. before my face.
ကောင်း မြတ် သော အဆင်း ကို ဆောင် သော သတို့ သမီး this
girl who bears so excellent a form. ထတ် to set the
affections on. ယခု မျက် မှောက် ၌ now before my eyes ;
ဧကန် to be convex, prominent ; မှောက် to cause to
be prone, to make prominent. ဖြစ် သည် it has taken
place. မ ဟုတ် ဟံ့ သော is it not ? ဆို ပေ အံ့ I will ex-
plain. ကမ္ဘာ a cycle, pronounced *kabā* (for P. ကမ္မတာဝ
existence of *kamma* ?). မြေ အပြင် ထက် ၌ on the surface
of the earth. ဆင် ထက် above an elephant, i.e. more
than an elephant (J. § 94). မည် သည် မ ရှိ there is not
any thing (J. § 82). ဆင် ထိုက် သော ဘေး the danger
of the pursuing elephant. ယခု လူ men of the present
(world). ဝိညာဏ် သဘော P. the nature of their mind.
သဘော ထရား the law of their nature. အရှင် ကုမာရကဿပ
အား နှစ်လို သွင်း စေ ချင် ၍ desiring to impress it on the
heart of the reverend Kumāra Kassapa. သိဝေဝ P. con-
sciousness of sin. ခဏ P. an instant. ရဟန္တာ Rahanda,
fr. P. အရဟတ္တိ final sanctification. အဖြစ် state of being.

MORAL.

ဤသို့ပုံ ပြု၍ ပုညာ သဌေး နှင့် ကုမာရ ကဿပ
ထေရ် သည် အမှုသည် နှစ် ပါး နှင့် တူ ကြ ၏။ ပုညာ
သဌေး သမီး ကား သူတို့ ကြိုက် နှစ်သက် သော
ဝတ္ထု နှင့် တူ ၏။ ပုညာ သဌေး စည်းမိမိ စောင့် နတ်
နှင့် ရုက္ခဗိုး နတ် ကဲ့သို့ ပညာ ရှိ တရားသူကြီး တို့
သည် အမှုသည် နှစ် ပါး တို့ အား နှစ်သက် ကြ မိမိ
သော ဌာ ဆုံးဖြတ် ကြ ရာ ၏။ ထိုသို့ သော တရား
သူ ကြီး တို့ သည် နတ် ရွာ နိဗ္ဗာန် သို့ သွား အံ့ သော
ခရီး ကို သုတ်သင် ကြ သည် ဟု ဆို ရာ ၏။ ။

NOTES.

ပုံ a similitude, form. အမှုသည် a suitor. ပါး num.
aux. aff. (J. § 98). ကြိုက် to desire strongly. နှစ်သက် to
be pleased with. ရုက္ခဗိုး a dryad, i.e. fairy guardian of
a tree, fr. P. ရုက္ခ a tree, and B. ဗိုး to rule. မိမိ သော ဌာ
for စေ အံ့ သော ဌာ for the purpose of causing (J. § 65).
နတ် ရွာ the villages of the Nats; i.e. Devaland, heaven.
နိဗ္ဗာန် Neikban, for P. နိဗ္ဗာန် *Nibbānam*, Sans. *Nirvāṇa*.
သွား အံ့ သော ခရီး road that will go to. သုတ် သင် to sweep
away, make clear.

၁၁. ဗြဟ္မဏ ပုဏ္ဏား လေး ယောက် တို့ ၏
အကြောင်း။

11. The Account of the Four Brahmans.

သုမန သုရား လက်ထက် ဘော် ဌီ။ သင်္ကဿ
နဂိုရ် ပြည် တွင် မဟာ ဗြဟ္မဏ လည်း တ ယောက်၊
မဇ္ဈိမ ဗြဟ္မဏ လည်း တ ယောက်၊ ခုဒ္ဒက
ဗြဟ္မဏ လည်း တ ယောက်၊ စူလ ဗြဟ္မဏ လည်း
တ ယောက်၊ ဤ လေး ယောက် သော ပုဏ္ဏား တို့
သည် တ ယောက် ကို ရွှေ ဒင်္ဂါး အပြား တရာ စီ
ရ ကြ သတည်း။ သွား ကြ လေ သော် ရေ ချိုး ကြ
အံ့ သော အမှု ဖြင့် ငါ တို့ လေး ယောက် ဥစ္စာ ကို
တ ပေါင်း တ ရ တည်း ထား ကြ အံ့ ဟု ဆို ကြ
၏။ ထိုသို့ ဆို ကြ ပြီး သော် သုံး ယောက် သော
ပုဏ္ဏား တို့ ကား ဆို ကြ တိုင်း ထား ကြ လေ ၏။
ပုဏ္ဏား အယော်ဆုံး တ ယောက် မူ၊ စိတ် ကောက်
ကြံ ခြံ မိမိ ဥစ္စာ ကို တပါး မှာ ငှက် ထား ၏။ သို့မှ
သုံး ယောက် တို့ ဥစ္စာ ငါ နှင့် အမျှ ဝေ ရ လတ္တံ့
ဟု အတူ ထား သော အခြင်း အရာ ကဲ့သို့ ပြု ပြီး
လျှင် ရေ အတူ ချိုး ကြ လေ ၏။ လေး ယောက် လုံး
ရေ မှ တက် ကြ သော် သုံး ယောက် သော ပုဏ္ဏား

ဇာတိ ဥစ္စာ ကား ရှိ ဇာတိ။ ပုဏ္ဏား အယေသံသံသံ ဥစ္စာ ကား
 မ ရှိ ယေသံ ရှင် ပုဏ္ဏား တို့၊ ငါ ဇာတိ ဥစ္စာ ပျောက် ခဲ့
 သည်။ ရှင် ပုဏ္ဏား တို့ ဥစ္စာ ကား အဘယ် ကြောင့်
 ရှိ လေ သ နည်း။ ငါ့ ကို ပေး ပါ မည် လော ဟု ဆို
 ဇာတိ။ ဤ နေရာ သို့ လူ လည်း မ လာ။ ငါ တို့ လေး
 ယောက် ဥစ္စာ ထားရာ တွင် မောင် မင်း ဥစ္စာ ပျောက်
 ခဲ့ သည် ကို အဘယ် ကြောင့် ငါ တို့ ပေး ကြ အံ
 နည်း ဟု ချီ အငြင်း အခုံ ဖြစ် ကြ ချီ ရွာလတ်
 တရားသူကြီး ထံ အဆုံး အဖြတ် ခံ ကြ အံ ဟု သွား
 ကြ လေ ဇာတိ။ ထို တရားသူကြီး က လည်း သင် တို့
 လေး ယောက် ဥစ္စာ ထားရာ အနက် တွင် တ ယောက်
 ဥစ္စာ မ ပျောက် ကောင်း။ မင်း တို့ ဥစ္စာ ကို လေး
 ယောက် အညီ အမျှ ဝေ ကြ ရ မည် ဟု ချီ ဆုံးဖြတ်
 လေ ဇာတိ။ သုံး ယောက် လော ပုဏ္ဏား တို့ က လည်း
 အဘယ် ကြောင့် ဝေ ရ မည် နည်း ဟု များစွာ
 အငြင်းအခုံ ဖြစ် ကြ ချီ မြို့ကွတ် ထံ သို့ ရေံ ကြ
 လေ ဇာတိ။ မြို့ကွတ် က လည်း အမတ်ကြီး ထံ သို့
 ရောက် ပြန် ကြ စေ လေ ဇာတိ။ အမတ် ကြီး က လည်း
 ပြည် ရှင် မင်းကြီး သို့ ရေံ ပြန် ကြ စေ လေ ဇာတိ။
 ပြည် ရှင် မင်းကြီး က လည်း ရွာလတ် တရားသူကြီး
 ကဲ့သို့ သင့် လေ ဇာတိ။ ပုဏ္ဏား သုံး ယောက် တို့ မ
 နှစ်သက် ချီ မ နှစ်သက် ကြောင်း ကို ဆို ကြ ပြန် ဇာတိ။

မင်းကြီး က လည်း အမတ်ကြီး သို့ ဝန်ခံ ပြု စေ
 ၍ ဟေ့ အမတ်ကြီး၊ ခုနစ် ရက် အတွင်း ဤ တရား
 ကို ပြီး အောင် စီရင် လော့။ မ ပြီး လျှင် သင် ၏
 ဥစ္စာ စည်းစိမ် ကို ဖျက်ဆီး မည် ဟု ၍ ဆို ၏။
 အမတ်ကြီး လည်း အတ္ထန် ကြောက်ရွံ့ သဖြင့် ပုဏ္ဏား
 လေး ယောက် ကို ခေါ် ၍ ဖွေရှာ စစ်ကြော မေး
 မြန်း သော်လည်း မ ထင် နှိုင်း ဖြစ် သောကြောင့်
 အတ္ထန်တရာ စိုးရိမ် ပူပန် ၏။ ။

NOTES.

ဗြဟ္မဓဏ *Brahmana* (or as the B. pronounce it *Byah-*
mana), a Brahman. သုမန *Sumana*, one of the Buddhas.
 သင်္ကဿ နဂိုရ် the town of Sankassa; နဂိုရ် for နဂရော P.
 a town. မဏ္ဍိမ P. *majjhima* (B. pronounce *mitzima*),
 middle. ခုဒ္ဒက P. small. ဝုလ P. small, younger. တ
 ယောက် ကို — စီ to each — a piece. ဒင်္ဂါ (*dingā*) a coin.
 အပြား that which is flat, used to describe coins. ရေ ချိုး —
 ဖြင့် by reason of the affair of about to bathe, i. e. as they
 were about to bathe. ဥစ္စာ here means 'money.' တ ပေါင်း
 တ ရ တည်း altogether in one heap. အငယ်ဆုံး the youngest
 (J. § 95). မူ but (J. § 61). စိတ် ကောက် ကြံ ၍ thinking with
 crooked mind, i. e. with a bad intent. တပါး မှာ elsewhere.
 သို့မှှ that by so doing; lit. from such. အတူ ထား သော
 အခြင်း အရာ ကဲ့သို့ as if he had placed in the same spot.
 အခြင်း an act, အရာ a matter. ရေ အတူ ချိုး though the
 compound verb ရေချိုး means 'to bathe,' it admits of an ad-
 verb 'together' coming between the noun ရေ water and the

verb ချိုး to bathe (break ?). ပျောက်ခဲ့သည် has disappeared (J. § 115). ရွာလတ် a considerable village, လတ် middle-sized. ထားရာအနက်တွင် lit. in the aggregate of what was placed; i. e. out of the sum total which was deposited. တောင်း to be right, good, when used as an auxiliary verb = should, ought. အညီအမျှ equally (J. § 126, 3 b). မြို့ကွတ် the governor of a town (seldom used); ကွတ် to enforce orders, to punish. ရောက်ပြန်ကြစေလေ၏ caused them to go again (or in turn). သင့် to agree with, to confirm a decision. ဆိုကြပြန်၏ they again stated. ဝန်ခံပြုစေ၍ causing him to bear the burden (or undertake the responsibility). အတွင်း *an inner part* may be used instead of တွင်, the full form being အတွင်းတွင် within. ပြီးအောင် in order that it may be fully settled. ဖွေရှာစစ်ကြောမေးမြန်း to hold a thorough investigation. Each verb has a different signification and is a good illustration of a composite verb. မထင်နိုင်သောကြောင့် because he was unable to think (come to a conclusion).

ထိုအခါ၌ စန္ဒါကုမာရီအမည်ရှိသောသတို့သမီးသည် အဖ၏ ညှိုးငယ်သော အဖြစ်ကို မြင်လေ၍ ခမည်းတော်မင်းမြတ်၊ အဘယ်ကြောင့် စိုးရိမ်သနည်းဟု မေး၏။ ဪ၊ ဪ၊ စန္ဒါကုမာရီချစ်သမီး၊ ဤပုဏ္ဏားလေးယောက်တို့၏အမှုကို ဝန်ခံပြုရမည်။ ခုနစ်ရက်အတွင်းတွင်မပြီးချေသော်သင်၏စည်းဝိမ်ကိုဖျက်ဆီးတော့အံ့မည်ဟုမင်းကြီးဆိုသောကြောင့် အတ္တန်စိုးရိမ်

သည် ဟူ၍ ပြောလေ၏။ စန္ဒာ ကုမာရီ သတို့သမီး
ကလည်း ခမည်းတော် မင်းမြတ်၊ မကြောင့်ကြ
လင့်။ ခိုးသူကို အကျွန်ုပ် ရအောင် ပြုပါမည်။
ကြီးစွာ သောမဏ္ဍပ်ကို သာ ဆောက်လေလေ့
ဟူ၍ ဆို၏။ အမတ်လည်း သမီးဆိုတိုင်း ပြုစေ
ပြီးမှ ထိုမဏ္ဍပ်လေး ထောင့်၌ ပုဏ္ဏားလေး
ယောက်တို့ကို နေကြစေဟူ၍ စန္ဒာ ကုမာရီကား
အလယ်တွင် နေ၏။ ညဦးယံလွန်ပြီးသော်
သတို့သမီးလည်း ဆရာပုဏ္ဏားတို့၊ တဆယ်ရှစ်
တန်သော အတတ်တို့၌ တတ်သော အရာတခု
ကိုရှင်ပုဏ္ဏားတို့ဆိုကြပါလေ့။ အကျွန်ုပ်နား
ထောင်အံ့ဟုဆို၏။ အရှင်မစန္ဒာ ကုမာရီ၊ ငါတို့
တတ်နိုင်ကြမည်မဟုတ်။ အဘယ်ကြောင့်မ
တတ်နိုင်ကြသနည်းဟူမူကား။ ငါတို့လေး
ယောက်သွားကြရာတွင် ငါတို့စိတ်ကောက်ကြ
သည်ကိုလည်း သူမသိ။ သူစိတ်ကောက်သည်
ကိုလည်း ငါတို့မသိကြ။ အရှက်ကွေးလောက်
အောင်ပုဏ္ဏားတို့၏ အကျင့်အာဇာရာပျက်စီး
သည်ဖြစ်သောကြောင့် အထူးထူးမတတ်နိုင်ကြ။
အရှင်စန္ဒာ ကုမာရီသတို့သမီးသည်ကား အမတ်
ကြီး၏ ခြေရင်းတော်၌ ဖြစ်သောကြောင့် များ
စွာအကြားအမြင်ရှိ၏။ အရပ်လေးမျက်နှာ

မှ လာ လတ် သော အမေး အမြန်း ကို ကြား ရ သည်
 ဖြစ် ချီ ငါ တို့ မှတ် ရ အောင် ပြော တော ဟု ဆို
 ကြ ဖြစ်။ ဩော် ဆရာ တို့၊ တပါး သော စကား ကို
 ကား ကျွန်တော်မ မ တတ်။ ဥပမာ ကို ဆို စေ ကြ
 သော် ကား ငါ ဆို အံ့။

NOTES.

ညှိုးငယ် သော အဖြစ် his dejected state. ခမည်း a very respectful term for 'father.' စန္ဒာ ကုမာရီ the girl (or princess) Tsandā (or Candā). ဩော် or အော် alas! မဏ္ဍပ် mandat, for P. *maṇḍapam*, a pavilion, booth. ထောင့် a corner, angle: always pronounced '*daung*,' with a sharp accent. ည ဦး ယံ the first watch of the night; ယံ for P. ယာမော a watch of three hours. ဆရာ ပုဏ္ဏား O Brahmans, teachers. တဆယ် ရှစ် တန် သော အတတ် တို့ ၌ in the eighteen branches of science. The names are given in the original, but being a string of Pāli words are left out of this text as useless. တတ် သော အရာ တ ခု ကို something you are skilled in. နား ထောင် to listen, lit. to erect the ears. အရှင်မ madam. ငါ တို့ထံ နှိုင်း ကြ မည် မ ဟုတ် that we shall be able is not true, i.e. we are unable. ဟူ မူ ကား if (you) say, i.e. if you ask me the reason why. သွား ကြ ရာ တွင် in our going, on our journey. Note that the plural affix comes between the verb and its formative. ငါ တို့ မိတ် ကောက် ကြ သည် ကို မ သိ ကြ He knows not whether we were crooked in intent, and we know not also whether he was crooked; မိတ် ကောက် is given by Judson as 'to be out of temper,' but here it means 'crafty.' အရှက် ကွဲး လောက် အောင်

sufficient to cause shame. အာစာရာ P. rule of practice. အထူးထူး မ တတ် နှိုင်း ကြ we are unable (to think about) other matters. ခြေ ရင်း ထော်၌ at the feet of. အကြား အမြင် generally means 'a person of consequence,' i.e. heard and seen. အရပ် လေး မျက်နှာ the four faces of the place, (or, as we say,) four quarters of the heavens. ဥပမာ ကို ဆို စေ ကြ သော် if you wish (cause, insist on) me to tell a parable; ဥပမာ P. a similitude, example.

The Minister's Daughter's Tale, or

မင်း သား၊ အမတ် သား သူဆင်းရဲ သား၊ သဌေး
သိန်း လေး ယောက် တို့ ၏ အကြောင်း။

The Account of Four Persons, viz. the Prince, the
Nobleman, the Poor Man, and the Rich Man's
Daughter.

ရှေး သော အခါ ၌။ မင်း သား၊ အမတ် သား၊
သူဆင်းရဲ သား၊ သဌေး သိန်း၊ ဤ လေး ယောက်
ကုန် သော သူ တို့ သည် တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ
အတတ် ပညာ သင် ကြ လေ သော် သဌေး သိန်း
လည်း ဆရာ သင် တိုင်း မှတ်သား ပေ ၏။ ထို သ
တို့သိန်း လက် မှ ကညစ် လွတ်ကျ လေ သတည်း။
မင်း သား အောက္က နေ သည် ကို မြင် သော် တ
ခဏ မျှ ကညစ် ကို ကမ်း ပါ ဟု ဆို ၏။ မင်း သား

က လည်း သတို့သမီး ကမ်း ပါ ဆို လျှင် ကမ်း ပါ မည်။ သစ္စာ တ ခွန်း ကို ငါ မှာ ပါ မည်။ မိဘ အရပ် သို့ ရောက် သော အခါ ငါ့ ကို ပန်း ဦး အရင် ဆွတ် စေ မည် လော ဟု ဆို ၏။ အရင် ဆွတ် စေ မည် ဟု ဆို မှ ကမ်း လေ သတည်း။ သတို့သမီး ကား အတတ် ပညာ တတ် ၍ အိမ် သို့ ပြန် လေ ၏။ မင်း သား လည်း အိမ် သို့ ပြန် လေ သော် ခမည်း တော် မင်းကြီး နတ် ရွာ စံ လျှင် ပြည် ကို အုပ်စိုး ၍ မင်းပြု ရ လေ ၏။ သတို့သမီး လည်း တ ဆယ် ခြောက် နှစ် အရွယ် သို့ ရောက် ပြီး သော် မိဘ တို့ စိတ် ရှိ သော ယောက်ျား နှင့် ပေးစား လေ ၏။ ထို အခါ လင် ကို တောင်းပန် ၏။ ကျွန်တော်မ သည် အရှင် မယား ဖြစ် ချေ ပြီ။ တခွန်း သော သစ္စာ စကား ကို ကျွန်တော်မ တောင်းပန် ပါ မည်။ တ ခဏ မျှ အခွင့် ပေး ပါ ဟု ဆို လေ ၏။ အဘယ် ကြောင့် အခွင့် တောင်းပန် သနည်း ဟု မေး သော် ကျွန်တော်မ သည် တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ အ တတ် သင် သော အခါ တခွန်း သော သစ္စာ စကား ကို ပေး မိ ပါ သည်။ မိ ဘ အထံ သို့ ရောက် သော ကာလ ငါ့ ထံ သို့ အရင် ရောက် ပါ ဟု မင်း သား ဆို လျှင် ရောက် ပါ မည် ဟု သစ္စာ တခွန်း ပေး မိ ပါ ၏။ သတို့သမီး လင် လည်း သစ္စာ တခွန်း ဟူ သော အာဏာ သည် လူ

ရဟန်း တို့ ၌ အတ္တန် ကြီး ဟု ယောကြောင့် အခွင့်
ပေး တော့ မည် ဟု ဆို ပေ ၏။

NOTES.

သား son, need not be translated. ကုန် all, from ကုန် to come to an end. တက္ကသိုလ် Tekkatho for P. *Takkasilo*, Taxila, a city between the Indus and Jhelum which was a celebrated university. ကညစ် a pencil or style. အောတ္တ for အောက်က below. တ ခဏ မျှ just for a moment; ခဏ P. instant. သစ္စာ P. a promise, oath. အခွန်း num. affix (J. § 98). မှာ to instruct, inculcate. ပန်း ဦး first flower, i.e. virginity. ဆွတ် to pluck. နတ် ရွာ ဝံ to enjoy the villages of the Devas. Used to express the death of a king. မိဘ mother, father, i.e. parents. မိတ် ရှိ သော ယောက်ျား the man of their choice (mind). ပေးစား to give in marriage. တောင်းပန် to ask for. အခွင့် permission, leave. မိ inadvertently (J. § 117). အာဏာ P. authority, obligation. လူ men, in contradistinction to ရဟန်း monks, who are no longer men. တော့ (J. § 117) denoting necessity.

အရှင် ဖြစ် သော ယောက်ျား ခြေ ကို ဆံပင်
ဖြင့် ပွတ် ချိ ပြီး လျှင် အဝတ် တန်ဆာ တို့ ကို
ကောင်းစွာ ဝတ်ဆင် ချိ သွား လေ သော် ခရီး
အကြား တွင် သူရိုး နှင့် တွေ့ လေ ၏။ သတို့သမီး ကို
မြင် လျှင် လက် ကို မြဲစွာ ကိုင် ချိ အဘယ် သို့ သွား
မည် နည်း။ အရာ မ ဟုပ် သော မိမ္မ သွားခြင်း

ကား။ သတို့သိီး ၏ အသက် ကို ၎င်း၊ အဝတ် တန်
ဆာ တို့ ကို ၎င်း၊ ငါ ၏ အဘို့ ဖြစ် ပြီ တကား။
သတို့သိီး အကြံ အဘယ်သို့ ဖြစ် သ နည်း ဟု ဆို
သော် သတို့သိီး က ခိုးသူ အဘို့ ဖြစ် သည် မှန် ပေ
၏။ ငါ ၏ သွားခြင်း ကား၊ တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ
အတတ် ပညာ သင် သော အခါ မင်း သား တ
ယောက် သည် သတို့သိီး ပြည် သို့ ပြန် ရောက်
သော အခါ ငါ့ ထံ သို့ အရင် လာ လော့ ဟု ဆို
လတ် သော် လာ မည် ဟူ ၍ အာမ ခံ မိ သော
ကြောင့် သစ္စာ ပျက် ခဲ့ လျှင် အပါယ် လေး ဘုန် ၌
ဖြစ် ရ ချေ တော့ မည်။ သူတော်ကောင်း တို့ နေ
ရာ သို့ မ ရောက် ချေ မည် ဖြစ် သောကြောင့် မိဘ
တို့ ထိမ်းမြား သော လင် ကို ပန်ကြား ခဲ့ ၍ လာ ပါ
သည် ဟု ဆို ၏။ ခိုးသူ က လည်း ထို စကား ကို
ကြား လျှင် သတို့သိီး၊ မင်း သား ၌ သစ္စာ မြဲ
သကဲ့သို့ သစ္စာ တခွန်း မြဲ ပါ စေ။ ပြန် လာ လျှင် ငါ့
ထံ သို့ ဝင် လာ ရ မည် ဟု ဆို ၍ လွှတ် လိုက် လေ
၏။ ထို ခိုးသူ လက် မှ လွတ် ၍ သတို့သိီး သွား လေ
သော် ညောင်ပင် ရှိရာ သို့ ရောက် ၏။ ညောင်
စေါင့် နတ် က လည်း အဘယ် သို့ သွား မည် နည်း
ဟု မေး ကာလ အရှင် ညောင် စေါင့် နတ် မင်း၊
အရှင် ထံ သို့ ရောက် လေ ပြီ။ ကျွန်မ ကား တပါး

သော အကြောင်းကြောင့် မ လာ။ ရှေးဆို သကဲ့သို့
ညောင် စေါင့် နတ် ရုက္ခစိုး အား ပြော ဆို လေ ၏။
နတ် က လည်း သတို့သမီး၊ မင်း သား ၌ သမ္ဘာ မြ
သကဲ့သို့ မြ ပါ စေ။ ပြန် လာ လျှင် င ထံ သို့ ဝင်
လော့ ဟု ဆို ချီ ဖွတ် လိုက် ၏။ သတို့သမီး လည်း
သမ္ဘာ မြ သောကြောင့် မင်းကြီး နန်း တော် သို့ ရောက်
သော အခါ တံခါး စေါင့် နတ် သည် တံခါး ဖွင့်ပေး
ချီ သတို့သမီး သည် မင်းကြီး ထံ သို့ ရောက် လေ
သတည်း။

NOTES.

ဆံပင် (pronounced *s'abin*) the hair of the head, not of the body. ပွတ် to rub. အဝတ် တန်ဆာ clothes and ornaments. ခရီး အကြား တွင် in an interval of the road. သူခိုး or ခိုးသူ a thief. အရာ မ ဟုတ် သော မိမ္မ a woman whose business is not true or honest. ငါ့ ၏ အသို what is for me, i.e. my booty. ၎င်း — ၎င်း both — and, either — or (J. § 126, 8). It is not necessary to have သော် before ၎င်း as Judson infers. အကြံ အတယ်သို့ ဖြစ် သနည်း What think you? အတယ်သို့ sometimes means 'How?' and sometimes 'Whither?' သူတော် ကောင်း a religious or good person. ထိမ်းမြား or ထိမ်းမြန်း to give in marriage. ပန် ကြား to ask leave respectfully. မင်း သား ၌ — မြ ပါ စေ just as your promise to the prince was firm, so let the promise (I am about to extort) be firm. လွှတ် လိုက် to release; လိုက် (to follow) is often used as a secondary verb to imply motion

to or from. ညောင် the banyan. All trees are supposed to have their nats or dryads (ရုက္ခစိုဒနီ) who guard them. ကျွန်မ I (fem.) (J. § 77). တပါး သော — မ လာ have not come for any reason other (than this). ရှေ့ ဆို သကဲ့သို့ as before stated. တခါး စောင့် the guardian of the door. ဖွင့် ပေး to open or give entrance.

အဘယ် ကြောင့် လာ သ နည်း ဟု မင်းကြီး မေးသော် အရှင် မင်းကြီး၊ တက္ကသိုလ် ပြည် မှာ အတတ် ပညာ သင် သော အခါ ပဋိညါဏ် ပေး သော သတို့သမီး လည်း။ တက္ကသိုလ် ပြည် က ရောက် လျှင် မိဘတို့ ထိမ်းမြား ကြ လေ ဖြီ။ ထိုသို့ ထိမ်းမြား ပေးစား သော အိမ်ရှင် လင် ကို ပန်ကြား ခဲ့ ၍ အရှင် ထံ သို့ အကျွန်ုပ် ရောက် လာ ပေ သည် ဟု ဆို လျှင် မင်းကြီး က လည်း အံ့သွယ်သရဲ ရှိ စွ တကား။ သတို့သမီး သစ္စာ မှန် ထု ပေ သည် ဟူ ၍ ချီးမွမ်း ပြီး မှ သတို့သမီး၊ သင် နှ့် တည် သော သစ္စာ ကို ငါ ပူဇော် ပါ မည် ဟု ၍ ပူဇော် ပြီး လျှင် လွှတ် ထိုက် လေ ၏။ သတို့သမီး လည်း များစွာ သော ဥစ္စာ ကို ယူ ၍ လာ လတ် သော် ညောင် စောင့် နတ် နေရာ သို့ ရောက် လေ လျှင် ကရုဏ် ၄၇၇ သံ ကဲ့သို့ အို အရှင် ညောင် စောင့် နတ် မင်း၊ အိပ် သ လော၊ မ အိပ် သ လော။ အကျွန်ုပ် ကား မင်း သား ကို သစ္စာ

ကို ဖြေ ပြီး ချီ ပြန် လေ ပြီ။ ကျွန်မ အသက် သည်
 အရှင် ညောင် စောင့် နတ် ၏ အရာဖြစ် ခဲ့ ပြီ။ သစ္စာ
 စကား ကို မ ဖောက်ပြန် ဘဲ အရှင် နတ် မင်း ထံ
 သို့ လာ ရောက် ပါ ပြီ ဟု ဆို ၏။ သတို့သမီး အသံ
 ကို ကြား လျှင် သတို့သမီး၊ အကြင် သူ သည် ရန်သူ
 လက် က လွတ် လေ ပြီးမှ ထို သူ သည် အသက် ရှင်
 သည်။ ထိုသို့ ရှင် ပြီး မှ တဖန် သေ မည် ဟု ရန်သူ
 လက် သို့ လာ ပြန် သည် ကား အလွန် ဖြစ် ခဲး စွ
 တကား ဟူ ချီ ညောင် စောင့် နတ် ဆို ၏။ အရှင်
 ညောင် စောင့် နတ်၊ အသက် ကို နှမြော ချီ အကျွန်ုပ်
 သစ္စာ စကား ကို ဖောက်ပြန် ချီ မ ဝင် ဘဲ သွား ချေ
 သော် အပါယ် လေး ဘုံ ၌ သာ ဖြစ် ရ ချေ တော့
 မည်။ သူတော်ကောင်း တို့ ၏ နေရာ အရပ် သို့ မ
 ရောက် ချေ ရာ ဟူ ချီ ဆို ၏။ သတို့သမီး သစ္စာ
 စကား ကို ၏ မှီတာ တ အိုး ဖြင့် ပူဇော် ပြီး လျှင်
 အသက် ထက် ဆုံး စား လေ့ ဟု ဆို ချီ လွှတ် ထိုက်
 လေ ၏။

NOTES.

ပရိညာဏ် or ပရိညာည် P. a promise ; according to Childers *paṭiññā*, a vow, promise. အကျွန်ုပ် I (fem.) (J. § 77). အံ့ဘွယ် သရဲ ရှိ စွ it is very wonderful. ပူဇော် S. to worship, do honour. ကရဝိက်, karaweik is the 'kura-viko' or Indian cuckoo. ဖြေ to loose, solve. ဖောက်ပြန်

to break a promise ; lit. to make a hole through and go back from. အသက် ရှင် to get one's life, to live. ဖြစ် ခဲး စွ very difficult to be, almost impossible. နှမြော or နှစ်မြော to begrudge. ဖြစ် ရ ချေ ထေ့ မည် I should have had to be in. ခြူတာ a jug with a long neck. တအိုး one pot ; used as a numeral affix (J. §§ 99, 100). အသက် ထက် ဆုံး to the end of your life (J. § 75). စား လေ့့ eat, i.e. live on it.

သတို့သီး လည်း ညောင်ပင် က သွား သော်
 ခိုးသူ နေရာ သို့ ရောက် လေ ၏။ သူခိုး က လည်း
 အိပ် ၍ နေ နှင့် ၏။ အိပ် စဉ် တွင် သွား သော် လွတ်
 ကောင်း ပါ လျက် အို အရှင် ခိုးသူ ဟူ ၍ နှိုး ပြီး
 လျှင် ငါ့ အသက် သည် ၎င်း၊ ငါ တွင် ပါ သော
 ဥစ္စာ ၎င်း၊ အရှင် ခိုးသူ အဘို့ ဖြစ် ခဲ့ ပြီ။ ယခု ငါ့
 သစ္စာ ကြောင့် ငါ ရောက် ပြီ။ အရှင် ၏ အလို
 အလျောက် မ ဆန် မ ငြင်း ပြီ ဟူ ၍ ဆို ၏။ ခိုးသူ
 လည်း အံ့ဘွယ်သရဲ ရှိ စွ တကား။ လောက တွင်
 ဖြစ် ခဲး ထု စွာ သော သစ္စာ စကား ကို စောင့် ပေ ပြီ
 တကား။ ဤသို့ သော သူ ကို ငါ ပြစ်မှားမိ သော်
 ဆင်းရဲ ကြီးစွာ ခံ ရ ချေ အံ့ သတည်း။ အလျှင်
 သွား လေ တော့ ဟု ဖွတ် ထိုက် ၍ မိမိ လင် ထံ
 သို့ ရောက် လျှင် ထို အကြောင်း များ ကို ပြန် ပြော
 လေ ၏။ ထို ခိုးသူ ၏၊ ညောင် စောင့် နတ် ၏၊ မင်း
 ၏ စကား များ ကို ပြန် ပြော ပြီး သော် သတို့သီး

ပြု သော အရာ ကို လင် ချီးမွမ်း ၏။ ။ထို စကား အဆုံး ၌ စန္ဒာ ကုမာရီ သတို့သိမ်း လည်း အရှင် ပုဏ္ဏား တို့၊ ယခု ကျွန်မ ပြော သော စကား တွင် အဘယ် သူ ကို ချီးမွမ်း အပ် ပါ သ နည်း ဟု မေး ၏။

NOTES.

အိပ်၍ နေ နှင့် ၏ had gone to sleep (J. § 115). လွတ်ကောင်း ပါ လျက် she might have escaped; ပါ euph. aff. ငါ တွင် ပါ သော ဥစ္စာ the goods I have with me (J. § 69); ပါ to have with. လောက တွင် ဖြစ် ခဲ လှ စွာ သော သစ္စာ the most difficult oath in the world. ဖြစ်မှား to transgress against. အလျင် quickly. ပြု သော အရာ what she had done. ငါ I, is used to the thief; ကျွန်မ I, to the Brahman.

ပုဏ္ဏား ကြီး က အရှင် အမတ်ကြီး သိမ်း၊ ငါ ကား မင်း သား ၌ ချီးမွမ်း ၏။ အဘယ် ကြောင့် နည်း ဟု မူ ကား။ မိမိ ပန် ခဲ သော သစ္စာ ပန်းဦး ကို မ ယူ ပယ် ၍ မင်း ကျင့် တရား ဆယ် ပါး နှင့် ညီ သည် ဖြစ် ၍ အံ့ဘွယ်သရဲ ရှိ စွ တကား ဟု ငါ ချီးမွမ်း ၏။ ။ပုဏ္ဏား တ ယောက် က အမတ် ကြီး သိမ်း၊ ငါ မူ ကား ညောင် စေါင်း နတ် ကို ချီးမွမ်း ၏။ အဘယ် ကြောင့် နည်း ဟု မူ ကား။ ယောက်ျား တို့ ၏ စိတ် သည် အလွန် စေါင်း နှိုင်း ခဲး

လျက် ရုက္ခစိုး ဗိတ် ကို စောင့် နှိုင်း သည် ဖြစ် ၍
 အံ့ဘွယ် သရဲ ရှိ စွ တကား ဟု ချီးမွမ်း ၏။ ။ပုဏ္ဏား
 တ ယောက် ဆို ထုံ ၏။ အရှင် အမတ်ကြီး သို့၊
 ငါ သော်ကား လင် ကို ချီးမွမ်း ၏။ အဘယ် ကြောင့်
 နည်း ဟူ မူကား။ အလွန် စင်ကြယ် စွာ သော
 ပတ္တမြား ကို ဆေး သော ရေ နှင့် တူ သည် ဖြစ်
 လျက် အာရုံ နှိ မ တပ် သော ကြောင့် မိမိ မယား
 အခွင့် တောင်း လျှင် အခွင့် ပေး ၍ ယွတ် လိုက်
 သည် ကား ထို ယောက်ျား ၏ ဗိတ် သည် အံ့ဘွယ်
 သရဲ ရှိ စွ တကား ဟု ချီးမွမ်း ၏။ ။ပုဏ္ဏား အငယ်
 ဆုံး ဆို ထုံ ၏။ အမတ်ကြီး သို့၊ ငါ သော်ကား
 သူရိုး ကို ချီးမွမ်း ၏။ အဘယ် ကြောင့် နည်း ဟူ မူ
 ကား။ ခိုးသူ ၏ သဘော သည် အသက် ကို စွန့် ၍
 အသက် မွေး သည်။ ထိုသို့ ဖြစ် လျက် အဝတ် တန်
 ဆာ တို့ ကို မ တပ်စွန်း ပယ်စွန့် လျက် ယွတ် လိုက်
 လေ ၏။ ဥစ္စာ ရှာ ငွေ ကို လည်း ပယ်ယွတ် လိုက် လေ
 ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထို ခိုးသူ သည် မြတ် သည်ဟု ချီးမွမ်း
 ၍ ထောမနာ ပြု ၏။

NOTES.

မိမိ ပန် ခဲ့ သော သစ္စာ ပန် ဦး ကို the promise that he had asked for, (namely) the first flower. ပယ် to reject. မင်း ကျင့် တရား ဆယ် ဝါး the ten laws or rules which govern the actions of a king. ယောက်ျား တို့ ၏ ဗိတ် — ဖြစ် ၍ being

able to watch over his nat's mind in a case in which a man would have found a difficulty in so doing. ဆို တုံ said in turn (J. § 117). အထွန် စင် ကြယ်—တူ သည် like water in which a very pure ruby (ပတ္တမြား) has been washed, i.e. most pure and undefiled. အာရုံ P. the object of thought. သဘော P. the disposition. အသက် ကို စွန့်၍ အသက် မွေးသည် to get his living by risking his life. ထပ် စွန်း to have a strong desire for. ပယ်စွန့် to reject. ထောပနာ P. praise; sometimes wrongly written ထောပနာ.

အမတ်ကြီး သိမ်း ၏ ကိုယ်လုပ်တော် ဖြစ် သော သတို့သိမ်း ဆို ၏။ အို အရှင် သိမ်း၊ သုံး ယောက် သော ပုဏ္ဏား တို့ သည် ငင်း သား ကို ၎င်း၊ ညောင် စေါင်း နတ် ကို ၎င်း၊ လင် ကို ၎င်း၊ ချီးမွမ်း ကုန် ၏။ အငယ်ဆုံး သော ပုဏ္ဏား မူကား ခိုးသူ ကို ချီးမွမ်း ၏။ ထို စကား ကို ကြား လျှင် အမတ်ကြီး သိမ်း က လည်း ပုဏ္ဏား လေး ယောက် တို့ တွင် ပုဏ္ဏား အငယ်ဆုံး စကား သည် မှာ ရ ခဲး သော ဥစ္စာ ပစ္စည်း ဖြစ် လျက် မ တပ်စွန်း ပယ်လွှတ် လိုက် သောကြောင့် ခိုးသူ မြတ် သည် ဟု ဆို သော အလို ဖြင့် ပုဏ္ဏား အငယ်ဆုံး လက် နှ် ပင် ဥစ္စာ ရှိ ၏။ ထိုသို့ ဖြစ် သောကြောင့် အစ်မ ကြီး၊ ငါ ၏ အသွင် ပြု ပြီး လျှင် ပုဏ္ဏား အငယ်ဆုံး ထံ သို့ သွား ၍ ဤသို့ ဆို လေ။ ကျွန်မ သည် ကား တပါး ကြောင့် မ လာ။ သုံး ယောက် သော ပုဏ္ဏား တို့ သည် သူ

မိုက် ကို ချည်း တကား။ ရှင် ပုဏ္ဏား အယော်ဆုံး မူ
 ကား ပညာ ရှိ ထု ပေ ၏။ ရှင် ပုဏ္ဏား လည်း ခင်ပွန်း
 မ ရှိ။ လုလင် ပျို ဖြစ် ၍ ခင်ပွန်း ပြု အံ့သောငှါ
 ကျွန်တော်မ လာ ပါ ပြီ။ အဘယ်သို့ သော အမှု ကို
 ပြု ၍ အရှင် နှင့် ကျွန်မ အတူ နေ ရ မည် နည်း။
 ကျွန်တော်မ လည်း အဖ ကို ကြောက်ရွံ့ သည်။
 သင် ပုဏ္ဏား နှိ ရှိ သော ဥစ္စာ လည်း ပျောက် ခဲ့
 သည်။ ကျွန်မ မှာ လည်း လက် ချည်း ဖြစ် ခဲ့ သည်။
 သင် ပုဏ္ဏား နှင့် ကျွန်တော်မ သည် တပါး သော
 အရပ် သို့ သွား သော် အသက် မွေးစရာ မ ရှိ ခဲ့
 တကား ဟု အစ်မ ကြီး ဆို ပါ လေ။ ။ ဤသို့ စီရင်
 မှာထား ထိုက် ပြီး သော် သွား စေ ၍ ပုဏ္ဏား မြင်
 လျှင် မေး လင့် ၏။ အချိုး လည်း မှာတိုင်း ဆို လေ ၏။
 ပုဏ္ဏား ယော် လည်း ထို စကား ကို ကြား လျှင်
 အလွန် ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ သည် ဖြစ် ၍ သတို့
 သမီး မ ကြောင့်ကြ လင့်။ ငါ တွင် ဥစ္စာ မ ပျောက်။
 လက် တွင် ရှိ ပါ ၏။ အဘို့ အရ ရ အောင် သာ
 ငါ ပြု သည်။ အသက် မွေး လောက် အောင် ရှိ ပါ
 သည်။ တပါး အရပ် သို့ သွား သော်လည်း ငါ တွင်
 အသက် မွေးစရာ ရှိ သည် ဟု ဆို ၏။ ပုဏ္ဏား စကား
 ကို လည်း အချိုး သည် အမတ်ကြီး သမီး အား ပြော
 ပေ ၏။

NOTES.

ကိုယ်လုပ်တော် a body-servant ; ကိုယ် body, လုပ် to do, attend on. မှာ as regards (J. § 69). ရ ခဲး သော ဥစ္စာ ဝစ္စည်း things difficult to obtain. အလို ဖြင့် by the purport (of his saying that he praised the thief, etc.). အစ်မ ကြံ elder sister ; a mode of address. အသွင် ပြု ပြီး ဟျင် having made (your) appearance (like mine). လေ a light imp. affix for politeness. တပါး ကြောင့် မ လာ for other reasons (I have) not come. သူ မိုက် တို့ ချည်း are nothing but fools (J. § 126, 8). ခင်ပွန်း မ ရှိ have not a spouse. လှလင် ဟူ a young man, bachelor. လက် ချည်း ဖြစ် ခဲ့ သည် have nothing but my hand (to give). အသက် မွေး ဝရာ မ ရှိ have not wherewith to support life. စီရင် မှာထား to arrange and instruct. မေး လင့် ဧါ questioned her ; လင့် (J. § 118). အချိုး an attendant, server, bearer. မှာတိုင်း as instructed (J. § 75). ကြောင့်ကြ to be troubled, anxious. လက် တွင် in my possession. အဘို့ အစု a share, portion.

အမတ်ကြီး သို့ လည်း အဖ ထံ သွား ချီ ဖခင် အရှင် အမတ်ကြီး၊ ပုဏ္ဏား ငယ် လက် ခွံ ဥစ္စာ ရှိ သည် မှန် လေ ပြီ။ ရင်း သည့် ဥစ္စာ နှင့် အမျှ ကျွန်မ ကို ဥစ္စာ ပေး မှ ထို ဥစ္စာ ကို ရ အံ့ ဟု ဆို ဧါ။ အမတ်ကြီး လည်း သို့ ဆို တိုင်း ပေး လေ ဧါ။ သတို့ သမီး လည်း ထို ဥစ္စာ ကို အချိုး အား ပေး ချီ ဤသို့ သင် ပေ ဧါ။ ။ အစ်မ ကြီး၊ သွား ချီ ပုဏ္ဏား နှင့် အတူ နေ လေ ဦး တော့။ ယခု ဥစ္စာ ကို လည်း ပြ ချီ သင် သည် အတိုင်း ပြော လော့ ဟု မှာ လိုက် ဧါ။ ။

အချိုး လည်း ပုဏ္ဏား အား ဥစ္စာ ကို ပြ ချီ လှင်
 ပုဏ္ဏား နှိ ဂှိ ယော ဥစ္စာ ကို ကျွန်မ အား ပြ ပါ
 လော့။ ကျွန်မ မှာ ဥစ္စာ အနည်းငယ် ဂှိ ပါ ယော
 ကြောင့် ထို ဥစ္စာ နှင့် အတူ ထား ချီ သင် ပုဏ္ဏား နှင့်
 တပါး ယော အရပ် ဝှံ့ သွား ကြ ယော်လည်း စား
 ယောက် ကြ နှိင် အံ့ သတည်း ဟု ဆို ချှင်
 ပုဏ္ဏား ငယ် က မိမိ ဥစ္စာ ကို ပေး ဖော်။ အချိုး လည်း
 ထို ဥစ္စာ ကို ယူ ချီ အမတ်ကြီး သွီး အား ပေး လေ
 ဖော်။ အမတ်ကြီး သွီး လည်း ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ
 သည် ဂှိ လေ ချီ အစ်မ ကြီး၊ သုံး ယောက် ယော
 ပုဏ္ဏား ကြီး တို့ ကို သည် နည်း ချည်း ဆို ချီ တောင်း
 လော့။ ဂှင် ပုဏ္ဏား သုံး ယောက် တို့ ဥစ္စာ ကို ကျွန်မ
 အား ပေး လင့် ပါ ဦး။ တခု ယော အရပ် တွင်
 ကျွန်တော်မ ထား မည်။ ကိုယ်တော် တို့ လေး ယောက်
 လုံး နှစ်လုံး ပြည့် ကြ အံ့ ဟု ဆို လော့။ ။အချိုး
 လည်း တောင်း ပြီး ယော် ပုဏ္ဏား ကြီး သုံး ယောက်
 က၊ ကောင်းပြီ ဟု ဆို ချီ သုံး စု ယော ဥစ္စာ ကို
 ပေး လေ ဖော်။ သတို့သွီး လည်း လေး ယောက် ယော
 ပုဏ္ဏား ဖော် ဥစ္စာ ရ ပြီ ဟု ချီ ခမည်း တော် မင်း အား
 ယျောက် လေ ဖော်။ အမတ်ကြီး လည်း၊ အဂှင် မင်း
 ကြီး၊ လေး ယောက် ယော ပုဏ္ဏား တို့ ဖော် မှားခြင်း
 ဥစ္စာ ကို ရ ပြီ ဟု ယျောက် ဆို လေ ဖော်။ ။အဘယ်သို့

စိစစ်၍ ရ သနည်း ဟု မင်းကြီး မေးသော် ကျွန်
တော် သိုး စိစစ်၍ ရ သည် ဟု လျှောက်လေ၏။
မင်းကြီး လည်း သတို့သိုး ကို ပုဏ္ဏား လေး ယောက်
တို့နှင့် တကွ ခေါ်၍ မေး၏။

NOTES.

ဖခင် or ဘခင် dear father; ခင် to be attached to; conf.
ချစ် to love. မှန်လေပြီ it is certain, true. The root ပြီ
means 'to be accurate,' and so can be used in the present
tense. ရင်းသည့် ဥစ္စာနှင့် အမျှ equal to the original sum.
သင် to teach or learn; like the Old-English 'learn.'
နေလေဦးထော့ stay a little longer (J. § 117). ယခု 'now'
is sometimes used in this way, i.e. 'these present.' သည်
နည်း ချည်း in this manner only, exactly in this same
manner. ပေးလင့်ပါဦး give me for a little while. နှစ်သုံး
ပြည့်ကြအံ့ your hearts will be full, i.e. you will get your
wishes and be satisfied. လျှောက် to address or inform (a
superior). မှားခြင်းဥစ္စာ the property of error, i.e. the
money regarding which an error had been committed.

သတို့သိုးလည်း ဤအရာသည် စဉ်းလဲးလျက်
ကြောက်မက်ဖွယ်သော အရာတည်း။ ပုဏ္ဏားလေး
ယောက်သည် ပညာရှိချည်း ဖြစ်ချေတုံ၏။ ငါ
တို့ပုထုဇာည်သဘောကား။ လောဘ၊ မောဟ၊
ဒေါသတို့၏ ကျွန်ဖြစ်သောကြောင့် တခုသော
ဝတ္ထုကို ဆိုမည်။ ။သောတဝိညာဏ်အရာသည်

စက္ခု ဝိညာဏ် အရာကို တိုက်တွန်း ၏။ စက္ခု
ဝိညာဏ် မြင် လျှင် မနော ဝိညာဏ် အား တိုက်
တွန်း ၏။ ထိုသို့ တိုက်တွန်း လျှင် လောက နှစ် စပ်
လေ ၏။ ထိုသို့ စပ် လေ လျှင် ပညာ မှ ယုတ် ချေ
သတည်း။ ပညာ မှ ယုတ် ချေ လျှင် အဆင် အခြင်
မ ရှိ ဘဲ မ ကောင်း မှု ကို ပြု တတ် သောကြောင့်
သံသရာဝန် ဆင်းရဲခြင်း နှစ် မြဲမြဲ စွာ လျှင် ကျ ကုန်
သတည်း။ ထို စကား ကို သတို့သိး ပြော ပြီး လျှင်
မင်း ရှေ့ တွင် ပုဏ္ဏား တို့ ၏ ဥစ္စာ လေး စု ကို
ထား ချီ ဥစ္စာ ရှင် ယူ လေ ကုန် ဟု ဆို လေ လျှင်
ပုဏ္ဏား တို့ သည် မိမိ တို့ ဥစ္စာ သုံး စု ကို ယူ ကြ
ပြီး လျှင် တ စု ကြွင်း သော ဥစ္စာ ကို ပုဏ္ဏား ငယ်
ယူ သော် ဥစ္စာ ပျောက် ခဲ့ သည် ဆို လျက် ယခု
ပုဏ္ဏား ငယ် ၏ ဥစ္စာ ရှိ ပြန် သည် တကား ဟု မင်း
ကြီး ဆို သော် ဪ အရှင် မင်းကြီး၊ ရှေး က မိမိ
ဥစ္စာ ကို မိမိ ငှက် ထား ခဲ့ သည်။ ယခု မိမိ ဥစ္စာ
ကို မိမိ ပင် ညွှန် ပြ ပြီ ဟု အမတ်ကြီး သိး ဆို ၏။ ။
ထို အခါ နှစ် လေး ယောက် သော ပုဏ္ဏား ဥစ္စာ ရ
ပြီ ဟု ဆို လျှင် မင်းကြီး ၏ ထီးချက် စောင့် နတ် သိး
လည်း သာရ ခေါ် ပေ ၏။ မင်းကြီး လည်း သတို့သိး
ပညာ ရှိ စွ တကား။ အရပ် ရှစ် မြက်နှာ မှ လာ
လတ် သော မင်းစေတမန် တို့ ၏ ပြဿနာ တို့ ကို

စစ်ဆေး ပြောဆို နှိုင်း လတံ့ ဟု မိဖုရား ကြီး အရာ သို့
 မြှောက် လေ ဖီ။ ။ ထိုကြောင့် တရားသူကြီး တို့
 သည် ဤ စကား ကို ပုံ ပြု ချီ ပညာ ဖြင့် စူးစမ်း
 ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ် ရာ သတည်း။ ။

NOTES.

ဤ အရာ သည် စည်းလဲ လျက် ကြောက်မက်ဖွယ် this matter
 is a terrible piece of trickery. စဉ်းလဲး to use artifice in
 a bad sense. ကြောက်မက် this form of ကြောက် to fear is
 only used with the formative ဖွယ်. The verb မက် means
 'to be attached to.' ပညာရှိ—ဖီ are on their part certainly
 wise. ငါ တို့ ပုထုဇည်—ကား the nature of us unregenerate
 mortals. လောဘ P. covetousness. မောဟ P. error, folly.
 ဒေါသ P. sin, anger. သောတ ဝိညာဏ်—သောကြောင့်. That
 which is called ear-sense excites that which is called eye-
 sense, the eye excites the mind and it concentrates on the
 world and becomes at one with it, and when this is the case
 wisdom is diminished, and when wisdom is diminished
 because, without considering, one does bad actions.
 သံသရာဝဋ် (thanṭhayāwôk) for P. *samsarāvattam*, the circle
 of transmigration. မိမိ observe the way in which this
 pronoun is used. ထီးချက် the centre part of the umbrella
 from which the sticks extend. သာဓု P. well, excellent.
 ရှစ် ဖြတ်နှာ the eight points or faces (of the heavens).
 မင်းစေတမန် an ambassador, lit. king-send-messenger.
 ငြိဿနာ P. a subject for discussion. ပုံ ပြု to take as
 an example, make a precedent of.

NOTE.—*The text is from this point printed in the ordinary Burmese manner without division.*

၁၂. သဌေးသား၊ သဌေးသွီးနှင့်ပေတလုလင်တို့၏
အကြောင်း။

12. The Account of the Rich Man's Son, the Rich Man's Daughter, and the Servant Peta.

ရှေးသောအခါ။ သုမေဓာဘုရားလက်ထက်တော်၌
ကေတုမတိမည်သော ပြည်တွင်မရေမတွက်နိုင်သော
ဥစ္စာရှိသောသဌေးသားနှင့်ဘောဂအမည်ရှိသောသ
ဌေးသွီးကိုမိဘစိတ်တူ၍ထိမ်းမြားပေးစားကြလေသ
တည်း။ ထိုအခါ၌သဌေးသားဤသို့ဆို၏။ ငါတို့မိဘ
ဝယ်များစွာသောဥစ္စာရှိ၏။ ငါတို့ဝယ်မူမရှိပါသော
ကြောင့်သင်္ဘောစီး၍လူများနှင့်လံကာဗိပသို့သွားမည်
ဟုဆိုပေ၏။ မယားဖြစ်သောသဌေးသွီးကအမောင်
ကုန်သွယ်သွားလျှင်ကျွန်မကိုးကွယ်ရာမရှိပါတကား။
ဆင်းရဲသောသူတို့သည်သာလျှင်သမုဒ္ဒရာကိုကူးကုန်
၏။ အရှင်မိဘနှင့်ကျွန်မမိဘမှာမူကား မရေမတွက်
နိုင်အောင်များစွာသောစည်းစိမ်ချမ်းသာရှိပါလျက်
မသွားပါနှင့်ဟူ၍မေတ္တာစကားဆို၏။ ။ မယားဆို
သောစကားကိုကြားလျှင်သဌေးသားကလည်းလု
လွပြု၍ရသောဥစ္စာသည်လျှင်မြတ်၏။ လုံ့လပြု၍သမုဒ္ဒ
ရာတွင်သေခြားသော်လည်းမြတ်သည်သာတကား။

ဥစ္စာမရှိသောယောကျ်ားသည်ယုတ်ညံ့စွာ၏။ ရှက်
ကြောက်ဖွယ်လည်းဖြစ်၏။ သူ၏နေ့သိုင်းခြင်းသည်၎င်း၊
စားသောက်ခြင်း၎င်း၊ ယုတ်နိမ့်သတည်း။ ဥစ္စာကိုလို
သည်နှင့်သမုဒ္ဒရာ၌အသက်ကိုစွန့်၍သွားသောသူသ
ည်ဥစ္စာမရသော်လည်းလူတို့၏ချီးမွမ်းရာတကားဟုပ
ညာရှိတို့ဆိုကုန်၏။ ထိုကြောင့်ငါသွားမည်ဟုဆို၍အရ
င်းအနှီးယူသွားလေသော်မကြာမမြင့်မှီပေတလုင်သ
ည်သဌေးသွီးနှင့်အဆက်အဆံ့ရှိကြ၍ပေတလုလင်က
သဌေးသမီး၊ ယခုကားငါတို့အတူနေကြပြီ။ အရှင်မ
ခင်ပွန်းရောက်သောအခါအသို့လျှင်ငါတို့အတူနေရ
အံ့နည်းဟုဆို၏။

NOTES.

ပေတ the name of the young man is P. for a departed
spirit that is condemned to haunt a place. လုသင် a young
man or bachelor, servant; frequently written and pro-
nounced နုလင်. သုမေဓာ the name of a Buddha. ကေတုမတီ
name of a town. မရေမတွက်နိုင်သော countless. ဘောဂ (P.
Wealth) girl's name. မိဘမိတ်တူ the parents being of like
mind. ဝယ် to, with (J. § 69). မူ for မူကား as regards, but
(J. § 60). စီး to ride in, or on any conveyance, even shoes.
လံကာဒိပ P. the island of Lankā or Ceylon. အမောင် my
brother; often used by wife to husband. ကိုးကွယ်ရာ protector.
မေတ္တာ P. kindness, love. လုတ္တ or လုံ့လ industry. ယုတ်ညံ့ or
ယုတ်နိမ့် abject; ညံ့ poor; နိမ့် low. ရှက်ကြောက်ဖွယ် shame-
faced. ဥစ္စာကိုလိုသည်နှင့် with a desire for wealth. အသက်

ကိုစွန့်၍ throwing away life, i.e. at the risk of one's life. အရင်းအနှီး stock-in-trade, capital. မကြာမမြင့်မှီ ere long ; မြင့် tall is often used in this sense. အဆက်အဆံရှိ to have in common ; to live as husband and wife. အတူနေကြရပြီ we have been able to live together ; ရ to get, when auxiliary, often implies ability.

သဌေးသွီးသည်လည်း တခုသောအမြွက်စကားကို ဆို၏ သုဿနတစပြင်၌ ပြစ်သောသူကောင်ကိုယူ၍ ပြဿနထက်သို့ တင်ပြီးလျှင် မီးတိုက်သော် သဌေးသွီးသောလေပြီဟူ၍ဆိုကြလေတုံ။ ငါတို့နှစ်ယောက်သည် တပါးအရပ်သို့သွား၍ နေကြအံ့ဟုဆို၍ သဌေးသွီးဆိုတိုင်း သူကောင်ကို အိမ်ထက်သို့တင်၍ မီးတိုက်ခဲ့ပြီးလျှင် တပါးအရပ်သို့ သွားကြလေ၏။ မိဘတို့လည်း တကယ်ပင် မီးသောင်သည် အမှတ်နှင့်အကောင်ကိုဖုတ်၍ အတ္တနိတရာဋိကျွေးခြင်းကိုပြု၍ သဗ္ဗိဟံကြသတည်း။ ပေတလုင်နှင့် သဌေးသွီးလည်း တပါးသော အရပ်၌နေကြလေ၏။ ထိုအရပ်တွင် စားစရာ၊ သောက်စရာမရှိ၊ အတ္တနိဆင်းရဲသည် တကား။ ငါတို့အရပ်သို့ပြန်၍ ငါတို့မိဘမြင်ကြလျှင် ငါ့သွီးနှင့်တူစွာသည်ဟူ၍ ဥစ္စာပေးကြလေတုံ။ ထိုသို့ပေးက ငါတို့စားသောက်စရာရကြလေတုံဟု သဌေးသွီးဆို၍ သွားကြလေသော် မိဘတို့၏ဥယျာဉ် ရေနံသို့ရောက်လေသတည်း။ ရေနံ အနီးပန်းပင်အရိပ်တွင်တည်း နေကြသော အခါ သဌေးလုင်

တို့သည် သွေးကိုယ်စားညောင် ရေသွန်းရန်ဟု ရေခပ်လာ
 ကြသည်ရှိသော် သွေးသွေးကို မြင်ကြလေ၏။ ထိုသို့မြင်
 ကြလျှင် သတို့သမီးသည် ခင်ပွန်းရှိသော ကြောင့်သာ သို့
 မဟုတ် ငါတို့အရှင် သွေး အမှန်ဆိုရန်ရှိသည်ဟူ၍ အာရုံ
 တာကို ယူလျက် ပြန်ကြလေ၏။ လင်တို့သည် သွေးမ
 အားအကြောင်းမျိုးကို ကြားပေးကြ၏။ သွေးမလည်း
 သွေးကို ကြည့်၍ မြင်လျှင် ငိုမည်တမ်း၍ မေးသော် အရှင်သ
 ဌေးမ၊ ကျွန်မတို့ကား ခရီးသွားကြသူတည်း။ ယခု ကျွန်
 မတို့သွားကြပေအံ့ဟုဆို၏။ သွေးမကလည်း မသွား
 ကြပါနှင့်။ ငါတို့သွေးကိုယ်စား မွေးပါမည်ဟုဆို၏။ အိမ်
 သို့ ခေါ်၍ ပြဿနဆောင်၍ ထားလေ၏။

NOTES.

သုသာန် (pronounced *thókthan*) for P. သုသာန် a burial-ground. တစပြင်, လုပ်တိုင်း, or သင်းချိုင်း are the common words. တကယ် or အကယ် certainly. မီးသောင် to be enveloped in fire, burnt. အကောင်ကိုဖုတ် to cremate a corpse. သင်္ဂြိုဟ် for S. *Sangraha*. The Burmese use this word (pronounced *thingyo*) as a verb meaning to assist; to perform funeral rites; the [r shows that the word came from a Sanskrit source prior to the adoption of Pāli. တူလှသည် is very like (J. § 117). ဥယျာဉ် for P. ဥယျာန် a garden or pleasure-ground. ရေကန် a water-tank, pond. ဝန်းပင်အရိပ် the shade of flowering shrubs. တည်း or တဲး to remain for a short time; တဲး usually means the place in

which one stays a short time, i.e. a hut or tent. သဒ္ဓိးကို ယ်စား as agent for the daughter, i.e. in place of the daughter (deceased). ညောင်ရေ water of the banyan, i.e. water for performing a libation (to the dryad). သွန်းရန် for pouring out (J. § 125, 3). ရေခပ် to draw water. ခင်ပွန်းရှိသောကြောင့်သာ it is only because she has a husband. သို့မဟုတ် if not true, i.e. if she had not. အကြောင်းမျိုး all the different circumstances. ကြားပေး to give information. ဝိုမည်တမ်း to weep and wail. ကျွန်မတို့ we, i.e. I (fem.) and my husband.

ထိုအခါ လင်ရင်းဖြစ်သောသဌေးသားရောက်လေ သော် မိမိမယား၏ အကြောင်းကိုမေးလေ၏။ ပြဿန နှင့်တကွမီးလောင်၍သေခဲ့သည်ဟုကြားလျှင် ဝိုမည် တမ်း၍ဘမိဆောက်သောပြဿနကိုဝင်၍ကြည့်လျှင် မိမိမယားကိုမြင်လေသော် မေယားရှိလျက်ပင်သေ လေပြီဟုအဘယ်ကြောင့်ဆိုသနည်းဟုရွာလပ်သူကြီး ကိုလျှောက်သော်ပြဿနနှင့်တကွမီးလောင်၍သေသ ည်ကိုယောက္ခမနှင့်လူအများဆိုကြသောကြောင့်ရှုံး လေသတည်း။ မသက်သာ၍မြို့ကွပ်သို့ရောက်လေသော် လည်းအရှုံးပေးပြန်လေ၏။ မင်းကြီးထံသို့ရောက်လေ သော်မင်းကြီးသည်တရား၌မတည်သောကြောင့်ထီး ဖြူကိုစောင့်သောနတ်သမီးသည်ဪမင်းကြီး၊ ဤအမှု သည်မောဟဂတိတည်သောသူ၏အရာမဟုတ်။ အရှင် မင်းကြီး၏အမတ်ကြီးသည်တရားဆုံးဖြတ်ခြင်း၌လိမ္မာ

သည်မဟုတ်တုံလော။ ။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်အမတ်ကြီးကိုခေါ်တော်မူ၍ ဤအမှုကိုပြီးအောင်စီရင်သော့။ မပြီးလျှင် အမတ်ကြီး၏ စည်းစိမ်ကိုဖျက်ဆီးအံ့မည်ဟုဆိုလျှင်ထို အမတ်ကြီးသည် နှစ်လုံးမသာရှိသည်ကိုသိပြီးလေသော်ခမည်းတော်မင်း၊ အဘယ့်ကြောင့်နှစ်လုံးမသာရှိသနည်းဟုမေး၏။ မင်းကြီးအမိန့်တော်ရှိကြောင်းကိုပြောလေသော်ခမည်းတော်မင်းကြီး၊ မကြောင့်ကြလင့်။ သုံးယောက်လုံးကိုကျွန်မထံသို့လာကြပါစေ။ တခုသောနေရာကိုလည်းဆောက်ပါစေ။ အမှုသည်သုံးယောက်တို့ကိုထောင့်သုံးခုတွင်အသီးအသီးနေပါစေ။ ကျွန်မမူကားအလယ်တွင်နေ၍စစ်မေးပါမည်ဟုဆို၏။ ထိုသို့ဆိုသည် အတိုင်းစီရင်ပြီးမှသဌေးသားကိုခေါ်၍မေးလေ၏။

NOTES.

လင်ရင်း the original husband. ဂြိသာဒ် (*S. Prāsāda*) pyat-that, a building approached by steps; tower. ယောက္ခမ parents-in-law. ရှုံး to lose (a case). မြို့ကွပ် a magistrate (not much used now). တည် to be established in. မောဟဂတိ P. the path of folly or error. လိမ္မာ to be clever. ပြီးအောင် in order that it may be completed (settled). စည်းစိမ်ကိုဖျက်ဆီး to destroy wealth, i. e. to turn a person out of office, etc. ကြောင့်ကြ to be anxious. ထောင့် an angle, corner. အသီးအသီး separately; from သီး to string beads one by one. စီရင်ပြီးမှ after the arrangements were completed (*J. § 123*).

ဘုန်းကျက်သရေနှင့်ပြည့်စုံသောယောကျ်ားမြတ်၊
 အမောင်သဌေးသားသည် အသက်ကိုစွန့်၍သမုဒ္ဒရာ
 ကိုကူးပြီးလျှင် ဥဂ္ဂာဂှာသွားပြီးနောက် ဤအရပ်တွင်ပြ
 သာန်နှင့်တကွ မီးလောင်၍ အမောင့်မယားသေလေ
 ဖြီဟုလူအများဆိုကြသတည်း။ အမောင့်မိဘတို့လည်း
 ကြွယ်ဝပါလျက်ပင် အမောင်သည်လည်းသမုဒ္ဒရာကို
 ကူး၍များစွာသောဥဂ္ဂာရခဲသူဖြစ်ပါလျက်မိန်းမဘ
 ယောက်ကိုယောကျ်ားနှစ်ယောက်လုကြချင်းသည်မ
 သင့်ပါတကား။ ဤသတို့သီးသည်သုမယားဖြစ်သည်
 မှန်ပါလျက် ငါ့မယားဟုစွဲဆိုသောကြောင့် မင်းကြီးစ
 သော အမတ်ကြီးတို့လည်းအရှုံးပေးကြခဲ့ပြီ။ အမောင့်
 မယားမှန်ပါလျှင် အဘယ်ကြောင့်လျှီဝှက်ကွယ်ထော
 င့်ပါအံ့နည်း။ ငါ့စကားကိုအမောင်ထိုက်နာကောင်း
 ဖြီ။ အမောင့်စိတ်အဘယ်သို့ရှိမည်နည်း။ အမောင်သ
 ဌေးသားတည်း။ ငါအမတ်ကြီးသီးဖြစ်သည်။ ငါတို့နှစ်
 ယောက်တစိတ်တည်းဖြစ်ကြမှုကားတသက်ပတ်လုံး
 အဘယ်ဆင်းရဲရှိရအံ့နည်းဟုဆိုလတ်သော် သဌေး
 သားသည်ဤသို့ဆိုပေ၏။ ဤသဌေးသီးသည်ငယ်သွား
 မကျွတ်မှီ အဝတ်မမြဲမှီကပင် မိဘတို့ထိမ်းမြားသော
 မယားဖြစ်၍ အဘယ်သို့လျှင်စွန့်ဖြစ်နိုင်အံ့နည်း။
 ယောကျ်ား၏ သဘောသည်ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်
 သော အမှုကိုမပြုအင်။ သစ္စာစကားကိုဖျက်၍ အဘယ်

အကျိုးရှိအံ့နည်းဟုဆို၏။ ။ အမတ်ကြီးသိီးလည်းသစ္စာ
မြီသောသူ၏ စကားကိုကြားလျှင် အံ့ဘွယ်သရဲရှိစွဟု
လွှတ်လိုက်သတည်း။

NOTES.

ဘုန်းကျက်သရေ good reputation, nobility of character.
အမောင် Sir (used by a woman to a man). The light
accent shows the genitive case. ကြွယ်ဝ to be opulent.
လျှက်ပင် even though. လကြချင်း strife; a plural verbal
which denotes the action of more than one person. စွဲဆို
to sue for. မင်းကြီးစသော beginning with the king, i. e.
from the king downwards. လျှို့ဝှက်ကွယ်ထောင့် to conceal.
(Look out the meaning of each word.) တစ်စိတ်တည်း of
one mind. တသက်ပတ်လုံး for the whole of (our) one life.
ငယ်သွားမကျွတ်မှီ ere she had shed her childhood's teeth.
အဝတ်မြေမှီ before clothes were constant. Children do not
wear clothes as a rule. ယောက်ျား etc. The disposition of
a (true) man ought not to be capable of so cruel a deed.
သစ္စာမြီ firm to (his) vow.

ပေတလင်ကိုမေးပြန်၏။ ဘုန်ကျက်သရေနှင့်ပြည့်စုံ
သောယောက်ျား မြတ်မြတ်လျက်ပင်နှစ်ယောက်သော
လင်တို့သည်မိမ္မတယောက်ကိုလုကြသည်ဟူသောစ
ကားသည်မသင့်ပါတကား။ ငါနှစ်လည်းခင်ပွန်းမရှိ။ အ
ရှင်နှင့် အတူနေခြင်းငှါအလိုရှိ၏။ များစွာလေးမြတ်ခြ
င်းလည်း ရှိကြအံ့။ ငါလည်း အမတ်ကြီးသိီးမြတ်သည်

များစွာသောစည်းစိမ်နှင့်မစံစားပါရလောဟုဆို၏။
 ပေတလင်လည်းထိုစကားကိုကြားလျှင်ပညာရှိစ
 ကားလျှင်တည်းဟုအမှတ်ရှိ၍မိမ္မတို့သဘောကား
 ဥပါယ်တမည်အလွန်များခြင်း၊ ထည့်ပတ်တတ်ခြင်း၊
 ကွယ်ပျက်ထိုသောစိတ်ရှိခြင်းတို့နှင့်ပြည့်စုံသည်။ ငါ
 ၏အသက်သည်လည်းဤသတို့သိမ္မိ၏လက်ချတ်တွင်ရှိ
 သောရေနှင့်တူသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်သောကြောင့်အရှင်
 မ၏စကားကိုငါနားထောင်တော့မည်ဟုဆို၏။ ။
 အမောင်၊ ငါ့စကားကိုလိုက်နာမူကားသင်နှင့်တပါး
 သောအရပ်သို့သွား၍နေကြမည်။ သို့မှသာအမောင်
 ကိုငါယုံမည်ဟုဆိုလျှင်ကောင်းပြီဟူ၍ဆို၏။ အရှင်
 သွား၍နေပြန်လေဦးတော့ဟုဆိုလျှင်သွားလေ၏။ ။
 ထိုနောက်မှသဌေးသိမ္မိကိုခေါ်၍မေးလေ၏။ အစ်မကြီး၊
 အရှင်မလင်ကားစည်းစိမ်နည်းသည်။ သဌေးသားလင်
 ကားစည်းစိမ်ချမ်းသာများစွာရှိသည်။ အတူနေကြ
 သော်တသက်ပတ်လုံးဆင်းရဲခြင်းမရှိပြီတကား။ အ
 ဘယ်ကြောင့်ငြင်းပါသနည်းဟုဆို၏။ ။ ထိုစကားကို
 ကြားလျှင်အရှင်မလည်းမိမ္မ။ ငါလည်းမိမ္မပင်။ မိမ္မတို့၏
 သဘောသည်အကြင်သစ်ပင်၌ဖြစ်သောသစ်သီးနှင့်တူ
 ၏။ အရှင်ဖြစ်သောလင်မူကားသစ်ပင်နှင့်တူ၏။ သစ်
 သီးတို့သဘောသည်အညွန့်ပေါက်၍အရွက်နှစ်ရွက်
 ဆင့်လျှင်အရွက်အခက်မှသည်အငုံဖြစ်၏။ အငုံမှသည်

အပွင့်ဖြစ်၏။ အပွင့်မှသည်အသီးဖြစ်၏။ အသီးဖြစ်လျှင်
ရင့်၍ကြွေ၏။ ကြွေလေလျှင်ကြွေရာအရပ်၌ရှိလေ၏။
အညှာမှကြွေပြီးသောသစ်သီးသည်အညှာ၌တည်ပြန်
နိုင်သလော။ အမိဝမ်းကဖွားသောသားသည်အမိဝမ်း
သို့တဖန်ဝင်ပြန်သလောဟုဆိုလေ၏။ သိုသဌေးသမီးဆို
သောစကားကိုအမတ်ကြီးသို့ကြားလေသော်ဤမိန်း
မစည်းလုံးသောအဖြစ်ကိုငါထိရပြီ။ မိမိနေရာအရပ်
သို့သွားတော့ဟုဆိုလျှင်အမှုသည်သုံးယောက်သွားကြ
လေ၏။

NOTES.

လကြသည်ဟူသောစကား this story, that two men are striv-
ing over one woman. အရှင်နှင့်အတူနေခြင်းငှါအလိုရှိ၏ I have
a wish to live with you, Sir. လေးမြတ်ခြင်းရှိကြအံ့ we shall
be much respected. များစွာသောစည်းစိမ်နှင့်စေတနာပါရလော
shall we not be able to enjoy (ourselves) with much
wealth? ဟျင် emphatic aff. (J. § 126, 8). အမှတ်ရှိ၍
thinking. ဥပါယ် from P. ဥပါယော stratagem, expedient.
တမည် or တံမျဉ် a line; stratagem. ကွယ်ပျက် to conceal
and trifle with. လက်ရတ် the hollow of the hand. လင်း
သို့ဖြစ်သောကြောင့် because that is so. တော့မည် must (J.
§ 117). နေပြန်လေဦးတော့ go and wait a little (J. § 117).
အစ်မကြီး elder sister: a respectful mode of address.
နည်း few, small. မရှိပြီ shall not have (J. § 108). ငါလည်း
မိမ္မဝင် I, too, even am a woman. အကြင် whatever, any
(J. § 82). ဆင့် to come one above the other. အရွက်အခ
က်မှသည် that which is from the leaf-stalk. အရွက် a leaf.

အခက် a stalk or branch. အပွင့် a bud. အဖွင့် a flower. အသီး or သစ်သီး a fruit. Note the peculiar use of သည် after ို in this clause. တည် to place. ဝမ်း belly, womb. အဖြစ် state, nature. ငါသိရပြီ I have ascertained. အမှုသည် a suitor.

ထိုသူတို့ဆိုကြသောစကားများကိုစာချီအားရေးစေ
၍အမအမတ်ကြီးရှေ့တွင်ဖတ်စေ၏။ အမလည်းအလွန်
ဝမ်းမြောက်သည်ဖြစ်သတည်း။ အမှုသည်သုံးယော
က်လုံးကိုပင်မင်းကြီးရှေ့သို့ခေါ်၍မေးလေသော်သည်
အတိုင်းမှန်လေပြီဟုဖြောင့်ဆိုကြသည်နှင့်အညီ၊ ပေတ
လုလင်သည်လင်မဟုပ်သောကြောင့် အသက်သေရန်
သင့်သည်။ သို့ရတွင် အသက်ကိုလွှတ်စေ။ သဌေးသား
လည်းများစွာသောဥစ္စာရှိလျက်သစ္စာစကားကိုမဖျက်
သောလင်ရင်းမှန်သည်။ သဌေးသီးလည်းလင်ကိုကွယ်
ကန်သည်ဖြစ်သောကြောင့် မှည့်လေပြီးသောသစ်သီး
အညွှာမှ ကြွေလျှင်တဖန်အညွှာ၌မတည်ပြန်နိုင်သကဲ့
သို့၊ အမိဝမ်းမှဖွားလေပြီးသောသားသည်အမိဝမ်း၌ပြ
န်၍မဝင်နိုင်သကဲ့သို့၊ ဥပမာကိုညွှန်ပြပြီးဖြစ်သော
ကြောင့်သွန်သင်ဆုံးမ၍လွှတ်စေဟုမင်းကြီးဆုံးဖြတ်
လေ၏။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကိုထီးဖြူစောင့်နတ်သမီးသည်
ကြားသော်ကောင်းချီးပေး၏။ မင်းကြီးလည်းအမတ်ကြီး
သို့ကိုမိဖုရားအရာသို့မြှောက်လေ၏။ ။ ထိုကြောင့်ပ
ညာရှိတရားသူကြီးတို့သည်စည်းလုံးလှည့်စားလျှို့ဝှက်

သော တရား ကိုစူးစမ်းစစ်ကြော၍ ဆုံးဖြတ်ရာသ
တည်း။ ။

NOTES.

အား note the use of this dative (J. § 65). သုံးယောက်
လို the whole three. သည်အတိုင်းမှန်လေပြီဟုဖြောင့်ဆို they
confessed, saying, 'It is true according to this (which is
read).' အညီ in accordance with (J. § 126, 3 a). အသက်
ကိုလွှတ်စေ let his life be released, i.e. let him escape death.
သွန်သင် to instruct. ဆိုးမ or ဆုမ္မ to correct; either by
reproof or punishment. ကောင်းချီးပေး to cry 'well done.'
စဉ်းလဲး to use artifice. လှည့်စား to lie, deceive. လျှို့ဝှက်
to conceal, be hypocritical.

၁၃. ဥဒိစ္စ ပုဏ္ဏားသားအမိ သုံးယောက်တို့၏
အကြောင်း။

13. The Account of the Udicca Brahman, his Wife,
and Child.

တဏှာကံရာမြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်၌။ ဥဒိစ္စ
ပုဏ္ဏားသည် အကုဋေသောဥစ္စာရှင်ဖြစ်၍ သမုဒ္ဒိဝိတ္တကု
မာရီမည်သောသတို့သမီးတယောက်သာရှိ၏။ ၁၅ နှစ်
အရွယ်သို့ရောက်လပ်သော် အာဝဇ္ဇန်းအတတ်ကိုတတ်
လပ်၍ ယခု ငမိတ၌ ငါတယောက်သာရှိသတည်း။ ငါ

နှိချစ်ခြင်းမရှိပါ။ သူတို့ခက်ထန်သောကြောင့်ဥစ္စာ
 များရှိပါလျက်မပေးပါ။ သေမင်းသို့ရောက်ကြလေ
 သော် ငါကားမိမ္မဖြစ်ခဲ့သဖြင့်ဤဥစ္စာသည်မင်း၏ဘ
 ဏ္ဍာသာဖြစ်ချေတော့မည်။ ငါလည်းပျက်စီးခြင်းသို့
 ရောက်ချေတော့မည်ဟုကြံ၍တနေ့သန္တအနုပ္ပိပတ္တ
 မြားကိုမိဘအိပ်ကြရာ၌ထားသည်ကိုသိ၍ပုဏ္ဏားလင်
 မယားနှစ်ယောက်ခေါင်းလျှော်သွားကြသည့်အခိုက်
 ဂှက်ထားလေ၏။ အဝတ်ပုဆိုးကိုလဲးသောအခါပုဏ္ဏား
 သတိရ၍ပုဏ္ဏားမ၊ ငအိပ်ရာ၌ထားသောအနုပ္ပိပ
 ဓ္တမြားသည်ရှိပါသလောဟုမေး၏။ ရှင်ပုဏ္ဏား၊ ငါထွ
 က်ချိန်မမြင်ဟုဆိုလေ၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်ပု
 ဏ္ဏားလည်းလျှင်မြန်စွာပြန်၍ပြေးလေ၏။ သို့လည်း
 ဂှက်ထားပြီးမှ မိဘခြေဆေးရန်ရေသွန်း၍နေလေ၏။
 ပုဏ္ဏားလည်းရောက်လျှင်ကြည့်ရှုရှာဖွေသော်လည်း
 မရပြီးမှ သို့ကိုမေး၏။ ချစ်သို့၊ ငါတို့ခေါင်းလျှော်
 သွားကြသည့်နေ့က ငါတို့အိပ်ရာအောက်၌ပတ္တ
 မြားကိုယူသလောဟုမေး၏။ ကျွန်မမသိပါဟုဆို
 ၏။ ထိုစကားကိုပုဏ္ဏားကြားလျှင် သို့နှင့်ငြင်းခုံ၍
 ရှာလပ်တရားသူကြီးထံတရားစစ်မည်သွားလေသော်
 တရားသူကြီးသည်သို့နှင့်မိဘသုံးယောက်ကိုစစ်မေးစ
 ရာမရှိပြီဟုဆို၏။ ပုဏ္ဏားလည်း မသက်သာ၍မြို့ကွ
 ခ်သို့သွား၍ရောက်လေသော်မြို့ကွပ်သည်လည်းရှာ

လပ်တရားသူကြီးနှင့်အတူဆုံးဖြတ်လေ၏။ ပုဏ္ဏားလည်း
မသက်သာ၍ မင်းကြီးထံသို့ရောက်လေ၏။

NOTES.

သားအမိသုံးယောက် lit. child, mother, three persons.
တဏှာ one of the Buddhas. ဥဒိစ္စ this is probably a
class of Brahman, not a name ; the usual translation how-
ever is 'the Brahman Udeitsa.' အကုဇေ for P. ကောဇိ ten
millions. ကုမာရီ P. a girl, young lady. အာဝဇ္ဇန်း (pro-
nounced *āwitzan*) for P. အာဝဇ္ဇနံ meditation. ခက်ထန် close-
fisted, difficult to deal with. သေမင်း king death. ဘဏ္ဍာ P.
(pronounced *hpadā*) property, goods. အိပ်ကြရာ their sleep-
ing place : note the plural formation of a verbal noun.
အနုတ္တိ for P. အနုတ္တိကော priceless. ခေါင်းဈေး to wash the
(hair of the) head. အခိုက် whilst, from ခိုက် to come in
contact with. အဝတ် clothes. ပုဆိုး a cloth worn round
the waist : when people bathe they put on a small one.
သတိရ to remember ; သတိ P. heed, thought ; ရ to get.
ပုဏ္ဏား fem. of ပုဏ္ဏား with မ the B. fem. aff. ပတ္တမြား a
ruby. စည် or စဉ် whilst, when. ခြေဆေး to wash the
feet. ကျွန်မ I, fem. (J. § 77). တရားဆင် to state a case.

မင်းကြီးလည်းအမတ်ကြီးကိုခေါ်၍အမတ်ကြီး၊ ချ
နှစ်ရက်အတွင်းတွင်ဤတရားကိုစိစစ်မေးမြန်း၍ရအော
င်ပြုလေ။ မရလျှင်စည်းစိမ်ဖျက်စိမ့်မည်ဟုဆိုသော
ကြောင့်အလွန်စိုးရိမ်သည်ကိုသိမြင်လျှင်ခမည်းတော်
မင်းမြတ်၊ အဘယ်ကြောင့်စိုးရိမ်သနည်းဟုမေး၏။ ချစ်

သွီး၊ ပုဏ္ဏားပုဏ္ဏားမသွီးသုံးယောက် ငြင်းခုံကြသော
 ပတ္တမြားကိုစစ်ကြောရှာဖွေ၍ မရနိုင်သော် ငါ၏စည်း
 စိမ်ချမ်းသာကိုပျက်စီးစေမည်ဟုမင်းကြီးမိန့်ဆိုသော
 ကြောင့် ငါစိုးရိမ်သည်ဟုဆို၏။ ထိုစကားကိုသွီးကြား
 လျှင် ခုနှစ်ရက်အတွင်းစစ်ဆေး၍ ဤအမှုကိုရအောင်
 ထင်ရှားစွာပြုပါမည်လျှောက်လေတော့ဟုဆို၏။ အဖ
 လည်းမင်းကြီးအားလျှောက်လေသော်မင်းကြီးလည်း
 ကောင်းပြီဟုဆို၏။ အမတ်ကြီးသွီးလည်းခမည်းတော်၊
 လိမ္မာသောစာချီတယောက်ကို ခေါ်ပါဟုဆိုလျှင် အဖ
 လည်းစာချီတယောက်ကိုခေါ်စေ၏။ ပုဏ္ဏားပုဏ္ဏားမတို့
 ကိုခေါ်၍ အကုဋေဥစ္စာရှင် ဖြစ်သောရှင်ပုဏ္ဏားတို့၊ ဤ
 အမှုအဘယ်သို့ဖြစ်သနည်းဟုမေး၏။ ။ အမတ်ကြီး
 သွီး၊ ငါတို့ထိမ်မြားကြသောနေ့မှစ၍ ဤမျှသောဥစ္စာ
 ရှင်ဖြစ်ကြခြင်းသည် ကားသားသွီးတို့အားဆင်းရဲခြင်း
 မဖြစ်စိမ့်သောငှါဆည်းဘူးသည်ဟုဆိုကြ၏။ ။ သွီးကို
 ခေါ်၍မေးသော် အမတ်ကြီးသွီးလည်းမိမ္မသား။ ကျွန်မ
 လည်းမိမ္မသားဖြစ်သည်။ ငါတို့မိဘသေခဲ့သော်ဥစ္စာကို
 မင်းကြီးပေးသရွှေသာရချိမ့်မည်ဟုဆိုပေ၏။ ။ ထိုစ
 ကားအတိုင်းစာချီကိုရေးစေ၍ ပုဏ္ဏားပုဏ္ဏားမတို့ကို
 ခေါ်၍မေးမြန်းလျှင် ငါတို့ဆည်းဘူးသောဥစ္စာနည်းသည်
 ဖြစ်စေ၊ များသည်ဖြစ်စေ၊ သားသွီးတို့တို့သာမဟုတ်ထုံ
 လောဟုဆိုကြ၏။ ထိုစကားကိုကြားသော်စာချီကိုရေး

မှတ်၍ထားစေ၏။ ။ ထိုစကားအဓိပ္ပါယ်သော်ကား
သမီး၌ဥစ္စာရှိသည်မှန်လေပြီ။

NOTES.

အတွင်းတွင် in the inside of = တွင် in. ရအောင်ပြုလေ do so as to get, i.e. manage to get back the ruby. မရနိုင်သော် if I cannot get. မိန့် to command. ထင်ရှားစွာ conspicuously. ဧည့်ာတ် to inform (a person in authority higher than oneself). စာချီ a secretary. ဤမျှ this much, so much (J. § 88). စိန့် for စေအံ့ causative future. မဖြစ်စိန့် သောငှါ in order that there may not be. ဆည်းဘူး or ဆည်းဖူး to accumulate (wealth). မိန်းမသား lit. woman-child, but often, as here, used in the sense of 'unprotected female.' ပေးသရွှေ as much as he gives = သမျှ (J. § 75). ချီန့် for ချေအံ့ (J. § 118). ဆို for (J. § 75) မဟုတ်တုံလော is it not so ?

အမတ်ကြီးသမီးကလည်းပုဏ္ဏားတို့သွားကြလေ
တော့။ သမီးပုဏ္ဏားကမာရီကိုငါနှင့်အတူနေစေဦး။ မေး
မြန်းဆွေးနွေးပြီးမှ ပို့လာစေမည်ဟုဆိုလျက်တဖန်ပု
ဏ္ဏားသမီးကိုခေါ်စေ၍အတူတကွစားသောက်ရာတွင်
အမတ်ကြီးသမီးသည်ထိုပုဏ္ဏားသည်သူငယ်လက်တွင်
ရှိ၏။ အဘယ်သို့သောအကြံကိုပြု၍၎င်းဥစ္စာကိုရအံ့န
ည်းဟုကြံ၍အဖထံသို့ကပ်ပြီးလျှင်ခမည်းတော်တွင်ရှိ
သောအနုပုဏ္ဏားကိုပေးမှထိုပုဏ္ဏားကိုရချိမ့်မည်
ဟုဆို၏။ အမတ်ကြီးသည်ပုဏ္ဏားကိုပေး၍အမတ်သမီး

လည်းပုဏ္ဏားသွီးကိုချည်း၍အကျမ်းဝင်အောင်ပြုပြီး
လျှင်ကျီစားကြ၏။ ကျီစားကြရာတွင်အကျမ်းဝင်၍
ပုဏ္ဏားသွီးအားပတ္တမြားကိုပြပေ၏။ ပုဏ္ဏားသွီးလည်း
မြင်လျှင်အရှင်ဥစ္စာလော။ သူတပါးဥစ္စာလောဟုမေး
သော်ငါ့အဖဥစ္စာသာ။ ငါ့အမိအဖသေလွန်လျှင်မင်း
ဥစ္စာဖြစ်လိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့်ငါ့ဝှက်ထားသည်ဟု
အမတ်ကြီးသွီးဆိုသောစကားကိုပုဏ္ဏားသွီးကြား
သောအခါကျန်မခွဲလည်း၎င်းနည်းတူရှိသည်ဟုဆိုပြန်
၏။ ထိုစကားကိုအမတ်ကြီးသွီးကြားလျှင်ငါတို့နှစ်
ယောက်လည်းမိမ့်ချင်းဖြစ်ကြသည်။ စိတ်လည်းတူကြ
သည်။ အဆိုအမိန့်လည်းတူကြသည်။ အကြံနက်နဲခြင်း
လည်းတူကြသည်။ တို့ဥစ္စာကိုပေါင်းဖက်၍ဝှက်ထား
သောအပြစ်ကိုသူတပါးမသိစေလင့်ဟူ၍ဆို၏။ အရှင်
ဥစ္စာနှင့်လည်းတူသည်ဖြစ်၍ဥစ္စာကိုမိဘတို့တွေကြမ
ည်ကိုစိုးသောကြောင့်အရှင်ဥစ္စာနှင့်အတူကျန်မသား
ပါမည်ဟုဆို၍ထိုပတ္တမြားကိုပေးခဲ့ပြီးလျှင်အမတ်ကြီး
သွီးသည်ထိုပစ္စည်းကိုရလျှင်အဖအားပေးလေ၏။ အမ
တ်ကြီးလည်းအဘယ်မှာရချေသနည်းဟုစာချိုကိုခေါ်၍
မေးသော်စာချိုလည်းသတို့သွီးအစီအရင်ကိုပြန်ပေ၏။

NOTES.

နေစေဦး let her remain longer; (J. § 117) does not give
this force; ဦး pronounced *ón*. ဆွေးနွေး to investigate.

ဒို့လာစေမည် will cause her to be sent. အဘယ်သို့သောအကြံကိုပြု၍ by doing what purpose, i.e. by what means. ကပ် to draw near to ; adhere. ချဉ်း to approach. အကျွမ်းဝင် to make acquaintance with. ကျီ စား to joke. ၎င်းနည်းတူ in like manner. မိမ္မချင်း woman-companion, i.e. both women. အကြံနက်နဲခြင်း depth of purpose. ပေါင်းဖက် unite, put together.

အမတ်ကြီးလည်းကြွေ၊ ငါ့သို့ကားပညာရှိစွတကားဟုစာချီနှင့်တကွပတ္တမြားကိုမင်းကြီးထံဆက်လေ၏။ အတိမှာရသနည်းဟုမင်းကြီးမေးတော်မူကာလအကျွန်ုပ်တို့စစ်ဆေး၍ရပါသည်ဟုလျှောက်လေ၏။ မင်းကြီးလည်းပတ္တမြားကိုဥဒိစ္စပုဏ္ဏားအားအပ်ပေးလေသော်အရှင်မင်းကြီး၊ အတိမှာရသနည်းဟုမေးကာလမင်းမျက်စိတည့်၍ရသည်ဟုဆို၏။ အမတ်ကြီးသမီးကိုလည်းမိဘုရားအရာ၌မြှောက်ထားလေသတည်း။

။ထိုကြောင့်ပညာရှိတရားသူကြီးတို့သည်ဗွေရှာစစ်ကြောမေးမြန်း၍ဆုံးဖြတ်ကြရာ၏။

NOTES.

ကြွေ Oh! အတိမှာ where, sometimes written အဒိ (J. § 82). အကျွန်ုပ် I ; is more respectful than ကျွန်ုပ်, but Judson does not give it in grammar. မင်းမျက်စိတည့်၍ Bandow says this is a figurative expression meaning 'putting the king's eye into (some one),' i.e. 'by the royal power.'

၁၄. သဌေးသားနှင့်မြွေပါ၊ကြောင်၊ခွေးတို့၏
အကြောင်း။

14. The Account of the Rich Man's Son, the Mungūs,
the Cat, and the Dog.

ကောဏာဂုံဘုရားလက်ထက်တော်၌။မင်းသား၊
အမတ်သား၊သဌေးသား၊ဆင်းရဲသားလေးယောက်
တို့သည်တက္ကသိုလ်ပြည်မှာအတတ်ပညာသင်ကြာ
လေသော်မိမိတို့အလျောက်တတ်မြောက်ကြပြီးလျှင်
ဆရာအားအတတ်ဂုဏ်ကိုမေးကြရာဆရာလည်း
ပြောပေ၏။ ။ကမ္ဘာဦး၌ဂဟပတိဝေဿပြည်တွင်
သဌေးကြီးလေးယောက်တို့သည်အလွန်ချစ်ခင်ကြ၍
တယောက်စီးပွားကိုတယောက်အလိုရှိကြ၏။ထိုအခါ
သဌေးတယောက်သေခဲ့သော်သားယောက်ျားတ
ယောက်သာရှိ၍ထိုသားကိုအမိသဌေးမကချစ်သား၊
မောင့်ဘသေခဲ့ပြီ။မောင်သည်ရင်သွေးဖြစ်၍အမွေခံ
ထိုက်သော်လည်းငယ်သေးသည်ဖြစ်သောကြောင့်
မောင့်ဘ၏မိတ်ဆွေသဌေးသုံးယောက်ထံအတတ်ပ
ညာသင်ပါဦးလေ့ဟူအသပြာသုံးရာပေး၍ညွှန်လိုက်
လေသတည်း။ သဌေးသားလည်းသဌေးအဆောင်အ
ရောင်နှင့်သဌေးသုံးယောက်ထံသို့သွားလေ၏။ထိုအခါ

ခွံယောကျ်ားတယောက်သည်မိမိခွေးကိုယူ၍လာသည်
 ကိုတွေ့ကြသတည်း။ သဌေးသားကလည်းဟေ့ယော
 ကျ်ား၊ခွေးကိုရောင်းမည်လောဟုမေးရာဝယ်တပြီးကား
 ငွေအသပြာတရာပေးလေ့ဟုဆို၏။ သဌေးသားလည်း
 အသပြာတရာပေး၍အမိအိမ်သို့ပို့၍အကြောင်းမျိုး
 ကိုသိစေလေ၏။ သဌေးမလည်းငါ့လင်အဆွေအမျိုးတို့
 အစီရင်ခံ၍ဝယ်သည်ဖြစ်ရာသည်ဟုထင်၍ကောင်း
 စွာကျွေးမွေး၍ထားလေသတည်း။ တနေ့သန္ဓ်နေ့လယ်ထ
 မင်းစား၍သွားလေသော်ယောကျ်ားတယောက်သည်
 ကြောင်တကောင်ကိုယူ၍လာ၏။ သဌေးသားလည်း
 ဟေ့ယောကျ်ား၊မင်းကြောင်ကိုရောင်းမည်လောဟု
 မေးသော်သဌေးသားဝယ်သော်ကားအသပြာတရာ
 ပေးလောဟုဆို၏။ အသပြာတရာပေး၍အမိသို့ထိုနည်း
 တူပို့စေလေ၏။ အမိလည်းငါ့လင်၏အဆွေအမျိုးတို့ကိုငါ
 သားသည်အစီရင်ခံသည်ဖြစ်ရာသည်ဟုထင်၍ကောင်း
 မွန်စွာကျွေးမွေး၍ထား၏။ တနေ့သန္ဓ်ထမင်းစား၍သွား
 လေသော်ယောကျ်ားတယောက်မြွေပါကိုကိုင်၍လာ
 လပ်၏။ သဌေးသားမြင်လျှင်ဟေ့ယောကျ်ား၊ဤမြွေပါ
 ကိုရောင်းမည်လောဟုမေးလျှင်ရောင်းမည်ဟုဆိုပေ၏။
 အဖိုးဆိုလေ့ဟုဆိုရာဝယ်လိုလျှင်ငွေအသပြာတရာ
 ပေးလေ့ဟုပြန်ဆို၏။ အသပြာတရာပေး၍အမိအိမ်
 သို့ပို့စေ၏။

NOTES.

မြွေပါ the mungūs, a kind of ferret. ကောဏာဂုံ for P. ကောဏာဂမနော one of the Buddhas. မိမိတို့အလျောက် each in accordance with his own (station). မြှောက် to be elevated, to be up in (some science). အတတ်ဂုဏ် the efficacy of learning; ဂုဏ် for P. ဂုဏ a quality. မေးကြရာ on their questioning: this is a common use of ရာ not mentioned in Judson; it implies duration of action, the locative affix ခြံ or တွင် being omitted. ကမ္ဘာဦး (pronounced *kabbaū*) the beginning of the cycle; ကမ္ဘာ for P. ကာမဘဝေါ a state of sensual existence. ဂဟပတိဝေဿ name of a city. ရင်သွေး breast-blood, i.e. own child. အမွေခံ to inherit. ထိုက် to be suitable, ought. အသပြာ a coin. ညွှန် to point out. အဆောင်အရောင် that which is carried, that which has a bright appearance; i.e. insignia of rank or office. ဝယ် တပြီးကား suppose you were to buy it (an old form) (J. § 109). ခို့ — သိစေ the causative verb စေ governs both the verb ခို့ to convey, သိ to know. တနေ့သ၌ one day. နေ့လယ်ထမင်း mid-day rice. ဝယ်သော်ကား if you buy. အစီရင်ခံ to receive a direction. ထင် to think.

အမိသည်လည်းအပအစ္ဆေအမျိုးတို့အစီရင်ခံသည်
 ဖြစ်ရာသည်ဟုကောင်းမွန်စွားကျွေးမွေး၍ထားလေ
 ၏။သဌေးမလည်းခွေးနှင့်ကြောင်ကိုကားအိမ်ပစ္စည်း
 ဖြစ်သောကြောင့်မကြောက်မရွံ့ကျွေးမွေး၏။မြွေပါကို
 မူကားတောပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့်ကြောက်သည်နှင့်

မကျေးမမွေး။ ထိုအခါမြွေပါသည်ကြိုညှိုးသည်ဖြစ်လေ
 ၏။ သဌေးမဆရာလည်း ဆွမ်းခံဝင်လာသော်တကာ
 မသည် အိမ်ကသက်၍ဆွမ်းလောင်းလျှင်မြွေပါကို
 မြင်၍ထြော်တကာမသည်။ ကြိုစွတကားဟုဆို၍
 လောကထံရှစ်ပါးကိုရှုတ်ပေ၏။ သဌေးမကလည်း
 အခြားကြောင့်ကြိုသည်မဟုတ်ပါ။ သားကိုအဖအဆွေ
 သဌေးသုံးယောက်မှာအတတ်အလိမ္မာသင်ပါစေဟု
 အသပြာသုံးရာပေး၍သွားပါလေစေသော်တနေ့လည်း
 ခွေးကိုတရာပေး၍ပို့လာစေ၏။ တနေ့လည်းကြောင်ကို
 တရာပေး၍ပို့လာစေ၏။ တနေ့လည်းမြွေပါကိုတရာပေး
 ၍ပို့လာစေ၏။ ခွေးနှင့်ကြောင်ကိုမူကားအိမ်ပစ္စည်းဖြစ်
 သောကြောင့်မကြောက်မရွံ့။ မြွေပါကိုသော်ကားတော
 ပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့်မြင်လျှင်ပင်ကြောက်လန့်သ
 ည်ဖြစ်၍မကျေးမမွေးဝံ့သည်နှင့်ကြိုသည်ဟူ၍ဆရာကို
 ပြော၏။ ဆရာလည်းတောသို့သွား၍လွှတ်လေဟုဆိုပေ
 ၏။ ဆရာမိတစကားကိုမလွန်၊ အာဏာမဆန်အပ်သော
 ကြောင့်ဆီနှင့်လူးသောအစာနှင့်တကွတောသို့လွှတ်လို
 က်လေ၏။ မြွေပါသည်တောသို့ရောက်လျှင်ဤသို့ကြံ
 ၏။ သဌေးသားသည်အသပြာတရာပေး၍လက်သို့
 ရောက်လျှင်ကောင်းအောင်ငကိုမွေးပေသည်။ အသက်
 ကိုလည်းလွှတ်ပေသည်။ ကျေးဇူးရှင်ကိုကျေးဇူးဆပ်မည်
 ဟူ၍တော၌ရသောမဏိဇောတပတ္တမြားလက်စွပ်ကို

ခံတွင်း၌၎်၍ ဤလက်စွပ်ကားလက်စွပ်မည်ဆန်းမဟုတ်ပါ။ ခပ်သိမ်းသော အလိုကိုပေးတတ်သည်။ တောင့်တလေရာရလတံ့သောပတ္တမြားတည်း။ လက်တွင်ဝတ်၍မြဲထွပါစေ။ သူတပါးကိုမစွပ်ပါစေလင့်ဟူသဌေးသားအားပြော၍ပေးခဲ့ပြီးသော်တောထဲသို့ဝင်ပြန်လေ၏။

NOTES.

မူကား used after objective adversatively (J. § 61).
 ဖြစ်ရာ၏။ this ရာ is commonly called euphonic, but more properly denotes 'probability.'
 ဒိမ်ပစ္စည်း house-thing, i. e. domestic. တောပစ္စည်း forest-thing, i. e. wild. ဆရာ teacher, i. e. the monk whose instructions in spiritual matters she followed. ဆွမ်း = ယင်းစား boiled rice, but applicable only to rice given to mendicants and Brahmans. ဆွမ်းခံ to receive rice, as Buddhist monks do. ဆွမ်းလောင်း to pour the rice into the alms-bowl. တကာမ (pronounced *tāgāma*) for P. ဒါယိကာ + B. မ the female giver (of alms). လောကထံ or လောကမံ from P. လောက world, ဓမ္မ law. There are eight worldly conditions to which man is subject, viz. gain, loss, fame, dishonour, praise, blame, happiness, suffering. ရှုတ် to recite. မြင်လျှင်ပင် even when I saw it. ထွန် to exceed, transgress. ဆန် go against, disobey. လှူး to smear. အသက်ထွတ် to release alive. ကျေးဇူးရှင် the lord of gratitude, i. e. a benefactor. ဆပ် to repay. ဓာဏိဇောတ P. a sparkling gem: or magic gem. ခံတွင်း bearing-hole, i. e. mouth. ငို to carry in the mouth.

လက်စွပ်မည်ဆန်းမဟုတ် about to put on hand merely not true, i.e. not merely to wear on the finger (J. § 117).
 တောင့်တလေရာ whatever you long for. ဖြေပါစေ let it be very constant (there).

သဌေးသားလည်းတောင့်တ၍တညည့်ချင်းတွင်
 အိမ်ရှေ့၌ပြဿန်ဘုံပေါက်၍မင်းကြီးစသောပြည်
 သူလူအပေါင်းတို့ကြည့်လာကြကုန်၏။ မင်းကြီးလည်း
 သဌေးသားနှင့်သွီးတော်ကိုဆောင်နှင်းလေ၏။ ထိုအခါ
 တွင်မင်းသွီးဆရာတော်ပုဏ္ဏားသည်သဌေးသား၏လ
 က္ခဏာကြည့်လေသော်တပါးကိုမမြင်။ လက်စွပ်တခု
 ကိုသာမြင်၍သဌေးသားအရပ်တပါးသို့သွားစည်ပြ
 ဿသန်တွင်းသို့ဝင်လေ၍သာယာစွာသောစကားကို
 ပြောဆိုပြီးလျှင်မင်းသွီးကိုသဌေးသားမြတ်နိုးပါသ
 လောဟုမေး၏။ အရှင်ပုဏ္ဏား၊ အဘယ်မေးတွယ်ရှိအံ့
 နည်း။ ထိုသူကားသဌေးသား။ အကျွန်ုပ်ကားမင်းသွီးဖြ
 ခ်သည့်ဟုဆို၏။ သင်မင်းသွီးကိုချစ်သည်မှန်သော်လက်
 စွပ်ကိုဝတ်ရပါသလောဟုပုဏ္ဏားကမေးလျှင်ဆရာ၊
 လက်စွပ်ကိုငါမဝတ်သော်အဘယ်သူဝတ်ရအံ့နည်း
 ဟုဆိုပေ၏။ မင်းသွီးလည်းတနေ့သ၌သဌေးသားကို
 လက်စွပ်ကိုဝတ်ပါရစေဆိုလျှင်အလွန်ချစ်မြတ်နိုးသော
 ကြောင့်ချွတ်၍ပေးပြီးသော်ဤလက်စွပ်ကိုချွတ်၍မပြ
 လင့်။ လက်တွင်သာမြဲပါစေဟုဆို၏။ တနေ့သ၌သဌေး

သားမရှိခိုက်ပုဏ္ဏားလာ၍သာယာစွာပြောပြီးသော်
 ယမန်ကဆိုသည်အတိုင်းလက်စွပ်ကိုဝတ်ပါရ၏လော။
 ဝတ်ရသော်အဘယ်မှာရှိသနည်းဟုပုဏ္ဏားမေးလျှင်
 ဆရာတော်၊ သဉ်မှာရှိပါသဉ်ဟုပြပေ၏။ သွီးတော်ချွတ်
 ၍ပြပါဟုတောင်းလတ်သော်အထိန်းတယောက်ကအ
 ရှင်သွီး၊ ဆရာတော်ပင်ပန်းစွာတောင်းပါသည်။ ကြည့်
 ပါစေတော့ဟုဆိုသောကြောင့်ချွတ်၍ပုဏ္ဏားအားပြ
 ပေး၏။

NOTES.

တညည့်ချင်း a single night (J. § 125, 5). တုံ an abode,
 a palace; an ornamental roof: probably from P. ဘဝနံ
 a dwelling-place, state of existence. ပေါက် to sprout,
 come out of. ဆောင်နှင်း to give (a girl) in marriage: used
 for persons of high estate; from ဆောင် to bear; နှင်း
 to hand over. တပါးကိုမမြင်လက်စွပ်တခုကိုသာမြင်၍ seeing
 nothing besides a ring. မြတ်နိုး to love. အဘယ်မေးတွယ်
 ရှိအံ့နည်း What will there be for asking? i.e. How can you
 ask such a question? သင်မင်းသွီးကိုချစ်သည်မှန်သော် If he
 really loves you, Princess. ဝတ်ရပါ၏လော are you allowed
 to wear. ဝတ်ပါရစေ let me wear (J. § 112). ယမန်က a
 little while ago. အထိန်း an attendant, one who takes care
 of. ပင်ပန်းစွာ laboriously, i.e. importunately, earnestly.
 ကြည့်ပါစေတော့ just let him see it (J. § 112).

ပုဏ္ဏားလည်းလက်စွပ်ကိုရလေသော်ကျီးရောင်ဆောင်၍လူမရောက်နိုင်သောသမုဒ္ဒရာအလယ်မှာပြဿနိန္ဒနေလေ၏။ သဌေးသားလည်းလာလတ်သော်လက်စွပ်ကိုပုဏ္ဏားယူလေသောအဖြစ်ကိုကြားလျှင်မင်းသိီးကိုဆို၏။ သူတပါးကိုမပြလင့်ဟုဆိုပါလျက်ပြချေသောကြောင့်သမုဒ္ဒရာအလယ်မှာမရနိုင်ချေပြီဟူ၍မှီငြိလျက်နေလေ၏။ တနေ့သန္တိထိုသူတို့နေကြရာအရပ်နှင့်မနီးမဝေးကြာမျိုးနှင့်ပြည့်စုံသောရေကန်၌နတ်သိီးတို့သည်ဘယကံတန်ဆာနှင့်ရေချိုးလာသော်ဘယကံတန်ဆာကိုချွတ်ကြပြီးလျှင်ကမ်းမှာထားလေ၏။ သဌေးသားမွေးသောကြောင့်လည်းထိုဘယကံကိုချီ၍ထားလေ၏။ ဤတန်ဆာသည်လူနှင့်မတန်ပါ။ နတ်နှင့်သာတန်ပါသည်။ ပေးပါဟုနတ်သိီးတို့သည်လာ၍ကြောင်ထံတောင်းကြသော်ကြောင်ကလည်းယင်းသို့သော်ကားသင်နတ်သိီးတို့သမုဒ္ဒရာအလယ်တွင်ပြဿနိန္ဒနေသောပုဏ္ဏားရှိရာသို့ငါသွားရအောင်ခရီးကိုဖန်ဆင်းလျှင်ငါပေးတော့မည်ဟုဆို၏။ နတ်သိီးတို့လည်းဖန်ဆင်းကြပေ၏။ ထိုနေ့ပင်ဖန်ဆင်းသောလမ်းကိုကြောင်ဖြည်းညှင်းစွာသွားသော်ပုဏ္ဏားပြဿနိန္ဒသို့ရောက်၍ကြည့်သောအခါပုဏ္ဏားသည်လက်စွပ်ကိုဝတ်လျက်အိပ်နေသည်ကိုသိလျှင်လက်စွပ်ကိုချွတ်၍အသာယူခဲ့ပြီးလျှင်သဌေးသားကိုအပ်၍ကျေးဇူးဆပ်လေသတည်း။ ပုဏ္ဏား

လည်းရေတွင်နစ်ကျ၍သေလေ၏။သဌေးသားလည်းထို
လက်စွပ်ကိုရလျှင်တောင့်တတိုင်းပြည့်စုံလေ၏။ ။

ထိုအခါ၌ခိုးသူငါးရာတို့သည်သဌေးသားကိုသတ်၍
လက်စွပ်ကိုခိုးယူမည်လာကြ၏။ခွေးသည်ငေါက်အဖိုး၍
မျှစင်ပေး၍ကောင်းမွန်စွာကျွေးမွေးပေသောအရှင်ကို
သတ်ရမည်လောဟုခိုးသူအကြီးအကဲကိုကိုက်သတ်၍
ရေတွင်းမှာချထားလေ၏။မိဗန်းသောက်လျှင်ခွေးကသ
ဌေးသားကိုမနေ့ညကအကျွန်ုပ်မအိပ်ရ။အလွန်ပင်ပန်း
ထွသည်ဟုဆို၏။အဘယ်ကြောင့်နည်းဟုသဌေးသား
မေးသော်ခိုသားငါးရာတို့သဌေးသားကိုသတ်၍လက်စွ
ပ်ကိုယူမည်ဟုလာကြရာထိုသူတို့တွင်အကြီးအကဲကို
ကိုက်သတ်၍ရေတွင်းသို့ချလိုက်လျှင်နောက်ပါလက်
သားအားလုံးတို့ထွက်ပြေးလေကုန်၏။ကျေးဇူးကြီးထွ
ပေသောကြောင့်အသက်စည်းမိမိကိုစေတနာပါသည်ဟု
ဆို၏။

NOTES.

ကျိုးရောင်ဆောင်၍ taking the form of a crow. ယူလေ
သောအဖြစ်ကို the fact of its being taken. မှိုင် to be down-cast;
lost in thought. ကြာမျိုး (all) kinds of water-lilies. တယက် a
necklace that falls over the chest. ချီ၍ထား lift and place, i. e.
carried off. တန် to be suited to. ဖန်ဆင်း to create, make.
ပင် even. ဖြည်းဖြည်းစွာ slowly, gently. အသာ gently. ဆပ်
to repay. နစ် to sink. စင် even (J. § 126, 8). လုပ်ကျွေး
to feed. ထောင့်တတိုင်း every wish. အကြီးအကဲ a leader,

chief. ရေတွင်း a well. ချထား to throw down. ခိုဗ်း
သောက်သွပ် in the morning. မနေ့ yesterday. မအိပ်ရ could
not sleep : J. does not give this force of ရ in § 117. နောက်ပါလက်သား lit. behind—having with—hand-sons, i.e.
his accomplices and underlings.

သဌေးသားလည်းကြော်တိရိန္ဒာန်ပင် ဖြစ်လျက်
အသပြာတရာပေးသည်ဟူ၍ကိုသူတို့ကဲ့ရဲ့လေကုန်
၏။ ငါအသပြာတရာပေးသော်လည်းတိရိန္ဒာန်သုံးခု
ကြောင့်ဤသို့သောစည်းစိမ်ထက်ငါစံစားရပေသည်
တကား။ တောသို့သွား၍မြွေပါကိုယူပြီးလျှင်တိရိန္ဒာန်
သုံးဦးကိုအတူနေကြစေ၏။ မြွေပါကလည်းငါသည်ရှေ့
ကနေ၍စားထိုက်သည်ဟုဆို၏။ ခွေးလည်းငါသာလျှင်
ရှေ့ကနေ၍စားထိုက်သည်။ ကြောင်ကလည်းငါရှေ့က
နေ၍စားထိုက်သည်ဟုဆို၏။ မြွေပါကလည်းရှေ့ဦးစွာငါ
သာလျှင်ပတ္တမြားလက်စွပ်ကိုပေးသောသူဖြစ်သည်။ ငါ
သာရှေ့ဦးစွာနေ၍စားရကောင်းသည်ဟုဆို၏။ ကြောင်
ကလည်းသင်ပေးသောဥစ္စာသည် ကားပုဏ္ဏားဥစ္စာဖြစ်
လေပြီ။ နတ်သမီးတို့တန်ဆာကိုငါယူ၍နတ်သမီးတို့ဖန်ဆင်း
သောခရီးသွားသော်လက်စွပ်ကိုယူသောကြောင့်ငါ
ကားစဉ်းစိမ်ပေးပြီမဟုတ်လော။ ငါသာရှေ့ဦးစွာနေ၍
စားရကောင်းသည်ဟုမြွေပါအားဆို၏။ ခွေးကလည်း
နင်၏စည်းစိမ်ကိုခိုးသားငါးရာတို့သည်သဌေးသားကို
သတ်၍ယူကြမည်ဟုလာသော်သင်းခိုးသူတို့အကြီးကိုငါ

သတ်၍ရေတွင်းသို့ချသော်လက်သားများလည်းပြေး
 လေကုန်၏။ ထိုကြောင့်ငါသည်သဌေးသားစည်းစိမ်ကို
 ကယ်သောသူဖြစ်သည်။ အသက်ကိုလည်းကယ်သည်။
 မပျောက်မပျက်ရအောင်ငါကယ်သည်။ သင်တို့ထက်
 ငါရှေ့ဦးစွာစားရကောင်းသည်ဟုဆို၏။ ။ ထိုအခါက
 မ္ဗောဇာတိုင်းတွင် မဒ္ဒရာဇ်မည်သောပြည်၌ မ္ဗောဇာမင်း
 ၏သို့းဖြစ်သောသူ မ္ဗောဇာရီအမည်ရှိသောမင်းသို့းသည်
 တရားဆယ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံ၏။ မ္ဗောသတ်၊ ရာဇသတ်၌လိ
 မ္ဗာစွာဖြစ်သတည်း။ တပင်တိုင်ပြဿန၌ကောင်းမွန်
 စွာထား၏။ အရပ်ရှစ်မျက်နှာတို့မှလည်းကျော်စော
 ထင်ရှား၏။ ခပ်သိမ်းသောအပြည်ပြည်တို့၌ကြေညာ
 သောကြောင့်လူတို့သည်လည်းသူမ္ဗောဇာရီမင်းသို့း၏အ
 ဆုံးအဖြတ်ကိုခံလာကြကုန်၏။ ။

NOTES.

တိရိစ္ဆာန် (pronounced *tireiksan*) a brute beast; from P. တိရိ three, ဣစ္ဆ (*iccha*) desire. တွဲရဲ to revile. သုံးခု three. According to J. § 98, the proper auxiliary would be ကောင်, but ခု is often used instead. ထက် above, more than (J. § 94), i.e. more than the three hundred pieces. ရှေ့က and ရှေ့ဦးစွာ first; some write ရှေ့ and others ရှေး, both forms are correct. သင်း of those (J. § 77). ကမ္ဗောဇာတိုင်း the kingdom of Kamboja. တိုင်း country or district. မဒ္ဒရာဇ် Maddarit for Maddaraj.

According to Cunningham there was a district known as Madra, in the Panjab, between the Biâs and Jhelam, not far from Taxila. ဓမ္မရာဇ် Dhammarit for Dhamma Rājā, King of Law, a title often given to kings. ဓမ္မသတ်၊ ရာဇသတ် P. *Dhammasattam* and *Rājasattam*, books of religious law and criminal law. တပင်တိုင်ပြဿဒ် the palace in which unmarried princesses live; တပင်တိုင် means that it has only one steeple roof. ကျော်စော to be famous. ထင်ရှား conspicuous. အပြည်ပြည်တို့ many countries (J. § 51). ကြေညာ to be well known.

ဤသို့အငြင်းအခုံဖြစ်ကြ၍မြွေပါ၊ ကြောင်၊ ခွေး၊ သိုး၊ ဦးတို့လည်းထိုမင်းသမီးအဆုံးအဖြတ်ကိုခံကြမည်ဟု သွားကြလေသော်မြွေပါက ကျီသဌေးသားအသပြာ တရာစင်ပေး၍ဝယ်ပြီးလျှင်ကောင်းမွန်စွာကျွေးမွေးပေသည်။ တောမှာလည်းလွှတ်ပေသည်။ ဤအကြောင်းများကိုထောက်၍ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်သောကြောင့်မဏိဇောတပတ္တမြားလက်စွပ်ကိုငါပေး၍ဤသို့သောနန်းပြဿဒ်ဘုံပေါက်သဖြင့်ခံစားရသည်ဖြစ်၍ငါသာရှေ့ဦးစွာနေ၍စားထိုက်သည်ဟုဆို၏။ ကြောင်ကလည်းမြွေပါပေးသောစည်းစိမ်သည်ပုဏ္ဏားလက်သို့ရောက်လေပြီ။ ငါရအောင်ပြု၍သာသဌေးသားဤသို့ခံစားရသည်ဖြစ်၍ငါသာရှေးဦးစွာနေထိုက်စားထိုက်သည်ဟုဆို၏။ ခွေးကလည်းမြွေပါပေး၍ရပြီးမှပျောက်လေရာ တဖန်ကြောင်ယူ၍ရပြန်သောဥစ္စာကိုခိုးသူတို့ခိုးယူမည်

လာကြသော်၎င်းသူအကြီးအမှူးကိုငါ့ကိုက်သတ်၍၎င်းသူ
ငယ်သားတို့ပါတွက်ပြေးလေကုန်၏။ သဌေးသားစ
ည်းစိမ်ကိုကားငါကယ်သည်။ အသက်ကိုလည်းငါ
ကယ်သည်။ ငါသာရှေးဦးစွာနေ၍စားထိုက်သည်ဟု
ဆို၏။

သုဓမ္မစာရိမင်းသို့လည်းသဌေးသားစည်းစိမ်ကို
ခွေးသည်စောင့်ရှောက်လေသည်။ အသက်ကိုလည်းရှည်
စေသည်။ ထိုကြောင့်ခွေးသည်သင်တို့နှစ်ဦးထက်ရှေးဦး
စွာနေထိုက်သည်စားထိုက်သည်။ တိရိစ္ဆာန်တို့တွင်
ကားသင်တို့ကဲ့သို့သုဏ္ဍေးဇူးကိုပြုဘိသောသူမရှိပြီဟု
သုဓမ္မစာရိမင်းသို့ဆုံးဖြတ်လေသတည်း။

MORAL.

ထိုကြောင့်တိရိစ္ဆာန်ထက်လူမြတ်သော်လည်းသ
နားလျှင်ကျေးဇူးခံရရာသတည်း။

NOTES.

သုံးဦး (J. § 98), the animals in the story are represented
as *rational beings*. ထောက် to have regard to ; estimate,
consider. နန်း a palace. ခံစား to enjoy. အကြီးအမှူး the chief.
ငယ်သား underlings. ဝါ together with. ငါ I, is used here
instead of the more polite form, because the animals are
supposed to be ignorant and uneducated. စောင့်ရှောက် to
guard ; ရှောက် to pass lengthwise, walk backwards and
forwards. ရှည်စေ to prolong. သနား to pity.

၁၅. သဌေးသမီးတယောက်ကိုသဌေးသားသုံး
ယောက်လုကြသည့်အကြောင်း။

15. The Account of the Three Sons of Rich Men,
who strove for One Rich Man's Daughter.

ထိုအခါတွင် ကမ္ဘောဇတိုင်း၌သဌေးလေးယောက်
တို့ရှိကုန်၏။ ထိုသဌေးလေးယောက်တို့သည်အလွန်ချစ်
ခင်ကြသတည်း။ သဌေးသုံးယောက်တို့မှာ သားတ
ယောက်စီရှိကြ၏။ သဌေးတယောက်မှာမူကားသွီးတ
ယောက်သာရှိလေသတည်း။ အရောင်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံ
၏။ ထိုသဌေးသမီးကိုသုံးယောက်သောသဌေးသားတို့
သည်လည်းတမန်စေကြကုန်၏။ တယောက်သောသ
ဌေးသားကလည်းဤမိမ္မဆွဲငါနှစ်အရွယ်မစေ့မှီလွန်ချေ
သော်ကောင်းမွန်စွာသင်္ဂြိုဟ်ပါမည်ဟုဆို၏။ သဌေး
သွီးမိဘတို့ကလည်းကောင်းဗြီဟုဆို၏။ တယောက်က
လည်း၁၅နှစ်မပြည့်မှီလွန်ချေသော်အရိုးကိုလွယ်ပါမ
ည်ဟုဆို၏။ မိဘတို့ကလည်းကောင်းဗြီဟုဆိုကြ၏။ တ
ယောက်ကလည်း၁၅နှစ်မပြည့်မှီသေခဲ့သော်လုပ်တို
င်းကိုစောင့်ပါမည်ဟုဆို၏။ မိဘတို့ကလည်းကောင်းဗြီ
ဟုဆို၏။ သဌေးသွီးလည်း၁၅နှစ်မပြည့်မှီသေလွန်ခဲ့ပြီ။
လုလင်တို့ဆိုတိုင်းသင်္ဂြိုဟ်ကြပါဟုမိဘတို့ဆိုကြကာ
လတယောက်ကလည်းငါဂတိရှိပေသည်ဟူ၍ကောင်း

စွာသင်္ဂြိုဟ်၏။တယောက်ကလည်းငါဂတိရှိပေသည်
 ဟုဆို၍အရိုးကိုထုပ်ပြီးလျှင်လွယ်၍ယူလေ၏။တယောက်ကလည်းငါဂတိရှိပေသည်ဟုဆိုလုပ်တိုင်းမှာစောင့်လေ၏။ထိုအခါတွင်ရသေ့ဖော် ဂျီသည်ဟိမဝန္တာတောကလာ၍အရိုးစောင့်ကိုမြင်လေ၍လုလင်အဘယ်ကြောင့်စောင့်နေသနည်းဟုမေး၏။အရှင်ငါကားအရိုးစောင့်သောသူဟုဆို၏။လုလင်၊ရှင်ပြန်စေလိုသလောဟုမေးသော်ရှင်ပြန်စေလိုသည်ဟုဆိုသည်အတိုင်းရှေ့လက္ခဏာအင်္ဂါကဲ့သို့သတို့သွီးဖြစ်ပြန်စေ၏။ထိုအခါသဌေးသားသုံးယောက်တို့တွင်သဌေးသားတယောက်ကငါအလောင်းထမ်း၍သင်းပြိုဟ်သောကြောင့်ငါမရကောင်းလောဟုဆို၏။တယောက်ကလည်းငါအရိုးကိုလွယ်သော်ငါမရကောင်းလောဟုဆို၏။တယောက်ကလည်းငါလုပ်တိုင်းမှာစောင့်ရာတွင်ရှင်ပြန်သည်ဖြစ်၍ငါမရကောင်းလောဟုဆို၏။ငါတို့သုံးယောက်သည်အချင်းချင်းအငြင်းအခုံများသဖြင့်အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း။သုဓမ္မစာရီမင်းသွီးထံမှာအဆုံးအဖြတ်ကိုခံကြမည်ဟုဆိုသုံးယောက်စလုံးတို့သွားကြလေလျှင်အကြောင်းမျိုးကိုသုဓမ္မစာရီမင်းသွီးအားပြန်ကြလေသော်ဤစကားကိုငါသိပြီ။သဌေးသားတယောက်သည်သဌေးသွီးကိုသင်္ဂြိုဟ်ပြီးသော်သွားလေပြီ။သဌေးသားတယောက်လည်းအရိုးကိုထုပ်လျှင်သွားလေပြီ။သဌေး

သားတယောက်မှကားလုပ်တိုင်းတွင်စောင့်နေ၏။
 လုပ်တိုင်းစောင့်သောသူမူကားအမျိုးချစ်ဆက်တိုင်
 အောင်ယုတ်မာ၏။ ထိုသူစောင့်ရာတွင်သဌေးသွီး
 ရှင်ပြန်သော်သေသော်လည်းအတူနေရပြီးဖြစ်သော
 ကြောင့်ယခုရှင်ဖက်ဖြစ်ကောင်းလေသည်ဟုသုဓမ္မ
 စာရီမင်းသွီးဆုံးဖြတ်လေ၏။

NOTES.

လှ to pull from another, plunder. အရောင်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသည် to be complete in appearance, i.e. beautiful. တမန် a messenger, go-between who arranges marriages. စေ to send. ဆွဲ or ဆယ် ten. စေ့ to be complete. လွန် to pass away, die. သင်္ကြံ to perform funeral rites; from a Sanskrit word meaning 'assistance.' အရိုးလွယ် to carry (her) bones. This means that—after cremation he would pick up and carry the bones that were left and deposit them in the burial-ground. လုပ်တိုင်း burial-ground. ဝတိ P. a promise. ထုပ် to do up in a packet. ထုတ် to take out. This is the spelling according to Judson, but the sound is the same and no dependence can be placed on spelling. ရသေ့ဇော်ကျီ a Rishijogi (pronounced *Yatthezawgyee*). This word is from an Indian source other than Pāli. တိပေက္ခာ the Himavantā forest inhabited by Rishis and fabulous animals. အရှင် my lord. ရှင်ပြန်စေလိုသလော do you wish (her) to be caused to be alive again? ရှေ့လက္ခဏာအင်္ဂါ former characteristics and parts. အချင်းချင်း one with another. စလုံး all (J. § 86). ဤစကား ကိုငါသိပြီ I have become acquainted with this story, i.e. I understand. အမျိုးချစ်ဆက်တိုင်အောင် unto the seventh generation. ရှင်ဖက် to associate in life.

၁၆. သူကြွယ်သားနှင့်မယားသုံးယောက်အ
ကြောင်း။

16. The Account of the Rich Man and his Three Wives.

ထိုအခါတွင်မထင်မရှားသောသူကြွယ်သားတယောက်သည်အသက်နှစ်ဆယ်မြောက်၍ခင်ပွန်းနေလျှင်အစဉ်ဆိုစမှတ်ပြုသည်ကားငကိုမြွေခဲ၍သေခဲ့သော်အကောင်ကိုမီးမဖုတ်ပါလင့်။ဖောင်ဖွဲ့၍သာမျှောပါဟုအဖန်များစွာဆို၏။တနေ့သန္တိထိုယောက်ျားသည်မြွေခဲ၍သေလေ၏။မယားလည်းခင်ပွန်းသည်အဖန်များစွာအရှေ့ကာလကပင်မှာသည်ဖြစ်သောကြောင့်ဆွေမျိုးသားချင်းတို့နှင့်တကွဖောင်ဖွဲ့၍မျှောလေကုန်၏။မြစ်အကြေးသို့မျှောလေသော်ပြည်ကြီးတပြည်သို့ရောက်လေ၏။ထိုပြည်ကြီးတွင်အလမွာယံမြွေသမားသို့တို့သည်ဆံလျှော်ကြမည်ဟုထာလတ်ကုန်၏။ထိုဖောင်ကိုမြင်ကြလျှင်သုကောင်တင်သောဖောင်တကားဟုသို့အကြီးကဆို၏။သို့အလပ်ကလည်းမြွေကိုက်သည်ဖြစ်၍သေလေသည်လည်းမသိရဟုဖောင်ကိုကူး၍ဆယ်လေ၏။အငယ်ကလည်းအဖကိုလျှင်စွာခေါ်၏။အဖလာလတ်၍ဆေးဝါးမန္တရားပြုသော်ရှင်ပြန်လေသတည်း။အလမွာယံသို့အကြီးကလည်းငါအလျင်မြင်သည်

လင်ဖြစ်ကောင်းသည်။ အလင်ကလည်းငါကူး၍ဆယ်သ
ည်လင်ဖြစ်ကောင်းသည်။ အငယ်ကလည်းငါအဖကိုခေါ်
၍ဆေးဝါးမန္တရားပြု၍ရှင်ပြန်သော်လင်ဖြစ်ကောင်း
သည်ဟုဆို၏။ အစ်မကြီးကလည်းဆို၏။ ညီအစ်မတရ
ကားယောက်ျားတယောက်ကိုလူသောစကားသည်မ
သင့်ပါတကား။ ညီမတို့ငါတို့ပညာဖြင့်စိတ်ကိုချုပ်ပေ
ကြသော်ဤသူကိုသွားပါစေကုန်တော့ဟုဆို၏။ ညီအစ်
မနှစ်ယောက်ကလည်းအစ်မကြီးစကားသည်မှန်ဟုပေ
သည်ဟုဆိုကြ၏။ ခြည်မန်းကိုလည်တိုင်တွင်စွပ်လိုက်
လျှင်ကျက်ထူရှေးငယ်ဖြစ်၍မိမိပြည်သို့ပျံလေ၏။ ထို
ကျက်ထူရှေးသည်ဥယျာဉ်တော်၌သစ်သီးတို့ကိုကိုက်
စားနေလေ၏။

NOTES.

သူကြွယ် a rich man = သဌေး one of the Vaisya class.
မထင်မရှား of no importance, inconspicuous. ခင်ပွန်းနေလျှင်
having married. အစဉ်ဆိုစမှတ်ပြုသည်ကား as for what he
was constantly saying. The ဝ is euphonic for အ (see J.
§ 125, 4). ခဲ to bite. မီးဖုတ် to cremate. အလောင်း corpse.
ဖေါင် or ဘောင် a raft. ဖွဲ့ to unite. မျှော set (me) afloat.
အဖန်များစွာ many times, often. မြွေခဲ၍သေလေ၏ died from
a snake bite. အရှေ့ကာလကပင် even from aforesaid times. ဖွာ
to instruct. ဖြစ်အကြေ the lower part of a river, as opposed
to အညာ the upper part. အလမ္ဘာယမြေသမာ, the first part
of the word is taken from some other language. It
occurs in the Bhūridat Jātaka as အလမ္ဘာယနော, but it is

not quite clear whether it is the name of an individual or class. It is, however, commonly used in Burmese for ခြေသမား a snake-charmer. ဆံဈေပ်း to wash the hair of the head. သုကောင် some one's corpse. တင် to place on. အလတ် the middle (in age). မသိရ (I) am unable to know. ကူး to swim out to. ဆယ် to save, bring in. လျင်စွာ quickly. ဆေးဝါး drugs. မန္တရား Mantarā, charms. အလျင် or အရင် first. အစ်မ an elder sister. ညီမ a younger sister. ညီအစ်မတရ a band of sisters young and old. ချုပ် to restrain. ခြည် thread. မန်း from မန္တရား charmed. လည်တိုင် neck. စွပ် to put on (like a ring). ကျက်တူရွေး a parrot.

ဥယျာဉ်သည်လည်းသစ်သီးသစ်ပွင့်တို့ကိုမင်းကြီး
အားဆက်လေသော်အိုဥယျာဉ်သည်၊ရှေ့သောအခါ
သစ်သီးသစ်ပွင့်ထူသည်။ယခုမူကားမထွဟုမိန့်တော်မူ
၏။အရှင်မင်းကြီး၊ရှေ့သောအခါကျက်တူရွေးတို့မရှိ
ပါ။ယခုသော်ကားကျက်တူရွေးငယ်တကောင်ကိုမ
နှင်ထုတ်နိုင်အောင်ရှိသည်ဟုလျှောက်၏။ယင်းသို့
သော်ကားဌာနတ်သမားအပေါင်းတို့ထောင်ကြလေ
စေဟုမိန့်ဆိုလျှင်ထောင်၍မိလေ၏။သနားဘွယ်ရှိ
သောကြောင့်မသတ်ဘဲမင်းကြီးထံဆက်လေရာမင်း
ကြီးလည်းထုပသောကြောင့်သွီးတော်အားပေး၏။သွီး
တော်လည်းကစားဖန်များသောကြောင့်ခြည်မျှင်ကိုမြ
င်၍ထိုခြည်မန်းကိုချွတ်လေသော်လှင်ပျိုဖြစ်လေ၏။မြ
ည်မျှင်ကိုစွပ်လျှင်ကျက်တူရွေးဖြစ်ပြန်လေ၏။ညည့်ကို

ကားထိုခြည်မျှင်ကိုချွတ်လျက်နေ့ကိုကားခြည်မျှင်ကိုစွပ်လျက်နေကြသတည်း။ ကာလရှည်လပ်သော်မင်းသို့လည်းမတူတရူဖြစ်၍မင်းကြီးနားကြားလေ၏။ မင်းကြီးလည်းစစ်သူကြီးကိုခေါ်တော်မူ၍စစ်ကြောမေးမြန်းစေ၏။ စစ်ကြော ဗွေ ရှာ ကြရာတွင်ထိုကျက်တူရွေးငယ်သည်ကြောက်လန့်၍လေသာပေါက်ဖြင့်ထွက်ပျံလေသော်ခြည်မျှင်သည်မြူတင်းပေါက်တွင်ငြိလေ၍လှင်ထုဖြစ်ပြီးလျှင်သဌေးအိမ်သို့တက်ပြေလေ၏။

NOTES.

ဥယျာဉ်သည် a gardener : အသည် according to Judson is 'an owner,' but certainly not in this case ; it means 'one who *carries on* a trade.' သမား one who is *skilled in* a trade. ဆက် to present. နှင်ထုတ် to drive out. ငှက်ခတ်သမား a bird-catcher. ထောင် to set a trap. မိ to catch. သနား to pity ; probably from သားနာ (my) flesh is pained (for you). လှပ to be beautiful ; ပ to shine. ကစား to sport, play, from က to dance, စား to eat. ခြည်မျှင် thread ; မျှင် to draw out long. ဖျို to be youthful. ချွတ် to take off. ညဉ့်ကိုကား—နံ့ကိုကား in the night—in the day : adversative (J. § 60). ရှည် to be long. မတူတရူ lit. not like, i.e. to show suspicious signs (of pregnancy) ; see J. § 126, 3 (b), last paragraph. နားကြား to hear. လေသာပေါက် lit. wind-pleasant-hole, window : မြူတင်းပေါက် (also written ပြုတင်းပေါက် and pronounced *padinbauk*) window, from မြူ to put the head out ; တင် to place ; အပေါက် a hole. ဖြဲ or ညိ to be caught, hitched.

သဌေးလင်မယားလည်းသွီးနှင့်တကွထမင်းစား၍
 နေနှင့်သည်နှင့်လုလင်ကိုမေးကြ၏။လုလင်သည်အ
 ကြောင်းမျိုးကိုဆိုပြန်ပေ၏။ယင်းသို့တပြီးကားထမင်း
 စွဲတွင်လက်နှိုက်၍စားစေကုန်၏။စစ်သူကြီးကျွန်တို့လ
 ည်းခိုးသူတယောက်သဌေးအိမ်သို့တက်လေသည်ကိုမှ
 တ်၍ထိုက်ကြကုန်၏။သဌေးမယားလည်းငါတို့သွီးသား
 မက်နှင့်ထမင်းစားနေကြပါသည်။ခိုးသူရှိသည်ဆိုသော်
 ဖန်ယူကြပါဟူ၍အဖွေအရှာခံကြလေ၏။စစ်သူကြီး
 ကျွန်တို့သည်ရှာဖွေ၍မရကြလျှင်သွားကြလေ၏။သ
 ဌေးလည်းအရောင်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသည်ကိုမြင်၍သွီး
 နှင့်ဆောင်နှင်းလေ၏။မင်းသွီးလည်းထိုလုင်နှင့်ကင်း
 သောကြောင့်အနာအဖျားဖြစ်လေ၏။မင်းကြီးလည်းချစ်
 သမီး၊အဘယ့်ကြောင့်အနာအဖျားဖြစ်သနည်းဟုမေး
 ၏။လုင်နှင့်ကင်း၍အနာဖြစ်သည်ဟုအကြောင်းမျိုးကို
 ပြန်ကြားလေ၏။ယင်းသို့တပြီးကားလုင်ကိုရှာစေဟု
 မိန့်တော်မူ၏။သဘင်ကြီးစွာပြု၍သဌေးသူကြွယ်၊အ
 မတ်၊စစ်သူကြီးတို့သင့်သဘင်ကိုကြည့်လာကြကုန်ဟု
 စေတော်မူ၏။ထိုသူအပေါင်းတို့လည်းကြည့်လာကုန်၏။ထို
 လုင်လည်းသဌေးသွီးနှင့်အတူကြည့်လာကုန်၏။မင်းသွီး
 လည်းလုင်ကိုမြင်လေသော်ဤသူသည်လင်ဖြစ်သည်
 ဟုဆိုလေ၏။ထိုလုင်မသေမိမယားကလည်းထိုခဏ၌မြ
 င်လေသော်လင်ဘကားဟုဆိုလေ၏။မြွေကိုက်၍

သေခဲ့သောကြောင့်ဖေါင်ဖွဲ့၍မျှော၏။မသေမှန်ခဲ့သော်
 ငလင်ဖြစ်ကောင်းသည်ဟုဆို၏။မင်းသွီးကလည်းငအ
 ဖအာဏာကိုကြောက်၍သာပြေးလေသည်ဟုဆို၏။
 သဌေးသွီးလည်းစစ်သူကြီးကျွန်တို့သည်လုပ်ကိုခိုးသူ
 ထင်၍သတ်ကြလိမ့်မည်ဟူ၍မိဘပညာနှင့်လွတ်
 အောင်ပြု၍ငါနှင့်ပေးစားသော်ငလင်မဖြစ်ကောင်း
 လောဟုဆို၏။ထိုသို့အငြင်းအခုန်ဖြစ်ကြလေ၍မင်းကြီး
 ကလည်းငါမင်းတကားဟုအနိုင်မပြုဘဲလျက်သုဓမ္မ
 စာရီမင်းသွီးထံမှာအဆုံးအဖြတ်ခံကြလေဟုမိန့်ဆို
 လျှင်သွားကြလေသတည်း။

သုဓမ္မစာရီမင်းသွီးလည်းအကြောင်းမျိုးကိုမေး
 ၏။မသေခင်ကမယားဖြစ်သောသူသည်ငလင်ကို
 မြွေကိုက်၍သေသောကြောင့်မဖုတ်ဘဲမျှောပါဆို
 သောကြောင့်မျှောလေ၏။မျှော၍မသေသော်ငလင်မ
 ဖြစ်ကောင်းလောဟုဆို၏။မင်းသမီးကလည်းဤလုလင်
 သည်ကျက်တူရွေးဖြစ်ခဲ့၍သစ်သီးသစ်ပွင့်တို့ကိုဖျက်
 ဆီးသောကြောင့်ဌက်ခတ်သမားတို့ကိုခေါ်၍ခတ်ကြ
 လေစေ၏။ခတ်၍ရလျှင်ငါ့ထံသို့ပို့လာ၏။ငါ့ခင်ပွန်းဖြစ်
 မှငါ့အဖစ်စစ်၍ထိုလုလင်ထွက်ပြေးလေပြီတကား။သို့ဖြစ်
 ၍ငါ့လင်မဖြစ်ကောင်းလောဟုဆို၏။သဌေးသွီးကလ
 ည်းခိုးသူဟုမင်းကြီးကျွန်တို့မှတ်၍ထိုက်လာကြသော်
 လုလင်လည်းသေမည်ကိုကြောက်သောငင့်တို့အိမ်သို့

တက်ပြေးလာ၏။ ဤသူကိုကျွန်တော်အဖကမသေ
အောင်ပြု၍အသက်ရှင်ရသောကြောင့်ကျွန်တော်နှင့်
ပေးစားပြီးဖြစ်၍ကျွန်တော်မလင်မဖြစ်ကောင်းလော
ဟုဆို၏။ ။

သူဓမ္မစာရီမင်းသိီးကလည်းမယားဟောင်းဖြစ်
သောသူသဌေးသိီးမှလင်ကိုရေတွင်သင်္ကြိုက်လေသ
ည်ဖြစ်၍ရှင်ပြန်သော်လည်းလင်မပြုသာ။ ။မင်းသိီးမှ
လည်းမင်းကြီးကစစ်သူကြီးကိုစေလွှတ်ဖမ်းစေရာမိ
လျှင်မင်းသိီးမတားနိုင်၍သေခဲ့သော်ဆုံးဘွယ်ရာအ
ကြောင်းရှိသည်ဖြစ်၍လင်ဖြစ်ကောင်းသည်ဟုမဆို
သာ။ ။ယခုလက်ရှိသဌေးသိီးမိဘတို့ကသေသူအား
မသေရအောင်ပြုချေသောကြောင့်ရှင်ဖက်လက်ရှိသူရ
စေဟုဆုံးဖြတ်ပေသတည်း။ ။

NOTES.

စား၍နေနှင့်သည်နှင့် were already at dinner (J. § 115).
ထမင်းပွဲ rice (or food) prepared and placed at table. လက်နှိုက်
to dip the hand into the dish. သားမက် lit. the longed-for son,
i. e. son-in-law (pronounced *thāmet*). ကင်း to be separated
from. သဘင် a festival, assembly. မသေမှန်ခဲ့သော် if in truth
he had not died. အာဏာ P. authority. ငါမင်းကားဟုအနိုင်မ
ပြုဘဲလျှင် since I ought not to act imperiously, saying 'I am
the king.' ခတ်၍ရလျှင် when they had caught him. ဟို့
for ငါတို့ our: commonly used. မယားဟောင်း the old
(former) wife; ဟောင်း = F. *ancien*, when used for persons.

ရေတွင်သင်္ကြံဖို့ to perform the funeral obsequies in water.
 သာ is often used as a qualifying aff. in judgments with
 the meaning of 'admissible.' မထားနိုင်၍ through being
 unable to prevent. ဆုံးသွယ်ရာအကြောင်း reasons of coming
 to an end, i.e. he would probably have died. လက်ရှိ to
 have in hand, i.e. to possess. သေသူအား to the dead
 person, i.e. to one 'as good as dead:' for if the king's
 servants had caught him he would have been killed.

END OF SUDHAMMACARI.

PART III.

*More Advanced Selections, for which the
Dictionary must be used.*

၁. မဟာပညာကျော်ဖြတ်ထုံး။

1. The Judgment of Mahā Pinyā Kyāw.

[He was Minister of the King of Aracan about A. D. 1620.]

အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်အာရကံတိုင်းဟုခေါ်ဆိုသော
ရက္ခပူရတိုင်း၊ ရခိုင်ပြည်ကြီးကိုအစိုးရတော်မူသော
ဘုရင်မင်းမြတ်သည် တရံရောအခါ။ မဟာမုနိဘု
ရားသို့ဧတော်နှင့်ထွက်တော်မူသည်တွင်ဆင်ရင်
တော်မူသောပတ္တမြားလက်စွပ်သည်ရေသို့ကျွတ်၍ကျ

NOTES.

အင်္ဂလိပ် England. အာရကံ Aracan. ရက္ခပူရ Rakkhapūra,
the Pāli name of an Aracanese city, commonly called ရခိုင်
Rakhaing. မဟာမုနိ P. the name of a celebrated pagoda :
ဘုရား is the word generally used for 'a pagoda.'

လေလျှင် ငါးတခုမျှလေသည်။ နောက်တလခန့်ရှိလျှင်
 ထိုငါးကိုတံငါတယောက်ရမိ၍ ဝမ်းကိုခွဲလေသော် ထို
 ငါးဝမ်း၌ လက်စွပ်ကိုရပြန်၍ တငါလည်းကိုယ်နှင့်
 မထိုက်မတန်သောပစ္စည်းဖြစ်၍ ကြောက်ရွံ့သောကြောင့်
 လက်စွပ်နှင့်တကွ ငါးကိုဆောင်ယူပြီးလျှင် မင်ကြီးထံ
 ဆက်လာသည့်ကာလ ဤအကြောင်းကား အသို့နည်းဟု
 အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော်ကိုမေးတော်မူလျှင် မဟာ
 ပညာကျော်က လျှောက်ဆိုသည်မှာ။ အရှင်မင်းမြတ်
 လက်စွပ်တော်သည့် ရေသို့ကျလေသော အခါ ထိုငါးသည်
 ဆယ်ယူသိမ်းထားပြီးလျှင် ရွှေဘုန်းတော်ရှိန်ကြောင့်
 မိမိအသက်ကိုအသေခံလျက် လက်စွပ်တော်ကိုပို့ရောက်
 ဆက်လာသည် အလိုကား မှန်တိုင်း လျှောက်လျှင်
 ညာဏ်နည်းသူတို့ငြိုငြင်းရာသော အကြောင်းရှိပါသည်။
 အရှင်မင်းကြီးဘုန်းကြက်သရေကြီးကျယ်ကြောင်းကို
 ပြည်သူတို့သိထင်အောင် ပညာဖြင့်ထွန်းပစေမည်လျှော
 က်ပြီးလျှင် ထိုပတ္တမြားကိုအမဲသားတွင်ထည့်၍ အတစ်
 အတစ်ဖိုး ဖြတ်လျက်ကြံ၍ထားလေ၏။ ကျိုးရဲစွန်
 ရဲတို့လည်း အမျှားဝိုင်းအုံ့ချီယူကြရာပတ္တမြားသွင်း
 ထားသောသားတစ်လည်း ပါသွား၍ ဝရက်ခန့်ရှိ

NOTES.

ငါးတခု a fish. The affix ခု is very unusual for animals.
 မျှ to swallow. ရှိန် power. ငြိုငြင်း to deny, cavil at, resent.
 ကြက်သရေ reputation. ဝိုင်းအုံ့ to flock round.

သော်၍ယူသွားသောစွန်ရဲကိုလည်းဌာနခတ်သမားတို့
ရပြန်၍သတ်ဖျက်ရာဝမ်းနှလက်စွပ်ရ၍ထူးမြတ်စွာ
သောကြောင့်မထိန်မဝှက်ဝံ့။ သားကောင်နှင့်တကွ
လက်စွပ်ကိုမင်းကြီးအားဆက်ပြန်သည်။ နောက်တတန်
လည်းဆိုလက်စွပ်တွင်ပတ္တမြားကိုထုတ်ယူ၍မထင်ရှား
သောသူတဦးမှာအပ်ပြီးလျှင်ရောင်းစေလေသည်။ ကုလား
တယောက်ကငွေအသပြာ ၁၀၀၀၀ ပေး၍ဝယ်ထား
ပြီးလျှင်ရွှေနှင့်ကွင်းလုပ်ပေးပါဟုရွှေပန်းတိမ်းသည်
တဦးတွင်အပ်ထားလေသည်။ လက်စွပ်ကွင်းပြီးသည်
ကာလကုလားသို့မအပ်ရမီ။ အိမ်မှာတညည့်ထားစဉ်
အတွင်းသူခိုးခိုးယူလေသည်။ ကုလားကဆိုလက်စွပ်ကို
ရလိုကြောင်းနှင့်မင်းထံလျှောက်လျှင်အမတ်ကြီးသို့အပ်
သော်အမတ်ကြီးသည်သိရင်းအမှုဖြစ်၍ပြီးအောင်စီရင်
မည်ဆိုလျှင်ဆိုင်းငံ့လင့်နေကြရသည်နှင့်သူခိုးတို့လည်း
ရေချိုးမည်ဟုလက်စွပ်နှင့်တကွရေဆိပ်သို့သွားကြ
လေသည်။ ရောက်ကာလဆိုလက်စွပ်ကိုကြွက်တွင်းအ
နီးချထား၍ရေချိုးသည်အတွင်းကြွက်သည်ထွက်ပြန်၍
တွင်းဝ၌ရှိသောလက်စွပ်ကိုဆွဲယူထားလေ၏။ တ

NOTES.

သားကောင် animal's body. ကုလား a foreigner. အသပြာ a coin, probably means a rupee. ပန်းတိမ်း a worker in silver and gold (pron. *padein*). Make a note of other artificers under this head. သိရင်းအမှု a case he already knew about. ဆိုင်းငံ့လင့် to delay, postpone. ရေဆိပ် a landing- or bathing-place.

ရားသူကြီးကျွန်တယောက်လည်းကြွက်သားစားထို၍
 ထိုတွင်းတွင်တူးရှာရာထိုပတ္တမြားကျောက်ကိုတွေ့
 ယှင်ထိမ်၍မထားဝံ့သောကြောင့်သခင်တရားသူ
 ကြီးသို့ပေးလေ၏။တရားသူကြီးမြင်လျှင်ပြည့်ရှင်မင်း
 လက်စွပ်ဖြစ်သည်။မဟာပညာကျော်အမတ်ကြီးအား
 အခွင့်ပြု၍သူ၏ပညာဖြင့်ထင်ရှားအောင်စီရင်မည့်
 လက်စွပ်ဖြစ်သည်။အထက်အမွေမှုတွင်ငါတို့စီရင်သည့်
 ဓမ္မသတ်ကိုလည်းထိုအမတ်ကြီးပယ်သည်။ငါတို့ဩ
 ဇာကိုလည်းဖျက်သည်။ယခုရသည့်လက်စွပ်ကိုမပေး
 ဘဲ၍၎င်းထားရလျှင်ပညာကျော်အရေးပျက်စိမ့်မည်ဟု
 အကြံပြု၍၎င်းထားလေ၏။တရားသူကြီးအခြားသို့
 သွားခိုက်ထိုလက်စွပ်ကိုမယားထုပ်ယူကြည့်လေ
 သည်နှင့်အပါးတွင်ထား၍အိပ်ပျော်လေလျှင်ကျိုးတခု
 ချီယူသွား၍မိမိနေသောအသိုက်တွင်ထားလေ၏။
 တရားသူကြီးလည်းပျောက်ကြောင်းကိုသိလျှင်မယား
 အားတောက်တီးမြည်တွန်၍အကြံပျက်လေပြီဟုစိတ်
 နှစ်လုံးသောရှိလေ၏။ကျိုးသိုက်တွင်ပတ္တမြားလက်စွပ်
 ကိုကျောင်းတပည့်သူငယ်တယောက်ရ၍ဆရာရဟန်း

NOTES.

တူး to dig. ဩဇာ P. reputation. တောက်တီး to scold. မြည်
 တွန် to find fault. ကျိုးသိုက် a crow's nest. ကျောင်းတပည့်သူငယ်
 a school-boy. ဆရာရဟန်းထော်ကြီး his teacher the abbot.

တော်ကြီးအားပေးလေ၏။ ဆရာရဟန်းတော်ကြီးလည်း
 မြတ်သောရတနာဖြစ်သည်။ ငါတို့နှင့်ထိုက်တန်သည်မ
 ဟုတ်ပေဟုပြည်ရှင်မင်းအားပေးလေ၏။ မင်းကြီးလည်း
 အမတ်မဟာပညာကျော်ကိုခေါ်၍ပြောသည့်တွင်အမတ်
 ကြီးလည်းထိုလက်စွပ်ကိုအရှင်ရဟန်းသည်အဘယ်မှာ
 ရသနည်းဟုရဟန်းကိုမေးသည့်ကလေး။ တပည့်သူငယ်
 ပေး၍ရသည့်ဟုပြောလေ၏။ သူငယ်ကိုမေးမြန်းရာကျော
 င်း၏အနီးသစ်ပင်ထက်တွင်ကျိုးသိုက်၌ရသည်ဟု
 ပြောလေလျှင်ကျိုးသိုက်ကိုပြစေ၍သိရသည်နှင့်အမတ်
 ကြီးမဟာပညာကျော်ကအကြံပြုပြန်သည်မှာ။ ထိုပတ္တ
 မြားကျောက်ကိုမထင်ရှားသောသူဆင်းရဲလက်မှကု
 လားဝယ်ယူ၍ရွှေပန်းတိမ်းသည်မှာအပ်သည်။ ရွှေပန်း
 တိမ်းသည်လက်မှပျောက်ပြန်သည်နောက်ကျိုးသိုက်
 တွင်သူငယ်ရ၍ဆရာရဟန်းတော်ကြီး၏လက်သို့ရောက်
 သည်မှာရွှေပန်းတိမ်းသည်လက်ကပင်ကျိုးယူသည်မ
 ဟုတ်။ ရွှေပန်းတိမ်းသည်လက်ကသူခိုးတို့ခိုးယူပျောက်
 သွားသည်။ သူခိုးတို့လက်ကဤကျိုးသိုက်ထဲသို့အသို့
 သောနည်းနှင့်ရောက်သည်အကြောင်းအရာများကိုစစ်
 ဆေးမေးမြန်းရန်ကြွင်းကျန်လေသေးသည်ဟုဆင်ခြင်

NOTE.

စစ်ဆေးမေးမြန်းရန်ကြွင်းကျန်လေသေးသည် it still remains
 to be investigated.

ပြီးလျှင် ဤပတ္တမြားကျောက်ရတနာနှင့်အလုံးသဏ္ဌာန်တူသည့်ချက်ကျောက်တစ်ခုကိုရှာ၍ကျောင်းသားသူငယ်ပြုသည်ကိုးသိုက်၌ ကျီးကိုညည့်အခါ ဖမ်းယူစေ၍ထိုကျီးနှုတ်သီးတွင်ကျောက်ကိုချီယူသောအဟန်ဖြင့်ကြိုးနှင့်ချဉ်တွဲပြီးလျှင် ကျီးကိုလွှတ်လိုက်၏။ မင်းစေလှင်တို့ကိုလည်း မှာသား၍ ကျီးပျံရာအရပ်သို့အမှတ်မဲ့လိုက်ရ၏။ ကျီးလည်း မိမိကျက်စားမြဲတရားသူကြီးအိမ်၌နားလေသည်။ တရားသူကြီးနှင့်၎င်းမယားတို့မြင်လျှင် ယမန်ကပျောက်သောလက်စွပ်ကိုချီ၍သွားသောကျီးကားဤကျီးပင်ဖြစ်သည်။ ကျောက်နှင့်တကွယခုချီလျက်လာသည်။ မင်းဆီးကြဟုအုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဟစ်အော်သည်ကိုမင်းစေလှင်တို့လည်း မနီးမဝေးကစောင့်လျက်ဖြစ်၍ထိုအသံကိုကြားလေလျှင် အမတ်ကြီးမဟာပညာကျော်အားလျှောက်ကြံရာ။ မဟာပညာကျော်က တရားသူကြီးကိုခေါ်၍ကျီးချီယူလာသောလက်စွပ်ကိုအစ်ကိုတို့ဘယ်မှာရသနည်းဟုမေးရာ။ လှင်သူငယ်

NOTES.

အလုံးသဏ္ဌာန်တူသည့်ချက် exactly the same size ; သဏ္ဌာန် (pronounced *thadān*) P. form ; အချက် gives the idea of exactness. အမှတ်မဲ့ unobservedly. ကျက်စားမြဲ usual feeding-place. ၎င်း his (J. § 126, 8). အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် noisily. မင်းစေလှင် a servant employed by the king, page. အစ်ကိုတို့ elder brother ; a polite mode of address ; the pl. aff. တို့ includes the wife.

ပေး၍ရပါသည်ဟုပြောသည်တွင်ထိုပေးသောသူငယ်
 ကိုခေါ်၍မေးမြန်းလျှင် ကျွန်တော်ကြွက်သားစားလိုသ
 မြင့်ကြွက်တွင်းကိုထူးရာရပါသည်ဟုလျှောက်လေ၏။
 အမတ်ကြီးလည်းတူးသည်ဆိုသောကြွက်တွင်းကိုပြ
 စေ၍သိလေလျှင်မင်းစေလှင်တို့အားအကြောင်းကိုပြန်
 လိုက်၍ကြွက်တွင်းအနီးအမှတ်မဲ့စောင့်နေစေသည့်ကာ
 လရွှေပန်းတိမ်းသည်အိမ်၌ထိုလက်စွပ်ကိုခိုးယူသည်။
 သူခိုးတို့လည်းမိမိတို့ရေချိုးမြဲရေဆိပ်သို့ရေချိုးမည်လာ
 ကြပြန်ပြီးလျှင်ယမန်ကကြွက်ချီယူပျောက်ဆုံးသည့်
 လက်စွပ်ကိုနှစ်မြောသဖြင့်စိတ်မကျေကြသောကြောင့်
 သည်တွင်းအနီး၌ငါတို့လက်စွပ်ပျောက်ဆုံးရလေသည်
 ဟုမည်တမ်းတောက်တီးကြသည်တွင်မင်းစေလှင်တို့
 ကထိုသူတို့ကိုအမတ်ကြီးထံခေါ်ငင်ပို့အပ်၍ဤလက်စွပ်
 ကိုအမောင်တို့ဘယ်အရပ်မှာရသနည်းဟုစစ်မေးသည်။
 ရွှေပန်းတိမ်းသည်အိမ်ကခိုးယူရခဲ့သည်လက်စွပ်မှန်ပေ
 သည်ခိုးယူ၍ကြွက်တွင်းအနီးတွင်ချထားပြီးလျှင်ရေချိုး
 နေသည့်အတွင်းပျောက်ဆုံးရှိရာယခုမှတွေ့မြင်ရပါသည်
 ဟုထွက်ဆို၏။အစစ်ခံအရပ်ရပ်များနှင့်အမှုသည်အစုံ
 အညီခေါ်ပြီးလျှင်မင်းကြီးရှေ့သို့သွင်း၍ဖတ်လျှောက်

NOTES.

တူးသည်ဆိုသောတွင်းကို the hole in which you say you
 dug. စိတ်ကျေ to be appeased, satisfied. နှစ်မြော to regret.
 မြည်တစ် to lament. အစုံအညီ all together.

ပြီးမှရှိခိုးသံတော်ဦးတင်သည်မှာ။ ရွှေလက်တော်က
ကျွတ်၍ကျလျှင်မြေလက်မခံဝံ့သောကြောင့်ငါးသိမ်း
ထားရာထိုငါးကိုတံငါရ၍ဆက်သည်အကြောင်းမှာ။
မြေလက်မခံဝံ့၊ ရေလက်မခံဝံ့။ မြေပိုင်၊ ရေပိုင်ဟုဆိုရန်
ရှိပါသည်။ ဘုန်းသန္တာ၊ ပညာသမ္ဘာမိရှင်တို့ဥက္ကာကိုမီး
တွင်ပြစ်လည်းမချစ်ရာ။ ရေတွင်ပြစ်လည်းမနစ်ရာ။ တိရိ
စ္ဆာန်သတ္တဝါအများတို့လက်သို့အတန်တန်ရောက်သင့်
မှမပျောက်မဆုံးရသင့်အထိုမှာလူလည်းကြည်ညို၊ နတ်
လည်းလိုဟူသောစကားကဲ့သို့မုက္ခမချွတ်နတ်တို့ညွှန်
ပြ၍ဆက်ကြရသည်ဟုယူရန်ရှိပါသည်။ ။ ဤပတ္တမြား
လက်စွပ်တော်ပျောက်မှုတွင်အကျိုးအပြစ်ကိုလျှောက်
ဆိုရမည်မှာ။ ရဟန်းတော်ကားရတနာကျောက်ကောင်း
ကိုရသော်လည်းငါတို့ရဟန်းနှင့်မဆက်ဆံအပ်သောပစ္စ
ည်းဟုနှစ်မြို့စုံမက်ခြင်းမရှိဘဲအစိုးရထံသို့အပ်လာသည်

NOTES.

သံတော်ဦးတင် to address a person of very high authority.
ရွှေလက်တော် the royal hand; ရွှေ *gold* is used as an
honorific term. ဘုန်းသန္တာ glory, from ဘုန်း (pronounced
p'on) glory, and သမ္ဘာဝနံ P. fame, honour. ချစ် to be burnt
(like food). လူလည်းကြည်ညို၊ နတ်လည်းလို beloved of men and
gods. စကား here means 'proverb.' မုက္ခ P. မချွတ် B. verily,
certainly. ယူရန်ရှိပါသည် it is to be taken (considered).
ဆက်ဆံ to belong to. နှစ်မြို့စုံမက် to have a longing for.
အစိုးရ a ruler, person in authority.

မှာ။မြတ်စွာဘုရားပညတ်မိန့်ဆိုတော်မူသောဝိနည်း
သိက္ခာပုဒ်တော်နှင့်ညီစွာကျင့်ဆောင်သည်သူမြတ်
ဖြစ်၍ထိုရဟန်းတော်ကြီးအားပစ္စည်းငှပါးကိုမပြတ်
ထောက်ပံ့လှူတန်တော်မူသင့်ပါသည်။ ။တငါနှင့်
ဌာနတ်သမားတို့မှာကိုယ်နှင့်မထိုက်တန်သောအရာ
ကိုသိတတ်သည့်ဖြစ်၍မင်းဘဏ္ဍာကိုထိန်းစေအပ်သော
ကျွန်ကောင်းလက္ခဏာဝင်ပါသည်။ ။တရားသူကြီး
တို့မှာဘဏ္ဍာတော်ဖြစ်သည်ကိုသိလျက်နှင့်ကျေးဇူးသ
စ္စာတော်ကိုမစောင့်။ထိမ်ချန်သူဖြစ်၍ကျွန်ယုတ်နှင့်တူ
ပါသည်။ ။ရွှေပန်းတိမ်းသည်မှာစွန်နှင့်တူပါသည်။ ။
ကုလားမှာငါးနှင့်တူပါသည်။ ။သူရိုးမှာကျွန်နှင့်တူ
သည်ဖြစ်၍သူရိုးနှင့်တရားသူကြီးတို့မှာမင်းပြစ်မင်း
ဒါဏ်မကင်း။ရာဇဝတ်ခံစေဟုပညာ၏အစွမ်းဖြင့်စီ
ရင်ရာ။နွေကာလစည်လျက်တိမ်တောင်တိမ်ခဲးတက်

NOTES.

ပညတ် from P. ပညာပေထိ to proclaim ; used either as a noun or verb. ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ် for P. ဝိညာဏ်သိက္ခာပဒ် the rules regulating the lives of Buddhist monks. ပစ္စည်းငှပါး the four requisites of a monk, viz. clothing, food, bedding, and medicine. ထောက်ပံ့ to support. လှူတန် to give offerings to monks. ထိမ်ချန်သူ a (dishonest) concealer. မင်းပြစ်မင်းဒါဏ် royal punishment: ဒါဏ် from P. ဒဏ္ဍိ punishments. နွေကာလစည်လျက် though it was the hot weather. တိမ်တောင်တိမ်ခဲး masses and mountains of cloud.

လတ်၍လျှပ်ပန်းလျှပ်နွယ်တို့နှင့်တကွပြင်းထန်စွာထပ်
 အုန်းချိန်းမဲပြီးလျှင်မိဗ်းကြီးသည်းစွာရှာလေသည်။
 ထိုအခါ။ ဘုရင်မင်းမြတ်မှစ၍တိုင်းသူပြည်သားရှင်လူ
 အပေါင်းတို့သည် မဟာပညာကျော်အမတ်ကြီးကိုအ
 ယွန်တရုနှစ်သက်အားရချီးမွမ်းကြလေသည်။ ။

2. The Story of the Brahmans who entrusted a Sum of Money to a Gardener.

[From *Manu-gyè*.]

ရှေ့သောအခါ။ ဗါရာဏသီပြည်သို့ပုဏ္ဏားချနစ်ယေဝံ
 တို့သည်ဖုမ်းတောင်းယာစကာပြုအံ့ဟုအရပ်တပါး
 ကလာလင်၍ဗါရာဏသီမင်းကြီး၏ဥယျာဉ်စောင့်အိမ်
 ၌တဲလေ၏။ ဖုမ်းတောင်းယာစကာပြုငွေချောက်ရာ
 ရလေသတည်း။ တယောက်တရာစီမရသေးသော
 ကြောင့်အထုပ်ပြု၍ဥယျာဉ်သည်တွင်ငွေချောက်ရာ
 ကိုနှံထား၍ ဤငါတို့ချနစ်ယေဝံကဉ္စာကိုငါချနစ်ယေဝံ

NOTES.

လျှပ်ပန်း sheet lightning, လျှပ်နွယ် forked lightning. ထပ်
 အုန်း words expressive of the *sharp crack* of the lightning
 followed *boom* of the thunder. ချိန်းမဲ to threaten. သည်း to
 be violent. မိဗ်းကြီး—သည်းစွာ—ရှာသည် : observe that the
 adverb is placed between the qualified noun and the verb.

ဗါရာဏသီ Benares. ဖုမ်းတောင်း to beg : ယာစကာ P. a
 beggar. တယောက်တရာစီ one hundred a-piece. အထုပ် a
 bundle, parcel.

က်ရုံညီမှပေးပါ။ ခုနှစ်ယောက်မညီဘဲမပေးနှင့်ဟုဆို
၍အပ်နှံကြ၏။ ။ ဥယျာဉ်သည်လင်မယားလည်း
ကောင်းစွာဟုဝန်ခံပေလျှင်ပုဏ္ဏားခုနှစ်ယောက်သွား
လေကုန်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မူကားခရုသင်းမေ့
ကျန်ပြု၍ထားခဲ့၏။ တခေါ်မကသောအရပ်သို့ရောက်မှ
ခရုသင်းမေ့ရစ်ခဲ့သည်။ ဤတွင်ရပ်ပါလင့်ဟုဆို၍ပြန်လေ
၏။ ထိုသို့ပြန်လတ်သော်ဥယျာဉ်သည်တို့လည်းပုဏ္ဏား
ငယ်ကိုမေးလင့်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်ကအချင်းဥယျာဉ်သည်၊
ငါ့ခင်ပွန်းပုဏ္ဏားတို့ဆိုသည့်ကားငါတို့ပြန်ရသည်မူလည်း
ရှိသည်၊ မပြန်ရသည်မူလည်းရှိသည်၊ ငါတို့ဥက္ကံပြန်ယူချေ
ဟုဆိုသောကြောင့်ယူလာရသည်။ အလျင်ပေးထိုက်ဟု
တောင်းလေ၏။ ဥယျာဉ်သည်လည်းပုဏ္ဏားချောက်
ယောက်တို့ရပ်လင့်သည်ကိုမြင်၏။ ရပ်လင့်သောပုဏ္ဏား
တို့လည်းခရုသင်းကိုမေ့သည်ကိုထင်နိုး၍ပုဏ္ဏားငယ်
လျှင်စေဟုလက်ရပ်၏။ ပုဏ္ဏားငယ်လည်းအချင်းဥ
ယျာဉ်သည်၊ ငါ့ခင်ပွန်းတို့လျှင်လျင်လာခဲ့ဟူ၍လက်ရပ်

NOTES.

ရုံညီ all together. ခရုသင်း the conch shell (carried by Brahmins). ကျွန်ပြု to pretend. တခေါ် the distance of a call. မက not enough, i.e. scarcely. မေ့ရစ် to forget (J. § 117). အချင်း friend, sir, you. ပြန်ရသည်မူလည်းရှိသည် it may be we return. ရပ်လင့် to stand waiting. နိုး probable (J. § 125, 4). လျင်စေ be quick. လက်ရပ် to beckon.

သည်ကိုမမြင်ပါလော။လျှင်လျှင်ပေးလိုက်ဟုဆိုသော်
ဥယျာဉ်သည်လင်မယားတို့လည်းပုဏ္ဏားတို့လက်
ရပ်သည်ကိုမြင်၍အဟုပ်အမှန်ထင်၍နံ့သောဥစ္စာထုပ်
ကိုအလျှင်ပေးလိုက်ချေ၏။ပုဏ္ဏားငယ်ဥစ္စာထုပ်ကိုယူ၍
သွား၏။ပုဏ္ဏားငယ်ယောက်တို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်လာ
လပ်သည်ကိုမြင်လျှင်မငဲ့ဘဲသွားနှင့်လေ၏။ပုဏ္ဏားငယ်
လျှင်လျှင်လိုက်ဟန်ပြု၍ခရီးလွှဲ၍တခြားသို့သွားလေ
၏။ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့သည်ပုဏ္ဏားငယ်လာ
လပ်သည်ကိုမမြင်လျှင်ဥယျာဉ်သည်တို့အိမ်သို့တဖန်
ပြန်၍မေးကုန်၏။အချင်းဥယျာဉ်သည်တို့၊ပုဏ္ဏားငယ်
တယောက်မလာတကားဟုမေး၏။ဥယျာဉ်သည်လည်း
အရှင်တို့ကလျှင်လျှင်ပေးလိုက်ဟုတောင်းလာသည်။
ထိုပုဏ္ဏားငယ်တောင်းစဉ်လည်းရှင်ပုဏ္ဏားတို့လျှင်စေ
ဟုလက်ရပ်သောကြောင့်ဟုပ်မှတ်နိုး၍အကျွန်တို့လည်း
ပုဏ္ဏားငယ်ကိုပေးလိုက်ပေသည်။ပုဏ္ဏားငယ်ထိုဥစ္စာ
ထုပ်ကိုယူ၍သွားခဲ့ပြီဟုဆို၏။။သိုစကားကိုကြားလျှင်
ပုဏ္ဏားတို့ကငါတို့ယူချေဟုမစေ။ချင့်ခရောင်းမေ့ရစ်
သည်ဟုယူမည်ပြန်လေသည်။ငါတို့ချနှစ်ယောက်စုံညီ
မှပေးဆိုသင့်မဟုတ်လော။ထိုသို့ဆိုလျက်ဥယျာဉ်သည်
ငါတို့ဥစ္စာကိုပုဏ္ဏားငယ်တယောက်တည်းတောင်းမှည့်

NOTES.

ငံ to wait. ဟန်ပြု to pretend, make a feint.

ရာပေးလိုက်ကောင်းအံ့လောဟုဆိုသော်တရားဆင်
 အံ့ဟုဗါရာဏသီမင်းကြီးထံသို့သွားကြလေ၏။ ။ဗါရာ
 ဏသီမင်းကြီးလည်းဥယျာဉ်သည်နှင့်ပုဏ္ဏားတို့လာ
 ကြသည်ကိုမြင်လျှင်အဘယ်ဆိုဘွယ်ရှိသနည်းဟုမေး
 တော်မူကာလ။ပုဏ္ဏားတို့လည်းမဟာရာဇာမင်းကြီး၊
 အကျွန်ုပ်တို့ပုဏ္ဏားချနှစ်ယောက်သည်အရပ်တပါးက
 လာ၍ဥယျာဉ်သည်အိမ်တွင်တဲးနေစဉ်တွင်ဖုမ်း
 တောင်းယာစကပြု၍ငွေ ၆၀၀ ရလေသတည်း။တ
 ယောက်တရာမစေ့သောကြောင့်ဥယျာဉ်သည်တွင်
 ငွေ ၆၀၀ ကိုအပ်နှံ၍ငါတို့ချနှစ်ယောက်မညီသော်၍
 ငွေကိုမပေးနှင့်ဟုလျှက်ကျန်တော်တို့ချနှစ်ယောက်မ
 ညီဘဲပုဏ္ဏားငယ်တယောက်တည်းတောင်းတည်ရာကို
 ပေးလိုက်သည်။ပေးရာသလောဟုနားတော်လျှောက်၏။
 ဥယျာဉ်သည်လင်မယားလည်းအရှင်မင်းကြီး၊တို့ချနှစ်
 ယောက်ညီမှပေးဟူ၍နှံပေသည်တည်း။နှံခဲ့လျှင်ပုဏ္ဏား
 တို့သွား၍တခေါ်မကသောအရပ်တွင်ရပ်၍နေလင့်
 သည်။ပုဏ္ဏားငယ်တယောက်မူကားငါတို့ပြန်ရသည်မူ
 လည်းရှိအံ့၊မပြန်ရသည်မူလည်းရှိအံ့၊ငါတို့ဥစ္စာပါမိပါ
 စေ၊ပြန်ယူချေဟုစေလိုက်၍ပုဏ္ဏားငယ်ယူပြန်လာသည်။

NOTES.

မဟာရာဇာ P. great king. စေ့ to be complete. တောင်းလွှင့်
 to demand deceitfully. ပါမိပါစေ let us take away with us.

ရှင်ပုဏ္ဏားတို့လည်းပုဏ္ဏားငယ်ကိုလျှင်လျှင်ယူခဲ့လက်
ရပ်သည်ကိုမြင်သောကြောင့်ပုဏ္ဏားငယ်ကိုအကျွန်ပေး
ထိုက်ပေသည်ဟုနားတော်လျှောက်၏။ ။ထိုလျှောက်
ချက်နှစ်ရပ်ကိုကြားလျှင်ဗါရာဏသီမင်းကြီးကဤသို့
မိန့်တော်မူ၏။ပုဏ္ဏားတို့ဥက္ကာကိုဥယျာဉ်သည်၌ရှိသော
အခါငါတို့ခုနှစ်ယောက်ညီမှပေး။မညီဘဲကိုမပေး
နှင့်ဆိုလျက်မင်းတို့ကိုပုဏ္ဏားငယ်တယောက်တည်း
တောင်းထွဉ်ရာဥယျာဉ်သည်ပေးချေသည့်မသင့်။ပုဏ္ဏား
ချောက်ယောက်ရပ်လင့်သောနေရာသို့ထိုက်ပေး
ကောင်းလေ၏။ရှင်ပုဏ္ဏားတို့ဥက္ကာကိုဆပ်ပေးစေဟု
ဗါရာဏသီမင်းကြီးမိန့်တော်မူ၏။ ။ဥယျာဉ်သည်
လင်မယားတို့လည်းပုဏ္ဏားတို့ဥက္ကာကိုမပေးရတတ်သော
ကြောင့်ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့ကျွန်ဖြစ်လေကုန်၏။
ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့အမှုကိုအထွဉ်အထွဉ်လုပ်
ကြံခံရကုန်၏။ ။နေ့ရှည်ရက်များရှိလတ်သော်ဥယျာဉ်
သည်မသည်သမီးငယ်မြင်လတ်လျှင်တဆဲ့နှစ်နှစ်ရှိလတ်
သော်သမီးငယ်သည်ကသူတကာတို့ကျွန်ဖြစ်သည်ကား
အရှင်တဦးတည်းသာအလုပ်ကြံခံရသည်။ငါ့မိဘတို့

NOTES.

ထိုက်ပေးကောင်းလေ၏ ought to have gone with him and
given. အထွဉ်အထွဉ် in turn. သမီးငယ်မြင် to see a little
daughter, i.e. a daughter was born. တကာ all.

သည်ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့၏ကျွန်ဖြစ်၍တနေ့တယောက်အထွဋ်အထွဋ်ပင်အလုပ်အကြံခံရသည်ကားအဘယ်ကြောင့်ဤသို့ဖြစ်ရသနည်းဟုမေး၏။ အမိအဖတို့လည်းယခင်နှစ်ဦးဆိုချက်စကားကိုသမီးအားပြန်ကြားပေ၏။ ။ ထိုစကားသမီးငယ်ကြားလျှင်ပညာဖြင့်ကြံမိ၍ယနေ့ကစ၍ချောက်ယောက်တို့တွင်အလုပ်အကြံမခံနှင့်တော့ဟုဆိုပေ၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်သမီးငယ်ဆိုတိုင်းပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့၏အလုပ်အကြံမခံဘဲနေကြလေ၍အမိအဖတို့သည်သမီးငယ်ဆွင်းလိမ်ပြီးသော်ဖြူညက်သောအဝတ်အစားတန်ဆာတို့ကိုဝတ်စေပြီးမှမင်းကြီးထံသို့ဆောင်လေ၏။ ထိုအခါသမီးငယ်ကလည်းအရှင်မင်းကြီး၊ ပုဏ္ဏားချန်စ်ယောက်တို့သည်ဥစ္စာနှံသောအခါငါတို့ချန်စ်ယောက်စေ့မှသာပေးဟူ၍မြီးမြန်စွာဆိုပြီးလျက်ယခုချောက်ယောက်တို့သာတောင်းဘိသောကြောင့်အကျွန်ုပ်ရှေ့တော်တွင်တရားဆင်ပါအံ့။ အရှင်မင်းကြီး၊ ရှေ့ဆရာတို့ထားသောဂါထာလေးပါးကိုအောင်းမေ့တော်မူလေ့။

NOTES.

ယခင်နှစ်ဦးဆိုချက် the above statements of the two parties.
ဆွင်းလိမ် to smear with turmeric (paste), spelt နံနွင်း by Judson. ညက် fine in texture. အစား is often used as a companion to အဝတ် clothes. တရားဆင် to state a law case. ဂါထာ P. a stanza. ချောက် = ခြောက် six.

အားမရှိသောသူ၏အားကားမင်းလျှင်တည်း။
 သူငယ်တို့၏အားကားငိုကျွေးခြင်းတည်း။
 ဌာနတို့၏အားကားကောင်းကင်လျှင်တည်း။
 ငါးတို့၏အားကားရေလျှင်ပင်တည်း။

ထိုကြောင့်ရကားအရှင်မင်းကြီး၊ ငါတို့ကျွန်ကား
 အားနည်းသောကြောင့်အရှင်မင်းကြီးအားပြုပါအံ့။
 အသပြာ ၆၀၀ ကိုချေးတော်မူပါ မှအကျွန်ုပ်ဆင်ပါရအံ့။
 တရားဆင်၍အောင်မြင်ပြီးလျှင်ချောက်ရာသောအသ
 ပြာကိုသိမ်းတော်မူပါလော့ဟုနားတော်လျှောက်၏။ ။
 မင်းကြီးသည်ထိုမိန်းမငယ်စကားကိုနှစ်သက်၍ချောက်
 ရာသောအသပြာကိုချေး၍မိန်းမငယ်လက်တွင်ထား
 စေပြီးမှပါရာဏာသိမင်းကြီးကသံတော်ခေါ်ရလေသော်
 ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်တို့သည်လာလက်၍ဥယျာဉ်
 သည်တို့၏သမီးငယ်သည်ပုဏ္ဏားချောက်ယောက်သား
 တို့ကိုမြင်လျှင်မင်းကြီးရှေ့တော်သို့ဝင်၍ပုဆစ်တုပ်
 လက်အုပ်ချီ၍နားတော်လျှောက်၏။

NOTES.

အားပြုပါအံ့ we will depend on : get our strength from.
 ချေး to lend. အောင်မြင် to conquer, win. သံတော်ခေါ် to
 summon. ပုဆစ်တုပ် to sit with the legs doubled under
 one. လက်အုပ်ချီ to raise the hands placed together (as
 in prayer).

ပညာအရာလောက်ငံစွာသောမှောက်တော်ရှင်
ရင်းအလောင်းမင်း၊ ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာနှံသောအခါငါတို့ချ
နှစ်ယောက်ညီမှသာဤဥစ္စာကိုပေး။ ငါတို့ချနှစ်ယောက်
မညီသော်မပေးနှင့်ဆိုသည်ဖြစ်သောကြောင့်ယခုချေခံ
ယောက်ကိုအကျွန်ုပ်တို့မပေးသာ။ ချနှစ်ယောက်ညီ
မှရှင်ပုဏ္ဏားတို့ဥစ္စာကိုအကျွန်ုပ်တို့ပေးပါတော့ အံ့ဟု
နားတော်လျှောက်၏။ ။ ဗါရာဏသီမင်းကြီးလည်းထို
စကားကိုကြားသော်ဥယျံည်သည်သမီးဆိုသည်အ
တိုင်းဟုပ်ထွပေ၏။ ပုဏ္ဏားတို့နှံသောအခါငါတို့ချနှစ်
ယောက်ညီမှပေး။ ငါတို့ချနှစ်ယောက်မညီဘဲကိုမပေး
နှင့်ဝတ်ရင်းရှိသည်ဖြစ်သောကြောင့်ချနှစ်ယောက်စေမှ
ပေးလေ့ဟု ဗါရာဏသီမင်းကြီးမိုန်တော်မူ၏။ ပုဏ္ဏား
တို့လည်းချနှစ်ယောက်စေအောင်မတတ်နိုင်သော
ကြောင့်ဥစ္စာမရတရားရှုံးချေပြီသတည်း။ ဥယျံည်သည်
လင်မယားလည်းသမီးငယ်ကျေးဇူးကြောင့်ပုဏ္ဏား
တို့ကျွန်အဖြစ်မှလွတ်လေသတည်း။ ။ ထိုကြောင့်ရ
ကားဘဏ္ဍာကာရိကဖြစ်သော အိမ်ရှင်တို့သည်နှံသော
လူတို့အစုံအညီယူလာမှသာပေးသင့်သတည်း။

NOTES.

ပညာအရာလောက်ငံ sufficient in wisdom, i.e. wise. မှောက်
တော် Royal Highness, Majesty. အလောင်း embryo : used
to imply that he may hereafter be a Buddha or universal
monarch. တဏှာကာရိက P. a person who is a bailee.

3. The Case of Wife-stealing.

[From *Mahosadhā Jātaka*.]

ဂေါတကာလအမည်ရှိသောယောက်ျားတယောက်သည် မိမိနေသော ရွာ၏မနီးမဝေး ဖြစ်သော ရွာတခု၌ လယ်လုပ်သမီးဒိဃတာလအမည်ရှိသောမိန်းမကိုရည်းငုံစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုဒိဃတာလသတို့သမီး၏မိဘအိမ်၌သွီးအလိုငှါ အမှုလုပ်ကျွန်ုပ်နှစ်နှစ်ပတ်လုံးခံပြီးမှ ဒိဃတာလနှင့်မိဘတို့ပေးထိမ်းမြားသတည်း။ ထိုဂေါတကာလသည် မိမိယောက္ခမအိမ်၌နေပြီး၍ တနေ့သ၌ ယောက္ခမအိမ်တွင်မနေချင်သောစိတ်ရှိသဖြင့် မိမိမယားဒိဃတာလကိုအဘယ်ငါသည်သင်မိဘအိမ်၌နေသဖြင့် ငါ့မိဘအိမ်သို့မရောက်သင့်ကြာပြီ။ ငါ့မိဘအိမ်၌သွား၍နေကြကုန်အံ့။ မိဘတို့အားကံတော့ရန်လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ၊ ခရီးရိက္ခာစာ၊ ခဲးဘွယ်တောဇည်တို့ကို ပြင်ဆင်လေ့။ ယခုသွားကုန်အံ့ဟုဆို၏။ ဒိဃတာလသည် မသွားမပြောင်းရမည်အကြောင်းကောင်းမွန်သာ

NOTES.

The name ဂေါတကာလ is explained as meaning in P. black-dwarf. ဒိဃတာလ P. 'tall-palm.' ရည်းငုံ to be in love with. အဘယ် Lady, Madam, Miss. ကံတော့ to beg pardon. ပဏ္ဏာ P. a present. ရိက္ခာ provisions. ထောဇည် P. ထောဇနံ food. ပြင် = ဖျင် to prepare.

ယာစွာသောစကားဖြင့်သုံးကြိမ်တိုင်အောင်မြစ်တား
သော်လည်းမနေလို။ ယခုပင်သွားမည်၊ ပြင်သာပြင်ဟု
ဆို၍လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့်တကွခရီးစါဘောဇဉ်ခဲး
ဘွယ်ပြင်၍ပြီးသော်ဂေါတကာလသည်လက်ဆောင်
ပဏ္ဏာခရီးရိက္ခာစာနှင့်တကွမိမိမယားဒီဃဘာလကို
ခေါ်၍မိဘအိမ်သို့သွားလေသော်ခရီးအကြား၌တိမ်
သောရေအလျဉ်ရှိသောမြစ်ငယ်နားသို့ရောက်လေ၏။
ထိုသူလင်မယားနှစ်ယောက်လုံးပင်လျှင်ကျေးတော
ရွာလယ်လုပ်သားလယ်လုပ်သွီးဖြစ်၍ရေကိုအလွန်
ကြောက်တတ်ကြကုန်သဖြင့်မြစ်ကိုမကူးဝံ့ဘဲကမ်းနား
၌သာထိုဘက်ကိုမျှော်လျက်နေလတ်ကုန်၏။ ထိုအခါဒီ
ဃပိဋ္ဌိအမည်ရှိသောသူဆင်းရဲတယောက်သည်ခရီးထွ
ည်လည်သွားလာလေသော်ထိုသူလင်မယားနှစ်ယောက်
နှင့်အကြိမ်သင့်တွေ့ကြိုလေ၏။ ။ ထိုအခါဂေါတကာ
လသည်ဒီဃပိဋ္ဌိကိုမြင်လေသော်အဆွေ၊ ဤမြစ်သည်ရေ
နက်သလော။ တိမ်သလောဟုမေး၏။ ဒီဃပိဋ္ဌိသည်ရေ
ကိုထိုသူလင်မယားနှစ်ယောက်ကြောက်တတ်မှန်းသိ
လျှင်အဆွေ၊ ဤမြစ်ကားအလွန်ရေနက်သည်။ ငါး၊ လိပ်၊

NOTES.

ပြင်သာပြင် prepare what you ought to prepare. အလျဉ်
smoothness, pleasant appearance. ကျေးတောရွာ—သား—သမီး
country bumpkin. ဒီဃပိဋ္ဌိ P. long-back. အကြိမ်သင့် at a
suitable moment. မှန်း (J. § 125, 5). လိပ် a turtle.

မကန်း၊ မိကျောင်း၊ လင်းပိုင်တို့သည်များစွာရှိကုန်သည့်
 ဟုဆို၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင် ဂေါတကာလသည်အ
 ဆွေ၊ ဤဖြစ်သည်သင်ဆိုတိုင်း မိကျောင်း၊ လင်းပိုင်ရုံး
 သည်မှန်သော်သင်ကားအဘယ်သို့ကူးလိမ့်မည်နည်းဟု
 မေးလျှင် ဧဗ္ဗိဗ္ဗိသည်အဆွေ၊ ငါတို့မူကားဤဖြစ်၍မိ
 ကျောင်း၊ လင်းပိုင်တို့နှင့်အဆွေခင်ပွန်းအကျွမ်းဝင်သည့်
 ဖြစ်သောကြောင့် ငါတို့ကိုမိကျောင်း၊ လင်းပိုင်တို့မညှဉ်း
 ဆဲးကုန်ဟုဆို၏။ အဆွေ၊ ထိုသို့တဖြိုးကား ငါတို့လင်မ
 ယားကိုလည်း ထိုဘက်သို့ပို့လိုက်စေချင်ပါသည်ဟုဆို
 ကာလဧဗ္ဗိဗ္ဗိသည်ကောင်းပြီပို့အံ့ဟုဆိုလျှင် ဂေါတ
 ကာလသည်ဧဗ္ဗိဗ္ဗိကိုအဆွေ၊ ထမင်းဟင်းလျှာအချို့အ
 ချဉ်ငါတို့မှာပါသည်။ စားထွဋ်ဟုခေါ်၍တောဇဉ်ခဲးဘွယ်
 ကျွေးမွေး၏။ ဧဗ္ဗိဗ္ဗိသည်ထမင်းစားပြီးသော်သင်တို့
 နှစ်ယောက်တွင်အဘယ်သူကိုအရင်ပို့ရမည်နည်းဟု
 မေးရာ ဂေါတကာလလည်း မိမိမယားကိုအရင်ပို့စေလို
 သောကြောင့်အဆွေ၊ သင့်အဆွေမငါ့မယားကိုအရင်ပို့
 ပြီးလျှင်နောက်မှငါ့ကိုပို့ပါလောဟုဆို၏။ ဧဗ္ဗိဗ္ဗိသည်
 ကောင်းပြီဟုဝန်ခံပြီးသော်ဧဗ္ဗိဗ္ဗိတကာလကိုပခုံးပေါ်၌
 ထမ်းလျက်အိမ်ကပါသမျှသောအဝတ်တန်ဆာ၊ မျိုး၊ ရိ

NOTES.

မကန်း a shark. မိကျောင်း a crocodile. လင်းပိုင် a porpoise.
 တင်းလျာ curry stuff. ပါ to have with. ပခုံး the shoulders.
 မျိုး grain.

ကွာ၊လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့ကိုလည်းယူ၍မြစ်သို့ဆင်းသက်ပြီးလျှင်အတန်ငယ်ပြကတွေ့အတိုင်းသွားပြီးမှဆောင့်ခြောင့်ထိုင်လျက်မြစ်တဘက်သို့ကူးလေ၏။ဂေါတကာလလည်း၊ကမ်းနား၌ရပ်နေမျှော်ကြည့်လျက်၍မြစ်သ၌အတ္တန်နက်စွ။ဤသို့သောလူမြင့်မှဤမျှလောက်နစ်လျှင်ငါတို့ကဲ့သို့လူပုများမှာသျှောင်ဖျားမျှပေါ်ဘွယ်မရှိပြီဟုကြံ၏။ဧဃဒိဋ္ဌသည်ကူး၍မြစ်လယ်လေဝံရောက်လျှင်ဧဃတာလကိုအဘယ်၊သင်သည်အဘယ်ကြောင့်ဤလူကွကိုနေပါဘိသနည်း။ဤသင်၏လင်လူကွသည်။အဆင်းသဏ္ဌာန်အားဖြင့်လည်းတစုံတခုမျှနှစ်သက်ဘွယ်မရှိ။အမျိုးစည်းစိမ်လည်းရှိမည်မထင်။သင်သည်ဤလင်ကိုနေ၍အဘယ်အကျိုးရှိပါအံ့နည်း။သင်ကားမြင့်မြင့်သွယ်သွယ်၊ရှုဘွယ်သောကိုယ်ဟန်ရှိ၏။သင့်လင်ကားမဉ်းမဉ်းကွကွ။သင်၏ရှေ့ကသွားသည်ကိုသူတပါးမြင်လျှင်အပြစ်တင်ကျီစယ်ပျက်ရယ်ပြု၍ရှက်မှုကြောက်ရန်အတန်တန်နှောင့်ရှက်လျက်တသက်တွင်လင်မနေဘဲအိုရပါသလောက်မျှမကောင်း

NOTES.

ပြကတွေ S. naturally, in the ordinary manner. ဆောင့်ခြောင့် in a squatting posture. ဤသို့သောလူမြင့်မှ if a man who is so tall. လူပု a dwarf. သျှောင် for ဦးသျှောင် or ယောင် the knot of hair on the top of the head. လူကွ a bandy-legged man. သဏ္ဌာန် for P. သဏ္ဌာသုံ form, stature.

ဟန်တကား။ ရွှေသွားနောက်ထိုက်ထိုက်လျော်စွာ။ ငါ
 တို့များနှယ်ကိုချစ်ကြင်နာပါတပြီးစိတ်ရှိတိုင်းသော အ
 ဝတ်တန်ဆာကိုအခါခါအလဲလဲ။ မပွေးမနွမ်းခင်ဖြစ်စေ၍
 နှစ်သက်ဘွယ်သောစည်းစိမ်ဖြင့်အိမ်ရှင်နှင်းပြီးလျှင်
 ကျွန်မိန်းမ၊ ကျွန်ယောက်ျား၊ ခစေ့ရုံနှင့်စံမညီးပျော်ရ
 အံ့။ သင်ငါ့စကားကိုနားထောင်ပါလျှင်ယခုငါကြံ
 ဆောင်ပါမည်ဟုဆို၍သုဝမင်းကိုစားလျက်သုမယား
 ကိုအားမျှမနာဖြားရောင်းတိ၏။ ဒီဃပိဋ္ဌစကားကိုကြား
 လျှင်ဒီဃတာလသည်ခုနစ်နှစ်ပတ်လုံးမိဘအိမ်၌အစေ
 အပါခံ၍ရရှာပါသောမိမိလင်ဂေါတကာလကိုခဏ
 ချင်းစဉ်းစိမ်သံနှင့်တရန်တွေ့သူဖြားရောင်းသည့်စကား
 ကိုနားဝင်၍လင်မျှမမှတ်။ ချစ်ခြင်းဖြတ်လျက်နေရပ်ကို
 မျှမသိသောဒီဃပိဋ္ဌကိုသာကြည်ညိုချစ်ခင်ကြင်နာ
 သဖြင့်အရှင့်သား၊ အကျွန်ုပ်ကိုမယားမှတ်မှတ်ချစ်ခင်
 ကြင်နာပါလျှင်အရှင့်သားစကားကိုထိုက်နာပါအံ့ဟု
 လတ်တလောပင်သဘောတူမျှလေ၏။ ဒီဃတာလစ
 ကားကိုကြားလျှင်ဒီဃပိဋ္ဌသည်အဘယ်၊ မစိုးရိမ်လင့်
 ဟုဆိုလျက်မြစ်တဘက်သို့ရောက်လေ၏။ ထိုဒီဃပိဋ္ဌ

NOTES.

နှယ် manner. ပွေးနွမ်း old and worn out. နှင်း to bestow (in marriage). စံမညီး to enjoy without surfeit. အားနာ to be deterred by respect for. ဖြားရောင်း to seduce. မှတ်မှတ် in the light of, as. လတ်တလော quickly.

ယားခိုးဟု ငြိုးစိတ်နှင့် ဆို၍ လိုက်လေသော် မသူတော်
 နှစ်ယောက်ကို မြီလေ၏။ ဒီဃပိဋ္ဌတို့ကို ဂေါတကာလမ္ဘီ
 လျှင်ဟယ်သူယုတ်မာ။ ငါ့မယားကို အဘယ်သို့ခိုးယူ
 သွားမည်နည်းဟု ဆို၏။ ဒီဃပိဋ္ဌလည်း ဂေါတကာလကို
 ဟယ်သူယုတ်သား၊ ငကွ၊ နှင့်မယားအဘယ်မှာ ဂှိသန
 င်း။ ငါ့မယားနှင့် ငါခရီးသွားရာသူ မြင်၍ မလျှောက်ပတ်
 အောင်အဘယ်ကြောင့်မယားခိုးယိုးစွပ်တိသနည်းဟု
 ဆိုပြီးလျှင် လည်ကိုကိုင်ညှပ်၍ တွန်းပြစ်လိုက်သဖြင့် မြေ
 ခွံလည်းလေ၏။ ဒီဃပိဋ္ဌသည် ဒီဃတာလလက်ကို ဆွဲ၍
 သွားလေ၏။ ဂေါတကာလလည်းလည်းရာမှ ထပြီးလျှင်
 ဟယ်သူယုတ်သား၊ ငါသည် ဤမိန်းမကို မိဘထံ၌ ခုနှစ်
 နှစ်အမှုလုပ်အစေအပါခံပြီးမှ မိဘနှစ်ပါးစုံပေးထိမ်း
 မြား၍ရ၏။ ထိုသို့ဆင်းရဲသဖြင့် ရသောမယားကို အ
 ဘယ်သို့ခိုးယူသွားမည်နည်းဟု မနီးမကမ်းကဆိုမြည်
 လျက်လိုက်၏။ ဤသို့ဒီဃပိဋ္ဌ၊ ဂေါတကာလတို့သည်
 ခိုက်ရန်အငြင်းအခုံနှင့်သွားကြလေသော် ဘုရားလောင်း
 ကစားရာဇရုပ်တံခါးဝခရီးမသို့ရောက်ကြလေကုန်၏။
 ရွာသူရွာသားအပေါင်းတို့သည်လည်း များစွာစုရုံး၍
 ကြည့်ကြကုန်၏။ ထိုအခါဘုရားလောင်းသည် ထိုသူသုံး

NOTES.

မြီး revengeful. မသူတော် bad people. ငကွ Mr. Bandy-
 legs. ယိုးစွပ် to accuse. မနီးမကမ်းက from a distance. ကစား

ယောက်တို့ကိုခေါ်စေ၍ရောက်လျှင်အဘယ်ကြောင့်
 ခိုက်ရန်ဖြစ်ကြသနည်းဟုမေး၏။ ဂေါတကာလသည်ခု
 နှစ်နှစ်ပတ်လုံးကျွန်ခံမှရကြောင်းနှင့်ဒိဗ္ဗသိဌဦးယူသည်
 တိုင်အောင်စကားအလုံးစုံကိုပြန်ကြားကုန်၏။ ဒိဗ္ဗသိဌ
 လည်းမဟုတ်မမှန်သောစကားဖြင့်မိမိမယားဖြစ်ကြော
 င်းကိုဆို၏။ ဒိဗ္ဗတာလကလည်းဤလူကွကိုကျွန်မမသိ။
 ဤသူသည်သာလျှင်မိဘထိမ်းမြားသောလင်တည်းဟုဒိ
 ဗ္ဗသိဌကိုသာလင်အမှတ်ဖြင့်မဟုတ်မမှန်သောစကား
 ကိုဆို၏။ ထိုသူတို့စကားကိုကြားပြီးသော်မဟောသခေ
 သုခမိန့်သည်သင်တို့ငါ၏အဆုံးအဖြတ်ကိုတည်ကြမည်
 လောဟုမေး၏။ ထိုသူသုံးယောက်တို့သည်တည်ပါမည်
 ဟုဝန်ခံကြလတ်သော်ဤသူသုံးယောက်တို့ကိုအသီးအ
 သီးသင့်ရာနေစေဟုအခြားစီခွဲ၍ထားပြီးလျှင်ရှေးဦး
 စွာဒိဗ္ဗသိဌကိုခေါ်စေ၍သင်၏အမည်ကိုအသူခေါ်သနည်း
 ဟုမေး၏။ အရှင်သား၊ အကျွန်ုပ်အမည်ကိုဒိဗ္ဗသိဌဟုခေါ်
 ကုန်သည်ဆိုသော်သင့်မယား၏အမည်ကိုအသူခေါ်သ
 နည်းဟုမေးသော်ဒိဗ္ဗသိဌလည်းဒိဗ္ဗတာလ၏အမည်
 ကိုမသိခြင်းကြောင့်တော်ဆ၍တပါးသောအမည်ကို
 ပြော၏။ သင်၏မိဘအဘယ်ရွာနေ၊ အဘယ်အမည်ရှိ

NOTES.

ဇရပ် play-shed. သုခမိန့် a wise person ; from P. သုခုမညာဏံ
 precise knowledge (?). ထည် to abide by. အမည်ကိုအသူခေါ်
 သနည်း What is your name ? တော်ဆ to guess.

သနည်းဟုမေးပြန်၍နိဗ္ဗာန်လည်းကျွန်ုပ်မိဘရွာနေ၊
 ဤအမည်ရှိသည်ဟုပြော၏။သင့်မယား၏မိဘကား
 ဘယ်ရွာနေ၊အဘယ်အမည်ရှိသနည်းဟုမေးပြန်သော်
 နိဗ္ဗာန်သည်နေသောအရပ်အမည်ကိုမသိခြင်းကြောင့်
 ရင်းဆ၍ဤရွာနေ၊ဤအမည်ရှိသည်ဟုမဟုတ်သောအ
 မည်ကိုဆို၏။ဤသို့နိဗ္ဗာန်ကိုစစ်မေးပြီးသော်ထိုသူ၏စ
 ကားကိုပရိသတ်တို့အားမှတ်သားစေပြီးလျှင်နိဗ္ဗာန်
 ကိုဖယ်ရှားစေ၍ဂေါတကာလကိုခေါ်ပြီးသော်ရှေးနည်း
 ဖြင့်မိမိအမည်၊မိဘအမည်ကိုလည်းကောင်း။မယား၏
 အမည်၊မယား၏မိဘနေရပ်အမည်ကိုလည်းကောင်း
 မေး၏။ဂေါတကာလသင်္ဃာသောအလျောက်မဖောက်
 မပြန်ဟုတ်မှန်တိုင်းအလုံးစုံသောအမည်၊နေရပ်ကိုပြော
 ၏။ဤသို့ဂေါတကာလကိုစစ်မေးပြီးသော်ထိုသူစကား
 ကိုလည်းပရိသတ်တို့အားမှတ်သားစေပြီးလျှင်ဂေါတ
 ကာလကိုဖယ်စေ၍နိဗ္ဗာန်တာလကိုခေါ်ပြန်သဖြင့်သင်၏
 အမည်ကိုကားအဘယ်နည်းဟုမေး၏။အရှင်သား၊
 အကျွန်ုပ်အမည်ကားနိဗ္ဗာန်တာလတည်းဟုဆို၏။သင်၏
 မိဘကားအဘယ်ရွာနေ၊အဘယ်အမည်နည်းဟုမေး
 ၏။အကျွန်ုပ်မိဘကားဤမည်သောရွာနေ၊ဤအမည်ရှိ

NOTES.

ရင်းဆ၍ at random. ပရိသတ် from P. ပရိသတ္တံ (loc. of
 ပရိသ) an assembly. မဖောက်ပြန် without changing or
 equivocating.

သဉ်ဟုဆို၏။ သင်၏လင်ကားအဘယ်အမည်ရှိသနည်း
 ဟုမေးလတ်သော် ဦးစုပိဋ္ဌဟူသောအမည်ကိုမသိခြင်း
 ကြောင့်ရမ်းဆွဲ၍ ဤအမည်ရှိသဉ်ဟုတပါးသောအမည်
 ကိုပြော၏။ ဤသို့ဦးစုတလကိုစစ်မေးပြီးသော် ထိုသူ၏
 စကားကိုလည်း ပရိဿတ်တို့အားမှတ်သားစေပြီးလျှင်
 ဧကိတကာလ၊ ဦးစုပိဋ္ဌတို့ကိုခေါ်စေ၍ ပရိဿတ်တို့
 အားအချင်းတို့၊ ဤမိန်းမထွက်ဆိုသောစကားသည် ဤလူ
 မြင့်စကားနှင့်တည်းညီသလော။ ယင်းသို့မဟုတ်မူ။ ဤ
 လူပုစကားနှင့်တည်းညီသလောဟုဘုရားလောင်းမေး
 ၏။ ပရိဿတ်တို့လည်း အရှင်သားသုခမိန်၊ ဤမိန်းမစ
 ကားသဉ် ဤလူကွစကားနှင့်သာညီ၏။ လူမြင့်စကားနှင့်
 မညီကြဟုဆိုလတ်သော် ဘုရားလောင်းသည် အချင်းတို့၊
 ထိုသို့တပြီးကားအဘယ်သူသဉ်မယားခိုးဖြစ်မည်နည်း
 ဟုမေး၏။ ပရိဿတ်တို့လည်း အရှင်သား၊ ဤလူကွသည်
 ဤမိန်းမ၏လင်တည်း။ ဤလူမြင့်ကားမယားခိုးတည်းဟု
 ဆိုကြကုန်၏။ ထိုအခါမဟောသောသုခမိန်သည် ဦးစု
 ပိဋ္ဌကိုအချင်းယောကျ်ား၊ ဤမိန်းမကားဦးစုတလအ
 မည်ရှိသည်ဟုလူကွနှုတ်ထွက်အတိုင်းညီကြ၏။ သင့်
 နှုတ်ထွက်မယားကား ဤမိန်းမမဟုတ်။ အမည်တခြား

NOTES.

တည်းညီ in agreement with. နှုတ်ထွတ် statement,
 utterance.

ဖြစ်ခဲ့၏။ သင်အသို့နည်းလျှို့ဝှက်သောအမှုကိုတခုမကျန်သိမြင်တတ်သည်ဟုငါ၏သိကင်းကျေးဇူးကိုမကြားဘူးသလော။ ဤမိန်းမကိုသင်ခိုးမိချေသည်မဟုတ်လောဟုမေး၏။ ဧဗပိဌသည်မလွှဲမပယ်သောကြောင့်အရှင်သား၊ ခိုးမိပချေသည်ဟုဝန်ခံရ၏။ ဂေါတကာလလည်းမိမိမယားဧဗတကာလကိုယူ၍ဘုရားလောင်းအားဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာခြီးမွမ်းပြီးလျှင်မိမိမိဘအိမ်သို့သွားလေ၏။ ဘုရားလောင်းသည်ဧဗပိဌအားနောင်မပြုမကျင့်စိမ့်သောငှါအဆုံးအမပေး၏။ ဖွားဘက်တော်သူပေတထောင်တို့သည်လည်းသိဧဗပိဌကိုခြေဖြင့်ယမ်းခတ်ခြင်းလက်ဖြင့်ထောင်းထုခြင်းစသည်ဖြင့်နာကျင်စွာဒဏ်ပေး၍ထွတ်ထိုက်ကုန်၏။

4. The Stolen Cart.

[From *Mahosadhā*.]

ယောက်ျားတယောက်သည်တခုသောရွာမှတည်းရထားစီးလျက်ထွက်သွားလေ၏။ ထိုအခါသိကြားမင်းသည်လောကကိုကြည့်လတ်သော်ဘုရားလောင်းကိုမြင်၍ဤသုခမိန့်ဘုရားအညွန့်အားပညာဂုဏ်ထင်ရှားသောအဖြစ်ကိုငါပြုခြင်းငှါထိုက်သည်ဟုလူ၏အသွင်

NOTES.

လွှဲပယ် to controvert. ယမ်းခတ် to kick. သိကြား the B. form of P. သက္ကော *Sakko*, the god Indra. လောက P. the world. အညွန့် a shoot, i.e. not yet come to maturity.

ဖြင့်လၢလတ်၍ထိုရထားစီးလျက်သွားသောယောကျ်ား၏ရထားနောက်စွန်းကိုကိုင်လျက်အစဉ်အတိုင်းလိုက်၏။ ရထားရှင်သည်ရထားနောက်မြိတ်စွန်းကိုကိုင်လျက်အစဉ်တစိုက်လိုက်သောလုလင်ကိုမြင်လျှင်ဤသူသည်အဘယ်အကြောင်းရှိ၍နောက်သို့အစဉ်တစိုက်လိုက်သည်မသိဟုကြံလျက်အချင်းယောကျ်ား၊ သင်အဘယ်အလိုရှိ၍ရထားနောက်စွန်းကိုကိုင်လျက်အစဉ်တစိုက်လိုက်ဘိသနည်းဟုမေး၏။ သိကြားလုလင်လည်းအရှင်၊ အကျွန်ုပ်သည်သင်၏အထံ၌မိမိရှိနေလိုပါသောကြောင့်လိုက်သည်ဟုဆို၏။ ထိုစကားကိုကြားလျှင်ရထားရှင်သည်လုလင်ကောင်းပြီ၊ နေတော့ဟုဆိုလျက်အတန်ငယ်သွားပြီးသော်ရထားကိုတန့်ရပ်စေပြီးလျှင်ရထားမှဆင်းသက်၍ကိုယ်လက်သုတ်သင်အံ့သောဌာသွား၏။ ထိုရထားရှင်ကိုယ်လက်အသုတ်အသင်သွားခိုက်တွင်သိကြားမင်းသည်ရထားပေါ်သို့တက်၍ရထားကိုစိုင်းနှင်ပြေးနှင့်လေ၏။ ရထားရှင်လည်းကိုယ်လက်သုတ်သင်ပြီး၍လာလတ်သော်ရထားကိုထိုလုလင်ခိုးယူပြေးသည်ဟုသိ

NOTES.

နောက်စွန်း hinder part, tail. အမြိတ်စွန်း anything hanging down, like a tail or fringe. အစဉ်တစိုက် continually. အချင်း or ချင်း you. စိုင်းနှင် to drive very fast.

လျှင်အချင်းရပ်လော့ဟု အလျှင်တဆောထိုက်လျက်၌
 လတ်သောအခါ။ အချင်း၊ သင်အဘယ်ကြောင့်ရထားကို
 ခိုး၍ပြေးနှင်သနည်းဟုဆို၏။ သိကြားမင်းလည်းသင့်
 ရထားဘယ်မှာနည်း။ ဤရထားကားငါ့ရထားတည်း။
 သင့်ရထားနှင့်အလားတူ၍သာသင်ထင်မှားသည်ဖြစ်
 မည်။ သင့်ရထားမဟုတ်ဟုဆို၏။ ဤသို့အချင်းချင်းအ
 ငြင်းအခုံစကားနှင့်လူအများလည်းရှုကြည့်ဝန်းရံကုန်
 လျက်ဘုရားလောင်းကစားရာဇရပ်တံခါးဝခရီးမသို့
 ရောက်လာကြကုန်၏။ မဟောသခေသုခမိန့်သည်ထို
 သူနှစ်ယောက်ကိုခေါ်ချေဟုစေလိုက်သဖြင့်ဖွားဘက်
 တော်ရွှေဘော်တို့ခေါ်ခဲ့၍ထိုသူနှစ်ယောက်ရောက်လာ
 လတ်သော်ဘုရားလောင်းသည်ဤသူကားသူတပါးကို
 ခန့်ငြားကြောက်ရွံ့ခြင်းတစိုးတစိမျှမရှိအလွန်ရဲရင့်၏။
 မျက်တောင်လည်းစိုးစည်းမျှမခတ်။ စင်စစ်ဤသူသည်လူ
 မဟုတ်သိကြားနတ်တည်း။ ဤသူကားရထားရှင်တည်း
 ဟုအတတ်အမှန်သိငြားသော်လည်းတရားသူကြီးတို့
 စစ်မေးရိုးထုံးရှိသည်အတိုင်းအငြင်းအခုံစကားကို
 မေး၍အသီးအသီးထွက်ဆိုကြသည်စကားနှစ်ရပ်ကို
 ကြားပြီးသော်သင်တို့သည်။ ငါ၏အဆုံးအဖြတ်၌တည်

NOTES.

အလားတူ to resemble. အချင်းချင်း one with another. ရွှေ
 ဘော် chosen associates. ခန့်ငြား to fear. စိုးစည်း or စိုးစိ in the
 least, very little. မျက်တောင်ခတ် to wink. ရိုးထုံး custom.

ကြအံ့လောဟုမေး၏။ တည်ပါမည်ဟုနှစ်ဦးလုံးဝန်ခံကြလတ်လျှင် မဟောသဓာသုခမိန့်သည်အချင်းတို့၊ သင်တို့ရထားကိုငါ၏လူတယောက်စိုင်းနှင်စေအံ့။ သင်တို့နှစ်ယောက်ရထားနောက်မြှိတ်ကိုတဘက်စီကိုင်ဆွဲ၍ ထိုက်ကြလေ့။ ရထားကိုမလွှတ်လျှင်ရထားရှင်ဖြစ်စေ။ လွှတ်လျှင်ရထားခိုးဖြစ်စေဟုဆိုပြီးသော်ရထားကိုလှလင်တယောက်ကိုနှင်စေလျက် ထိုသူနှစ်ယောက်ကိုလည်းရထားနောက်မြှိတ်ကိုဆွဲ၍ထိုက်စေ၏။ ထိုအခါရထားရှင်သည်လူဖြစ်သောကြောင့်ပန်းမောသောကိုယ်ဖြင့်ဆုံးထိုလည်းဆုံးစေတော့ဟုအားလျော့ပါးသဖြင့်ရထားမှလွှတ်လျက်ကြည့်မျှော်ကာရပ်နေရစ်၏။ သိကြားမူကားရထားနှင့်ထက်ကြပ်ကပ်လျက်ထိုက်လေ၏။ မဟောသဓာသုခမိန့်သည်ရထားကိုပြန်လည်စေပြီးသော်ပရိသတ်အပေါင်းတို့အားအချင်းတို့၊ ဤသူကားရထားနောက်သို့အတန်ငယ်မျှထိုက်၍လွှတ်ထိုက်သဖြင့်နေရစ်၏။ ဤသူမူကားရထားနောက်ကထက်ကြပ်ပင်လျှင်ထိုက်၏။ ထိုသူလျက်ဤရထားကိုလွှတ်သောသူလောက်မျှပန်းဟန်မထင်။ ကိုယ်တွင်လည်းခြွေးတပေါက်မျှမထွက်။ ထွက်သက်ဝင်သက်လည်းမထိုက်

NOTES.

စိုင်းနှင် to drive fast. ထက်ကြပ် close. ပြန်လည် to turn back. ထွက်သက်ဝင်သက် breathing : lit. outgoing breath,

မဖို။မည်သည်ကိုမျှလည်းကြောက်သန့်ခြင်းမရှိ။မျက်စိ
 ကြောင်ကြောင်မျက်တောင်မျှလည်းမခတ်။ဤအထုပ္ပ
 ဣကိုထောက်ထားသော်သိကြားနတ်စင်စစ်ဖြစ်သည်
 လူမဟုတ်ဟုဆိုပြီးလျှင်သိကြားကိုသင်သိကြားမဟုတ်
 လောဟုမေး၏။သိကြားမင်းသည်သုခမိန့်၊ငါသည်သုခ
 မိန့်ဆိုတိုင်းပင်သိကြားမင်းမှန်ပေသည့်ဟုဆိုလတ်သော်
 သင်သိကြားနတ်မင်းဖြစ်လျက်အဘယ်ကြောင့်ဤသို့
 သောအမှုကိုပြုဘိသနည်းဟုမေး၏။သိကြားမင်းလည်း
 သုခမိန့်၊သင်၏ပညာထင်ရှားစေလို၍ငါ၏သည်ဟု
 ဆိုလျှင်သိကြားနတ်မင်း၊သင်သည်နောက်ကိုဤသို့မ
 ပြုလာနှင့်ဟုဆုံးမပေး၏။သိကြားမင်းသည်မိမိတန်ခိုး
 ကိုပြုလျက်ကောင်းကင်၌နေ၍မဟောသောသုခမိန့်
 သည်တရားကိုကောင်းစွာဆုံးဖြတ်ပေသည်ဟုကောင်း
 ကြီးပေးပြီးလျှင်နတ်ပြည်သို့သွားလေ၏။

NOTES.

ingingoing breath. ဟိုက်ဖို or ရှိုက်ဖို to breathe hard, be dis-
 tressed in body. ကြောင်ကြောင် staring. အထုပ္ပတ္တိ P. cir-
 cumstances. လာ euphon. aff., used sometimes in prohibitive
 sentences. ကောင်းကြီးပေး to praise, bless.

5. The Son superior to his Father.

[From *Mahosadhā*.]

ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်သေနကအမတ်ကြီးစီရင်
တိုင်းအမိန့်အမှာနှင့်လိမ္မာသောအမတ်တယောက်ကို
အရှေ့မဏ္ဍိရာသို့စေလွှတ်လိုက်၏။ မဟောသ ဓာသုခ
မိန့်သည်အမတ်စကားကိုကြားလျှင် မင်းကြီးသည်
ကိုလည်းကောင်း၊ ခမည်းတော်ကိုလည်းကောင်း၊ မြင်
တော်မူလိုချေသည်ဟုသိသဖြင့်ခမည်းတော်သဌေးကြီး
ထံသွားပြီးလျှင်ရိုသေစွာရှိခိုးလျက်ခမည်းတော်၊ အရှင်
မင်းကြီးသည်ခမည်းတော်ကိုလည်းကောင်း၊ အကျွန်ုပ်
ကိုလည်းကောင်း၊ မြင်တော်မူလိုသံနှင့်တမန်စေလွှတ်
လိုက်သည့်ဖြစ်သောကြောင့်ခမည်းတော်သည်အကျွန်ုပ်
မသွားမှီအလျှင်တထောင်သောသဌေးအခြံအရံနှင့်
အရှင်မင်းကြီးထံသွားတော်မူစေချင်ပါသည်။ ထိုသို့
သွားသောအခါလက်ချည်းသက်သက်မသွားမူ၍ထော
ပတ်သစ်ဖြင့်ပြီးသောစန္ဒကူးကြွတ်ကိုဆောင်ယူ၍သွား
တော်မူပါ။ မင်းကြီးထံရောက်လျှင်မင်းကြီးသည်ခမည်း
တော်အားပဋိသန္တာရစကားပြောဟောလျက်

NOTES.

ဝိဒေဟ a people of India ; ရဇ် from P. ရန္တီ kingdom.
သေနက P. man's name. မဏ္ဍိ P. a suburb. အလျှင် = အရင်
first. လက်ချည်းသက်သက် entirely empty-handed. ထောပတ်
butter. ကြွတ် a covered box. ပဋိသန္တာရ P. welcome, greeting.

လျှောက်ပတ်သောနေရာ၌ချပေးတော်မူလတ္တံ့။ ထိုမင်း
 ချပေးသောနေရာ၌ခမည်းတော်နေတော်မူနှင့်ပါ။ အ
 ကျွန်ုပ်၏သေခါမင်းကြီးသည်ပဋိသန္ဓေရပြုပြီး
 လျှင်သုခမိန့်၊ သင်နှင့်ထိုက်သောနေရာကိုကြည့်၍နေ
 လေ့ဟုဆိုလတ္တံ့။ ထိုသို့မင်းကြီးဆိုသောအခါခမည်း
 တော်မျက်နှာကိုအကျွန်ုပ်ကြည့်ပါမည်။ သည်းခံတော်
 မူပါ။ ခမည်းတော်မျက်နှာကိုအကျွန်ုပ်ကြည့်လျှင်ခမည်း
 တော်သည်နေရာမှထပြီးသော်ချစ်ထား၊ ဤခမည်းတော်
 နေရာမှနေထွက်ဟုဆို၍ခမည်းတော်နေရာလွှဲတော်
 မူပါ။ ဤသို့ပြုဘိလျှင်တခုသောပြဿနာသည်အပြီးသို့
 ရောက်ပါလတ္တံ့ဟုဆို၏။ သီရိဝဇ္ဇနသဌေးကြီးသည်လည်း
 ကောင်းပြီဝန်ခံ၍မဟောသခါသုခမိန့်စီရင်တိုင်းပင်
 လျှင်သဌေးတထောင်ငြိရုံလျက်ဝိဒေဟရာဇမင်းကြီး
 ထံသွားပြီး၍နန်းတော်အရှေ့တံခါးဝ၌ရပ်နေပြီးသော်
 အရှေ့မဏ္ဍိရုံရွာကသဌေးကြီးလာကြောင်းကိုမင်းကြီး
 အားလျှောက်ထားစေပြီးလျှင်ဝင်စေအမိန့်တော်ပြန်မှ
 နန်းတော်သို့ဝင်သဖြင့်မင်း၏ရှေ့နောက်မတည့်၊ မဝေး
 မနီး၊ လေညာ၊ လေအောက်၊ ခြောက်ပါးသောအရပ်

NOTES.

သည်းခံတော်မူပါ please put up with it, forgive me. သီရိဝဇ္ဇန
 P. name or title of Mahosadhā's father. ရှေ့နောက်မတည့်
 neither straight in front nor right behind. လေညာ against
 the wind. လေအောက် with the wind.

အပြစ်ကင်းသည့်ဖြစ်၍တင့်အပ်သောနေရာ၌ရှိခိုးလျက်
ရပ်နေ၏။

ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်လည်းသဌေးကြီးအားပရိ
သန္တာရစကားပြောဟောပြီးသော်သဌေးကြီး၊ သင်၏
သားမဟောသခာသုခမိန်မပါလောဟုမေး၏။ သိရိဝ
ဗ္ဗနသဌေးလည်းအရှင်မင်းကြီး၊ နောက်မှခြေတော်ရင်း
သို့ရောက်ပါလိမ့်မည်ဟုလျှောက်လျှင် ဝိဒေဟရာဇ်မင်း
ကြီးသည်အတ္တန်နှစ်သက်သည်ဖြစ်၍သဌေးကြီး၊ သင်
အားလျှောက်ပတ်သောနေရာကိုသိသဖြင့်နေလေ့ဟု
နေရာချပေး၏။ သဌေးကြီးသည်လည်းအပြစ်ခြောက်ပါး
ကင်းသောမင်းပေးနေရာ၌နေ၍စား၏။ မဟောသခာ
သုခမိန်သည်လည်းဘယကံတန်ဆာစသည်တို့ဖြင့်
တန်ဆာဆင်ပြီးသော်ဗွားဘက်ရွှေဘော်တထောင်ခြံ
ရံလျက်တန်ဆာဆင်အပ်သောမြင်းရထားစီး၍အရှေ့မ
ဏ္ဍိဂုံရွာမှနန်းတော်သို့ဝင်အံ့ဟုလာလတ်သော်ကျား
ပေါ်၌သွားသောမြီးတကောင်ကိုမြင်လတ်လျှင်သန်သန်
မြန်မြန်အားအန်စွမ်းပကားရှိသောလုလင်မျှတို့ကိုအ
ချင်းတို့၊ ထိုကျားရိုး၌သွားသောမြီးကိုလိုက်၍မိအောင်
ဖမ်းပြီးမှမမြည်မဟစ်နှိုင်အောင်ဖက်ခွံပြီးလျှင်ဖျာ

NOTES.

ကျိုး a moat, ditch. မြီး or မြည်း an ass. သန်သန်မြန်မြန်
vigorous. ကျိုးရိုး rampart. မြည်ဟစ် to bray. ဖက်ခွံ to
bridle. ဖျာ a mat.

ဖြင့်လိပ်၍ပိုက်၍ယူဆောင်ခဲ့ကြဟုစေလိုက်၏။ ထိုအခါ
 လုသင်ပျိုတို့လည်း မဟောသခာဆိုတိုင်း မြီးကိုဖမ်း၍
 ယူဆောင်ခဲ့ပြီးသော် မဟောသခာသုခမိန်သည် တ
 ထောင်သောသူငယ်ရွှေဘော်ငြိရံလျက် မြို့တွင်းသို့ဝင်
 လေ၏။ ခရီးမင်းလမ်းမင်းအိမ်စည်နှစ်ဖက်နေမိန်းမ၊
 ယောကျ်ား၊ အရွယ်မရောက်သူ၊ အရွယ်ရောက်သူ၊
 အရွယ်လွန်သူ၊ လူအပေါင်းတို့သည် ဤသူငယ်ရွှေဘော်
 အလယ်ရထားထက်၌ နှစ်သက်ကြည်ညိုတွယ်သောသ
 တို့သားသည် အရှေ့မဏ္ဍိရုံရွာသီရိဝဇ္ဇနသဌေး၏သား
 ထင်ရှားသောသုခမိန်ဟူသောသတို့သားပင်တည်း။
 ဤသတို့သားသည် ဖွားစကပင်လျှင် ဆေးတုံးကိုကိုင်
 လျက် ဖွား၍ စကားအမိနှင့် ပြောသည့်ဟုကျော်စောခြင်း။
 ငှေဦးကတသီပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပိဿ၊ ကာဆရာတို့မတတ်
 နှိုင်းသော ဇရပ်ထူး ဇရပ်ကောင်းကိုဆောက်၍ အ
 ကောက်တထောင်ရေဆိပ်ရှိသော ရေကန်ကိုစီရင်သည့်
 တတန်။ ပန်းမှန်သီးပွင့်မျိုးတို့နှင့် ပြည့်စုံသောဥယျာဉ်ကို
 စိုက်ပျိုးသဖြင့် တန်ခိုးသတင်းကျော်စောခြင်း ဖြစ်သည်
 တချက်။ ဤသုခမိန်ကို အကြိမ်ကြိမ်ယခုရှုကြည့်၍လည်း
 ငါတို့အား မရနိုင်ဟုအချင်းချင်းမေးကြပြောကြရှုချော

NOTES.

လိပ် to roll up. မင်းလမ်း the chief road to the palace. တစ်
 once. ပိဿကာ (pron. *peittakā*), a carpenter, architect. ထူး
 curious, extraordinary.

ကြလျက်နန်းတော်ရှေ့တံခါးဝတိုင်အောင်လိုက်၍
 ကြည့်ကြကုန်၏။ မဟောသဓာသုခမိန့်သည်နန်း
 တော်အရှေ့တံခါးဝသို့ရောက်လျှင်ရောက်ကြောင်း
 ကိုမင်းကြီးအားလျှောက်ထားစေ၍ဝိဇေဟရာဇ်
 မင်းကြီးသည်နှစ်သက်ရွှင်လန်းစွာမဟောသဓာ
 သုခမိန့်ကိုယခုပင်ဝင်စေဟုမင်းမိန့်ပြန်မှသူငယ်
 ဖွားဘက်ရှေ့တော်တထောင် ခြံရံလျက်ဝင်၍နန်း
 တော်သို့တက်ပြီးသော်မင်းကြီးအားရှိခိုးလျက်တင့်
 အပ်သောနေရာ၌ရပ်၏။ ဝိဇေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်
 လည်းမဟောသဓာသုခမိန့်ကိုမြင်လျှင်နှစ်သက်
 ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြင့်ပဋိသန္တာရစကားမေးမြန်းပြော
 ဆိုပြီးသော်ချစ်သားသုခမိန့်၊ သင်အားလျှောက်ပတ်
 သောနေရာကိုသိသဖြင့်ကြည့်၍နေလေ့ဟုဆို၏။ ထိုအ
 ခါမဟောသဓာသုခမိန့်သည်လည်းခမည်းတော်သဌေး
 ကြီး၏မျက်နှာကိုကြည့်၍သဌေးကြီးသည်လည်းအ
 ထက်မှာထားရင်းရှိသည့်အတိုင်းမိမိနေရာမှထပြီးလျှင်
 ချစ်သား၊ ဤနေရာ၌နေလှည့်လေ့ဟုဆို၏။ မဟောသ
 ဓာသုခမိန့်သည်လည်းခမည်းတော်သဌေးကြီး၏နေရာ၌
 နေလေ၏။ ။ ထိုသို့အဖနေရာ၌နေသည်ကိုမြင်လျှင်
 လေးယောက်သောအမတ်သုခမိန့်တို့သည်ကိုယ်လူနွေ

NOTES.

ဣန္ဒြိ from P. ဣန္ဒြိ faculty, moral quality, perception ;

ကိုမျက်နှာလက်ချပ်တီးကာပြင်းစွာရယ်ကြလျက်အနွ
ဗါလကိုပဏ္ဍိတထင်၍အရှင်မင်းကြီး၊ခေါ်တော်မူမှား
ချေပြီဟုဆိုကြကုန်၏။အမတ်ကြီးလေးယောက်တို့လည်း
ကျီစယ်ရယ်ဟန်ဂုဏ်ညံ့အောင်ကြံ၍ဝန်တိုသံပြက်
ရယ်ပြုသည်ကိုအထုလိုက်၍အထိုက်အထိုက်ကိုမသိ
ကုန်သောနန်းတွင်းသား၊မျှူးမတ်အပေါင်းတို့သည်ပြစ်
တင်ကဲ့ရဲ့၊ကျိုးမဲ့နှိပ်နယ်၊ပြက်ရယ်ပြုကြကုန်၏။ဝိဒေဟ
ရာဇ်မင်းကြီးသည်လည်းတိမ်မြူစင်သောလပြည့်ဝန်း
ကဲ့သို့၊ရွန်းရွန်း၊ရှင်ရှင်ကြည်လင်သောမျက်နှာရှိတုန်း
ပါကိုရာဟုဖမ်းသောလကဲ့သို့ခဏချင်းညှိုးနွမ်း၍ဝိတ်
ဝမ်းမရွှင်မပြုံးနှလုံးတော်မသာဖြစ်သေ၏။မဟောသ
ဓာသုခမိန့်သည်မင်းကြီးမျက်နှာမသာသည်ကိုမြင်
လျှင်အရှင်မင်းကြီးမျက်နှာတော်မသာဟန်တကား။အ
ဘယ်ကြောင့်နည်းဟုမေး၏။ဝိဒေဟရာဇ်မင်းသည်လည်း
သုခမိန့်ငါနှလုံးမသာရှိသည်မှန်၏။အဘယ်ကြောင့်
နည်းဟူမူကား။သင်သည်ဖွားစကပင်လျှင်ဂုဏ်အင်

NOTES.

ဆုဇ္ဈိပျက် to lose one's sense of propriety. အနွဗါလ P.
stupidity. ပဏ္ဍိတ P. wisdom. ဂုဏ်ညံ့အောင်ကြံ၍ thinking to
deteriorate his merits. ဝန်တိုသံပြက်ရယ် disagreeable derision.
အထိုက်အထိုက် what is proper. ကျိုးမဲ့နှိပ်နယ် crushingly dis-
respectful. တိမ်မြူ haze. စင် free from. ရွန်းရှင် bright.
အတုန်း time whilst. ရာဟုဖမ်း seized by Rāhu, i. e. eclipsed.

အထူးချွန်စဉ်းသောတရား၊ ဆယ်ပါးသောပြာသာနာတို့
ကိုဖြေဆိုစီရင်နိုင်သည်ဟုကြားရခြင်းသည်ကောင်း
ခြင်းမင်္ဂလာဖြစ်၍နှစ်လိုဘွယ်ဖြစ်၏။ ယခုသင့်ကိုမြင်ရ
ခြင်းမူကားအကြားနှင့်မညီမလျော်။ အကျော်အစော
နှင့်မလိုက်ဖက်။ နှစ်သက်ဘွယ်မရှိဟုဆို၏။ မဟောသ
ဓာသုခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊ အဘယ်ကြောင့်နှစ်လို
တော်မမူသနည်းဟုမေး၏။ ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးလည်း
သုခမိန့်၊ အထူးငါပြောဘွယ်မရှိပြီ။ အမျိုးမြတ်သူမင်း၊
ပုဏ္ဏား၊ သဌေးသူကြွယ်တို့လေ့မိဘကိုထား၍သား
ချင်းဆွေမျိုးတွင်အသက်အရွယ်ကြီးသောသူကိုမျှနေရာ
မှထစေခြင်းငှာမလိုက်။ သင်မူကား ယခုဆပ်၍မပြေ
နိုင်သောကျေးဇူးရှင်အဖဿဌေးကိုလျက်နေရာမှထ
စေသဖြင့်အဖနေရာမှာသင်နေသည့်အခွင့်သင့်တင့်တော်
လျော်ပါသလောဟုမေး၏။ မဟောသဓာသုခမိန့်သည်
မင်းကြီးစကားကိုကြားလျှင်အရှင်မင်းကြီး၊ အရာတိုင်း
မှာပင်သားထက်အဖမြတ်သည်ထင်မှတ်တော်မူသ

NOTES.

အကြားနှင့်မညီမလျော် not in accordance with the report.
လိုက်ဖက် to coincide. လိုထောင်မူ see J. § 125, 6. လေ့
custom. ထား this verb is constantly used in the sense of
'to say nothing of.' လျက် even; J. does not give this force.
အရာတိုင်းမှာပင် even in all matters.

လောဟုမေး၏။မင်းကြီးလည်းသုခမိန့်၊အရာတိုင်းမှာ
ပင်သားထက်အဖမြတ်သည်ဟုဆိုလတ်သော်မဟော
သခေသုခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊အကျွန်ုပ်တို့ကိုမြင်း
ကောင်းတစ်စီးနှင့်သဌေးကောင်းတယောက်ပို့ဆက်ရ
မည်စေတော်မူသည့်မဟုတ်လောဟုဆိုပြီးလျှင်နေရာမှထ
၍မြီးကိုဆောင်ခဲ့ကုန်သောလုလင်ပျိုတို့ကိုကြည့်လျက်
အချင်းတို့၊မြီးကိုသွင်းယူခဲ့ဟုဆို၍မြီးကိုသွင်းစေသဖြင့်
မင်းကြီးခြေရင်း၌အိပ်စေလျက်တားပြီးမှအရှင်မင်း
ကြီး၊ဤမြီးသည်အဘိုးမည်မျှထိုက်သနည်းဟုမေး၏။ဝိ
ဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်သုခမိန့်၊မြီးကောင်းဖြစ်လျှင်အ
လွန်အားဖြင့်ရှစ်ကျပ်အဘိုးထိုက်သည်ဟုဆို၏။မဟော
သခေသုခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊ဤရှစ်ကျပ်တန်မြီး
ထီးနှင့်ဆက်ဆန်၍အဿာဇာနည်မြင်းမဝမ်း၌ဖြစ်သော
အဿာတိုရမြင်းကောင်းသည်ကားအဘယ်မျှအဘိုး
ထိုက်သနည်းဟုမေး၏။သုခမိန့်သတို့သား၊အဿာ
တိုရမြင်းကောင်းအဘိုးကားသာ၍ထိုက်သည်ဟု
မင်းကြီးဆိုလျှင်မဟောသခေသုခမိန့်သည်အရှင်

NOTES.

အလွန်အားဖြင့် at most. ရှစ်ကျပ် eight kyat; the *kyat*, commonly called *tical*, weighs a little more than the silver rupee. အဿာဇာနည် (from P. အဿာ a mare, အဇာနိယျာ thoroughbred) a blood mare. အဿာတိုရ from P. အဿာထရော a mule.

မင်းကြီး၊ အဘယ်ကြောင့် ဤသို့အမိန့်ရှိသနည်း။ ယခု
 တွင်ပင်လျှင်အရာတိုင်း၌သားထက်အဖမြတ်သည်ဟု
 အမိန့်ရှိတော်မူသည်မဟုတ်လော။ အရှင်မင်းကြီး၊
 အမိန့်ရှိတိုင်းမှာပင်သားထက်အဖမြတ်သည်မှန်လျှင်
 သားဖြစ်သောအသာတိုရ်မြင်းကောင်းထက်လည်းအဖ
 ဖြစ်သောမြီးထီးမြတ်သင့်ကောင်းပါသည်။ အရှင်မင်း
 ကြီး၊ ဤသို့အရာတိုင်းသို့ထိုက်၍ထိုက်ရာသောအမြတ်
 အယုတ်ကိုယူရပါမည်စင်စစ်မှန်လျှင်အရှင်သုခမိန့်
 ကျော်အမတ်ကြီးလေးယောက်တို့သည်ဤမျှလောက်
 ကိုမျှမသိနိုင်ကြဘဲလျက်လက်ချပ်တီး၍ရယ်ကြသည်
 မှာထိုပညာရှိလေးယောက်တို့၏အမျှော်အမြင်ပညာ
 သည်အံ့ဩစရာများပေတောင်း။ ဤသူကောင်းလေး
 ယောက်တို့ကိုအဘယ်မှာအရှင်မင်းကြီးရပါချေသ
 နည်းဟုပြက်ရယ်မှုပြု၍ဆို၏။

6. The Chameleon.

[From *Mahosadhā*.]

ထိုနောင်တနေ့သ၌ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်များ
 ဣသောမျှးမတ်အခြွေအရံနှင့်တကွမဟောသဓာသု

NOTES.

တောင်း closing aff. (J. § 119), probably the verb တောင်း
 I demand of you. အံ့ဩ = အံ့အော.

ခမိန်ကိုခေါ်၍ဥယဉ်သို့ထွက်သွားလေသော်ပုတ်သင်တ
 ခုသည်ဥယျာဉ်တံခါးရှက်အထက်ဖျား၌နေ၏။ထိုပု
 တ်သင်သည်မင်းကြီးလာသည်ကိုမြင်လျှင်တံခါးရှက်အ
 ဖျားမှဆင်းသက်၍မြေ၌ဝပ်လျက်မင်းကြီးသို့ရှေ့ရှု
 နေ၏။ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်တံခါးရှက်မှဆင်း
 သက်၍မိမိသို့ရှေ့ရှုဝပ်လျက်နေသောပုတ်သင်ကိုမြင်
 လျှင်မဟောသဓာသုခမိန်ကိုခေါ်၍ချစ်သားသုခမိန်၊
 ဤပုတ်သင်သည်အသို့ပြုသနည်းဟုမေးရာမဟောသ
 ဓာသုခမိန်သည်လည်းအရှင်မင်းကြီး၊ဤပုတ်သင်သည်
 အရှင်မင်းကြီးကိုမြင်လျှင်ဘုန်းတော်ကြောင့်မနေဝံ့၍
 အရှင်ဟူသောအမှတ်ဖြင့်ရှိသေစွာအရှင်မင်းကြီးအား
 ခစားပါသည်ဟုဆို၏။ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်သုခ
 မိန်စကားကိုကြားလျှင်ဤပုတ်သင်သည်အကယ်၍ငါ့
 အားခစားသည်မှန်မူခစားခြင်းအကျိုးမဲ့မဖြစ်စေလင့်။
 ထိုပုတ်သင်အားထိုက်လျှောက်ရာစဉ်းစိမ်ဥက္ကာကိုပေး
 လေ့ဟုဆို၏။မဟောသဓာသုခမိန်သည်အရှင်မင်း
 ကြီး၊ဤပုတ်သင်ငယ်အားတပါးသောစည်းစိမ်ဥက္ကာကို
 ပေးသော်လည်းအကျိုးရှိမည်မဟုတ်။ခဲးဘွယ်စားဘွယ်
 သည်သာလျှင်မိမိတို့၏စဉ်းစိမ်ဖြစ်ပါသည်ဟုလျှော့၏။

NOTES.

ပုတ်သင် (P. ထကဏ္ဍထကော) a blood-sucker or chameleon.
 ရှေ့ရှု right in front of. ခစား to do reverence.

ဝိဒေဟရာဇမင်းကြီးသည်လည်းထိုသို့တပြီးကားပုတ်
 သင်တို့သည်အဘယ်အစာကိုစားသနည်းဟုမေးသော်
 မတောသခေသုခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊အမဲးကို
 ပုတ်သင်တို့စားကုန်သည်ဟုလျှောက်၏။ထိုသို့အမဲးကို
 စားသော်အဘယ်မျှလောက်အမဲးကိုပေးလျှင်တနပ်စာ
 လောက်မပြီနည်းဟုမင်းကြီးမေးသော်မတောသခေသု
 ခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊တချင်ရွေးဘိုးမျှသောအမဲး
 သော်လည်းတနပ်စာလောက်ကောင်းပါ၏ဟုလျှောက်
 လျှင်ဝိဒေဟရာဇမင်းကြီးသည်မင်းခယောကျာ်းတ
 ယောက်ကိုခေါ်၍တနေ့လျှင်လေးရွေးဘိုးအမဲးဝယ်၍ဤ
 ပုတ်သင်အားသင်မပြတ်ကျွေးမွေးဟုဆိုပြီးလျှင်ဥယျာဉ်
 ၌မွေ့လျော်သမျှကစား၍နန်းတော်သို့ဝင်လေ၏။ထိုမင်း
 ချင်းသည်မင်းကြီးဆိုတိုင်းထိုနေ့မှစ၍မပြတ်လျှင်လေး
 ရွေးဘိုးအမဲးဝယ်၍ဤပုတ်သင်အားအစာကျွေး၏။တ
 နေ့သ၌ဥပုသ်နေ့ကြိမ်သဖြင့်မုတ်ဆိုးတငါတို့သားငါးမ
 လုပ်၍ဈေး၌အမဲးမပေါ်မရောင်းခြင်းကြောင့်အမဲးမရသ
 ဖြင့်လေးရွေးခန့်သောအသပြာကိုဖောက်၍ကြိုးသိပြီး

NOTES.

အမဲး meat. တနပ်စာ one meal. ချင်ရွေး or ရွေး, this is
 the seed of a plant, *Abrus precatorius*, used as a weight
 by goldsmiths. မင်းခယောကျာ်း or မင်းချင်း an attendant.
 ဥပုသ် from P. ဥပေါသထော a fast-day. ကြိုးသိး to string.

လျှင်ပုတ်သင်လည်၌ဆွဲ၏။ ထိုအခါပုတ်သင်ငယ်သည် အသပြာကိုရသဖြင့် ထိုလေးရွေးမျှလောက်သော အသပြာကိုမှီ၍ ငါဥက္ကာစည်းစိမ်ရှင်တကားဟုမာန်ထောင်လွှား၍ဖြစ်၏။ ထိုနေ့ပင်လျှင်ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည် များစွာသော မှူးမတ်အခြံအရံနှင့်တကွမဟောသမေကိုခေါ်၍ဥပျည်သို့ထွက်၏။ ထိုပုတ်သင်သည်မင်းကြီးလာသည်ကိုမြင်လျှင်ဥက္ကာကိုမှီ၍ဖြစ်သောမာန်ဖြင့် ငါနှင့်ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်အဘယ်သူဥက္ကာသာ၍ များမည်နည်း။ ငါလည်းဥက္ကာရှင်။ မင်းကြီးလည်းဥက္ကာရှင်။ မင်းကြီးအားခဝား၍အဘယ်အကျိုးရှိတော့အံ့နည်းဟုမိမိလည်၌ဝဲဝက်မျှလောက်သောဥက္ကာနှင့်အခြံအတွက်မရှိများစွာသောဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးဥက္ကာကိုထပ်တူပြုလျက်တံခါးရွက်မှမဆင်းသက်ဘဲတံခါးရွက်ဖျား၌ဥက္ကောင်းကိုညိတ်ကာမင်းကြီးသို့ရှေ့ရှုနေ၏။ ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်ထိုပုတ်သင်၏အမူအရာကိုရပ်တန့်၍ရှုကြည့်လျက်မဟောသမေသုခမိန့်၊ ဤပုတ်သင်ငယ်သည်ရှေး၌ငါထွက်တော်မူလျှင်တံခါးရွက်မှဆင်းသက်၍မြေ၌ဝပ်နေသည်။ ယခုမူကားရှေးနှင့်မတူ။ ငါ

NOTES.

မာန်ထောင်လွှား to be puffed up with pride. ဝဲဝက် half a pea, i.e. half an anna, a coin. အခြံအတွက်မရှိ countless. ထပ်တူ equal to.

လာကော်မူသည်ကိုမြင်လျက်တံခါးရွက်ဖျားမှသောက်
မဆင်း။ဦးညိတ်လည်ညိတ်စိတ်မာန်ထောင်လွှားဟန်
နှင့်နေသည်မှာအဘယ်အကြောင်းကြောင့်နေသနည်း။
သင်ဆင်ခြင်၍သိသာအောင်လျှောက်လေ့ဟုမေး၏။
ထိုစကားကိုကြားလျှင်မဟောသခေသုခမိန်သည်ရှု
ကြည့်ဆင်ခြင်လတ်သော်ဤနေ့သည်ဥပုသ်နေ့ဖြစ်၍ငါး
အမဲးဈေးမှာမပေါ်မရသဖြင့်ပုတ်သင်စာကျွေးမင်းချင်း
သည့်ပုတ်သင်လည်၌အသပြာဝဲဝက်ကိုဖောက်ဆွဲသည်
ဖြစ်မည်။ထိုအသပြာကိုမှီ၍ဤပုတ်သင်မာန်ရှိသည်ဖြစ်
ရာသည်ဟုသိပြီးလျှင်အရှင်မင်းကြီး၊ဤပုတ်သင်ငယ်
သည့်ရှေး၌မရစဖူးသောဝဲဝက်မျှသောဥက္ကရာဇ်ကိုရသော
ကြောင့်ထိုဥက္ကရာဇ်အတင်းခံ၍နိုင်ငံတိုင်းကြီးသခင်အ
ရှင်မင်းကြီးကိုမထိမလေးမေးတညိတ်ညိတ်ပြုတ်
သည်ဟုလျှောက်သတည်း။မဟောသခေသုခမိန်စ
ကားကိုကြားလျှင်ဝိဒေဟရာဇမင်းကြီးသည့်ပုတ်သင်စာ
ကျွေးသောမင်းချင်းကိုခေါ်စေ၍ထိုအကြောင်းကိုမေး
လျှင်ထိုမင်းချင်းလည်းဟုတ်မှန်တိုင်းထိုအကြောင်းကို
မင်းကြီးအားလျှောက်၏။ပုတ်သင်စာကျွေးသောမင်း

NOTES.

ကော = လျှက် (J. § 109). မရစဖူး never obtained (J. § 115).
အတင်းခံ to be stubborn, impudent. ခေ the lower jaws,
chin. တညိတ်ညိတ် noddingly.

ချင်းစကားကိုကြားလျှင်ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည်ဤမ
 ဟောသောသင်္ဃဉာဏ်ကိုရသင့်နှင့်အတူထို
 ပုတ်သင်သင်္ဃာမိမိအားပြော၍ပြုသကဲ့သို့တစုံတခုသော
 အခြင်းအရာကိုမျှမမြင်မကြားရဘဲမိမိပညာအစွမ်း
 ဖြင့်ဟုတ်မှန်တိုင်းသိသာအောင်ဖြေလျှောက်ပေသင့်။
 ထိုသို့သောပညာရှိသုခမိန့်အားမြို့တံခါးလေးမျက်
 နှာတို့၌ဖြစ်သောအခွန်အတုတ်ကိုငါးဆပေးတော်မူ၍
 ဤသို့သောတိရိစ္ဆာန်မိုက်အားအစာမပေးနှင့်ဟုဆို၏။
 မဟောသောသုခမိန့်သည်အရှင်မင်းကြီး၊ဥစ္စာစည်း
 စိမ်ဟူသည်ကားနည်းသည်များသည်မရှိ။ဤသို့သော
 တိရိစ္ဆာန်များကိုထား၍ပညာရှိသောလူတို့သော်လည်း
 ဥစ္စာကိုမှီ၍မာန်ထောင်ထားပတ္တိတတ်ကုန်၏။ထိုသို့
 သောအရာကိုနှစ်လုံးတော်မြတ်မကပ်မူ၍အထက်ကစ
 စားဘူးသည်ကိုသာအောင်းမေ့တော်မူသဖြင့်ပေးမြဲ
 သောဝတ်ကိုဖြတ်တော်မမူပါလင့်ဟုလျှောက်၍ပေးမြဲ
 တိုင်းပေးစေ၏။

NOTES.

သဗ္ဗညုတညာဏ် P. omniscience. အခွန်အတုတ် revenue.
 ထား၍ let alone. နှစ်လုံးကပ် to take to heart. ဝတ် from
 P. ဝတ္တိ practice.

7. The Discourse between Prince Mahājanaka and
the Fairy Maṇimekalā.

[From *Mahājanaka Jātaka*.]

ဘုရားလောင်းသင်္ဘောထွင်သည့်နေ့ပင်လျှင် မိထိ
လာပြည်၌ ဘထွေးတော်ပေါလဇနကမင်းနာလေ၏။
သင်္ဘောထွင်လေသော် ခုနှစ်ရက်ဖြင့်ပင် လျှင်ယူဇနာ
ခုနှစ်ရာတိုင်တိုင် ရောက်သဖြင့် လေအဟုန် ပြင်းခြင်း
ကြောင့် မခိုင်မခံနိုင်သည့် ဖြစ်၍ သင်္ဘောပျဉ်စပ်တို့သည်
ကွေးပေါက်ခြင်းသို့ ရောက်လေကုန်၏။ ထိုသို့ကွေးပျက်
ရာမှ ရေဝင်လပ်သဖြင့် မစောင်းမတိမ်း၊ သမုဒ္ဒရာအ
လယ်၌ နစ်လေ၏။ ထိုအခါ ခုနှစ်ရာသော သင်္ဘောသား
တို့သည် သေအံ့သောဘေးမှ ကြောက်လန့်ကုန်သဖြင့် ငို
ကျွေးမြည်တမ်းလျက် မိမိတို့အလိုရှိရာ၊ အသီးအသီး၊ နတ်
တို့ကိုကိုးကွယ်၍ ခိုးကြကုန်၏။ ဘုရားလောင်းမင်းသား
မူကား ရောက်လာသောဘေးကို ငိုကျွေး၍ လွတ်နိုင်မည်
မဟုတ်။ အားထုတ်အပ်သော ယောက်ျားတို့၏ အစွမ်း
သာလျှင် ဘေးလွတ်ကြောင်း ဖြစ်သည်ဟု နှစ်လုံးစွဲယူ

NOTES.

ထွင် to sail. ဘထွေး father's younger brother. ယူဇနာ
P. twelve miles. တိုင်တိုင် throughout, i.e. quite (J. § 76).
ပျဉ်စပ် the planks. စောင်းတိမ်း to heel or roll over. အသီး
အသီး several. နှစ်လုံးစွဲယူ to bear in mind.

တော်မူသဖြင့်ငိုကျွေးခြင်းကိုမပြု။ ဥပဒ်လွတ်ကြောင်းမဟုတ်၍သမုဒ္ဒရာနတ်ကိုလည်းမရှိမခိုးဘဲ။ ပျဉ်ကွဲ၍သင်္ဘောနစ်မှန်းထိလျှင်ထောပတ်သစ်ကိုသကြားနှင့်နယ်၍ဝစွာစားပြီးသော်ခိုင်းခုံညွှတ်သောပုဆိုးနှစ်ထည်ကိုရေမဝင်စေခြင်းငှါဆီဆွတ်ကာမြီးစွာဝတ်၍လင်းယဉ်တိုင်ထက်သို့တက်လေ၏။

သင်္ဘောသားချနှစ်ရာတို့သည်လည်းယောကျာ်းတို့၏လုံ့လကိုတစုံတချေမပြုကြဘဲ၊ စိုးရိမ်ကြောက်လန့်ခြင်းဖြင့်ပြင်းစွာငိုကျွေးလျက်ငါး၊ လိပ်၊ မကန်းတို့၏အစာဖြစ်လေကုန်၍သင်္ဘောထက်ဝန်းကျင်တဥဿာစန့်သောမဟာသမုဒ္ဒရာရေသည်သွေးအတိလွှမ်းရှက်သဖြင့်ချင်းချင်းနီမြန်းရှိလေ၏။ ဘုရားလောင်းသည်လင်းယဉ်တိုင်ထွန်ဖျား၌ရပ်လျက်ဤမည်သောအရပ်၌မိထိလာပြည်ရှိရာသည်ဟုမှတ်၍လင်းယဉ်တိုင်ဖျားမှချန်လေသော်ခွန်အားကြီးတော်မူခြင်းကြောင့်ငါး၊ လိပ်၊ မကန်းတို့စားရာကိုလွန်၍တဥဿာစန့်လောက်သော

NOTES.

ဥပဒ် for P. ဥပဒ္ဒဝေါ accident, calamity. ထောပတ် butter. သကြား sugar ; this word is from a foreign source. နယ် to knead. ဝစွာစား to eat one's fill. ညွှတ် fine in texture. လင်းယဉ် a sail. လိပ် a turtle. မကန်း a shark. ထက်ဝန်းကျင် circumference (J. § 75). ချင်းချင်း an intensive adverb used with words expressing redness. ဥဿာ for P. ဥသံ = fifty

အရပ်သို့ကျလေ၏။ ။ ထိုသင်္ဘောနစ်သောနေ့ပင်လျှင်
မိထိလာပြည်၌ဘထွေးတော်ပေါလဇနကမင်းသည်ဘဝ
ပြောင်းလေ၏။ ဘုရားလောင်းလည်းထိုကျရာသောရေအ
ပြင်မှစ၍မြဲလောက်ကြား၌ထားသောရွာထုံးကဲ့သို့
လှိုင်းလုံးလှိုင်းကြား၌နွှံ့ထွားထွေးသော ကိုယ်တော်ဖြင့်
ပေါ်ထုံပျောက်ထုံ၊ တပြောင်းပြန်ပြန်၊ အားအန်ဖြည့်တင်
လျက်တနေ့ချင်းကူးခတ်၍လိုရာကိုရောက်တော့မည်ကဲ့
သို့၊ မတွန့်တိုဘဲ၊ ရဲရင့်တင်းမာခြင်းဂုဏ်၊ ခံခံမင်မင်
လျင်စွာရောက်ကြောင်း၊ ကောင်းမြတ်သောလုံ့လဝန်ဖြင့်
ချနစ်ရက်ပတ်လုံးကူးတော်မူ၏။ ။ ထိုကူးတော်မူရ
သောချနစ်ရက်တွင်း၌နေ့တိုင်းမပြတ်လျှင်အခါကိုမျှော်
ချင့်၍နေ့လွဲးညစားဖြစ်ကောင်းသောစားဘွယ်သော
ဘွယ်တစုံတခုအနီးအစပ်မျှောက်လာသော်လည်းမသုံး
ဆောင်ဘဲဆားငန်ရေဖြင့်ခံတွင်းကိုဆေးလျက်ဥပုသ်

NOTES.

yards (about). အထွဋ် a summit. ဘဝပြောင်း to change from one existence to another, i.e. to die. ခံလောက် (pronounced *k'anauk*) a stone for supporting a cooking-pot, and also used for the points in which precious stones are set in rings. ပေါ်ထုံပျောက်ထုံ appearing and disappearing in turns (J. § 117). တပြောင်းပြန်ပြန် tossed over and over. ချင်း a single one (J. § 103). တွန့်တို to flinch. ခံမင် to be eager. ဝန် for P. ဝန္တ a collection : applies to ဂုဏ် as well as လုံ့လ ; i.e. by the accumulated power of his bravery and industry, etc. မျှော်ချင့် to estimate. ဥပုသ် for P. ဥပေါသထ a fast.

ဆောက်တည်တော်မူ၏။ သို့ကာလ၌မိဘကိုအရိုအသေ
 လုပ်ကျွေးခြင်း၊ သူတပါးတို့အားချစ်ခင်သနားခြင်း၊ အ
 လှူပေးခြင်း၊ သီလဆောက်တည်ခြင်းစသည်ဂုဏ်နှင့်
 ပြည့်စုံသောယောကျ်ားမြတ်တို့ကိုမဟာသမုဒ္ဒရာ၌
 နှစ်မွန်း၍မသေစေလင့်ဟုစတုလောကပါလိနတ်မင်း
 ကြီးလေးယောက်တို့ကမဏိမေခလာမည်သောနတ်
 သမီးအားသိုနှစ်မွန်းသောသူတို့ကိုဆယ်တင်ပိဋ်သော
 ဌာသမုဒ္ဒရာ၌အစောင့်ထားသတည်း။ ဘုရားလောင်း
 နှစ်တော်မူသောခုနှစ်ရက်တွင်ကားမဏိမေခလာ
 နတ်သမီးသည်မိမိတုံဗိမာန်၌နတ်၏စည်းမိမ်ကိုစံစား
 ခြင်းဖြင့်မေ့လျော့၍သမုဒ္ဒရာမှာမည်သို့ဖြစ်လေအံ့
 နည်းဟုသမုဒ္ဒရာကိုမကြည့်မဆင်ခြင်မိဖြစ်၏။ ။
 ခုနှစ်ရက်မြောက်သောနေ့မှသတိရ၍မဏိမေခလာ
 နတ်သမီးသည်ဌာသမုဒ္ဒရာကိုမကြည့်မိသည်ယနေ့ခု
 နှစ်ရက်ရှိပြီ။ အကြောင်းအသို့နည်းဟုသမုဒ္ဒရာကိုရှု
 ကြည့်ဆင်ခြင်လေသော်ရွှေတုံးကဲ့သို့တပြောင်းပြန်ပြန်
 ကူးသောဘုရားလောင်းကိုမြင်လျှင်မိထိလာပြည်ရှင်
 သားဖြစ်သောဤမဟာဇနကသတို့သားသည်အကယ်

NOTES.

စတုလောကပါလိ P. the four guardians of the world. မဏိ
 မေခလာ Maṇimekalā, P. the jewel-girt one. ဗိမာန် P. ဗိမာန်
 a celestial mansion.

၍မဟာသမုဒ္ဒရာ၌နစ်မွန်း၍ဆုံးချေအံ့ငါသည်နတ်
အစည်းအဝေးသဘင်သို့ဝင်ရတော့မည်မဟုတ်။

ဤသို့ကြံလျက်တင့်တယ်စွာသောမြခါးရန်းကြိုးပြီး
ပြီးပြတ်တောက်ပသောအဝတ်တန်ဆာတို့ဖြင့်တန်
ဆာဆင်အပ်သောနူးညံ့ယည်သွေးစွာကိုယ်ဖြင့်ဘုရား
လောင်းရှိရာမဟာသမုဒ္ဒရာအပြင်သို့သွား၍မနီးမဝေး
သောကောင်းကင်ကကိုယ်ထင်ပြကာရပ်လျက်ကော
င်းမြတ်သောလုံ့လဖြင့်တည်းကူးသလော။ ရူးမူးသော
စိတ်ဖြင့်တည်းကူးသလော စုံစမ်းအံ့ဟုကြံပြီးသော်
ရှေ့ဦးစွာဘုရားလောင်းအားစုံစမ်းလေ၏။ ။ အပြော
ကျယ်စွာသော ဤသမုဒ္ဒရာအလယ်၌ခြင်ရွယ်မျှော်
လှမ်း၍ကမ်းကိုမမြင်ဘဲလျက်ရဲရဲစူးစူးကူးတိသည်
ကားအသူနည်း။ တဖက်ကမ်းသို့မရောက်နိုင်ရာသော
ဤမဟာသမုဒ္ဒရာ၌အပင်အပန်းကူးသဖြင့်အဘယ်အ
ကျိုးထူးကိုရ၍ကိုယ်ဆန္ဒပြည့်မည်ထင်မြင်ဘွယ်ရှိ
သောကြောင့်မရပ်မနားကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကိုပြု
ဘိသလော။ သင့်ကူးခြင်း၌အဘယ်အကျိုးရှိပါအံ့နည်း

NOTES.

ဆုံးချေအံ့ should he die ; အံ့ = ထျင် (J. § 108). ခါးရန်း
ကြိုး girdle. ပြီးပြီး glittering. ပြတ် to sparkle. အပြော
surface. တည်း (J. § 126, 8). ခြင်ရွယ် to calculate, aim at.
စူးစူး straightforward. ဆန္ဒ P. wish.

ဟုဆို၏။ ။နတ်သမီးစကားကိုကြားလျှင်ဘုရားလောင်း
သည်ဤသို့ကြံ၏။ဤသမုဒ္ဒရာ၌ငါကူးရသည်ကားယနေ့
ခုနှစ်ရက်ရှိပြီ။တစုံတယောက်သောသူကိုမျှမမြင်ရစ
ဖူး။ယနေ့မှသာဤသို့သောစကားကိုကြားရ၏။အ
ဘယ်အသံနည်းဟုကောင်းကင်သို့မျှော်ကြည့်လတ်
သော်နတ်သမီးကိုမြင်၍စကားထုံပြန်အံ့သောငှါဤသို့
ဆိုတော်မူ၏။နတ်သမီး၊ပြုရာကျင့်ရာသည်ဝတ်ကိုစူး
စမ်းဆင်ခြင်၍လုံ့လ၏အကျိုးစက်ကိုလည်းစူးစမ်း
ဆင်ခြင်၍ငါသည်နေလေ့ရှိ၏။ထို့ကြောင့်သမုဒ္ဒရာ
အလယ်၌ကမ်းကိုမမြင်ဘဲငါလုံ့လထုတ်၏။ ။

နတ်သမီး၊လောက၌ဤသို့ပြုလျှင်ဤအပြစ်ဖြစ်၏။ဤ
သို့ပြုလျှင်ဤအပြစ်မှလွတ်၏။ဤအမှုကိုပြုလျှင်ပစ္စုပ္ပန်
တွင်သာအကျိုးရှိ၏။ဤအမှုကိုပြုလျှင်သံသရာမှာလည်း
အကျိုးရှိ၏။လူတို့၏ကျင့်ရာဆောင်ရာသောဝတ်တို့
မှာလည်းပစ္စုပ္ပန်သံသရာမျက်မှောက်၊မျက်ကွယ်အ
ပြစ်လွတ်ကြောင်း၊ကောင်းစွာအားထုတ်အပ်သော
ယောကျ်ားတို့၏လုံ့လသည်အကျိုးမဲ့ဖြစ်ဘူးသည်မရှိ။

NOTES.

စဖူး ever (J. § 115). စကားတို့ lit. word in turn, i.e. reply.
ဝတ် result. အကျိုးစက် resultant benefits. ပစ္စုပ္ပန် P. ပစ္စုပ္ပန္နော
the present. မျက်မှောက် lit. the space before one's eye, i.e.
the present. သံသရာ P. future. မျက်ကွယ် what is hidden
from the eye, i.e. the future.

ပစ္စုပ္ပန်သံသရာတွင်တခုခုရှိသုခကိုမလွတ်စေနိုင်ရာပြီဟူ၍စူးစမ်းဆင်ခြင်နေလေ့ရှိသည်နှင့်အညီ၊ ယခုအပြောကျယ်စွာသောမဟာသမုဒ္ဒရာရှိလည်းယောကျာ်းတို့၏လုံ့လကိုမလျှော့သဖြင့်တခုခုသောအကျိုးစီးပွားနှင့်လွတ်ကင်းတော့မည်မဟုတ်ဟုအားထုတ်ခြင်း၌ အကျိုးကိုမြင်သည်စင်စစ်ဖြစ်လျက်၍သမုဒ္ဒရာ၏ကမ်းကိုမမြင်ကာမျှနှင့်အဘယ်ကြောင့်ယောကျာ်းတို့၏လုံ့လကိုလျှော့ထိုက်အံ့နည်း။ ကမ်းကိုမြင်သည်ဖြစ်စေ၊ မမြင်သည်ဖြစ်စေ၊ အကျိုးကိုမြင်သဖြင့်ငါ့လုံ့လပြုတော့သည်ဟုဆို၏။ ။ ဘုရားလောင်းစကားကိုကြားလျှင်နတ်သမီးသည်အလွန်နှစ်သက်ခြင်းဖြင့်တရားကိုနာလိုပြန်သောကြောင့်ဤသို့ဆိုပြန်၏။ ။

လုလင်မျိုး၊ ယောကျာ်းတို့၏လုံ့လဖြင့်အကျိုးရှိကြောင်းကိုသင်ဆိုသည်မှာတပါးသောအရာ၌သင်ဆိုတိုင်းမှန်၏။ အစောက်အပြောအားဖြင့်မရေတွက်နိုင်သော၍မဟာသမုဒ္ဒရာ၏အလယ်၌ကူးသောသွင်အားမူကားကမ်းသို့မရောက်နိုင်ဘဲအကျိုးမဲ့ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်လဲတုံတကား။ ကြိုးစားအားထုတ်ပါသောသင်၏လုံ့လသည်လည်းအရာမဟုတ်ခြင်းကြောင့်အချည်းနှီးဖြစ်

NOTES.

ထုခ P. happiness. စင်စစ် certainly. အစောက် depth. အပြော breadth. အရာမဟုတ်ခြင်းငှေ့ on account of its futility. အချည်းနှီး useless, of no avail.

ချီကိုယ်ပင်ပန်းကာမျှသာရှိမည်မဟုတ်လောဟုဆို၏။
 နတ်သမီးစကားကိုကြားလျှင်ဘုရားလောင်းသည်
 နတ်သမီး၊ ကမ်းသို့မရောက်ချီသေရသော်လည်းအပြစ်
 ကင်းလွတ်ရစ်အောင်သေမည်ဟုဆိုပြီးမှနတ်သမီး၊ အ
 ကြင်သူသည်ယောက်ျားတို့လုံ့လကိုမလျှော့ဘဲကောင်း
 စွာလုံ့လပြုသည်ဖြစ်အံ့၊ ထိုသူသည်မိဘဆွေမျိုးချစ်နှစ်
 လိုအပ်သောအဆွေခင်ပွန်းတို့၏အလယ်၌ကဲ့ရဲ့ပြစ်
 တင်ခြင်းကိုလည်းမခံရ။ နောက်တဖန်ပြန်၍နောင်တမ
 ရှိရ။ ငါတို့သည်လည်းဤသမုဒ္ဒရာအလယ်၌ကမ်းသို့မျှမ
 ရောက်နိုင်ဘွယ်မရှိတကားဟုအကယ်၍လုံ့လကို
 လျှော့ချေငြားအံ့၊ ယောက်ျားမြတ်ဖြစ်ကျိုးအဘယ်မှာရှိ
 တော့အံ့နည်း။ သင်နတ်သမီးမှစ၍အဆင့်ဆင့်ကြားသ
 ဖြင့်ငါ့ကိုချစ်နှစ်လိုကုန်သောသူအပေါင်းတို့သည်မ
 ဟာဇနကမင်းသားကား၊ မိမိပင်ယောက်ျားအားနှင့်
 ပြဉ္စရုံသူစင်စစ်မှန်လျက်အသက်မရှိသောကျွန်းတုံးကဲ့

NOTES.

ရပ် is a root meaning 'to wind round,' but, as an auxiliary,
 gives an idea 'of remaining behind;' its various uses are
 well shown in this piece (J. § 117). နောင်တ n. regret.
 လျှော့ to relax. ငြား (J. § 118) is said to be simply euphonic,
 but in this place ငြား clearly helps to show that အံ့ is
 'subjunctive' and not 'assertive.' အဆင့်ဆင့် one after
 another. ကျွန်းတုံး a teak log.

သို့လုံ့လမပြုဘဲနေလေခြင်းကြောင့်မဟာသမုဒ္ဒရာမှာ
ပျက်စီးလေသည်ဟုချစ်ခင်စုံမက်သောအားဖြင့်ထိုက်
သမျှအခွင့်ရှာကြံ၍ငါ့အားအပြစ်မတင်ရစ်ပြီလော။ ထို
သို့ဖြစ်သောကြောင့်သေသော်လည်းအပြစ်ဘင်လွတ်
ရစ်အောင်ယောက်ျားတို့လုံ့လကိုငါပြုသည်ဟုဆို၏။

ထိုစကားကိုကြားလျှင်နတ်သမီးသည်မင်းသား၊ အ
ကြင်သူသည်လုံ့လမပြုအပ်သောအရာ၌လုံ့လပြုမှားချေ
အံ့။ သိုသူ၏လုံ့လသည်အရာမကျခြင်းကြောင့်ထိုအပ်
သောကိစ္စ၊ တောင်းတအပ်သောအကျိုးမပြီး။ အသက်၊
ကိုယ်လုံးအဆုံးရှုံးပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်သော်လည်း
ရောက်ရာ၏။ ကိုယ်စိတ်၏ပင်ပန်းကာမျှလည်းရှိတတ်၏။
ပရိဿတ်အလယ်၌ရှက်ဖွယ်သော်လည်းရရာ၏။ ယခု
မင်းသားမှာလည်းကမ်းကိုမမြင်သောမဟာသမုဒ္ဒရာ၌
ကူးသည်ဟူ၍လုံ့လနေရာကျပါအံ့လောဟုမေး၏။ ထိုစ
ကားကိုကြားလျှင်ဘုရားလောင်းသည်နတ်သမီး၊ အ
ကြင်သူသည်လုံ့လပြုသဖြင့်အပြီးသို့မရောက်နိုင်သော
အမှုကိုသိလျက်မိမိ၏အသက်ကိုမစောင့်၊ ထိုသို့သ
ဘောရှိသောသူသည်အကယ်၍မိမိလုံ့လလျှော့အံ့။ သိုသူ
သည်လူပျင်း၊ လူတန်ဟူသောအဖြစ်ကိုသိရာ၏။ ။

NOTES.

ထိုက်သမျှအခွင့်ရှာကြံ၍ in proportion to. အရာမကျ mis-
placed. ကိစ္စ P. business, deed. သော်လည်း even, also.
နေရာကျ well directed. ပျင်း idle. တန် worthless.

ဤလောက၌ရှေ့ကုသိုလ်ကံမဖွံ့ဖြိုးလွန်ကုန်သောသူ
တို့သည်မိမိတို့နှင့်ထိုက်တန်ရာလယ်လုပ်ခြင်း၊ ကုန်သွယ်
ခြင်းအစရှိသောအမှုတို့ကိုဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ၊
မဆောင်ရွက်လိုသည်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်အလိုဆန္ဒပြည့်စုံမည်
စင်စစ်မှန်လျှင်ပျင်းရိသည်ဟူ၍မနေအပ်။ ကောင်းစွာ
သောလုံ့လဖြင့်အခါခပ်သိမ်းပင်ကိုယ်နှင့်တန်သည်၊
နှုတ်ဖြင့်တန်သည်၊ စိတ်ဖြင့်ကြံမည်ဟုထောက်ခြင့်၍လုံ့
လပြုအပ်ထွတော့သည်။ နတ်သမီး၊ လုံ့လရှိကုန်သောသူ
တို့၏လုံ့လအကျိုးစက်ကိုမျှားစွာငါပြောရတော့မည်မ
ဟုတ်။ ဤသရဒ္ဒရာ၌ငါနှင့်အတူချွန်ရာသောသင်္ဘော
သား၊ ကုန်သည်တို့လည်းနစ်မွန်းကြသည်တွင်ထိုချွန်
ရာသောသင်္ဘောသားတို့သည်ယောက်ျားတို့၏လုံ့လ
မျိုးတဲခြင်းကြောင့်ငါး၊ လိပ်တို့၏အစာသာဖြစ်ကြလေ
ကုန်ပြီ။ ငါမူကားယောက်ျားတို့၏လုံ့လကိုမလျှော့ခြင်း
ကြောင့်ဘေးမှလွတ်၍သင်နတ်သမီးကိုအနီးကြပ်ကြပ်၊
အမှတ်ထင်ထင်ငါမြင်ရ၏။ သင်သနားချစ်ခြင်းရှိ၍
ငါကိုဆောင်ပါလျှင်လည်းလိုအပ်အပြီးရောက်ခြင်းအ

NOTES.

ကုသိုလ် merit, for P. ကုသလော meritorious. ကံ for P.
ကမ္မ luck, lot in this life; the result of past deeds. ဖွံ့ဖြိုး
abundant. လယ်လုပ်ခြင်း agriculture. ကုန်သွယ်ခြင်း trade.
ပျင်းရိ indolent. တန် suitable. ထောက်ခြင့် to estimate.
မျိုးတဲ to be wanting. အနီးကြပ်ကြပ် close at hand. အမှတ်
ထင်ထင် distinctly. လိုအပ် the object of (my) desire.

ကျိုးရှိလတံ့။ သင်မဆယ်တင်၍ ဤတွင်ပင် ငါဆုံးရသော်
လည်း လုံ့လပြုကျိုးစက် ငါ၌ ရှိလေပြီ။ ငါသည် အစွမ်းရှိ
တိုင်း၊ အားရှိတိုင်း၊ မဆုတ်မဆိုင်းသော လုံ့လဖြင့် မဟာ
သမုဒ္ဒရာကမ်းသို့ ကူးလျက် ယောက်ျားတို့ ပြုအပ်သော
လုံ့လကို ပြုအံ့သတည်း။ ။ ဘုရားလောင်စကားကြားလျှင်
မဏိမေဓလာနတ်သမီးသည် ဤမင်းသားကား အလွန်
စကားမြဲမြံပေသည် ဟု နှစ်သက်သဖြင့် ဤသို့ဆို၏။
မင်းသား၊ အစောက်အပြောအားဖြင့် မရေတွက်နိုင်
ကျယ်စွာသော မဟာသမုဒ္ဒရာအလယ်၌ နစ်မွန်းသော
သင်သည် သူတပါးတို့ပြုနိုင်ခဲ့သော မြဲမြံခြင်းစိတ်ဖြင့်
တွန့်လိပ်ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိ။ မိမိလိုရာရောက်ကြောင်း
ကောင်းမြတ်ဖြောင့်စင်းသော လုံ့လနှင့် ပြည့်စုံသည်မှန်
ပေ၏။ ယောက်ျားတို့ပြုရာသော လုံ့လနှင့် ပြည့်စုံခြင်း
ကြောင့် ဘေးမှ လွတ်၍ ဤသမုဒ္ဒရာ၌ မနစ်မွန်းဘဲ ချမ်း
သာလေ၏။ ယခုနှစ်လုံး မွေ့လျော်ရာအရပ်သို့ သင်သွား
တော့။ ယခုငါဆယ်တင်အံ့။ အဘယ်အရပ်သို့ ပို့ဆောင်
ရမည်နည်း။

NOTES.

အစွမ်း ability. အား strength. မြဲမြံ steadfast. တွန့်လိပ်
to shrink from. ဆုတ်နစ် to draw back from. ဖြောင့်စင်း
upright.

Short Historical Extracts.[From *Maṇiratanāpṛaṇ.*]

1.

စာကြိုဆိတ်တွင် သထိုမင်းဖျားနတ်ရွာစံလျှင် ၎င်း
 စာကြိုဆိတ်ဝယ်မှူးတော်မတ်တော်တို့မင်းလျာမရှိ၍
 တိုင်ပင်ကြံစည်ကြလျှင် တကောင်းသိမ်ပတေ့၊ ရမည်း
 သင်းသီလဝါ၊ တောင်တွင်းသီဟပတေ့၊ အစရှိသောမှူး
 တော်မတ်တော်အစုတို့သည် အမြင့်မြို့စားတရာဖျား
 ကြီးသည်အမျိုးအမည်၊ အရည်အသွားနှင့်ညီညွတ်သည်။
 နှစ်လုံးယဉ်ကြေးသိမ်မွေ့သည်။ အကျင့်သီလနှင့်ပြည့်စုံ
 သည်။ ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်းလည်းရှိသည်။ တော်မှန်
 ဖြောင့်မတ်သောသဘောလည်းရှိသည်။ ရတနာသုံးပါး
 ကိုကြည်ညိုမြတ်နိုးခြင်းရှိတတ်သည်။ ယင်းသို့ဖြစ်သော

NOTES.

စာကြိုဆိတ် name of a place. သထိုမင်းဖျား title of a king,
 A.D. 1364. နတ်ရွာစံ to die : used for kings. မင်းလျာ an
 heir to the throne. တကောင်း name of an old Burmese
 city. သိမ်ပတေ့ a title. ရမည်းသင်း name of a place. သီလဝါ
 (P. virtuous) a title. တောင်တွင်း name of a place. သီဟ
 ပတေ့ (P. the lord of lions) a title : an old way of writing
 သီဟပတိ Sihapati. အမြင့်မြို့စား the Lord (eater) of Amyin.
 တရာဖျား a title. အမျိုးအမည် lineage. အရည်အသွား ability.
 ရတနာသုံးပါး the three jewels, viz. Buddha, his law, and
 the monks.

ကြောင့်ရွှေထီးရွှေနန်းနှင့်လျော်ပေသည်ဟုကိုင်းပင်လျှင်
မိတ် ညီကြ၍အမြင့်မြို့စားတရဖျားကိုမင်းပြုပါဟု
တောင်းပန်၍သက္ကရာဇ် ၂၆၃ တပေါင်းလတွင်မင်း
ကေရာဇ်အဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်။မင်းကြီးစွာ
စော်ကဲးဟူသောအမည်ကိုလည်းခံတော်မူသည်။

2.

သက္ကရာဇ် ၈၆၃၃၊ ကဆုန်လဆန်း ၁ ရက်၊ ၅ တေးနေ့။
တောင်နန်းမိဘုရားကြီးသားတော်၊ မင်းပြိုင်ဘုရင်၊ မ
ဟာသီဟသူရ၊ ညီတော်မင်းဆွေသည် ခမည်းတော်အ
ရိတ်အရာကိုခံနေတော်မူ၏။ ။ နောင်တော်ဘုရင်မဟာ
သီဟသူရမိဘုရားကိုကိုယ်တော်မိဘုရားအရာထား၍

NOTES.

သက္ကရာဇ် Thekkarit ; era. ၃ this numeral affix always follows a date unless it ends in ၀, in which case the word ပြည့် must be used. B. E. 729 = A. D. 1367. တပေါင်း month of Taboung (March, or nearly so). ကေရာဇ် for P. ကေရာဇာ monarch. ကြီးစွာစော်ကဲး a title ; စော်ကဲး a chief, now only used for petty hill-chiefs. ကဆုန် month of Kasón = May. ၅ တေး this is a peculiar way of writing ကြာသပတေး Thursday, which is the *fifth* day of the week. အရိပ်အရာ the privileges inherited from a predecessor : from အရိပ် a shadow. နောင် an elder brother ; only used for exalted persons. ဘုရင် (pronounced *b'ayin*) a prince. မဟာသီဟသူရ title of king who reigned in Ava A. D. 1469-80.

ဘိသိတ်ခံတော်မူသည်။ ။နန်းတက်သောသက္ကရာဇ်
 ၈၆၃ခုနှစ်တော်လရွှေနန်းရှင်နရပတိကိုနောင်တော်
 သားရွှေနော်ရထာကျွန်ငသောက်ကြာသည် ရွှေနန်းရှင်
 အမှတ်မဲ့နေတော်မူစဉ်တွင်ထားနှင့်လုပ်ကြံလေ၏။ထီး
 မြူကိုချတ်မိ၍ကိုယ်တော်ကိုထီးမြူအုပ်သကဲ့သို့ရှိလေ
 ၏။ယင်းသို့အခိုက်တွင်ရွှေနန်းရှင်နရပတိအထိန်းတော်၊
 ရေနံ့သာစားသည်ပြေးထ၍ငသောက်ကြားကိုဖက်လေ
 ၏။ငသောက်ကြာလည်းထားနှင့်အကွရုန်းရင်းရာတွင်
 အထွေးထွေးပက်လက်လည်းကျလေ၏။ရေနံ့သာစား
 သည်ငသောက်ကြာလွတ်ချေလျှင်အရေးတော်ပျက်
 တော့မည်။ကျွန်တော်နှင့်အကွပင်ကွပ်တော်မူတော့ဟု
 နားတော်လျှောက်၏။ရွှေနန်းရှင်လည်းရေနံ့သာစားကို
 လွတ်အောင်ငသောက်ကြာကိုသာလက်သုံးတော်
 ထားနှင့်ကွပ်တော်မူလေ၏။နန်းထက်တွင်ပင်ဝေ
 လေ၏။ ။

NOTES.

ဘိသိတ် for P. အဘိသေကော the ceremony of sprinkling
 water at a coronation. နတ်တော် the month Nattāw =
 December. နရပတိ title of king. ရွှေနော်ရထာ a title.
 ငသောက်ကြာ man's name. ရွှေနန်းရှင် lord of the golden
 palace, i. e. king. လုပ်ကြံ to assault, attempt the life. အထိန်း
 တော် a royal attendant. ရေနံ့သာစား the keeper of the
 scent. ပက်လက် on the back, supine. လည်း = လဲ to topple
 over. ကွပ် to slay.

3.

ဘုရင်မဟာသီဟသူရလက်ထက်။ သက္ကရာဇ် ၈၃၃ ခု
 တွင်။ ဟံသဝတီမှာ။ တလိုင်းရှင်စေါပုအနိစ္စရောက်၍သ
 မက်တော်ဓမ္မစေတီမင်းပြုလေ၏။ ။ ထိုမင်း၏ကျွန်
 လက်ဖျံတလုံးတည်းဖြစ်သောသူရဲကောင်း၊ ငြိလုံးကို
 သိန်မရမ်းဟူသောဘွဲ့နှင့်စစ်တောင်မြို့ကိုစားစေ၏။
 သိန်ပရမ်းလည်းဓမ္မစေတီမင်းထံအစီရင်ခံ၍ခန္တီးမြို့
 မှာမြေခြားနားသံတိုင်ကိုစိုက်ထားလေ၏။ ။ တရုတ်ဦး
 တည်ဘွားကမြေခြားသံတိုင်ကိုနှုတ်စေဟုအမိန့်ပေး
 သော်တရုတ်စစ်သူကြီးတို့သည်ခန္တီးမြို့သို့ရောက်လျှင်
 မြေခြားသံတိုင်ကိုနှုတ်၍အဝမြို့သို့အမတ်တယောက်ကို
 မြင်းစီးသုံးသောင်းနှင့်စေလွှာကြ၏။ စေဟန်ကား။ ဧး
 ပုလဲနော်ရထာစောလက်ထက်။ ရွှေပေါင်းချောင်၊ ငွေ

NOTES.

ဟံသဝတီ the country of Pegu. ရှင်စေါပု name of a cele-
 brated Talaing or Peguan queen. အနိစ္စရောက် to die. သမက်
 or သားမက် a son-in-law. လက်ဖျံတလုံးတည်း the bone of the
 arm from elbow to wrist all in one : a peculiar formation
 of the arm supposed to give great strength. သူရဲကောင်း
 a champion, knight. ဘွဲ့ a title of nobility. စားစေ cause
 to eat, i.e. to give for maintenance. ဓမ္မစေတီ title of Talaing
 king of Pegu (A.D. 1460). မြေခြားနားသံတိုင် iron boundary
 pillars. တရုတ် Turks, i.e. Chinese. ဦးတည်ဘွား Emperor
 of China. အဝ Ava. စေဟန်ကား the purport of his message
 was. ပုလဲနော်ရထာစော Nāwrat'ā Zaw of Pagan (A.D. 1010).

ပေါင်းချောင်ဆက်ဘူးသည်။ အစဉ်ဆက်ဘူးသည်
 အတိုင်းဆက်ကောင်းမည်ဟုစေတော်မူ၏။ ။ ဘုရင်မဟာ
 သီဟသူရလည်းခမည်းတော်ဘုရင်နရပတိလက်ထက်
 တွင်အစဉ်အရိုးမရှိကြောင်းကိုဆို၍နေရလေပြီ။ ငါပေး
 တွက်မရှိဟူ၍မိန့်တော်မူ၏။ ။ တရုတ်တို့ကလည်းဣ
 နန်းရှင်ကဤသို့မိန့်လျှင်ရန်စစ်ကြီးစွာဖြစ်တော့မည်။
 ဣနန်းရှင်ကသူရဲကောင်းမြင်းစီးတယောက်၊ ငါတို့က
 လည်းသူရဲကောင်းမြင်းစီးတယောက်၊ စီးချင်းတိုက်မိမ့်
 မည်။ ဣနန်းရှင်ကနှိုင်းလျှင်လည်းငါတို့ပြန်တော့မည်၊ ငါ
 တို့ကနှိုင်းလျှင်လည်းငါတို့တောင်းသည်အတိုင်းပေးရ
 မည်ဟုဆိုကြလေ၏။ ။ ထိုစကားကိုကြားသော်ဘုရင်
 မဟာသီဟသူရလည်းသားတော်အိမ်ရှေ့မင်းစသောမူ
 မတ်တော်တို့ကိုတိုင်ပင်တော်မူ၏။ ထိုအခါအိမ်ရှေ့မင်း
 ကတရုတ်တို့သည်မြင်းစီးနိုင်နင်းလှသည်။ ကျန်တော်တို့
 ကားမည်မည်ဝါဝါလူနှင့်မတန်ချေ။ အစီးအနင်း၊ အရေး
 အရာတတ်သောသူ၊ တလိုင်းအမတ်သမိန်ပရမ်းကိုခေါ်၍
 စုံစမ်းတော်မူပါဟုလျှောက်ပြီးလျှင်ခမည်းတော်သမိန်ပ
 ရမ်းကိုခေါ်၍စုံစမ်းတော်မူသော်ဇမ္ဗုဒ္ဓိပက္ခန်းမြေအ

NOTES.

လာ this is a causative form of လာ to come. အစဉ်
 အရိုး customary. နိုင်နင်း to be a master in the art. မည်မည်
 ဝါဝါ reduplicated form of မည်ဝါ whatever. ဇမ္ဗုဒ္ဓိပ P. the

ပြင်ဝယ်ဆင်လျှင်တစီးချင်း၊ မြင်းလျှင်တစီးချင်း၊ ခြေ
လျှင်တယောက်ချင်းကျွန်တော်ကြောက်သောသူမရှိ။
ကြိုက်သောမြင်းကိုသနားတော်မူပါ။ အရေးအရာထွ
အောင်အမှုတော်ကိုထမ်းပါမည်ဟုသနားတော်လျှောက်၏။
ဘုရင်မဟာသီဟသူရလည်းကြိုက်သောမြင်း၊ ဆင်ကို
ရွေးကောက်၍ယူလေဟုမိန့်တော်မူသောကြောင့်ကျုံး
နားတွင်မြင်းကြမ်းတစီးကိုရ၍စီးနင်းယဉ်ကျေး
စေပြီးလျှင်စစ်ဝတ်တန်ဆာတို့ကိုဆင်ရင်၌တရုပ်
ဘာသာတတ်သောသူကိုခေါ်၍တပ်ထဲသို့ထွက်သွား
လေ၏။ တရုပ်အမတ်လည်းမြင်းဖောင်းဝတ်ကိုစီး၍
အဲဒေမောင်းအချိန်သုံးပိဿာကိုကိုင်၍တပ်ကထွက်
လာ၏။ သမိန်ပရမ်းလည်းမြင်လျှင်မြင်ချင်း၊ အစ်ကို
လည်းအမတ်သူရဲကောင်း၊ ငါလည်းအမတ်သူရဲ
ကောင်းဖြစ်သည်။ သုံးကြိမ်စေ့အောင်မြင်းရေးစီးကြရ
စေဦး။ ယင်းသို့မှအရတိုက်မည်ဆို၏။ ။ သူရဲကောင်း
နှစ်ယောက်အရေးအရာသုံးကြိမ်ပြလျှင်လက်ဝါးပြ၍

NOTES.

great southern continent of the Burmese world. မြင်းကြမ်း
an unbroken (rough) horse. ယဉ်ကျေးစေ to tame, break in.
စစ်ဝတ်တန်ဆာ armour and arms. ဖောင်းဝတ် grey. အဲဒေမောင်း
a kind of spear. ပိဿာ a weight of about 3 lbs. 10 ozs.,
commonly called a viss. မြင်လျှင်မြင်ချင်း the instant he
saw him. တိုက် to engage in combat. လက်ဝါးပြ to show
the palm of the hand (as a signal).

အရတိုက်တော့မည်ဟုအမတ်စလုံကျော်ခေါင်ကဆို
သော်သမိန်ပရမ်းလည်းတိုက်တော့မည်ဆိုလျှင်မြင်းကို
အကုန်ထွတ်၍နီးလျှင်အမတ်စလုံကျော်ခေါင်လည်းမိ
မိစွဲသောထားချတ်မည်မိုး၏။ မိုးရာတွင်သံချပ်ကြိုးပြတ်
သည်ကိုသမိန်ပရမ်းမြင်လျှင်ထုံနှံငှဲထိုးလိုက်၍စလုံ
ကျော်ခေါင်သည်မြင်းပေါ်ကကျလေ၏။ သမိန်ပရမ်းလည်း
ကျရာမှဥက္ခေဒ်ကိုဖြတ်ကောက်၍ရမှမြင်းကိုအ
ကုန်ထွတ်၍မြို့သို့ဝင်ပြန်လာ၏။

NOTES.

အရတိုက် to fight in earnest. စလုံကျော်ခေါင် a Chinese name or title. အကုန်ထွတ် to send at full speed. မိုး to cover, i.e. to strike at with a sword. သံချပ် lit. iron plates, but used for any part of a coat of mail.

PART IV.

Newspaper Cuttings.

၁. ထားပြတိုက်ခြင်း။

1. Dacoity.

ပုဇွန်ထောင်သစ်ခေါင်းမောင်စံခွန်းအိမ်တွင်လွန်ခဲ့သည့်သောက်ကြာနေ့က။ညည့်၇နာရီခွဲအချိန်လောက်တွင်။လူ၅ယောက်အတင်းဝင်၍မောင်စံခွန်းကိုဖမ်းပြီးလျှင်ကြိုးနှင့်ချဉ်နှောင်ထားပြီးလျှင်ငွေသား၆၀ဝိနှင့်လက်ဝတ်လက်စားတန်ဖိုး၂၀ဝိလောက်တောင်းရာထုတ်ပေးလိုက်ရကြောင်း။မောင်စံခွန်းမယားကိုထားပြများကဖမ်းယူသွားပြီးလျှင်ခရီးအတော်ဝေးကြားမှပြန်လွှတ်လိုက်သည်။ထားပြများကိုမရမရှိသေးသော်လည်းငွေရှိကြောင်းကိုသိသောလူတယောက်ကိုမယုံသင်္ကာမှုနှင့်ဖမ်းဆီးထားကြသည်။

NOTES.

ပုဇွန်ထောင် a quarter of Rangoon. သစ်ခေါင်း a forest timber contractor. မောင် brother = Mr. စံခွန်း man's name. သား real, pure. မယုံသင်္ကာမှုနှင့် on suspicion.

၂. အာဏာမဲ့ဘိန်းဆောင်ယူမှု။

2. Opium Smuggling.

လွန်ခဲ့သည့်သောက်ကြာနေ့တွင်။ ပုဇွန်ထောင်မီးရထားလမ်းတွင်။ မီးရထားအဆင်း။ တရုပ်တယောက်ကို ဘိန်းချိန်တိုလာ ၆၀၀ နှင့် ဖမ်းဆီးရမိသည်နှင့် မြို့ဝန်ကလေးရုံးတော်သို့ ပို့ဆက်ရာ။ တရုပ်ကို ဒါဏ်ငွေ ၃၀၀ နှင့် ထောင်ဒါဏ် ၄ လ အလုပ်ကြမ်းနှင့် စီရင်ချက်ချမှတ်သည်။ ဒါဏ်ငွေကို မပေးမဆောင်နိုင် ဖြစ်လျှင် ထောင်ဒါဏ် ၃ လ ထပ်မံခံစေ စီရင်ချက်ချမှတ်သည်။ ဒါဏ်ငွေကို ရခဲ့လျှင် ဆုငွေ ပြုလုပ်၍ ဖမ်းဆီးသူတို့အား ပေးရမည်။ ဘိန်းကို ထည်းအစိုးရဘဏ္ဍာတော် ပြုလုပ်ရမည်။ ၎င်းတရုပ်သည် မန္တလေးမြို့မှ လိုတ်လာသော သူဖြစ်၍ ဘိန်းကို ခေါင်းအုန်းထည်းတွင် ဖွက်၍ ယူဆောင်ခဲ့သည်။

NOTES.

မီးရထားလမ်း railroad. တိုလာ *tolā*, an Indian weight. မြို့ဝန်ကလေး assistant magistrate. အစိုးရဘဏ္ဍာတော်ပြုလုပ် to make government property, i.e. confiscate.

၃. သွေးဆောင်ဖျက်ဆီးမှု။

3. Seduction.

အထက်သတင်းစာထုတ်ဝေရာပါ။ မန္တလေးမြို့အနောက်ပြင်အောင်းနန်းရိပ်သာရပ်ဘုံပိုင်တန်းနေမမျိုး

ဆိုသူမိန်းကလေးတဦးကို ၎င်းရပ်နေမောင်ဘိုးမြဆိုသူ
လူကလေးတဦးက ဈေးချိုတော်သို့ ဘိနပ်ရောင်းရန်သွား
ရာ။ လမ်းခရီးအကြားတွင် မြင်းရထားနှင့် တင်ဆောင်
ခေါ်သွား။ ၎င်းက တတန်စစ်ကိုင်းမြို့အပိုင်ရွာတောင်
ရွာသို့ခေါ်သွား။ ဥရက်ငှက်ကြွကြာရှိနေသည့်အတွင်း
ဘမိတို့က ထောက်ထမ်းသိရှိသွားရောက်ခေါ်ယူခဲ့ပြီး
လျှင် ဆိုင်ရာဂမ္ဘတ်ဂါတ်မှာတိုင် တန်းရှိသည်နှင့်မောင်
ဘိုးမြဆိုသူကို ခေါ်ငင်စစ်မေးပြီးလျှင် ရာဇသတ်ပုဒ်မ
၃၆၃၊ ၃၆၆ အရ တရားစွဲ၍ ရုံးတော်သို့ ပို့ရေ။ အရေးပိုင်
မင်းရုံးတော်မှာ တင်သွင်းစစ်မေးရာ။ ၎င်းတို့ထွက်ချက်
များနှင့် စိစစ်တော်မူ၍ မေါင်ဘိုးမြအပေါ်မှာ အလုပ်မဲ့
ထောင်ဒဏ် ၃ လနှင့် ငွေဒဏ် ၁၀ ပိခံဆောင်စေ။ ငွေ
ဒဏ် ၁၀ ပိမဆောင်နိုင်လျှင် အလုပ်ရှိထောင်ဒဏ် ၃
လတိုး၍ခံစေ။ အမိန့်ချပေးတော်မူကြောင်းနှင့် ကြားသိ
ရလေသည်။

NOTES.

သွေးဆောင်ဖျက်ဆီး to entice and ruin. သတင်းစာ news-
paper. ထုပ်ဝေရာ issue. အောင်းနန်းရိပ်သာရပ် in the Aungnan-
yeiktha quarter. ဘုံပိုင်တန်း Bombay street. မမျိုး woman's
name. ဈေးချိုတော် a market-place in Mandalay. ထတန် again.
ဂမ္ဘတ် No. 8. ဂါတ် E. guard, police-station. ရာဇသတ် penal
code. ပုဒ်မ section. အရေးပိုင် deputy-commissioner.
အလုပ်မဲ့ without labour, i.e. simple imprisonment. တိုး၍
increasing, i.e. further, additional.

၄. အလောင်းကစားပြုလုပ်ကြောင်း။

4. Gambling.

ဥရောပတိုက်ဣတာလီပြည်အနီးမန်တီကာလိုမြို့။
 ဖဲအလောင်းကစားရုံးကြီးတွင်မကြာမီနေ့ရက်အခါက။
 မိမိရှေးကံကုသိုလ်ထောက်ပံ့သဖြင့် ဖဲအလောင်းက
 စားပြုလုပ်၍ ရွှေဒင်္ဂါး ၃၀၀၀၀ ခန့်အောင်နိုင်ရရှိသည်
 အတွက်။ အမည်နာမထင်ရှားကျော်စောသော အင်္ဂ
 လိပ်လူမျိုးမစ္စတာဝဲဆိုသူသည် မိမိနေရပ်ဌာနဖြစ်
 သော အင်္ဂလန်ပြည်သို့ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်သောအခါ။
 မိမိစိတ်နှလုံး၌မရောင့်ရဲနိုင်သည်ဖြစ်၍ ဖဲအလောင်း
 ကစားပြုလုပ်လိုသောကြောင့် ယခုတဖန် မန်တီကာလို
 မြို့အလောင်းကစားရုံးကြီးသို့ထွက်ရောက်။ ထပ်မံဖဲအ
 လောင်းကစားပြုလုပ်၍ ရွှေဒင်္ဂါး ၂၀၀၀၀ ခန့် နိမ့်သည်
 နောက်။ ရွှေဒင်္ဂါး ၃၀၀၀ ကိုလက်ကိုင်ထား၍ အလောင်း
 ကစားပြုလုပ်ရာ။ မကြာမီနေ့ရက်တွင် အထက်က
 အောင်နိုင်ရရှိဘူးသော ရွှေဒင်္ဂါး ၃၀၀၀၀ လုံး ပင်ရှန်း
 နိမ့်လိမ့်မည်လက္ခဏာတူကြောင်းနှင့် သတင်းစာတ
 စောင်၌ရေးသားပါရှိလေသည်။

NOTES.

အလောင်းကစားပြုလုပ် to gamble, bet. ဥရောပတိုက် Europe.
 ဣတာလီ Italy. မန်တီကာလို Monte Carlo. ဖဲ cards. မီ for
 မှီ before. မစ္စတာ Mister. ဝဲ Wells.

၅. ခိုးယူမှုပြစ်ဒါဏ်စီရင်ကြောင်း။

5. Punishment for Theft.

မရှုဆိုသူမိန်းမကိုပစ္စည်းခိုးယူမှုနှင့် ၅ မှတ်ဂါတ်စာဆင်တို့ကမေးစစ်ပြီးလျှင် မေးချက်ထွက်ချက်အရ။ ရာဇသတ်ပုဒ်မ ၃၇ နှင့်တရားစွဲ၍ ရာဇဝတ်ရုံးတော်သို့ ပို့ရော။ မြို့ဝန်ကလေးရုံးတော်မှတင်သွင်းစစ်မေးရာ။ ထွက်ချက်များတွင်သိသာထင်ရှားရှိသောကြောင့် ရာဇသတ်ပုဒ်မ ၃၇ ကျိုးလွန်ပြစ်ထောင်ဒါဏ် ၅ ရက် ခံစေအမိန့်ချပေးကြောင်းကိုကြားသိရလေသည်။

NOTES.

မရှု Ma Shu, name of a woman. စာဆင် E. sergeant of police. ရာဇဝတ် criminal. ရာဇဝတ်ရုံး magistrate's court. မြို့ဝန်ကလေး assistant town magistrate.

၆. မုဒိမ်းပြစ်မှုမထင်ရှား၍ပယ်ကြောင်း။

6. Charge of Rape dismissed.

အထက်သတင်းစာထုတ်ဝေရာပါ။ ပြင်ဦးလွင်မြို့ရုံးတော်က။ ပို့ရောက်သည့် မြင်းစီးသူရဲအမှုဝမ်းမောင်ထုတ်နှင့်အပေါင်းပါလူတို့အပေါ်မှာ ရာဇသတ်ပုဒ်မ ၃၇ အရ။ မုဒိမ်းပြုကျင့်မှုနှင့်မနွှလေးမြို့သို့ ပို့ရောက်။ စက်ရှင်အါဏာတော်ရဥတ္တရဌာနခရိုင်ဆိုင်ရာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးရုံးတော်မှတင်သွင်းစစ်မေးရာ။ အသီးအ

သီးထွက်ဆိုချက်များတွင်ပြစ်မှုမထင်ရှား၍ပယ်စေ။
အမိန့်ချပေးတော်မူကြောင်းကိုကြားသိရလေသည်။

NOTES.

ပယ် to dismiss (a charge). မြင်းစီးသူရဲအမှုထမ်း mounted police constable. မုဒိမ်း rape. စက်ရှင် E. sessions. စက်ရှင်အာဏာထော်ရ one who has the powers of a Sessions Court. ဥတ္တရ P. north. ဌာန P. place. ခရိုင် a division composed of districts with a common centre. ဝန်ရှင်ထော် မင်းကြီး Commissioner of a Division.

၇. လက်ရောက်ရိုက်နှက်မှုပြစ်ဒဏ်စီရင်ကြောင်း။

7. Assault.

မန္တလေးမြို့ထောင်မှူးကြီးကထောင်ဥပဒေပုဒ်မ ၄၉ အရ။ အကျည်းသားမောင်ဘိုးဆင်ဆိုသူသည် အကျည်းသားတဦးကိုဝါးထုတ်နှင့်ရိုက်နှက်လက်ရောက်ပြုလုပ်ကြောင်း။ ၄ မှတ်ဂါတ်မှာတိုင်တန်း။ အကျည်းသားမောင်ဘိုးသင်ကိုခေါ်ယူစစ်မေးပြီးလျှင်ရာဇသတ်ပုဒ်မ ၃၂၅ နှင့်တရားစွဲ၍ရုံးတော်သို့ပို့ရောက်။ အရေးပိုင်မင်းရုံးတော်မှာတင်သွင်းစစ်မေးရာသိသာထင်ရှားရှိသောကြောင့်မောင်ဘိုးဆင်မှာထောင်ဒဏ် ၁၅ လခံစေ။ အမိန့်ချပေးတော်မူကြောင်းကိုကြားသိရလေသည်။

NOTES.

ပြစ်ဒဏ် punishment. ထောင် jail. မှူး jailer. အကျည်းသား one undergoing rigorous imprisonment. ထုတ် for ဒုတ် a stick.

၈. လိမ်လည်မှုပလပ်ကြောင်း။

8. Case of Cheating dismissed.

လွန်ခဲ့သည့်တနင်းလာနေ့က။ ဗိန်ပန်းရပ်နေတရားလို
မမကြီးက တရားခံမိုင်းလုံကျ မိုင်းမေါင် ခွန်ခူအပေါ်
တွင်။ ရာဇသတ်ပုန်မ ၄၁၇ အရ။ ငွေ ၅၀၀ ကျော်လိမ်လည်
ယူသုံးမှုနှင့် မန္တလေး မြို့နယ်ပိုင် ဝန်ထောက်တော်မင်း
သခင်ဘုရားရုံးတော်တွင် လျှောက်ထားစွဲဆိုတောင်း
ခံရာ။ ရုံးမင်းက ရာဇသတ်ပုန်မ ၄၀၆ - ၄၀၉ များနှင့်စွဲ၍
မောင်ခွန်ခူကိုစစ်ဆေးမေးမြန်းကာလ။ တဦးနှင့်တဦးချစ်
ခင်စုံမက်အကြင်လင်မယား ဖြစ်၍ပေးကမ်းရယူသုံးစွဲ
ကြောင်းထုခြေသည်နှင့်။ လျှောက်ထားရာပါ ငွေများ
ကိုမောင်ခွန်ခူအပေါ်တွင်တောင်းခံမရှိ။ ပလပ်စေ။ စီရင်
ချက်ချပေးတော်မူလိုက်ကြောင်းကြားသိရလေသည်။

NOTES.

မိုင်းလုံကျမိုင်း a title. နယ်ပိုင်ဝန်ထောက် Assistant-Com-
missioner in charge of subdivision. ရုံးမင်း the magistrate
or judge.

၉. လူကိုခိုးယူမှုအကြောင်း။

9. Kidnapping.

လွန်ခဲ့သည့်မကြာမှီနေ့ရက်အခါက။ မန္တလေးမြို့အ
နောက်ပြင်ဗိန်ပန်းရပ်နေမောင်ဗိန်၊ မယားမချမ်းတို့

၎င်းရပ်နေအသက်၁၃နှစ်ကျော်ရွယ် မမြဆိုသူမိန်းက
လေးကိုမိဘနှင့်မိတ်ထွက်မကြည်မသာရှိသည့်အတွင်း
မချမ်းကဖျားယောင်းသွေးဆောင်။ မိမိလင်နှင့်ယင်
ပါးစေပြီးမှရန်ကုန် မြို့သို့ပို့၍မမြဆိုသူမိန်းကလေးကို
ကြေးငွေရှာကြံပေးရမည်စေခိုင်းသည်နှင့်။ မတုတ်ဆိုသူ
ထံငွေပေးအတိုးနှင့်လက်မတ်ရေးထိုးချေးငှါးရှိသည့်
အတွင်း။ အဘမောင်သာစံက ဆိုင်ရာရုံးတော်တွင်
လျှောက်ထား။ ဝါရမ်းနှင့်ဖမ်းယူပြီးလျှင်ယခုအခါ
ဆိုင်ရာရုံးတော်တွင်စစ်မေးရှင်းလင်းဆဲရှိကြောင်း
ကြားသိရလေသည်။

NOTES.

ဖျားယောင်း entice. ယင်ပါး for ယဉ်ပါး to have sexual
intercourse. ချေးငှါး to hire. ဝါရမ်း E. warrant. ဆိုင်ရာရုံး
the court having jurisdiction. ရှင်းလင်းဆဲ is being cleared
up (J. § 108).

၁၀. ဇာပန်ကျွန်းကြီး၌မြေငလျင်တုန်လှုပ်ကြောင်း။

10. Earthquake in Japan.

ဇာပန်ကျွန်းကြီး၌။ မကြာမီနေ့ရက်အခါက။ အကြီးအ
ကျယ်မြေငလျင်တုန်လှုပ်၍ အိမ်ခြေအရေအတွက်များ
စွာပျက်စီးဆုံးပါးနစ်နာခြင်းဖြစ်ကြရာ။ လူအပေါင်းတို့
ကကြေးငွေအမြောက်အများထည့်သွင်းလှူတန်ကြပါ
လျက်ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်

သည့်စပါးကောက်နှံများပျက်စီးဆုံးပါး၍စာရေရိ
 ကွာငတ်မွတ်ခေါင်းပါးသောအခါ။ ကူညီထောက်ပံ့ရန်
 ရုဆောင်းထားသော အလှူငွေ သေန်ကိုလည်း အစိုးရ
 မင်းတို့ကထုတ်နှုတ်ပေးမည်ရှိရာ။ ယွတ်တော်မှူးမတ်အ
 ရာရှိတို့က ခုခံလျက် အခြင်းပဋိဃာတ်ဒေါသဖြစ်ပွား၍
 နေကြောင်းနှင့်သတင်းရောက်ရှိလေသည်။

NOTES.

ဇာပန် Japan. ငလျင်တုန်ထွှန် an earthquake : ငလျင် the
 fabulous monster that causes the earthquake : probably
 ငါးရှည် an eel. အိမ်ခြေ a household, family. အမြောက်
 အများ much. စာရေရိကွာ provisions. ၁သေန် Rs. 16,000,000.
 ယွတ်တော်မှူးမတ် the councillors of state. ပဋိဃာတ် for P.
 ပဋိဃတ္တိ quarrel.

၁၁. ရဟန်းတော်တပါးခွေးရှူးကိုက်သည့်ရောဂါ
 နှင့်ပြန်လွန်တော်မူသည့်အကြောင်း။

11. Death of a Monk from the Bite of a Mad Dog.

မန္တလေးမြို့မြောက်ပြင်၊ အမရဌာနီရပ်အနီး၊ ဂေါသိ
 တာရာမတိုက်အတွင်း။ သတင်းသုံးနေသော ဝါတော်
 ၂၇ ဝါရှိရဟန်းဦးစာရိန္ဒအရှင်သည် ပန်းတိမ်းသည် ဆ
 ရာမောင်ရွှေသာကဏ္ဍတန်ထိုက်သောခွေးငယ်၁ကို
 မွေးမြူထားရာ။ လွန်ခဲ့သည့် ၃လလောက်က။ ၎င်းခွေး
 ငယ်ကိုရေချိုးရာတွင် လက်ကိုကိုက်ထိုက်သောဒါဏ်

ရာသည် ယခုလပြည့်ကျော်မှပေါ်ပေါက်လာရာ။ ငှက်
၅ရက်ခန့်ရှိမှ။ သမားတို့ကိုခေါ်ယူကုမစေရာ။ သမား
ပေါင်း ၃ကျိပ်ကျော်တို့နှင့် တဆေးမကောင်း။ တဆေး
ကောင်းလဲပြောင်းကုမသော်လည်း မရဏသဘောကို
မလွန်နိုင်သည် ဖြစ်၍ ၁၂၅၃ ခုပြာသိုလပြည့်ကျော်
၁၂ရက်နေ့တွင် ပြန်လွန်တော်မူကြောင်းကို ကြားသိရ
လေသည်။

NOTES.

ပြန်လွန် to die (used for the Buddhist monks). တိုက်
a collection of monasteries. သိတင်းသုံး to perform the
duties of an ascetic. ဝါ the Buddhist lent, or rainy season;
a Buddhist monk reckons his standing by the number
of ဝါ he has kept. ဦးစာရိန္ဒ monk's name. မရဏသဘော
P. the nature of death, death. လွန် to pass by, i.e. to escape
death. ပြာသို month of Pyatho, about January.

၁၂. ဣပ်ရှားထကြွပြုလုပ်သောမင်းလောင်းဆိုသူ
ထားပြဿာအကြောင်း။

12. Pretender to the Throne.

ရခိုင်ဒီဒီဇံ။ စစ်တွေမြို့ရသော တောင်နှင့်နတ်ခေါ်ဒီစ
ရိတ်နယ်ပယ်အရပ်ဒေသများတွင်။ မိမိကိုယ်ကိုမင်း
လောင်းရောင်ဆောင်၍ သေနတ်ထက်နက် ၃ ကျိစွဲကို
လျက်ဣပ်ရှားထကြွရှိနေသော ထားပြလူဆိုးအရေအ
တွက် ၂၄ ယောက်တို့ကို ပုလိပ်အမှုထမ်းသားတို့ထိုက်

လံဖမ်းဆီးရှိနေရာ။မရမမိသေးကြောင်း။မကြာမီက
 ၎င်းထားပြုလူဆိုးသူဆိုးတို့နှင့်တွေ့ဆိုင်ပစ်ခတ်တိုက်
 ခိုက်ကြရာ။ပုလိပ်အမှုထမ်းသားတို့ဘက်တွင်အကြပ်
 ကလေးဟာဒါတယောက်ကျဆုံးသည်ပြင်။လက်နက်
 ကိုင်တယောက်မှာပြင်းထန်စွာထိခိုက်နာကျင်ရှိသော်
 လည်းထားပြုလူဆိုးသူဆိုးတို့ဘက်၌တစ်စုံတယောက်
 သောသူတို့ကျဆုံးမရှိဘဲဆုတ်ခွာသွားကြကြောင်း။
 ၎င်းတို့ကိုလိုက်လံဖမ်းဆီးရန်ပလက်ဝအရပ်မှာပုလိပ်
 အမှုထမ်းသားတို့ကိုဆင့်ဆိုထားကြောင်း။

NOTES.

ထွန်ရှားထကြွပြုလုပ် to get up a rebellion. ဒီဇိဇံ E.
 division. ဒီဇိဇိတ် E. district. မင်းလောင်း a usurper,
 embryo prince. ပုလိပ် E. police. တွေ့ဆိုင် to meet face
 to face. ပစ်ခတ် to fire. အကြပ်ကလေး sub-officer. ဟာဒါ
 H. havildar. ပလက်ဝ name of a place.

၁၃. ဓာတ်သတ္တုတွင်းများကိုတူးဖော်လုပ်ကိုင်
 ကြောင်း။

13. Discovery of Minerals.

မြန်မာနိုင်ငံတော်အထက်ပိုင်းတောတောင်အရပ်ဒေ
 သများတွင်။အမျိုးမျိုးသောဓာတ်သတ္တုတွင်းတူးဖော်
 လုပ်ကိုင်ခြင်းအကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍အင်္ဂလိပ်

သတင်းစာတစောင်၌ရေးသားဖော်ပြသည်မှာ။ မြန်မာနိုင်ငံတော်အထက်ပိုင်းတောတောင်မှစ၍ရေစမ်းချောင်းတစ်ဝိုက်ရာ။ အရပ်ဒေသများ၌တွေ့ရှိသောခဲမပြု၊ ခဲမပုပ်ဓါတ်သတ္တုအစရှိသည်တို့သည်အခြားတိုင်းပြည်နိုင်ငံ၌ရရှိသောဓါတ်သတ္တုများကဲ့သို့ကောင်းမွန်သည့်ဟုအင်္ဂလန်ပြည်၌နေထိုင်ရှိသောပညာရှိအပေါင်းတို့ကပြောဆိုကြကြောင်း။

ပတ္တမြားကျောက်တွင်းတူးဖော်လုပ်ကိုင်ရှိနေသောကုမ္ပဏီတို့သည်ခဲသတ္တု၊ သံသတ္တုတွင်း၌တည်ရှိသောတောတောင်အရပ်ဒေသများကိုတွေ့ရှိသော်လည်းထိုသတ္တုတွင်းများကိုတူးဖော်ယူဆောင်ရာ။ ခရီးလမ်းဝေးကွာလျက်စရိတ်ကြေးငွေမျိုးစွာကုန်ကျထိမ့်မည်ဖြစ်သောကြောင့်မတူးဖော်ဘဲရှိနေကြကြောင်း။

ထိုအပြင်။ မြန်မာနိုင်ငံတော်မြောက်ပိုင်း။ ချင်းတွင်းနယ်ပယ်တောတောင်အရပ်ဒေသများမှာ။ ရွှေသတ္တုတည်ရှိသောစမ်းချောင်းများကိုလည်းတွေ့ရှိကြောင်း။

ထိုအပြင်လည်းကျောက်မီးသွေးတွင်း၊ ရေနံတွင်းများကိုတူးဖော်လုပ်ကိုင်ရန်ဘွဲ့စည်းထားသောကုမ္ပဏီလူစုတို့သည်လည်းယခုအခါစမ်းသပ်၍လွန်ပေါက်တူးဖော်လုပ်ကိုင်ရှိနေရာ။ အကျိုးကျေးဇူးခံစားရထိမ့်မည်ဟုမျှော်လင့်တောင့်တရှိနေကြလေသည်။

NOTES.

ခါတ် for P. ခါတု minerals. သတ္တု P. minerals (not in Childers). စပ်ချာညီ connected with. အင်္ဂလိပ် English. အင်္ဂလန် England. ကုမ္ပဏီ E. company. ကျောက်မီးသွေး coal. ဖွဲ့စည်းထား form, unite. ထွန်ပေါက် to bore.

၁၄. မန္တလေးမြို့မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင်။ တပ်မြို့တည် ထောင်ရန်စီမံချက်ကိုငြင်းပယ်ကြောင်း။

14. Leading Article in 'Mandalay Times' on Establishment of Cantonments on the River Bank, Mandalay.

သုနာပရန်တ၊ တမ္ပဒီပ၊ ကမ္ပောဇ၊ စသောတိုင်းကြီး ပြင်ကြီးတို့နှုတ်။ ခိုမှီမွေ့လျော်ပျော်နေကြသောသဌေး၊ သူကြွယ်၊ ကုန်သည်ကြီးငယ်စသောပြည်သူအပေါင်း တို့နှင့်မပြတ်ရောပြွမ်းကူးသန်းရောင်းဝယ်ဖောက် ကားဆက်ဆံရာဌာနဖြစ်သော မန္တလေးမြို့တော်ကြီး ၏မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင်တပ်နယ်မြေပြုလုပ်၍ တပ်မြို့ တည်ထောင်ရန်စီမံချက်ကိုကော်မတီလူကြီးမင်းတို့ ကမည်သည့် အကြောင်းနှင့်သဘောမတူသည်ကို ၁၈၉၂ ခုမတ်လ ၈ ရက်အင်္ဂါနေ့နံနက် ၇ နာရီခွဲအချိန် တွင်။ မန္တလေးမြို့မြူနီစီပါယ်ရုံးတော်နှုတ်၍ ၅၈ ကြိမ်

NOTES.

တပ်မြို့ cantonments. သုနာပရန္တ၊ တမ္ပဒီပ၊ ကမ္ပောဇ၊ names of certain districts in Upper Burma. မပြတ် always. ရောပြွမ်း mix together. ကော်မတီ E. committee. မတ် E. March. မြူနီစီပါယ် E. municipal.

မြေကော်မိတီလူကြီးမင်းတို့အရပ်ရပ်ဆိုင်ရာအစည်းအဝေးကြီးတွင်။ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးအတွက်။ ဥက္ကဋ္ဌရဌာနခရိုင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးက ၁၈၉၂ ခုဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်နေ့နံပါတ် ၆၆၀—၅၅၄ မေးမြန်းသောစာကိုဖတ်ရှုဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ ကော်မိတီလူကြီးမင်းများက ပြောဆိုကြသည်။

မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင် တပ်မြေပြုလုပ်တပ်မြို့တည်ထောင်ကကူးသန်းရောင်းဝယ်ကြီးကျယ်ခမ်းနားသောနေရာအရပ်မှ မြို့တွင်းသို့တည်တည်ဝင်စရာလမ်း၊ မြစ်ဆိပ်သို့သွားသောလမ်းကိုပိတ်ဆို့သဖြင့် မြို့၏အကျိုးစီးပွားပျက်ပြားမည် အကြောင်းအထက် ၁၈၈၉ ခုနှစ်ကဖော်ပြဘူးသောအချက်ထက်တိုး၍ ခိုင်ခံ့လုံလောက်သည့်မဟုတ်။ ၁၈၉၂ ခုနှစ်က အကြောင်းကိုဆင်ခြင်စဉ်းစားကြသောအခါ ယခုခရိုင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးသည် အကြီးဥက္ကဋ္ဌ ဗြိတိဒ်မင်းအဖြစ်နှင့် ပင်ရှိလျက် ကော်မိတီလူကြီးမင်းတို့က မြို့နိပါတ်နယ်နိမိတ်အတွင်း မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင် တပ်မြေပြု၍ တပ်မြို့တည်ထောင်ရန်အထိုမရှိသည်ကို ဖော်ပြဘူးကြောင်း။ ထိုပြင် ဤတပ်နယ်သည်

NOTES.

၅၈ ကြိမ်မြောက် fifty-eighth. စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး general. ကြည်ညို to agree. ခမ်းနား suitable. ဖေဖော်ဝါရီ E. February. ဥက္ကဋ္ဌ P. eminent, high. ဗြိတိဒ် E. president. နိမိတ် for P. နိမိတ္တ a mark, boundary.

အမိန့်တော်ပြန်တမ်းဂေဇက်သတင်းတွင်မပါမရှိဘူး
သည်ကိုလည်းထုတ်ဘော်ပြောဆိုဘူးကြောင်း။

မြစ်ဆိပ်ကမ်းနားတွင်တပ်မြို့တည်ထောင်သို့အကယ်
စင်စစ်လိုပါမူ၊ အထက်မြန်မာနိုင်ငံတော်ကိုအင်္ဂလိပ်မင်း
တို့အုပ်စိုးသည်မှာ။ ၅နှစ်ကြာရှိပြီးဖြစ်၍၊ ၅နှစ်အတွင်း
တွင်တည်ထောင်ပြီးမြောက်ရှိပါလျက်မတည်ထောင်။
ယခုမှတည်ထောင်ရန်လိုမည်လက္ခဏာမရှိကြောင်း။

သို့ဖြစ်၍။ စစ်ဘက်အရာရှိမင်းတို့ဘော်ပြသောအခြေ
သည်ခိုင်ခံ့လုံလောက်သောအခြေမဟုတ်ဟုကော်မိတီ
လူကြီးမင်းတို့သဘောတွင်ထင်မြင်ရရှိကြသည့်နှင့်၊ ၎င်း
စီမံချက်ကိစ္စကိုရပ်စဲပါစေမည်အကြောင်းကိုတွေ့မြင်
ကြားသိရကြောင်း။

သို့အရပ်ရပ်။ ကျနု်ပ်တို့တွေ့မြင်ကြားသိရသဖြင့်အ
များပြည်သူလူအပေါင်းတို့သည်ကော်မိတီလူကြီးမင်း
တို့ချခံငြင်းပယ်ချက်ကိုမပြတ်နှစ်လုံးသွင်းမိသဖြင့်ပီတိ
ဝမ်းမြောက်ထောပနာမြောက်ထိုက်ကြပေသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်၊ ထိုနေရာဌာနတွင်တပ်မြေ
လုပ်၍တပ်မြို့တည်ထောင်မူ၊ ကုန်သည်ကြီးငယ်၊ ဆင်းရဲ

NOTES.

ဂေဇက် E. gazette. မြောက် gives the idea of 'fulfilment, accomplishment.' စစ်ဘက် military. စီမံချက် order. သို့အရပ်ရပ် on these grounds. ပီတိ P. joy.

သားမျိုးစွာသောပြည်သူအပေါင်းတို့သည်အစဉ်ထာဝရအမြီးနေရာမှအရှေ့ပြောင်းသွားလာရာဆိုသောအလုပ်သည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်၊အတည်မကျ၊စီးပွားယုတ်လျော့၍စရိတ်ကြေးကိုယ်ပန်းနွမ်းရဲဘွယ်ဖြစ်ရာသည်လည်းတကြောင်း။

၎င်းနေရာ၌နက်အထက်အောက်၊အနီးအဝေး၊မြို့ကျေးရွာများမှသင်္ဘောစီး၊ငွေစီးအစရှိသောအသီးသီးလာရောက်ကြသောကုန်သည်ကြီးငယ်တို့လည်းမန္တလေးမြို့ကြီးနှင့်ရောင်းလမ်းဝယ်လမ်း၊သွားလမ်းလာလမ်း၊လွယ်လင့်တကူ၊မပင်မပန်း၊နီးကပ်စပ်လျှင်သောကြောင့်အလွန်ပင်နှစ်သက်စိုမက်ကြသည်သဘောရရှိကြောင်း။

၎င်း၌နန္ဒေ့ပြောင်းရလျှင်အရပ်ရပ်ကုန်သည်ကြီးငယ်တို့၊အစဉ်ထာဝရနေရာမဟုတ်သည်နှင့်၊စိတ်တိုင်းကိုယ်တိုင်းမကျ၊ကူးအားသန်းအားမှယုတ်လျော့၍ပြင်၏အကျိုးစီးပွားနီးပါးရန်ရှိကြောင်း။

သို့အကြောင်းကြောင့်အရပ်ရပ်ကိုစေ့စပ်ဆင်ခြင်လျှင်ကော်မီတီလူကြီးမင်းတို့ချခံငြင်းပယ်ချက်သည်အလွန်နှစ်သက်ဘွယ်ကောင်းထွပေသည်ဟုကျနပ်တို့စိတ်တွင်မှတ်ထင်မိပေသည်။

NOTES.

ထာဝရ P. permanent. အတည်မကျ unsettled. စရိတ်ကြေး expense. ကိုယ်ပန်း bodily fatigue. နွမ်းရဲ exhausted. လွယ်လင့်တကူ easily. စေ့စပ် in conjunction.

ကြေးနန်းသတင်း။

Telegraphic News.

၁၅. မန္တလေးမြို့မီးလောင်ခြင်း။

15. Fire at Mandalay.

မန္တလေးမြို့အေ ပြီလ ၂ ရက်၊
တကူးလဆန်းရက်။

ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင်လောင်သောမီးသည် အိမ်ခြေသုံးလေး
ရာလောက်ကျယ်လောင်၍ငွေ ၁၀ သိန်းတန်တိုးလောက်
ဆုံးပါးကြသည်။ ကြေးနန်းရုံးနှင့်စပ်လျဉ်သောအချို့တန်
ဆာပလာများကိုရလိုက်၍ဆက်လက်၍ကြေးနန်းအ
လုပ်ကိုတောင်ကြွန်းရိုးနှင့်တပ်မြို့ရိုးကြားတွင် အိမ်ဖြူ

NOTES.

ကြေးနန်း the common word for anything connected with
the electric telegraph. အိမ်ခြေ a household. ကျွမ်း to be
consumed by fire. ကြေးနန်းရုံး telegraph office. စပ်လျဉ်
connected with. တန်ဆာပလာ implements, instruments.
ဆက်လက်၍လုပ် to carry on, continue. အိမ်ဖြူ a tent.

ဆောက်၍ကြေးနန်းရုံးလုပ်ကြရသည်။ ၎င်းနေရာတပ်ရိုး
ကိုဖျက်ဖောက်သောမီးရထားလမ်းတွင်ဖြစ်သည်။ ကြေး
နန်းရုံးနှင့်စပ်ဆိုင်သောငွေငဝိလောက်မရွာတာပါလပ်
ကထိမ်းယူထားခင်သည်။ ၎င်းမီးတွင်အသေအပျောက်
ရှိသည်ဟူ၍သတင်းမရသေး။ မီးသည်အကူးအလောင်
မြန်လွန်းသည့်အတွက်မီးကိုလွတ်ကင်းရန်ကြံစည်သော
အကျိုးမဖြစ်နိုင်။ ရေများအသင့်ရှိသော်လည်းလေအလွန်
ပြင်းထန်ခြင်းအတွက်မတတ်နိုင်ကြ။ မရွာတာဘုလုပ်
တိုက်ကရှမ်းတန်းလမ်းအထိရှိတိုက်အိမ်များမှာမီး
ကျွမ်းလောင်သည်။ သို့ရတွင်ဆီလမ်အိမ်တန်းအဆုံးနေခံ
ဖေးတွင်အိမ်များခိုင်အရက်ချက်ရုံးကိုလွန်၍ကောင်း
ကောင်းလွတ်သည်။ ကြာသပတေးနေ့ဒုတိယမီးတကြိမ်
မှာ။ အရှေ့ဘက်မြို့အပိုင်းတွင်အလွန်နာကြီးသည်ဟူ၍
ရိပ္ပတ်ရသည်။ ဆုံးပါးသောပစ္စည်းတန်ဖိုးများငွေအသိန်း
တရာကျော်လောက်ရှိသည်။ မီးကျွမ်းလောင်သောအိမ်
များအပြင်ကျောင်းတိုက်ပေါင်း၁၁တိုက်မီးလောင်သည်။
၎င်းတို့အနက်အမည်ရသောကျောင်းတိုက်များမှာ။ စံ
ကျောင်းတော်ခေါ်သောရွှေကျောင်းကြီး ၂ဆောင်၊ မှန်

NOTES.

မရွာတာပါလပ် Mr. Pollock (?). ခင် = နှင့် prior past (J. § 115).
အသင့် ready. ဘုလုပ် Bulloch (?). ဆီ = C. ခိုင် one who holds
a spirit or opium monopoly. အရက်ချက်ရုံး a distillery. ရိပ္ပတ်
E. report. ကျောင်းတိုက် a collection of monasteries.

ကျောင်းတိုက်၊ အလွန်ကျော်စောသောခင်မဂ်နီစလင်း
 နှင့်အင်းကန်းကျောင်းတိုက်၊ ၎င်းကျောင်းတိုက်တွင်နေ
 ထိုင်ကြသောဘုန်းတော်ကြီးများသည် စာတတ်ပုဂ္ဂိုလ်
 များဖြစ်ကြ၍မင်းတုံးမင်းလက်ထက်ကတံဆိပ်ရဆရာ
 တော်များဖြစ်သည်။ မှန်ကျောင်းတိုက်မှာ။ ၁၁နှစ်
 လောက်ကမင်းတုန်းမင်းကဆောက်လုပ်သောကျောင်း
 ဖြစ်၍ငွေသေိန်းကုန်ကျသည်။ သည်ပြင်လည်းမီးက
 လေး၂ကြိမ်လောင်သေးသည့်။ ကြာသပတေးနေ့တွင်။ နန်း
 တော်မြောက်သူရဲဈေးတွင်လောင်သည့်မီးတခုမှာ။
 ကင်းတော်ဂါတ်တွင်ညည့်ကလောင်သည်။ အိမ်တအိမ်
 သာလောင်မိသည်။ ယခု၃နာရီခွဲအချိန်တွင်မီးတခု
 လောင်၍နေသည့်မှာ။ ဈေးချိုနှင့်တမီးဘက်ကိုကျ၍ဂါတ်
 နှင့်အနီးဆီမှာကျသည်။ အသေအချာမသိရသေး။ ၎င်း
 ကြေးနန်းတခုအဆို။ မန္တလေးမြို့အေပရီလ၂ရက်၊ မန္တ
 လေးတွင်မီး၂ကြိမ်ထပ်မံလောင်ပြန်သည်မှာ။ ပဌမ
 မီးမှာ။ မန္တလေးမြို့အရှေ့မြောက်ပြင်တွင်နံက်နောရီ
 လောက်တွင်မီးလောင်ရာ။ မွန်းတည့်အချိန်တွင်မီးငြိမ်း

NOTES.

ဘုန်းကြီး great glory: the usual term for a monk or priest.
 ပုဂ္ဂိုလ် from P. ပုဂ္ဂလော a person: used to denote the
 head of a monastery: cf. E. parson. မင်းတုံးမင်း the last
 king but one, Thibaw's father. အေပရီ or အေပြီ April.
 နံက် morning.

သည်။ ဒုတိယမီးမှာ။ မြေဗွာ များနေကြသောရပ်ရွာတွင်
 လောင်၍အေနှင့်ဘိလမ်းစပ်ကြားတွင်ဖြစ်၍မန္တလေးမြို့
 နှင့်ကမ်းဆိပ်နှင့်အနီးတွင်ကျသည်။ လေပြင်းထန်သည့်နှင့်
 မီးကိုလေရပ်ပေးသကဲ့သို့မြန်မာအိမ်ပေါင်း၊ ရာပေါင်း
 များစွာကျွမ်းလောင်သည်။ ၎င်းမီးမှာ။ မွန်းလွဲ ၃ နာရီ
 လောက်တွင်ငြိမ်းသည်။ ဒုက္ခကြီးစွာရောက်ကြသည်။ မြေ
 ဗွာများမှာ။ မိမိတို့ပစ္စည်းများကိုသာသယ်ပိုးလုပ်ကိုင်
 ကြသည်။ ယူရိုပီယန်များမှာသာလျှင်ပိုင်းဝန်းကူညီ
 ကြသည်။ အသေအပျောက်ဆို၍မကြားမာပီရသေး။

NOTES.

အေ = A. တီ = B. ရပ်ပေး to fan. မွန်းလွဲ post meridian.
 J. does not offer any explanation of မွန်း the meridian, but
 it may be connected with အမွှမ်း a pinnacle; source of a
 river. သယ်ပိုး to remove. ယူရိုပီယန် European.

Petitions.

NOTE.—The spelling of the petitions is not always according to Judson, but they are printed as in the manuscripts.

1. **Plaint in Civil Suit.**

ပြည်မြို့ဝန်ထောက်တော်မင်းရုံးတွင်တရားမ
မှုနံပါတ် ၁၅၄။

တရားလို	မိစ္ဆာမ	ပန်းဆိုးတံရပ်နေ။
တရားခံ	ဇလူကြီး	ပေါင်တည်ရွာနေ။

စပါးဘိုးငွေဒင်္ဂါ ၁၄၇၀—ဝ—ဝံရလိုမှု။

၁။ ၁၈၈၃ခုနှစ်။အောက်တိုဘာလ ၅ရက်နေ့၌တရားကျွန်တော်မသည်ပြည်မြို့တွင်တရားခံသို့ပွဲခန့်ရောင်းချရံစပါးအတင် ၇၅၀ ကိုပေးအပ်လိုက်ပါသည်။

၂။ အောက်တိုဘာလ ၃၁ရက်နေ့တွင်တရားခံသည် ၄၇၀စပါးကိုငွေ ၁၅၀၀ နှင့်ရောင်းပါသည်။

၃။ ၎င်းငွေအတွက်တရားခံပွဲခငွေ ၂၂ သင့်ပါသည်။

၄။ ၁၈၈၃ ခုနှစ် ဝင်ဘာလ ၆ ရက်နေ့တွင် ၎င်းစပါး
ထိုးငွေကိုတရားခံထံကျွန်တော်မတောင်းပါသည်။

၅။ ၎င်းငွေကိုတောင်းသော်လည်းမပေးပါ။

၆။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ကြံငွေ ၁၄၇၈—၀—ဝံကိုစရိပ်နှင့်
တကွပေးဆပ်စေရုံအမိန့် ဒီကရီကယ်မသနားတော်မူ
ပါမည်အကြောင်းကိုလျှောက်ထားပါသည်အရှင်မင်း
မြတ်ဘုရား။

မိရှေမလက်မှတ်

NOTES.

ပြည်မြို့ the town of Prome: ပြည် is the B. name; Prome is the Talaing name. တရားမ Civil Law. နံပါတ် E. number. တရားလို plaintiff. တရားခံ defendant. မိရှေမ name of plaintiff; မိ = Mrs. or Miss: used in court documents, or to young or inferior persons. ငလူကြီး name of defendant; င is used for Mr. in court documents or to inferiors, but is not polite. ငန်းဆိုးတံ the dyers' quarter. ပေါင်တည် a village in Prome district. ၈—၀—ဝံ the large circle over a figure denotes rupees; ` stands for ၀ = one anna; ° for ပိုက် = one pie. ဧကတ်တိုသာ E. October. နိုဝင်ဘာ E. November. ပွဲခ brokerage. အတင် a basket = one bushel. စရိပ် costs in suit. ဒီကရီ E. a decree.

2. Request to be allowed to hold a Theatrical Performance.

မော်လမြိုင်မြို့ဝန်မင်းသွင်ဘုရားရုံးတော်။

ဘုရားကျွန်တော်ကိုရွှေအောင်ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

ဘုရားကျွန်တော်သည် ငှန့်ပါတ်ရင်တွင်။ စေတိကြီးကုံးတော်ခြေရင်း၌။ ပြာသိုလ်လပြည့်နေ့ကစ၍ ခုညည့်ဆက်လျက်မြဲမ္မာဇာတ်ပွဲသဘင်ကြင်းပလိုပါသည်ဖြစ်သောကြောင့် အခွင့်လက်မှတ်ကယ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်းရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

ကိုရွှေအောင်

၁၂၄၅ ခုပြာသိုလ်လဆန်း၁ရက်နေ့။

NOTES.

မော်လမြိုင် Moulmein. မြို့ဝန်မင်း magistrate of a town. After တော် understand ခွဲ in. ကို *elder brother*, mode of addressing an elderly man = Mr. ရွှေအောင် the man's name; ရွှေ *gold*, is generally put before the proper name. ဘုရား My Lord, or, Your Worship; always put at end as well as beginning of opening sentence. ငှန့်ပါတ်ရပ် No. 4 Street. ဇာတ်ပွဲ a theatrical performance in which men and women are the actors. အခွင့်လက်မှတ် a permit.

3. Request for an Appointment as Head Clerk.

ဘုရားကျွန်တော်မောင်ရွှေရိုးရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။ ။ ကျွန်တော်မျိုးသည်အစိုးရမင်းအမှုတော်ကိုတလလျှင် ၂၀ ကျနှင့်မျှတလုံလေဘဲခြင်းမရှိသော်လည်းဒုတိယဆရာအဖြစ်နှင့်နှစ်လရှည်စွာသမာဆန္ဒဖြင့်ဝိရိယစိုက်ထုတ်၍မယုတ်မလျော့မပျက်မလပ်အနာဂတ်အခါကိုညှာတာတွေးချင့်လျက်လေးမြင့်ရှည်ကြာစွာမျှော်လင့်ထမ်းရွက်သူကျွန်တော်မျိုးမှန်ပါသည်အတိုင်းတလလျှင် ၇၀ ကကိုဝံ့အတိရရှိနိုင်သောအလုပ်မှထွက်သွားသူပဌမစာရေးကြီးမောင်ဘိုးရွှေနုရာတွင်ခန့်တင်ဦးမြောက်တော်မူပါလျှင်လုံးလောက်မျှတ၍ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာအရှင်စိုးမင်းတို့အမှုတော်ရပ်များကိုနှစ်ပရိစ္ဆေဒကာလအရှည်တည်ကြည်ဖြောင့်မတ်စွာမညှိုးမနွမ်းကြိုးပမ်းထမ်းရွက်နိုင်ပါမည်အကြောင်းကိုကျေးဇူးတော်ရှင်သာလျှင်ကိုးကွယ်ရာဖြစ်ပါသောကြောင့်ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

မောင်ရွှေရိုး

NOTES.

မောင်ရွှေရိုး man's name. မောင် *brother* = Mr., used to or for equals or inferiors. ကျွန်တော်မျိုး I : lit. 'race of royal slaves,' the usual mode in petitions. ထလလျှင် ၂၀ ကျ at the

rate of Rs. 20 per month : လျှင် = per : ကျ to fall = at the rate of. မျှတ in proportion to. အဖြစ်နှင့် in the position of. နှစ်လရှည်စွာ for long years and months, i.e. for a long time. သမာဆန္ဒ P. great desire. အနာဂတ် P. the future. လေးမြင့်ရှည်ကြာစွာ for a long time. ၇၀ ကို ၁၀၀ အထိ rising from Rs. 70 to Rs. 100. ပဌမစားရေးကြီး a head clerk in an office : ပဌမ P. first. မောင်ဘိုးရွှေ a man's name. ပရိစ္ဆေဒ P. a period of time.

4. **Plaint in Civil Suit.**

မော်လမြိုင်မြို့တရားမမင်းကြီးရုံးတော်တွင် တရား
မနံပါတ် ၅၄၂။

တရားလို ကိုလူ ဒိုင်ဝန်ကွင်းရပ်နေ။

တရားခံ ကိုခွေး ကတိုးရွာနေ။

ဘုရားကျွန်တော်ကိုရွှေလူရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်
ဘုရား။

၁။ တန်ကူးလပြည့်နေ့တွင်။တရားခံကျွန်းသစ်
လုံးရေ ၁၀၀၀ ကြိုးတန်းကကျရောက်သည်က၁လ။
ကျွန်တော်သို့ပေးအပ်၍ကျွန်တော်က၄င်းသစ်ဘိုးငွေ
၂၅၀၀၀ ကိုပေးချေပါမည်ဟုကတိုးရွာတွင်နှစ်ဦးသ
ဘောတူဂတိရှိကြပါသည်။

၂။ ဝါဆိုလပြည့်နေ့တွင်။၄င်းသစ်များသည်ကတိုး

ဆိတ်သို့ရောက်သည်ကလေး။ တရားခံကိုသစ်အပ်လျှင်
ဂတိအတိုင်းငွေချေးပါဟုကျွန်တော်တောင်းဆိုပါ
သည်။

၃။ တရားခံသည် မပေးမအပ်နေသောကြောင့်
ကျွန်တော်မှာ၎င်းသစ်ကိုတရားခံအပ်ပါမူ၊ အမြတ်
ရသင့်သည်ကိုမရှိနေပါသည်။

၄။ သို့ဖြစ်ပါ၍၎င်းသစ် ၁၀၀၀ ကိုဖြစ်စေ၊ သင့်
ငွေ ၂၅၀၀ ကိုဝါဆိုလပြည့်နေ့ကစ၍အတိုးနှင့်တကွ
ဖြစ်စေ၊ ကျွန်တော်သို့ပေးဆပ်စေရုံအမိန့်ဒီကရီကယ်မ
သနားတော်မူပါဘုရား။

ကိုလူလက်မှတ်။

VERIFICATION.

အထက်စွဲချက်တွင်ပါရှိသည်အဆိုများမှာအမှန်အကန်ဖြစ်ပါ
ကြောင်းခံဝန်ပါသည်။

ကိုလူလက်မှတ်

၁၂၃၈ ခုနှစ်ဝင်ထလ ၁၂ ရက်နေ့။

NOTES.

တရားမမင်းကြီး civil judge. ဒိုင်ဝန်ကွင်း a part of Moulmein.
ကတိုး a village above Moulmein ; lit. ferry. ကျွန်းသစ်လုံး
ရေ ၁၀၀၀ one thousand logs of teak. ကြိုးတန် rope station ;
where the logs are caught in the river by a rope stretched
across. ချေး to pay. မူ if. အမြတ် profit. အတိုး interest.

5. Criminal Appeal of a Man in Jail at Rangoon.

ဘုရားကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့ထောင်အတွင်းအကျည်း
ခံနေရသူငလူဆိုးရှိခိုးအသနားတော်ခံပါသည်ကျေး
ဇူးတော်သွင်အသျှင်မင်းမြတ်ဘုရား။

၁။ ဝဲးခိုမြို့အရေးပိုင်မင်းက။ ကျွန်တော်မျိုးအပေါ်တွင်
လွန်ခဲ့သည်ဝါခေါင်လအတွင်းက။ ရောင်တူရွာ၌ထား
ပြတိုက်ရာ။ ငလူအိုဆိုသူကိုသေးဆုံးကြောင်းနှင့်စွဲချက်
တင်၍ပဲးရူးစက်ရှင်ရုံးတော်ကြီးသို့ပို့သွင်စစ်ဆေးကာ
လ။ မှုပြစ်ထင်ရှားသည်ဆို၍ကျွန်တော်မျိုးအပေါ်တွင်
သေဒဏ်စီရင်ခြင်းကိုခံရပါသည်။

၂။ ရောင်တူရွာတွင်ထားပြတိုက်သည်အခါ။ ကျွန်
တော်မျိုးသည်းအောက်မြို့ကျေးရွာတွင်မရှိ။ အထက်
မန္တလေးမြို့သို့အကူးအသန်းသွားလာနေကြောင်းများ
ကိုသက်သေတင်ပြပါသော်လည်းအယူတော်မရှိ။

၃။ ကျွန်တော်မျိုးသက်သေများကိုပယ်၍တရားလို
သက်သေများကိုသာယုံကြည်တော်မူသည်အတိုင်း
သေဒဏ်ကိုစီရင်တော်မူရာ။ အလွန်နစ်နာစွာပါသည်
ဖြစ်၍ဆင်ရဲးသားတို့၏ကိုးကွယ်ရာအသျှင်မင်းမြတ်
ကကျွန်တော်မျိုးအမှုကိုဆင်ခြင်တော်မူပြီးလျှင်အ
သက်သေမှချမ်းသာပေးတော်မူပါမည်အကြောင်းရှိခိုး

အသနားတော်မြတ်ခံပါသည် ကျေးဇူးတော်သွင် အ
သျှင်မင်းမြတ်ဘုရား။

လှေဆိုး X ကျက်ခြေ

NOTES.

အကျဉ်း rigorous imprisonment. ငထူဆိုး man's name. အသျှင် for အရှင် lord. ပဲခို Pegu. အရေးပိုင်မင်း Deputy Commissioner. ရောင်တူ name of a village. ထားပြ (pron. *damyá*) a dacoit. ပဲခူးစက်ရှင်ရုံး Pegu Sessions Court. သေဒါဏ် punishment of death. အောက်မြို့ကျေးရွာ Lower Burma. အထက်မန္တလေးမြို့ Mandale in the upper (country). ကျက်ခြေ fowl's foot, i.e. the mark X.

6. Petition as to Right to certain Fisheries which
had been let to Petitioner.

N. B.—This is the same as the written petition No. 2, at end.

ရွှေကျင်မြို့အရေးပိုင်မင်းသွင်ဘုရားရူးတော်။

ဘုရားကျွန်တော်ဘိလင်းမြို့မတိုက်မခွေးရေကျော်
နေငပျံရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည် ကျေးဇူးရှင်သခင်
ဘုရား။

ကဇိုင်းကြီး၊ ကဇိုင်းခလေး၊ တူးမြောင်း၊ မိကျောင်း
အိုင်၊ ၎င်းအင်းကိုအရှင်ဘုရားရုံးလေလံတွင်—၅နှစ်ကျေး
ခိုင်းပိုက်။ အဘိုးငွေ ၄၅—နှင့်ဝယ်ယူရပါသည်။

၎င်းအင်းအံ့၊ တူးမျောင်း၊ မိမျောင်းရိုး—၂အင်းကို

ရွှေကောသလသားလူပေါင်း ၃ ရောက်တို့သည် ကျွန်တော်
ရောင်းရာမပါ။ ဘေးမဲ့ထားသည်ဆို၍မျိုးကတုံးထောင်
ယူစားသောက်သောကြောင့် ဝန်ထောက်တော် မင်းရုံး
တွင်လျှောက်ထားရာ။ အရှင်ဘုရားရုံးသို့ အမှုတွဲပို့
မည်။ လေလံပြစ်ရင်းရုံးဖြစ်၍ ၎င်းအင်း ၂ အင်းပါမပါ
အမိန့်တော်ကိုနားခံရုံဆို၍ အထက် ၂ လခွံက အမိန့်ရှိ
ပါသည်။ နောက်၎င်း ၅ အင်းအတွင်း။ ကျွန်တော်ဖိတ်ဆီး
ချုပ်ထားပက်ပြီးရေခန်းမှ။ ငါးများကိုနှင်ဘလဲ့ကြာ
အင်းရွာသားလူပေါင်း—၄၃ ရောက်—ဘေးမဲ့ထားသည်
ဆို၍ အတင်းအမာလျှောက်။ ရကွင်း၊ ဆောင်းများ
နှင့်ဘမ်းယူကျပါ၍ ကျွန်တော်မျိုးအနာခံနေရပါသည်။
သို့ဖြစ်ပါ၍ ၎င်းအင်းရောင်းသည်စာရင်း၊ အင်းဘုံကို
ကြည့်ရှုတော်မူပြီးလျှင်လျှော့စာရပါ—၄ အင်းကိုဝယ်ယူ
ရောင်းသည်မှမမှံ၊ အမိန့်ကယ်မပေးသနားတော်မူပါ
မည်အကြောင်းရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်။ ကျေးဇူးရှင်
သခင်ဘုရား။

ငပိလက်မှတ်

NOTES.

ရွှေကျင် Shwegyin, on the Sittang river. တီလင်း
B'eein, a town in the Shwegyin district. မြို့မထိုက် the
town, or home circle. The ထိုက် is a division of a district
for revenue purposes. မခွေးရေကျော် name of a village.
ကမိုင်းကြီး—ကမိုင်းခလေး—တူးမြောင်း—မိကျောင်းအိုင်း names
of fisheries or ponds. လေလံ auction; fisheries are let

by auction at the courts. ကျေးတိုင်းစိုက် to settle revenue for a period of years. အွံ out of. ရွှေငွေ name of a village. ထေးမဲ့ထားသည် to set apart as close fisheries. မျိုး—ကတုံး fish-traps. အမှုတွဲ the file of the case. ပက် to bail out water with a scoop or dipper. နှင်ထလဲ့ကြားအင် name of a village. ရကွင်း—ဆောင်း implements for fishing with. အင်းတုံ for အင်းပုံ the map of the fishery.

7. Petition from the Thoogyee of a Circle against a fine of Rs. 20 inflicted for not providing carts according to order.

ဘုရားကျွန်တော်ကံတော်တိုက်သူကြီးမောင်စံတွန်း
 ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။ ။အရှင်ဘုရားရုံး
 တော်ကထည်းမပေးသည်ခါဧက ၂၀ = ထားသင့်မ
 ထားများကိုအစီရင်ခံရမည်အမိန့်တော်မြတ်အရ။ ကျွန်
 တော်မျိုးသည်အမိန့်ကိုကောင်းမွံတင်စွာနားခံသူမှပါ၍
 ထည်းမပေးဘဲတကျိန်တခါမျှဆင်ဆိုသည်များကိုနေဘူး
 သည်မဟုတ်ပါ။ အလိုရှိတော်မူသည်အတိုင်းမလစ်မလပ်
 ထည်းများကိုပေးရှိပါ၍ဧက ၂၀ = များကိုလွတ်သင့်
 ပါကြောင်းရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

၁၈၈၅ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလ—ရက်နေ့

NOTES.

ကံတော် name of Circle. သူကြီး head man and revenue-collector. မောင်စံတွန်း man's name. အရ in accordance with. ဒီဇင်ဘာ December 9th, 1885 A.D. The English date is generally used now.

8. Civil Suit to recover Money lent.

ပုသိမ်မြို့အရေးပိုင်မင်းရုံးတော်နှိုက်။

၁၈၈၃ခုတရားမှုနံပါတ်၄၅။

ထရားထို။ မောင်မြို့ကုန်သည်၊ ပုသိမ်မြို့
တလိုင်းချောင်းရပ်နေ။

ထရားခံ။ မောင်မဲ၊ ကုန်သည်၊ ပုသိမ်မြို့
သင်္ဘောကြည်းရပ်နေ။

တရားထိုထံတရားခံကချေးယူရင်းငွေ ၂၀၀၀ ကို
အတိုးနှင့်တကွရလိုမှု။

အထက်အမှုပါဘုရားကျွန်တော်တရားထိုမောင်မြို့
လျှော့ထားပါသည်ဘုရား။

၁။ လွန်ခဲ့သည့် ၁၈၈၃ ခုနှစ်ဇူလိုင်လ ၁၁ ရက်နေ့ ပုသိမ်
မြို့တွင် တရားခံသည် ကျွန်တော်မျိုးထံ ငွေ ၂၀၀၀ ကို တ
ရားလျှင်၌ တိုးနှင့်လက်လွှဲခေတ္တချေးယူပါသည်။

၂။ ၎င်းချေးယူသည် ငွေကို တရားခံက တကျပ်တ
ပြား ပြန်ပြန် မပေးမဆပ်။ ငွေတိုးကိုလည်း မပေးနေပါ
သည်။

၃။ တရားခံထံ ၎င်းငွေရင်းငွေတိုးများကို ပေးဆပ်ရ
အောင် အကြိမ်ကြိမ်တောင်းခံပါသော်လည်း မပေးမဆပ်
ငြင်းဆန်၍ နေပါသည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍တရားခံချေးယူရင်းငွေ ၂၀၀၀ ကိုသင့်ရာ
အတိုးနှုန်းတကွ။ ကျကျန်သည့်တရားစရိတ်အတွက်ပါနီ
ကရီအမိန့်ကယ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်း
လျှောက်ထားပါသည်အသျှင်ဘုရား။

မောင်ဖြူလက်မှတ်

VERIFICATION.

အထက်စွဲချက်တွင်ပါစွဲသည်အဆိုများမှါအမှန်အကန်ဖြစ်ပါ
ကြောင်းခံဝန်ပါသည်။

မောင်ဖြူလက်မှတ်

NOTES.

ပုသိမ် Bassein. ထလင်းချောင်းရပ် part of town of Bassein.
သင်္ဘောကြည်းရပ် (dockyard) part of Bassein. ငွေရင်း or ရင်း
ငွေ principal. ဇူလိုင်လ ၁၁ ရက်နေ့ the 11th of July. ထရာလျှင်
per cent. လက်လွှဲ hand transfer, i.e. money passed from one
to the other. တကျပ်တပြား one single coin. အထိုး or ငွေထိုး
interest. ကျကျန် incurred. ပါ including.

9. Petition for Abatement of Land Revenue on various grounds.

ဘုရားကျွန်တော်ကျောက်တန်းစီရင်စုသံလျှင်
တိုက်အပိုင်ဗိုလ်ချုပ်ရှာနေလေသစ်ရှိခိုးအသနားတော်
မြတ်ခံပါသည်ကျေးဇူးတော်သခင်အရှင်မင်းမြတ်
ဘုရား။

ကျွန်တော်မျိုးပိုင်သံလျှင်တိုက်ရှိလယ်မြေများမှာ။

ရှေးရှေးသောနှစ်များကစပါးတသောင်ကိုးထောင်
ထွက်နေကြလယ်များဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ထွက်ရှိသည့်အ
တိုင်းစည်းကြပ်တော်မူရင်းမြေခွန်တော်များကိုမပင်မ
ပန်းအလွယ်တကူနှင့်ချိန်ဆောင်မြဲဖြစ်ပါသည်။ ။ ယွှန့်
မှာ၊ ရှေးနှစ်မြားနှင့်မတူ။ မိုးခေါင်၍မိုးရေလုံလောက်
အောင်မရွာသည်ဖြင့်၊ တော်သလင်းလအတွင်းက၊ ကျွန်
တော်မျိုးတို့စီရင်စုတွင် ကျွဲ၊ နွားအနာရောဂါများစွာကျ
ရေဝံသဖြင့်၊ ကျွဲ၊ နွားအများအပြားဆုံးပါးရပါ၍ ကောင်း
စွာမလုပ်မကိုင်ရ။ ရှေးနှစ်များတွင်ထွက်ရှိသည်စပါး
ထက်ဝက်မျှမရမရှိ။ စပါးဈေးများလည်းခါတိုင်းနှစ်နှင့်
မတူ။ အတ္တန်ယုတ်လျော့ပါသောကြောင့်ယွှန့်တွက်
စည်းကျတ်တော်မူရင်းမြေခွန်တော်များကိုအပြည့်
အစုံမချိန်မဆောင်နိုင်ဖြစ်ပါ၍။ အထက်ဆိုခဲ့သည့်
အကြောင်းအရာများကိုဆင်ချင်ထေခံထားတော်မူပြီး
လျှင်။ သင့်သည်ထင်ရာအခွန်တော်ငွေများကိုလျှော့ပေါ့
ချမ်းသာပေးတော်မူပါမည်အကြောင်းရှိခိုးအသနား
တော်မြတ်ခံပါသည်ကျေးဇူးတော်သခင်အရှင်မင်း
မြတ်ဘုရား။—

ငလူသစ်

NOTES.

ကျောက်တန်းစီရင်ရ the subdivision of Kyouk-tan. ထံလျှင်
Syriam, a town near Rangoon. ဗိုလ်ချုပ် name of a village.
ငလူသစ် man's name. ထွက် to yield. စည်းကြပ် to assess.

မူရင်း original. မြေခွန် land revenue. မိုး (or မိုဟ်း) ခေါင်၍ there being a scarcity of rain. ရောဂါ P. disease. ထက်ဝက် one half. စပါးဈေး market price of paddy. သင့်သည်ထင်ရာ as you think proper. ဈေးခွဲပေါ့ abate, reduce.

10. Petition for Abatement of Land Revenue.

ဘုရားကျွန်တော်ကစဉ်တိုက်အလယ်ရွာနေ၊ မောင်
သားမြို့ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ကြေးဖူးတော်ရှင်
သွင်ဘုရား။

ကျွန်တော်မျိုးထွန်လုပ်သော၊ ၎င်းတိုက်ကုန်ရွာကွင်း
နှင့်ကြာကံကွင်းရှိလယ်မြေများသည်။ နှစ်ကာလရှည်
ကျား၍။ မြေဆီမြေဩဇာညန့်သောကြောင့်။ စပါး
အသီးအနှံကောင်းမွန်စွာမရပါ။ ၁၂၄၄ ခုနှစ်က။ ၎င်း
တိုက်တွင်။ အရှင်ဘုရားတို့၊ နင်ချင်ကြည့်ရှုရာ။ တင်ကြ
လယ်တွင်။ စပါး ၃၅ သာရပါသည်။ ၎င်းနေ့ ၁၂၄၆ ခု
နှစ်မှာ။ တကျိန်နင်ခြင်ပြန်ရာ။ တင်ကျလယ်တွင်။ စပါး
၁၅ တစိတ်သာရပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍။ ယွှအရှင်ဘုရား
တို့စဉ်းကျပ်တော်မူသောနှုံးများသည်ပိုမိုနစ်နာ၍မထင်
မဆောင်နိုင်ပါ သောကြောင့်။ တကေလျှင် ၆-၇ နှုံး
မျှသာထင်ဆောင်လုပ်စားပါရမည်အကြောင်းရှိခိုးအစီ
ရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

မောင်သားမြို့

NOTES.

ကစည် name of Circle. အလယ်ရွာ name of village.
 မောင်သာဖြူ name of petitioner. ကုန်ရွာကွင်း—ကြာကံကွင်း
 names of tracts of cultivated land: ကွင်း a level piece of
 ground free from trees, usually cultivated. မြေဆီမြေဩဇာ
 the productiveness of the soil. အသီးအနှံ yield of grain.
 နှင်ချင်ကြည့်ရှုရာ on examining by threshing and measuring.
 တင်ကြ (or ကျ) လယ် the cultivated area on which the bushel
 (တင်) was used (fell). ၃၅ 15 tin or bushels ^၆ = တင် basket.
 ပိုမို to be in excess. ဧက E. an acre. အနှံ့ or အနှုန်း rate
 of assessment.

11. Deposition of Witness.

သက်သေ—ငဒရယ်—အစစ်ခံ—

အသက်—၆၀

အမျိုး—တထိုင်းကရင်

ဘာသာ—ဗုဒ္ဓ

အဘ—ငခိုက်တီ

နေရတ်—တိန်ဂူကွင်းမန်လကာကုံနေ

အလတ်—လယ်လတ်

ကျမ်းတိုက်စစ်မေးရာ

ထွက်ချက်။ ကရင် ငသာ အောင်က အရက်ချက်ရုံ
 အခွင့်ကို။ မင်းကြီးဂေါ်းအမိန့်ရသည်။ အရက်ချက်ထို
 လျှင်။ ငွေပျားစီပေးကျဆိုသောကြောင့်။ ကျွန်တော်က

ငွေပျား။ ကျွန်တော်တို့နေသောတိန်ငူကွင်းက။ ကုရင်
လူမျိုးစာရင်းပါလူတို့က။ ငွေပျားစီသောအောင်ကို
ပေးပါသည်။ သောအောင်ယူပါသည်။ ၁၂၄၃ ခုနှစ်။ ဝါဆို
လကဆောင်း၍ပေးကျပါသည်။ ဘတ်ပြရာအမှတ်ဆိုသည်။

မောင်အန်

ပဌမရာဇဝတ်သူကြီးမင်း

NOTES.

တထိုင်းကရင် Talaing Karen. တာသာ religion. ဗုဒ္ဓ
Buddhist. ကျမ်းတိုက် on oath. ထွက်ချက် statement. အ
ရက်ချက် to distil. မင်းကြီးငါးပါး the four rulers, i.e. Chief
Commissioner, Commissioner, Deputy Commissioner,
Assistant Commissioner.

12. Petition to Registrar of Deeds.

ဘုရားကျွန်တော်ရန်ကုန်မြို့လမ္မတော်ရပ်နေနာဇိမြို့
ရာရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

အောက်ကပူးတွဲပါရှိသောအိမ်အရောင်အဝယ်စာ
ချုပ်သည်လမ္မတော်အရပ်တွင်မောင်ကလေးအမည်
နှင့်အခွန်တော်ထပ်ဆောင်ဆောက်လုပ်နေထိုင်သော
အိမ်ကိုကျွန်တော်မျိုးကအဘိုးငွေ ၅၀ ပေး၍ဝယ်ယူပြီး
နောက်။ ၎င်းစာချုပ်နှိုက်အောက်ကလက်မှတ်များရေး
ထိုးပါသည်။

၎င်းမောင်ကလေးကိုလည်းကျွန်တော်မျိုးကအိမ်ဝယ်
သောအဘိုးငွေ၁၅ဝိကိုလက်ရောက်ပေးချေရပြီးသည်
နောက်။ဝယ်သောစာချုပ်အတွက်အရှင်ရုံးတော်တွင်ရှိ
စုစုရီဟူသောမှတ်ပုံစာအုပ်နှိုက်တင်ချင်း။အမည်
ပြောင်လဲချင်းတို့မှစ၍တစုံတရာမပြုမလုပ်ဘဲချုပ်ရက်
ကယွှတက်တိုင်ကျံကျာစွာရုံးသို့မလိုက်။ခေါ်သော်
လည်းမလာရှိနေပါသည်။သို့ဖြစ်ပါ၍။၁၈၇၇ခုလုပ်ပြီး
တော်မူသောရီစုစုရီအက်ပုဒ်မ ၃၆။ဥပဒေ ၅၀အရ။
၎င်းစာချုပ်ကိုရီစုစုရီပြုလုပ်နိုင်စေရအောင်။မောင်က
လေးသို့အရှင်ရုံးတော်ကသံဘန်ဆွင်စာပေးအပ်ချခေါ်
ပြီးလျှင်ထုံးအတိုင်းပြုလုပ်ပါရအောင်အမိန့်ကပ်မ
ပေးသနားတော်မူပါကျေးဇူးရှင်သွင်ဘုရား။

နာမိမြီရာ X ကျက်ခြေ

NOTES.

နာမိမြီရာ Mahomedan name. ပူးထွဲပါရှိ filed, attached.
ရီစုစုရီ E. registry. ချုပ်ရက် the day of execution of
document. ကျံကျာ for ကြန့်ကြာ to delay. အက် E. Act.
သံဘန် or သမ္ဘန် E. a summons.

13. Petition for Permit to fell Timber for building a Zayat.

ဘုရားကျွန်တော်သာရာဝတီစီရင်စု၊ တာပွန်မြို့နေ
အောက်လက်မှတ်ပါလူကြီးတစ်ယောက်ရှိခိုးအစီရင်တော်
ခံပါသည်။ ကျေးဇူးတော်ရှင်သွင်မင်းမြတ်ကြီးဘုရား။

ကျွန်တော်မျိုးတို့မှာ။ မိမိတို့ကိုးကွယ်ယုံမှတ်သော
ဗုဒ္ဓဘာသာသို့တန်းရှိသည်အလိုက်။ တာပွန်မြို့ဘုန်း
တော်ကြီးဦးဝိသုဒ္ဓိကျောင်းတိုက်ပရဝန်အတွင်းဝါ
တွင်းဝါပမာရုံ။ သိတင်းသုံးယောကျာ်းမိန်းမတို့မှစ၍ဥ
ပုသ်သီလခံယူစောင့်သုံးရန်အတွက် ဇရပ်တဆောင်ကို
ဆောက်လုပ်ထူတန်ရန်။ သဒ္ဓါတရားရှိသမျှမိတ်ဆွေ
အပေါင်းတို့ကိုဆော်နှိုးပင့်ပိတ်၍ကြေးငွေစုဆောင်းပြီး
လျှင်အသင့်အတင့်ရှိနေကြရာ။ ၎င်းဇရပ်ပြီးမြောက်
အောင်ဆောက်လုပ်ရန်သစ်ဝါးတို့ကိုဝယ်ချမ်းမည်ရှိ
ရာ။ သစ်ဈေးဝါဈေးအဖွဲ့တိုးတက်ကြီးမြင့်ရှိနေပါ၍
အလိုရှိတိုင်းဝယ်ချမ်းယူရန်နေရာမကျကြနိုင်ဘဲရှိနေ
ကြပါသည်။ အချို့သစ်ဝါးတို့ကိုတတ်အားသမျှ။
သစ်ကုန်သည်တို့ထံကဝယ်ယူပြီးလျှင်တချို့ကိုလည်း
ရတတ်သမျှ။ မိမိတို့ဘာသာအလျောက်။ တောကချပ်
ယူမည်ကြံရှိပါသည်ဖြစ်၍ ကျွန်တော်မျိုးတို့၏သာသနာ
တော်ကိစ္စအရေးများ၌အရှင်မင်းမြတ်တို့သည်စည်ပင်

တိုးပွားရန်စေတနာတော်မြတ်ရှိသည်နှင့်အညီ။ တာပွန်
မြို့နယ်ရှိတာပွန်အစိုးရမင်းကြီးပိုင်းသစ်တောအတွင်း
သစ်လုံးရေ—၅၀—တို့ကိုချတ်ထုတ်ယူနိုင်ရန်အမိန့်အာ
ဏာတော်ကယ်မသနားတော်မူပါမည်အကြောင်းရှိခိုး
အသနားတော်ခံပါသည်အရှင်မင်းမြတ်ကြီးဘုရား။

ဦးရွက်၊ ကျောင်းတကာ

ဦးဖြူ၊ အရပ်လူကြီး

NOTES.

ဗုဒ္ဓဘာသာ Buddhist religion. ထိုးထန်း rule, persuasion.
တိုန်းတော်ကြီး or ထုန်းကြီး great glory : the usual term for a
Buddhist monk : ထုန်း pronounced *p'ón*. ဦးဝိသုဒ္ဓိ monk's
name. ပရဝန် a fence round a monastery. သဒ္ဓါ P. faith.
မိမိတို့ဘာသာအလျောက် according to our custom. သာသနာ P.
religion. စေတနာ P. good will. ကြိုးဝိုင်း reserved; lit. cord-
encircled. ကျောင်းတကာ the founder or patron of a
monastery. The term is generally used when addressing
a person of respectability.

14. Payment of Land Revenue.

N. B.—The same as the written petition No. 1.

ဘုရားကျွန်တော်ပဲးကူးဇိုင်းဂနိုင် ရွာနေငနီရှိခိုးအစီ
ရင်တော်ခံပါသည်ကျေးဇူးရှင်သွင်ဘုရား။

ပဲးကူးမြို့မတိုက်အတွင်း။ ကျွန်တော်ပိုင်ဇိုင်းဂနိုင်
တောအရပ်ရှိ။ ခြံဥယျာဉ်အတွက်ကြေးတိုင်းဝန်ထောက်
တော်မင်းသွင်ဘုရားရှုံးတော်က။ ၁၈၈၄ ခုမေလရက်

နေ့စွဲ။ နံပါတ် ၁၀၉ နှင့် ဆင့်ဆိုတော်မူသည် အတိုင်းရုံး
တော်သို့သွားရာ။ နာမည်ကိုမှတ်သားလိုက်ပြီးနောက်
ပြန်လာရပါသည်။

ကျွန်တော်မျိုး ခြံဥယျာဉ်မှာ။ ၁၂၄၂ ခုနှစ်ကစ၍ ထား
မဦးချချတ်လုပ်တည်ထွင်စိုက်ပျိုးပြုစု၍ စရိတ်ငွေ ၁၀၀
ကျော် ကုန်ကျရပါသည်။

ယခုလည်း၎င်း ခြံမှာ။ သစ်ပင်များအသီးအနှံ ဖြစ်ပွား
၍ အသီးငွေ ၂၅၀ ခန့် တန်ပါသည်။

၎င်းခြံဥယျာဉ်အတွက်ကို။ ယခုနှစ်ကစ၍ အခွန်တော်
ငွေပေးဆောင်ပါရမည် အကြောင်း ဂှိခိုးအစီရင်တော်
ခံပါသည် ကျေးဇူးရှင်သွင်ဘုရား။

x ငနီကြက်ခြေ

ဝဲးကူးမြို့

၁၈၈၄ ခု ဇွန်လ ၁၅ ရက်နေ့။

NOTES.

ကြေးတိုင်းဝန်ထောက် revenue settlement officer. ထားမဦးချ
claim to waste land on the ground of being the first to
clear it.

15. Regarding the Loss of some Buffaloes.

ဘုရားကျွန်တော်လဟာတိုက်ထမ်းပင် ရွာကျေး
ထပ်ကြီးမောင်ဘိုခေါင် ဂှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်
ကျေးဇူးရှင်သခင်ဘုရား။

ကျွန်တော်မျိုးပိုင်အဘိုးငွေ၅ဝိတန်ကျွေးထီးသည်
 ပြေခံဆုန်းသွား၍ထိုက်ထွန်ရှာဖွေရာ။မြတ်တင်လက်
 ထဲနှိုက်ထွေသေ့ကြောင့်စစ်မေးရာ။တောတေပေါင်
 ကြောင်းထင်ရှား၍၎င်းတောတေကိုထောင်လေအ
 ထက်ဝန်ထေဝံမင်းစီရင်ပါသည်နောက်။၎င်းကျွေးကို
 ကျိုက်တိုဂါတ်ကပြောက်သွားပါသည်။ဤအကြောင်း
 ကိုဝန်ထောက်မင်းထံကျွန်တော်မျိုးလျှောက်ထားရာ။
 ၎င်းကျွေးရအောင်ရှာဖွေပြီးလျှင်ကျွန်တော်မျိုးသို့ပေးရ
 မည်အမိန့်ရှိပြီးနောက်။ယွှဲတိုင်ဂါတ်ကရှာ၍မပေးပါ။
 မည်ကဲ့သို့မျှမကြားမသိရပါ။ကျွန်တော်မျိုးပိုင်အဘိုး
 ငွေ၅ဝိတန်ကျွေးကိုအဆုံးမခံနိုင်ပါသေ့ကြောင့်အရှင်
 ဘုရားအမိန့်တော်ရှိရာနာခံပါရမည်အကြောင်းရှိခိုး
 အစီရင်တော်ခံပါသည်ကျေးဇူးရင်သခင်ဘုရား။

ဘေဒါခေါင်သက်မှတ်

၁၀၇၃ခုနှစ်လ-၁၁ရက်။

NOTES.

ရင် for ရှင် lord. ကျေး (or ကြေး) ထပ်ကြီး head man ;
 principal taxpayer of a village. ပေါင် to pawn. ကျိုက်တို
 name of a village. မည်ကဲ့သို့မျှ anything at all.

Selections from Records of Hluttāw.

NOTE.—These extracts from proceedings of the Hluttāw, or Chief Court of Upper Burma, illustrate the Upper Burmese style and are considered to be very good. Hluttāw is the correct spelling, but the other way has become usual.

၁။ နိုင်ငံတော်အတွင်း။ အရာတော်နှင့်စပ်ဆိုင်သည့် မြေ
လွတ်မြေလပ်များကို။ အခွန်တော်လွတ်နှစ်ပိုင်း
ခြား၍ချထားလုပ်ဆောင်ပိုင်ဆိုင်စေရန်ပြဌာန်း
ပိုင်းခြားသည့်ဥပဒေ။

1. Extracts from Rules for Grants of Waste Lands.

[Copied from those in force in Lower Burma.]

၁။ မြေလွတ်မြေရိုင်းကိုရလို၍။ တစုံတယောက်သူက
တိုင်ကြားလျှင်။ ဥရက်အတွင်းမြို့သူကြီးရွာမသူကြီး
ကိုယ်။ မြေရှိရာသို့သွား၍။ မြေပုံရေးရမည်။ ပုံရေးရန်ခဲ
ခက်လျှင်။ မြေနယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြားကိုမှတ်သား
တိုင်းတာရမည်။ ။ ၎င်းနောက်။ မြေနှင့်အနီးဆုံးတည်၍

NOTES.

ပြဌာန်း (from Sans. ?) to decide. ကိုယ် in person. တည်
fixed, constant.

လူအများရောက်ပေါက်ရာအရပ်မှာ။ စာဆွဲကပ်ထားရ
မည်။ စာအဓိပ္ပါယ်မှာ။ ။ မည်သည့်ရွာနေ။ မည်သူက။
မည်သည့်မြေကိုရယူကြောင်းနှင့်။ တိုင်ကြားသည့်အ
တိုင်း။ စာဆွဲကပ်သည့်နေ့က ၂ လအတွင်း။ ဘိုးဘထား
မဦးချငွေဝယ်ငွေပေါင်ဖြစ်၍။ မပေးသင့်မပေးထိုက်
ကြောင်းနှင့်။ ထင်ရှားပြသပြောဆိုတားမြစ်နိုင်သူမ
ထွက်မပေါ်လျှင်။ ၎င်းတိုင်ကြားချက်အတိုင်း။ ချထားရ
လိမ့်မည်။ ။ ဟုရေးရမည်။ ။ စာဆွဲကပ်ချိန်းချက်သဉ္စ
နေ့ရက်မလွန်မီအတွင်း။ မပေးသင့်မပေးထိုက်အောင်။
ပြောဆိုတားမြစ်နိုင်သူမထွက်မပေါ်လျှင်။ ၁ ။ ဂဏန်း
မှတ်ပုံစံ။ ၂ ။ ဂဏန်းမှတ်ပုံစံအရ။ မြေချလက်မှတ်ရေး
သား၍။ တိုင်ကြားရင်းသူသို့ပေးအပ်ရမည်။ ။ ၎င်းပေး
အပ်သည့်စာရင်းကိုလည်း။ ၆ မှတ်။ ၁၀ မှတ်။ ဇယားအင်း
ပုံအရရေးသား၍။ မြို့သူကြီးရွာမသူကြီးထံလက်ခံတ
စာရင်းထားပြီးလျှင်။ ထပ်တူတစာရင်းကိုမြို့ရုံးသို့တင်
ပေးရမည်။ ။ မြေချလက်မှတ်ပေးအပ်ရာ။ ၎င်းလက်မှတ်
တွင် ဂဏန်းစဉ်မှတ်သားရန်ရှိသည်မှာ။ သက္ကရာဇ်ကူး။

NOTES.

မည်သည့် such and such. မည်သူ such and such a person.
ဘိုးဘ ancestral. ချိန်းချက် appointed. မီ for မှီ before.
၁။ ဂဏန်း No. 1. မှတ်ပုံစံ form. ဇယားအင်းပုံ columns. လက်
ခံတစာရင်း a copy for reference. ထပ်တူ similar.

နှစ်ဦးနေ့ရက်ကစ၍။ ၎င်းနှစ်အတွင်း။ ဂဏန်းစဉ်ရောက်သမျှမှတ်သားပေးအပ်ရမည်။ ။ ၎င်းအချက်အရ။ မြေကိုတိုင်းတာမှတ်သားရာ။ ဝဲထက်ပိုသည်ဖြစ်၍။ မြို့သူကြီးရွာမသူကြီးတို့မချထားပိုင်သည်မြေဖြစ်လျှင်။ မြို့သူကြီးရွာမသူကြီးက။ တိုင်းတာမှတ်သားရပုံစံစာရင်းများနှင့်တကွ။ မြို့ရုံးမှာလျှောက်ထား၍။ မြို့ရုံးက၎င်းအချက်ပါနည်းအတိုင်းကျအောင်ဆင့်ဆိုသင့်ရာဆင့်ဆို၍။ မြေချစာပေးအပ်ချထားရမည်။ ။ ပယ်ဝဲထက်ပိုသည့်မြေဖြစ်လျှင်။ ယွတ်တော်မှာဖြစ်စေ။ ဆိုင်ရာဌာနခရိုင်ဝန်ထံဖြစ်စေ။ မြို့ရုံးကလျှောက်ထား၍ဆင့်ဆိုရာနာခံချထားရမည်။

၂။ မြေလွတ်ကိုရယူလုပ်ဆောင်လိုကြောင်း။ တိုင်ကြားသူရှိ၍။ ဂမှတ်အချက်တွင်ပါသည့်အရစာဆွဲကပ်ထားရာ။ စာပါချိန်းချက်သည့်ရက်မလွန်မီအတွင်း။ ဘိုးဘထားမဦးချငွေ ငယ်ငွေပေါင်အဖြစ်နှင့်။ တစုံတယောက်သူက။ အကြောင်းပြသထွက်ပေါ်ပြောဆိုတာဖြစ်လျှင်။ ၇မှတ်။ အချက်ပါမြေချထားပိုင်သူအသီးသီးက။ ကိုယ်

NOTES.

သက္ကရာဇ်ကူးနှစ်ဦးနေ့ရက်ကစ၍ commencing with the first day of the year. ဝဲ for ၄ပယ်; the ငယ် in Upper Burma is about 2.75 acres. ကိုယ် each, individually.

ချထားပိုင်သည့်မြေမှုကို။ ကိုယ်စီအသီးအသီးရှေးဦးစွာ
စစ်ဆေးမေးမြန်းစိရင်ရမည်။ ။ ၎င်းစိရင်ချက်ကိုမပြီး
မပြေနိုင်ရှိမှ။ မြို့ရုံး။ ခရိုင်ရုံး။ ယွတ်တော်များသို့။ အဆင့်
ဆင့်အယူခံတင်ပို့စိရင်ဆုံးဖြတ်ပြီးငြိမ်းစေရမည်။

၃။ မြေလွတ်ကိုချထားရာ။ မြို့ရွာသူကြီးတို့။ စားရိုး
မြေများတွင်။ ၅နှစ်မလုပ်မဆောင်လစ်လပ်၍။ ချုံမြက်။
သစ်ပင်ပေါက်ရောက်မထွင်တော့ မြေဖြစ်လျှင်။ ပိုင်
ဆိုင်သူဆို၍။ တစုံတယောက်ထွက်ပေါ်တားဆီးနိုင်သည့်
အခွင့်မရှိစေရ။ ချထားလုပ်ဆောင်လိုသူထွက်ပေါ်ရှိ
လျှင်။ အထက်ဥပဒေစကားချက်များအတိုင်း။ ပေးအပ်
ချထားလုပ်ဆောင်နိုင်စေရမည်။

၄။ အထက်ဥပဒေစကားချက်များအရ။ မြေလွတ်မြေ
ရိုင်းကိုခံယူလုပ်ဆောင်သူတို့အခွန်တော်လွတ်နှစ်စေ
ရောက်ကာလ။ ခံယူလုပ်ဆောင်ရင်းမြေကို။ ပစ်ထားသည့်
များမှာ။ ပစ်ထားခြင်းအကြောင်းကိုစစ်ဆေးရာ။ အခွန်
တော်လွတ်နှစ်စေရောက်သည့်နောက်။ ဆက်လက်လုပ်
ဆောင်မည်။ ရည်ရွယ်ရင်းမဟုတ်။ အခွန်တော်လွတ်နှစ်

NOTES.

အယူခံ to appeal. စားရိုးမြေ land set apart for the
maintenance of an official. ပစ် for ပြစ် to reject. ရည်ရွယ်
ရင်း original intention.

အတွင်းမှာသာ။ အကျိုးခံစားရရန်။ ရွယ်ရည်ခံယူသည့် အရာဖြစ်ကြောင်းကိုသိသာထင်ရှားလျှင်။ ပစ်ထားသမျှမြေကစိုက်ပျိုးလုပ်ဆောင်ထွက်ရှိရယူရန်။ သီးနှံ၏ ၁၀ ဘို့တဘို့ကျထက်မလွန်သော အခွန်တော်နှုန်းနှင့်။ အခွန်တော်လွတ်ချထားသည့်နှစ်များကိုထွက်စစ်၍။ ဒဏ်ပြုလုပ်ဆက်သွင်းထမ်းဆောင်စေရမည်။ ခံယူရင်းမြေကိုလည်း။ အစိုးရမင်းဘို့က။ ပြန်သိမ်း၍လုပ်ဆောင်လိုသူတဦးဦးသို့။ ၎င်းဥပဒေတော်အတိုင်း။ ချထားပိုင်စေရမည်။

၅။ မြေရိုင်းကိုခံယူလုပ်ဆောင်ရာ။ အခွန်တော်လွတ်နှစ်စေ့ရောက်သည့်နောက်။ မြေကိုမပစ်မထားဆက်လက်လုပ်ဆောင်သော်လည်း။ မပြီသည့်နှစ်ကာလတွင်မဆို။ မလုပ်မဆောင်လိုသည့်အခါ။ မြေကိုပစ်ထားရာ။ ပစ်ထားသည့်နှစ်၁၀ နှစ်ကမလွန်လျှင်။ ၁၁ မှတ်အချက်ပါပြစ်ဒဏ်အတိုင်း။ အခွန်တော်ထမ်းဆောင်စေ၍။ မြေကိုဆက်လက်လုပ်ဆောင်လိုလျှင်။ ဆက်လက်လုပ်စေရမည်။ ။ ၁၀ နှစ်အလွန်မလုပ်ဆောင်ဘဲပစ်ထားလျှင်။

NOTES.

၁၀ ဘို့တဘို့ကျထက်မလွန် not more than one-tenth. အစိုးရမင်းဘို့က on behalf of the government. မည်သည့်နှစ်ကာလတွင်မဆို at any time whatsoever.

၎င်းမြေကိုခံယူလုပ်ဆောင်ရင်းသူကတဘန်ပြန်ရနိုင်သည့်အခွင့်မရှိစေရ။ အစိုးရမင်းတို့ကသိမ်းယူ၍။ အလိုရှိရာချထားပိုင်စေရမည်။

၆။ မြေပေးလက်မှတ်ခံယူလုပ်ဆောင်သူတို့မှာ။ အခွန်တော်လွတ်နှစ်အတွင်းဖြစ်စေ။ လွန်မှဖြစ်စေ။ အရောင်းအပေါင်ပြုရန်။ အမွေခံအမွေစားတို့သို့။ ခွဲဝေပေးရန်။ တစုံတယောက်သူသို့လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရန်။ တစုံတရာပြုလုပ်လိုလျှင်။ အလျောက်ဘာသာ။ အရောင်းအပေါင်အပေးအအပ်အလွှဲအပြောင်းပြုနိုင်သည့်အခွင့်မရှိစေရ။ ဆိုင်ရာမြို့ရုံးမှာ။ လျှောက်ထား၍။ မြို့ရုံးကပုံစံဂဏန်း၃မှတ်။ ၄မှတ်အရ။ ဆိုင်သင့်ရာအသစ်လဲလှယ်ပေးအပ်သည့်လက်မှတ်ကိုခံယူအထင်အရှားပြုလုပ်ပြီးမှ။ လွှဲပြောင်းစေရမည်။ လက်မှတ်လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့်စာရင်းကိုလည်း။ ပုံစံဂဏန်း၁၁မှတ်ဖယားအင်းပုံအတိုင်း။ ရေးသား၍။ လက်ခံစာရင်းထားပြီးလျှင်။ ထပ်တူစာရင်းကို။ မြို့ရုံးမှာတင်ပေးရမည်။ ။ နောက်အဆင့်ဆင့်လွှဲပြောင်းခံယူသူတို့မှာလည်း။ အထက်ဆိုခဲ့သည့်ဥပဒေ

NOTES.

မြေပေးလက်မှတ် a grant of, or permit to cultivate, land. အပေါင်ပြု to mortgage. အမွေခံအမွေစား an heir. အလျောက်ဘာသာ according to pleasure. လဲလှယ်ပေးအပ်သည့်လက်မှတ် a certificate (or permit) of transfer or gift.

စကားချက်ပါနည်းသို့ထိုက်၍လုပ်ဆောင်ထမ်းရွက်
စေရမည်။

2. Petition of Nga Lawyan the Chinaman.

၂။ တရုပ်ငလောရန်လျှောက်ချက်။

တရုပ်ငလောရန်။ချက်။ ။ကျွန်တော်မယားမိထယ်ကို။
ရုပ်ကွက်သိမြင်တောင်းရမ်း။မယားလင်ဖြစ်။လရက်
ရှည်ကြာပေါင်းသင်းနေထိုင်စဉ်အတွင်း။ဘေတင်သဉ်။
အမည်မသိလူနှင့်နေအိမ်သို့လာရောက်။တောင်ဒဝယ်
ဗိုလ်ကျောက်ဆောက်မြို့စားက။မိထယ်ကိုခေါ်သည်။
ထိုက်ပါရမည်။ချည်ရန်ကြိုးပြသ။အဓမ္မမိထယ်ကိုခေါ်
သွားရှိသောကြောင့်။တောင်ဒဝယ်ဗိုလ်ထံသွားရောက်
မေးမြန်းကြည့်ရှု။မခေါ်မငင်ပြောဆို။သိကြားရသော
ကြောင့်။မိထယ်ကိုမည်သည့်ရုပ်ကွက်တွင်ဘေတင်
ဝှက်ထားသည်ကိုမသိရ၍။၎င်းဘေတင်အဘဇမောင်
ကြီးထံသွားရောက်တိုင်ပြောမေးမြန်းကာလ။မိထယ်ကို
တွေ့ရှိစေမည်။နောင်တွေ့ရှိကာလ။မှုခင်းရှာကြံမရှိ။စာ

NOTES.

နည်း manner. ချက် for လျှောက်ချက် (or otherwise).
တောင်ဒဝယ်ဗိုလ် a title. ကျောက်ဆောက်မြို့စား the holder
of the fief of Kyauksauk. မှုခင်းရှာကြံ to bring a complaint
against a person.

ချုပ်ခံထားရမည်။ ငမောင်ကြီးပြောဆိုလျှင်။ မယားမိ
ထယ်ကို။ တွေ့မြင်ရှိရသောကြောင့်။ ငမောင်ကြီးအလိုရှိ
ရာရေးသားခံထားရသည့်နောက်။ မယားမိထယ်ကို
တွေ့ရှိ။ ။ ငမောင်ကြီးသားဘတင်ခေါ်၍သွား။ အတင်း
ကာမကျူးလွန်ဟစ်အော်လျှင်။ ထားနှင့်ထိုးသတ်မည်။
ပြောဆိုပြုကျင့်ခံနေပါရသည်။ ။ ဘတင်ကဲ့သို့။ လင်ရှိ
မယားကိုအာဏာဘက်စပ်။ ခြောက်ဖွန့်ခေါ်သွားအ
ခြားဒေသရပ်ကွက်များတွင်။ ဥညကျော်ဝှက်ထား။
သားဘတင်အတင်းကျူးလွန်သည်ကို။ ။ အဘငမောင်
ကြီးသိ၍။ အလိုရှိရာစာချုပ်ရေးသား၍။ သားနှင့်အဘ
တိုင်ပင်ပြုလုပ်လျှင်။ ခံရပ်နိုင်တော့မည်မဟုတ်ပါ။

3. Petition of Nga P'okā, Captain of Chief Queen's Bodyguard.

၃။ အသျှင်နန်းမတော်မိဘုရားခေါင်ကြီးဘုရား၅၀
တော်သွေဝံ။ ကျွန်တော်မျိုးဘိုးကာလျှောက်ချက်။

အသျှင်နန်းမတော်မိဘုရားခေါင်ကြီးဘုရား၅၀
တော်သွေဝံ။ ကျွန်တော်မျိုးဘိုးကာ။ ချက်။ ။ ရေပွဲခွန်

NOTES.

ကာမကျူးလွန် to have sexual intercourse : ကာမ P. love,
lust. ထား for ဓား a knife. အာဏာဘက်စပ် under the
guise of authority. ဘုရား the light accent shows the
possessive case. သွေဝံ an abbreviation for သွေးသောက်
a captain or lieutenant.

တော်ကို။ နှုတ်ပယ်ဖျက်သိမ်းတော်မူသည့်နေ့နက်။ ပျော်
 ပိုက်ရာ။ ကုန်သည်တို့နှင့်အရင်းငွေစိုက်ထုတ်။ ရောင်း
 ဝယ်ရှိနေသည့်အတွင်း။ ဈေးကြိုတော်။ ငါးပိ။ ဆားကုန်
 သည်အကြီးပြုလုပ်သူငှာထွေးကို။ ရွှေလောင်းကြီးပဲနင်း
 ဟောင်းငဥ။ သားငဘိုးဝတို့နှင့်။ လူအများငှာထွေးနေ
 အိမ်သို့။ ညအခါသွားရောက်။ ထောင်းသတ်ရိုက်နှက်ရှိ
 သောကြောင့်။ ယွတ်တော်မှာလျှောက်ထားရာ။ နောင်
 သည်ကဲ့သို့နိုင်ထက်စီးကဲမပြုမလုပ်ပါ။ ခံဝန်ချက်ချမှတ်
 ရှိပြီးနောက်။ ကျွန်တော်ငဘိုးကာ။ ပိုက်ကျူးတံခါးတော်
 ဆိပ်ကမ်းတွင်။ ကုန်သည်တို့နှင့်။ ရောင်းဝယ်စကားပြော
 ဆိုနေထိုင်သည့်အတွင်း။ ပဲနင်းဟောင်းငဥ။ သားငဘိုးဝ
 တို့က။ ရွှေလောင်းကြီးငွေအမှုထမ်း။ အရပ်ကိုမောင်း
 တီးလူရုန်း။ ဒုတ်ထားလက်နက်စွဲကိုင်။ ငဘိုးဝနှင့်သား
 သမက်။ ဆွေမျိုးငွေသားလူပေါင်း၁၀၀ကျော်။ ကျွန်
 တော်ထိုင်ရာလာရောက်ဝန်းဝိုင်း။ ကျွန်တော်နှင့်ငဘိုး
 စော။ ငပိုက်။ ငကျေး။ ငရွှေတင်။ ငသာခေါင်။ ငမျှင်။ ငသိုင်း
 တို့ကိုရိုက်နှက်။ ကျွန်တော်ငဘိုးကာ။ ငဘိုးစော။ ငပိုက်

NOTES.

ရေပွဲခွန်တော် a monopoly of revenue on river-borne goods. နှုတ်ပယ်ဖျက်သိမ်း to abolish. ပဲနင်း a steersman or captain of a boat: an official title. နိုင်ထက်စီးကဲပြုလုပ် to act forcibly with numbers, i.e. riot. ခံဝန်ချက် a bail bond, an undertaking.

တို့ကို။ဘမ်းဆီးကြိုးနှင့်ချည်နှောင်။ရွှေလောင်းကြီးအရပ်
သို့။ဆွဲငင်ခေါ်သွား။အသက်ဆုံးရိုက်သတ်မည်ရှိသည့်အ
တွင်း။ထောင်စါချီငအောင် မင်းလာရောက်။ကျွန်တော်
ကိုပေးအပ်ရမည်တောင်းရာ။မပေးမအပ်ချခံရှိလျှင်။အ
သက်ကိုချမ်းသာပေးပါ။အကြိမ်ကြိမ်တောင်းပန်ပြော
ဆိုမှ။အသက်မသေလွှတ်ပါသည်။ကျွန်တော်နှင့်အ
ပေါင်းပါဂဦးသားတို့မှာ။သွေးစီးသွေးရိုအဘူးအရောင်
ဒဏ်ရာကြီးမားအနာဒရသေရှင်မသိခံနေရပါသည်။
ရွှေစက်တော်အောက်တွင်။မင်းမူစိုးကျင့်။ကြေးအားလူ
အား။ကိုးကားပြုလုပ်လျှင်။ခံရပ်နိုင်တော့မည်မဟုတ်
ဖြစ်ပါသောကြောင့်။ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့ကိုး
ကွယ်ရာဖြစ်ပါ၍။မှန်ရာဖြစ်ပါရမည့်အကြောင်း။

4. Petition of Nga Yanlin and his sister-in-law
Mi K'et.

၄။ ရွေးလကျာအရ။ဆေးထိုးအမှုထမ်းငရန်လင်း။
ဓယ်မမိခက်တို့လျှောက်ချက်။

ရွေးလကျာဆေးထိုးအမှုထမ်းငရန်လင်း။ဓယ်မမိ
ခက်တို့။ချက်။ကျွန်တော်မလင်ရွေးလကျာဆေးထိုးအ

NOTES.

အဘူး = အဖူး a swelling. ရွှေစက်ထော်အောက် beneath the
royal foot (see p. 256). မင်းမူစိုးကျင့် persons in authority.
ကြေးအားလူအား to the people. ကိုးကား to rely on the pro-
tection of a superior. ရွေးလကျာအရ right wing of the Yue
(chosen) Regiment. ဆေးထိုး enrolled and tattoo-marked

မှုထမ်းငရွှေဘိန်းသည်။ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းငဆက်နှင့်။မိုးနဲကြောင်းအရေးတော်သို့။သူကောင်းဖြစ်လိုက်ပါထမ်းရွက်ရှိသည့်အတွင်း။ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းငဆက်သည်။ကျွန်တော်မလင်ငရွှေဘိန်းပိုင်ပစ္စည်းများကိုထိမ်းယူ။လူကိုသတ်ဖြတ်သေဆုံးရှိပါသောကြောင့်။ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းငဆက်နှင့်ရွှေလွှတ်တော်မှာမှန်ရာဖြစ်ပါရမည့်အကြောင်း။

5. Statement of the Myo-ôk of T'antabin.

၅။ ထန်းတပင်မြို့အုပ်လက်ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စည်သူအစစ်ခံချက်။

သက္ကရာဇ် ၁၄၂၅ ခု။ပဌမဝါဆိုလဆန်း ၁၁ ရက်နေ့။ထန်းတပင်မြို့အုပ်လက်ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စည်သူ။ချက်။ရွေးလကျာအမှုထမ်းငရန်လင်း။ခယ်မမိခက်တို့ဈေးဝက်ဝင်ပါငရွှေဘိန်း။ရွေးလကျာအမှုထမ်းဟုတ်မဟုတ်မသိ။ကျွန်တော်မိုးနဲကြောင်းအရေးတော်သို့။အမိန့်တော်ဖြတ်နှင့်ထမ်းရွက်ရာ။ကိုယ်နေငွေ ၇၀

NOTES.

on the arm. မြို့အုပ် a township officer, Extra-Assist.-Commissioner. မိုးနဲ one of the Shan States. လက်ဘက်ရည်တော် a page whose duty was to hand the king his tea: afterwards, a gentleman in attendance. ကိုယ်နေငွေ money given to a person for which he is bound to return personal service.

ပေး၍။သတ္တရာဇ်စာချုပ်နှံဝယ်ယူစေခိုင်းသူငွေအိန်း
 ကိုခေါ်သွား။မိုးနဲမြို့သို့ရောက်ကာလ။လွှတ်တော်ကပေး
 သည့်။ခဲ။ယံးတင်ရန်နွားတော်များကိုထိန်းစေသူ။နတ်
 စုလက်ဝဲအမှုထမ်းငရမ်းက။ကျန်တော်ထိန်းသည့်နွား
 တော်များကို။ငွေအိန်းခိုးယူရောင်းစားကြောင်းနှင့်
 တိုင်တန်းပြောဆိုသောကြောင့်။ငွေအိန်းကိုခေါ်ငင်
 စစ်မေးရာ။နွားတော်များကိုခိုးယူရောင်းစားကြောင်း။
 အစစ်ခံဖြောင့်ဆိုရှိ၍။ခိုးယူရောင်းစားသည့်နွားကောင်
 ရောဝကျော်များကိုတောင်းခံရာ။ငွေအိန်းခိုးယူနွား
 အနက်။အနည်းငယ်နွားကိုပြန်ပေး။ကျန်နွားကိုတောင်း
 ခံရှိသည့်အတွင်း။လက်လွန်သေဆုံးရှိပါသည်။ငွေ
 အိန်းပိုင်ဥစ္စာပစ္စည်းများကိုမသိမ်းမယူရပါ။

6. Examination of the Chief Clerk in the Ordnance Department.

၆။ နတ်စုလက်ဝဲသေနတ်စာရေးနေမျိုးသူရကျော်
 သူမေးချက်။

သတ္တရာဇ် ၂၄၅၁။ပဌမဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၁၂ရက်
 နေ့။နတ်စုလက်ဝဲသေနတ်စာရေးနေမျိုးသူရကျော်သူ

NOTES.

ခဲ bullets. ယံး powder. လက်လွန် to assault, beat. သေနတ်စာရေး Chief Clerk of Ordnance Department. နတ်စုလက်ဝဲ left wing of Nat Regiment.

မေးသော်။ ချက်။ ရွှေထုံသေနတ်ဗိုလ် မြို့ဝန်တပ်ဗိုလ်ချုပ်
 က။ မိုးနဲစော်ဘွားဟောင်းကို။ တိုက်ခိုက်ဘမ်းဆီးရ
 မည်ဖြစ်၍။ အမှုထမ်းလူ၁လျှင်စားစရိတ်ဆန်ငါးကျ။ ၎င်း
 ဆန်များကိုတင်ဆောင်ရန်။ တသွောက်လျှင်နွားကောင်
 ရောစီ။ တင်ဆောင်ပါရှိစေရမည်ဆင့်ဆိုသည်နှင့်။ နတ်
 စုလက်ဝဲတပ်ဗိုလ်။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်လက်ဘက်ရည်
 တော်မင်းထင်စည်သူက။ တပ်ဗိုလ်ဖြစ်သည့်အတိုင်း။
 နွားများကိုရှာကြံ၍။ တသွောက်လျှင်။ တကောင်ကျပေး
 အပ်။ ၎င်းနွားများကို။ တပ်မှူးသွောက်ကြီးတို့။ ငရမ်းထံ
 ပေးအပ်ထိန်းကျောင်းရှိသည့်အတွင်း။ ထန်းတပင်မြို့
 အုပ်အဆောင်ကိုင်ခေါင်းငတ်နန်း။ နွားကိုရောင်းစားရှိ
 လျှင်။ နွားထိန်းငရမ်းက။ ကျွန်တော်ထံပြောဆိုရာ။ ငတ်နန်း
 သည်အစုအမှုထမ်းမဟုတ်သည်နှင့်။ လူရှင်ထံပြောဆို
 ရမည်စေခိုင်းပြီးနောက်။ ငရမ်းလူရှင်ထန်းတပင်မြို့အုပ်
 ထံတိုင်တန်းပြောဆိုကာလ။ ထန်းတပင်မြို့အုပ်က။
 ငတ်နန်းကိုစီရင်သေဆုံးကြောင်း။ အမှုထမ်းတို့ပြောဆို
 ကြားသိပါရသည်။

NOTES.

ရွှေထုံသေနတ်ဗိုလ် Captain in the Shwe-hlan Regiment.
 တပ်ဗိုလ်ချုပ် Colonel. စော်ဘွား a Shan Chief ruling a
 State. တပ်မှူးသွောက်ကြီး Major. အဆောင်ကိုင်ခေါင်း chief
 attendant.

7. Personal Service Bond of Nga P'ein and his wife Mi K'et.

၇။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်လက်ဘက်ရပ်တော်မင်းထင်စဉ်
သူတင်။ ငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကိုယ်နေသက္ကရာဇ်။

သက္ကရာဇ် ၂၄၄ ခု။ သတင်းကျွတ်လဆန်း ၃ ရက်
နေ့တွင်။ ငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့က။ ကျွန်တော်ကျွန်
တော်မတို့မှာ။ သိန္နီစစ်ကဲကတော်မယ်နှစ်ထံ။ ဆပ်ပေး
ရန်ငွေဒိသုံးဒင်္ဂါးပြားရေ ၃၅။ မြင်းမာ။ ဇာဝါသတ်ဇာတ်စုံ
ပါအဘိုးငွေဒိသုံးဒင်္ဂါးပြားရေ ၃၅။ ၂ ရေ ၇၀ ရှိပါ၍။
ကျွန်တော်ငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကို။ အစေခံသက္ကရာဇ်
ထား၍။ စေခိုင်းပါတော့။ ပေးဆပ်ရန်ငွေဒိသုံးဒင်္ဂါးပြား
ရေ ၇၀ ပေးမနှံ့ငါ။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်သွီးခင်ပွန်းတို့ထံ
အစီရင်ခံလျှင်။ ၎င်းငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့အစီရင်ခံ
ချက်အတိုင်း။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်သွီးခင်ပွန်းတို့က။ င
ဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကို။ အစေကျွန်ခံကိုယ်နေသက္က
ရာဇ်ထား၍။ ငဘိန်း။ မယားမိခက်တို့ကို။ ငွေဒိသုံးဒင်္ဂါး
ပြားရေ ၇၀ ပေး၍စေခိုင်းသည့်ကာလ။ သိရှိသူမောင်
ဆော့။ ငရွှေအပ်။ စာစီစာရေးငဘိုးသင်။

NOTES.

ကိုယ်နေသက္ကရာဇ် personal service bond. စစ်ကဲ civil judge.
ကတော် wife of person of rank. မယ် Mrs., more honorific than
မ။ ၂ ဒိသုံးဒင်္ဂါး current rupees. ဇာဝါသတ် embroidered. ဇာတ်
စုံပါ bridle complete. ပေးမနှံ့ give in advance. သွီးခင်ပွန်း
husband and wife. သိရှိသူ witness. စာစီ to write, compose.

8. Decision of Court on the above Petition.

၈။ ကောက်တော်မူချက်။

ရှေးလကျာသေနတ်အစုဆေးထိုးအမှုထမ်းငါးဦး
လင်း။ ခယ်မိခက်တို့နှင့်။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်ဟောင်း
လက်ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စည်သူတို့။ လူသေမှုစ
ကားမှာ။ ။ အဆိုအစစ်ခံများကိုကြည့်ရှုလဲလျှောက်စေ
ရာ။ ထန်းတပင် မြို့အုပ်ဟောင်းလက်ဘက်ရည်တော်မင်း
ထင်စည်သူကလည်း။ ငါးဦး။ မယားမိခက်တို့ကို။ အစေ
ခံကျန်အဖြစ်နှင့် ဝယ်ယူစေခိုင်း။ တပ်တော်သို့ထိုက်ပါ
ထမ်းရွက်ရာ။ စီရင်သင့်သည့်အတိုင်း။ ဆုံးမစီရင်ရာ။
လက်လွန်သေဆုံးကြောင်း။ မိခက်ကလည်း။ ထန်းတပင်
မြို့အုပ်ဟောင်းအစေခံမဟုတ်။ အလျှောက်ထိုက်ထမ်း
ကြောင်း။ လဲလျှောက်ရှိကြ၍။ သက္ကရာဇ်တင်ပေးစေပြီး
လျှင်။ သက္ကရာဇ်ကိုကြည့်ရှုရာ။ ထိုကိစ္စတစာဝင်စာပါ
သေချာရှိသည်တရပ်။ အစေခံကျန်အဖြစ်နှင့်စေခိုင်းရ
သော်လည်း။ အသက်ကိုဆုံးရှုံးအောင်မစီရင်ထိုက်။ အ
မှုတော်ကိုထမ်းရွက်သည့်အခါ။ စစ်ဦးစစ်များတွင်ကျန်

NOTES.

ကောက်ချက် points picked out, i. e. decision, issues.
ထူသေမှုစကားမှာ as regards this case of homicide. အဆို
the complaint. လဲလျှောက် to reply. ထိုကိစ္စ P. written.
တစာဝင်စာပါ contents, purport. စစ်ဦးစစ်များတွင် on service,
in the front.

အဖြစ်နှင့်။ ဆုံးမသင့်သည့် အတိုင်း။ ဆုံးမစီရင်ရာ။ လက်
လွန်သေဆုံးကြောင်းသိသာရှိသည့်ဖြစ်၍။ ငတ်နိုး။ မယား
မိခင်တို့ကိုယ်နေသတ္တရာ၏တွက်ငွေ ၇၀ ကို။ သေသူင
တ်နိုး။ မယားမိခင်ထံ။ ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းလက်
ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စဉ်သူက။ အတောင်းအခံမရှိ
စေနှင့်။ ပလပ်၍သတ္တရာ၏ကိုဖျက်သိမ်းစေ။ သေသူင
တ်နိုးမယားမိခင်သို့။ ထန်းတပင်မြို့အုပ်ဟောင်းလက်
ဘက်ရည်တော်မင်းထင်စဉ်သူကသေသူငတ်နိုးအသက်
တိုးငွေဒင်္ဂါး ၁၅၀ ပေးလျှော်စေ။

9. Report as to Crop Prospects and Food Supplies.

၉။ တောင်ငူခရိုင်ဝန်က။ ဝန်ရပါမြို့ရွာများတွင်အစာ
ရေစာအကြောင်းနှင့်လွှတ်တော်လျှောက်လွှာ။

ဘုရားကျွန်တော်တတိယဌာနတောင်ငူခရိုင်ဝန်မင်း
ကြီးမဟာမင်းထင်ရာဇာရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါသည်ဘု
ရား။ ။ ခရိုင်ဝန်ရပါမြို့ရွာများအနက်။ တောင်ငူ ၁၂ မြို့
ကျေးရွာများမှာ။ ၁၂၄၇ ခုနှစ်။ ကဆုန်။ နယုန်။ တော်သ

NOTES.

ဆုံးမ to inflict chastisement. သိသာ to understand
clearly. အသက်တိုး life value. ခရိုင်ဝန် governor of a district,
prefect. အစာရေစာ food supplies.

လင်းလတိုင်။ မိဗ်းမပြတ် ရွာသွန်းသော့ကြောင့်။ လယ်
ယာလုပ်ငန်းများမှာ။ အလစ်အလပ်မရှိ။ အနှံ့အပြားလုပ်
ဆောင်ကြရသည့်အတိုင်း။ အဘီးအပင်ကောင်းမွန်စွာ
ဖြစ်ထွန်းရှိကြပါကြောင်း။ အစားအစာများမှာ။ စပါး
၁၀ဝီလျှင် ငွေဒင်္ဂါး ၅၀။ ဆန် ၁၀ဝီလျှင် ၂ ပြားဈေးများနှင့်။
ခံဝယ်စားသောက်ကြပါကြောင်း။ ရမည်းသင်းမြို့ကျေး
ရွာနယ်မြေများမှာ။ မိဗ်းဦးအနည်းငယ်ရွာသွန်းသော်
လည်း။ ဆည်ကန်ချောင်းမြောင်းများပြား။ ရေစီးရေဝင်
ကောင်းမွန်သော့ကြောင့်။ မိဗ်းကောင်းသက်သက်
လယ်ယာများမှာသာ။ အနည်းငယ်လစ်လပ်၍။ ဆည်ကန်
ရေသောက်လယ်ယာများမှာ။ ကောင်းမွန်စွာလုပ်
ဆောင်စိုက်ပျိုး။ အဘီးအပင်ဖြစ်ထွန်းကြပါကြောင်း။
အစားအစာများမှာ။ စပါး ၁၀ဝီလျှင် ၆၅ ပြား ၇၀။ ဆန် ၁၀
လျှင် ၂၄။ ၁။ ၂ ပြားဈေးများနှင့်။ ခံဝယ်စားသောက်ကြ
ပါကြောင်း။ ညောင်ရမ်း၂မြို့။ မိတ္ထီလာ၄မြို့များမှာ။ နယ်
တွင်းရှိလယ်ယာမြေများအနက်။ ၃ပုံ ၁ပုံခန့်မျှသာ။ လုပ်
ဆောင်စိုက်ပျိုးနှင့်ကြရပါသေးကြောင်း။ အစားအစာ

NOTES.

မိဗ်း — ရွာသွန်း to rain. လုပ်ငန်း allotments. လစ်လပ် to
be fallow. အနှံ့အပြား mostly, diffusively. ဈေး market
rate. ဆည် a dam, weir. ၂၄။ ၁ 24 moo 1 pè = Rs. 2. 7
(J. § 138). ၃ပုံ ၁ပုံ one-third.

များမှာ။စပါး၁၀ဝ်လျှင်၇၅ပြား၈၀။ဆန်၁လျှင်၃ပြား
 ၃၂။၁၁ဇေးများနှင့်။ခံဝယ်စားသောက်ကြပါကြောင်း
 များကိုသိသာတော်မူအောင်ရှိခိုးအစီရင်တော်ခံပါ
 သည်ဘုရား။

10. Report as to Capture of certain Dacoits.

၁၀။ သက္ကရာဇ်၁၂၄၇ခု။နယုန်လပြည့်ကျော်၁ရက်နေ့။
 ခရိုင်ခံအင်းတင်။ရတနာသိင်္ဃီခရိုင်ဝန်
 လျှောက်လွှာ။

ဘုရားကျွန်တော်ရှေ့ဝင်းတော်မှူး။ရတနာသိင်္ဃီမြို့
 ဝန်။ရဲဘက်မြင်းဝန်။နဝမဌာနရတနာသိင်္ဃီခရိုင်ဝန်သ
 တိုးမင်းကြီးမဟာမင်းခေါင်ရာဇာရှိခိုးအစီရင်တော်ခံ
 ပါသည်ဘုရား။ ။ဝန်ရပါနယ်မြေကျေးရွာများမှာ။အ
 တိုက်အခိုက်အလှအယူမရှိစေရ။ထောက်ထွမ်းဘမ်း
 ဆီးစေရန်အမှုထမ်းလူပေးအပ်ရှိပါသည့်အတိုင်း။မပေါ့
 မလျော့။မြင်းခေါင်း။မြင်းစီးတို့ကိုကြပ်ကြပ်တည်းတည်း
 ဆင့်ဆို။မြို့ရုံးအရာရှိတို့ကိုလူလက်နက်ပေးအပ်စေခိုင်း
 ဘမ်းဆီးစေရာ။ရတနာသိင်္ဃီမြို့မြောက်လက်ပိုလ်ခွင်ပါ

NOTES.

၃၂။၁ 32 moo 1 pè = Rs. 3. 5. ရတနာသိင်္ဃီ P. name of
 Shwebo. ရှေ့ဝင်းတော်မှူး Captain of the eastern Palace
 Guard. ရဲဘက်မြင်းဝန် Colonel of Yèbet cavalry Regiment.
 ဗိုလ်ခွင် a military command or district.

ကျဉ်းကန်ရွာနေထားပြင်ကျော်စော။ ခင်တို့ကိုရမိစစ်
မေးလျှင်။ ကျွန်တော်တို့နှင့်ရွာနေကျေး။ ယာတော်ရွာ
နေငြိမ်း။ ပန်းတံဆိပ်ရွာနေချင်း။ တပယင်းမြို့စီရင်ရ
၄ ရွာနေချယ်။ ၎င်းနှင့်ပါအမည်မသိလူ၄ တို့တိုင်ပင်
ကြပြီးလျှင်။ ကျော်စောကိုင်သေနတ်။ ချင်းကိုင်သေ
နတ်။ ချယ်ကိုင်သေနတ်များနှင့်။ ၁၂၄၅၁။ နှောင်း
တန်ခူးလအတွင်း။ မြေခူးမြို့စီရင်ရဆယ်ရွာကိုညည
၂ချက်တီးကျော်အချိန်။ ဝန်းဝိုင်းတိုက်ခိုက်။ ရရှိသည့်
နွားကောင်ရေ ၂၀။ အထည်ပစ္စည်းများကိုညီမျှဝေယူ
ကြောင်း။ တိုက်ရာပါသေနတ်နှင့်။ တိုက်ရာရရှိသည့်
အထည်ပစ္စည်းများကိုပေးအပ်။ အစစ်ခံထွက်ပေါ်ရှိ
ပါသောကြောင့်။ ရမိသည့်ထားပြင်ကျော်စော။ ခင်
တို့ကို။ အကျဉ်းချုပ်ထား၍။ မရကျန်အစစ်ခံရာပါထား
ပြတို့ကို။ နယ်ရှင်အကြီးအအုပ်တို့ထံတောင်းခံဆွဲပါ
ကြောင်း။ ထားပြင်ကျော်စော။ ခင်တို့အစစ်ခံထွက်
ချက်များကိုတင်ပေးလျှောက်ထားပါကြောင်းရှိခိုးအစီ
ရင်တော်ခံပါသည်ဘုရား။

NOTES.

နှောင်းတန်ခူးလ that part of the month တံကူး that precedes the New Year's Day : နှောင်း is therefore the last part of the past year. The spelling တူး is correct, as it means crossing the တံ or တန် demarcating line. ညည့်၂ချက်တီး ကျော်အချိန် past twelve o'clock at night (J. § 136).

11. Petition of certain Village Headmen with reference
to the Thoogyee of their Circle.

၁၁။ ရွှေပြည်ရန်အောင်အနောက်လက်။ပြင်စဉ်ခေါင်း။
စိန်ပန်း။ကန်စိ။ကြေးကန်ရွာကြေးထမ်းကြီးတို့
ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်စား။

ဘုရားကျွန်စောစွာပြည်ရန်အောင်အနောက်လက်။
ပြင်စဉ်ခေါင်း။စိန်ပန်း။ကန်စိ။ကြေးကန်ရွာကြေးထမ်း
ကြီးငယ်။မြတ်ရေး။ဆိုးပေ။တောရဲ။ချစ်ထွန်း။
အပေါင်းပါကြေးထမ်းကြီးငယ်တို့ရွှေဘဝါးတော်မြတ်
အောက်ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်ပါသည်ဘုရား။

ကြေးကန်ရွာသူကြီးငယ်ပေါ်သူကောင်းပြုတော်မူ
သည့်ကျေးဇူးသစ္စာတော်မြတ်ကိုမထောက်။ကျေးရွာ
တိုင်နယ်ကိုငွေခရီး ၃၀၀ ကျော်နှင့်ပေါင်နှံရောင်းစား။
ဆင်းရဲသားကျွန်တော်မျိုးတို့အပေါ်တွင်။ငွေခရီး
၁၀၀၀ ကျော်ပိုမိုခွဲတောင်းစားယူ။ကျေးရွာနှင့်မဆိုင်
သူသန့်က။လူကိုညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်။မခံမရပ်နိုင်အောင်
ပြုလုပ်။အိမ်ခြေလူနေတမြို့တနယ်သို့ပြောင်းရွှေ့ထွက်
သွား။ကျေးရွာပျက်ပြားနှင့်နာပင်ပန်း။အကျိုးတော်

NOTES.

ခွဲတောင်း to levy tax. နှင့်နာ for နှစ်နာ to be aggrieved ;
see p. xxii.

ယုတ်လျော့ရှိပါသောကြောင့်။ အမိန့်တော်။ ဥပဒေတော်
 ချားကိုကျူးလွန်။ တိုင်နယ်ကိုပေါင်နှံ။ ကြေးငွေပိုမိုခွဲ
 တောင်းစားယူ။ လူကိုညည်းပန်းနှိပ်စက်ပြုလုပ်သူညံ
 ပေါ်။ တိုင်နယ်ကိုအပေါင်ခံသူသေနဲ့ တို့နှင့်မှန်ရာရှင်
 လင်းပါရမည့်အကြောင်း။ ရွာဘဝါးတော်မြတ်အောက်
 ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်ပါသည်ဘုရား။

NOTES.

အပေါင်ခံသူ a mortgagee. ရွှေဘဝါးတော်မြတ်အောက် be-
 neath the excellent golden royal foot: within the royal
 jurisdiction, in the royal city: ဖဝါး or ဘဝါး the sole (of
 the foot), or palm (of the hand). သံတော်ဦးတင် to address
 a king; lit. to place the royal voice on the head. The
 whole sentence means, 'We supplicate your Majesty,'
 that the whole matter may be investigated and right be
 done, etc.

THE END.

PETITION No. 1.

အဘိုး ကျွန်တော်ပဲ ကျွန်းရင်း ဂနိုင်းဇာနော် ကိုရိုခို
အစီရင်ခံစာခံ ပါသည် ကျေးဇူး ရှင်သွင်ကုသော။

ပဲ ကျွန်းမြို့ မတိုက် အတွင်း။ ကျွန်တော် မြိုင်ရိုင်း ဂ
နိုင်းဇာ အပူပူ "ခြံဥယျာဉ် အတွက် ကြေး တိုင်စာ
ထောင် ထောင် မင်း သွင်ကုသော - ရုံး ကောက်ကံ။ ၁၈၈၄ ခု
မေလ ၁၆ ရက်နေ့ ခွဲ။" နံပါတ် ၁၀၉ နှစ်ဆုံး ကျွန်တော်
သည် အတိုင်း ရုံး ကောက်သွားကုသော။ ၇။ နာမည် ကျိယကံစား
လျက်ဖြင့် နောက် မြန်မာ ဥပဒေ။

ကျွန်တော် မျိုး ခြံဥယျာဉ်မှာ။ ၁၂၄၂ နှစ်ကစ
၇။ ထား မည်။ ၃၂ နှစ်လျာ တည်ထွင် နိုင်ကျိုး ဖြစ်၍
စတိုက်လွှဲ ၁၀၀ ကျော် ကျန်ကျ ဥပဒေ။

ယခုလည်း။ ရင်းခြံမှာ။ ဆစ်ပင်များ အသီး
အနှံဖြစ်မှာ ကျ။ အကျိုး လွှဲ ၂၅၀ ခန့် တန်ပါသည်။

ရင်းခြံဥယျာဉ် အတွက် ကျိ။ ယခုနှစ်ကစ၍
အခွန်တော် လွှဲ ပေး စောင့်ပါရ မည် အကြောင်း နှိပ်
အစီရင်ခံစာခံ ပါသည် ကျေးဇူး ရှင်သွင်ကုသော။

ပဲ ကျွန်းမြို့
၁၈၈၄ ခု ဇန်နဝါရီလ ၁၅ ရက်နေ့။

X ကိုရို ဖြစ်ကံစား

ဘုရားကျွန်တော်တို့ကျင့်ကြံလမ်းမတော်၇၂၆
ကိုပြုပြန်ရာ၌ နှိပ်စက်နှိပ်စက်ပါသည်ဘုရား။ "

အောက်ကမူ ၏ပါစိစစ်သော အိမ်အရောင်း၊
အဝယ်စာချုပ်သည်လမ်းမတော်အရပ်တွင်။
မောင်ကလေး အမည်၌ အခွန်တော်ထမ်းစောင်
ဆောင်လုပ်နေထိုင်သော အိမ်ကို ကျွန်တော်တို့
အဖိုးငွေ ၁၅၀၀ ပေး၍ဝယ်ယူပြီး နောက်၌ အ
ချုပ်ချုပ်ကအောက်ကလေးမှတ်များ ရေးထိုးပါ
သည်။ "

၎င်း မောင်ကလေး ကိုလည်း ကျွန်တော်တို့
က အိမ်ဝယ်သော အဖိုးငွေ ၁၅၀၀ ကိုလက်ကိုင်
ပေး ချေ ပြုပြီး သည်နောက် ဝယ်သောစာချုပ်အတွက်
အစဉ်းစဉ်း တော်တွင် ဦးစွာ ဦးစွာ ဖွတ်ဖွတ် အစုတ်
ချိတ်ကပ်ခြင်း။ အမည်ပြောင်း ပြောင်း ပြောင်း
တင်တင်မပြုမလုပ်ဘဲ။ ချုပ်ချုပ်ကမူ ယူထက်
တိုင်ကြားကြား စွာ စွဲ ချိတ်မလုပ်ဘဲ ခေါ်သောသည်
မလုပ်ဘဲပါသည်။ ချုပ်ချုပ်ပါက ၁၈၇၃ ခုနှစ်
တော်တော် ဦးစွာ ဦးစွာ အကယ်၍ ၂၆ ၂၆ ၂၆ ၂၆
အကျ ၂၆ ၂၆ ၂၆ ၂၆ ၂၆ ၂၆ ၂၆ ၂၆ ၂၆ ၂၆
မောင်ကလေး ချုပ်ချုပ်ကမူ ပေး သနား တော်မူပါ
ကျေးဇူး ရှိသွင် ဘုရား။ "

[illegible]

Clarendon Press, Oxford.

ORIENTAL SERIES.

WORKS BY LIEUT.-COL. A. O. GREEN, R.E.

ARABIC. **A Practical Arabic Grammar** (with numerous Exercises). Third Edition, Enlarged and Revised, crown 8vo.

Part I, price 7s. 6d.

Part II, price 10s. 6d.

A Collection of Modern Arabic Stories, Ballads, Poems, and Proverbs. Crown 8vo, cloth, price 3s. 6d.

A Translation of the First Thirteen Stories of the above Collection, with numerous notes on the Habits and Customs of the Modern Egyptians. Crown 8vo, paper covers, price 2s. 6d.

A Practical Hindūstānī Grammar. Part I. [*In the Press.*]

BENGALI. **Grammar of the Bengali Language;** Literary and Colloquial. By JOHN BEAMES. Crown 8vo, cloth, 4s. 6d.

BURMESE. **A Burmese Reader.** For the Use of Civil Service Students and others who wish to acquire the Language quickly and thoroughly. By R. F. ST. ANDREW ST. JOHN, M.A. Crown 8vo, cloth, 8s. 6d.

TAMIL. **First Lessons in Tamil.** By G. U. POPE, D.D. Fifth Edition. Crown 8vo, 7s. 6d.

RECENT PUBLICATIONS.

Baden-Powell. Land-Systems of British India ; being a Manual of the Land-Tenures, and of the Systems of Land-Revenue Administration prevalent in the several Provinces. By B. H. BADEN-POWELL, C.I.E., F.R.S.E., M.R.A.S. 3 vols. 8vo, with Maps, 3*l.* 3*s.*

Baden-Powell. A Short Account of the Land Revenue and its Administration in British India ; with a Sketch of the Land Tenures. Crown 8vo. [*Immediately.*]

Hunter. A Brief History of the Indian Peoples. By Sir W. W. HUNTER, K.C.S.I. Seventy-eighth thousand. Crown 8vo, 3*s.* 6*d.*

Stokes. Anglo-Indian Codes. By WHITLEY STOKES, LL.D. Vol. I. Substantive Law. 8vo, 3*os.* Vol. II. Adjective Law. 8vo, 3*5s.*

First Supplement to the above, 1887, 1888. 2*s.* 6*d.*

Second Supplement, to May 31, 1891. 4*s.* 6*d.*

Supplements I and II combined, 6s. 6d.

SACRED BOOKS OF THE EAST.

VOL. XXV.

The Laws of Manu. Translated, with Extracts from Seven Commentaries, by GEORG BÜHLER. 2*1s.*

VOL. XXXIII.

The Minor Law Books. Part I. Translated by JULIUS JOLLY. 1*os.* 6*d.*

Rulers of India.

THE CLARENDON PRESS SERIES OF INDIAN
HISTORICAL RETROSPECTS.

Edited by Sir W. W. HUNTER, K.C.S.I., C.I.E.

Price 2s. 6d. each.

Akbar: and the Rise of the Mughal Empire, by COLONEL MALLESON, C.S.I. Third thousand.

Albuquerque: and the Early Portuguese Settlements in India, by H. MORSE STEPHENS, M.A.

Aurangzib: and the Decay of the Mughal Empire, by STANLEY LANE POOLE, B.A.

Mádhava Ráo Sindhia: and the Hindú Reconquest of India, by H. G. KEENE, M.A., C.I.E.

Lord Clive: and the Establishment of the English in India, by COLONEL MALLESON, C.S.I.

Dupleix: and the Struggle for India by the European Nations, by COLONEL MALLESON, C.S.I. Third thousand.

Warren Hastings: and the Founding of the British Administration, by CAPTAIN L. J. TROTTER. Third thousand.

The Marquess Cornwallis: and the Consolidation of British Rule, by W. S. SETON-KARR. Third thousand.

Haidar Alí and Tipú Sultán: and the Struggle with the Muhammadan Powers of the South, by LEWIN BENTHAM BOWRING, C.S.I.

The Marquess Wellesley: and the Development of the Company into the Supreme Power in India, by the Rev. W. H. HUTTON, M.A.

The Marquess of Hastings: and the Final Overthrow of the Maráthá Power, by MAJOR ROSS OF BLADENSBURG, C.B., F.R.G.S.

Mountstuart Elphinstone: and the Making of South-Western India, by J. S. COTTON, M.A.

RULERS OF INDIA SERIES.

- Sir Thomas Munro:** and the British Settlement of the Madras Presidency, by JOHN BRADSHAW, M.A., LL.D. [*In the Press.*]
- Earl Amherst:** and the British Advance eastwards to Burma, by T. W. RICHMOND RITCHIE, and Mrs. RICHMOND RITCHIE, *née* THACKERAY. [*In the Press.*]
- Lord William Bentinck:** and the Company as a Governing and Non-trading Power, by DEMETRIUS BOULGER.
- The Earl of Auckland:** and the First Afghan War, by CAPTAIN L. J. TROTTER.
- Viscount Hardinge:** and the Advance of the British Dominions into the Punjab, by his Son and Private Secretary, the Right Hon. VISCOUNT HARDINGE. Third thousand.
- Ranjit Singh:** and the Sikh Barrier between our Growing Empire and Central Asia, by SIR LEPEL GRIFFIN, K.C.S.I.
- The Marquess of Dalhousie:** and the Final Development of the Company's Rule, by SIR W. W. HUNTER, K.C.S.I., M.A. Fourth thousand.
- Clyde and Strathnairn:** and the Suppression of the Great Revolt, by MAJOR-GENERAL SIR OWEN TUDOR BURNE, K.C.S.I. Third thousand.
- Earl Canning:** and the Transfer of India from the Company to the Crown, by SIR HENRY S. CUNNINGHAM, K.C.I.E., M.A. Third thousand.
- Lord Lawrence:** and the Reconstruction of India under the Crown, by SIR CHARLES UMPHERSTON AITCHISON, K.C.S.I.
- The Earl of Mayo:** and the Consolidation of the Queen's Rule in India, by SIR W. W. HUNTER, K.C.S.I., M.A., LL.D. Third thousand.

SUPPLEMENTARY VOLUME.

- James Thomason:** and the British Settlement of North-Western India, by SIR RICHARD TEMPLE, Bart., M.P. Price 3s. 6d. [*Published.*]
-

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

LONDON: HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E.C.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
495.8 SA2B C001
Burmese reader.

3 0112 088369308